

~~152~~

Special Book Collection
Brandeis University Library

"The search for truth even unto its innermost parts"

In Honor of

Julius Marcus

In Recognition of
Mother's Day and Father's Day
1954

*The National Women's Committee
of Brandeis University*

ל; 7 Bikure ha... 1824
בְּכֹרֵי הָעֵתִים

הם פרי תבואה לשנת

תקפ"ג

הזוללים כמה דברים נחמדים, ועניני מדע ותועלת, נועדים לברכת הוריהם, להוביל
עני לבניהם השומעים לקולם, למען ישמע חכם ויוסף לקח.

א"י

ניטצליכעס אונר לעהררייכעס

געשעפטס

אונר

אונטערהאלטונגסבוך

אויף דאז יאהר תקפ"ג

פ"ר

אללע שטענדע

Buch gehört
zur Bibliothek der
Jüd. Gemeinde Berlin.

7349

Les. 709

(Bikure haitim)

(erste Früchte der Zeiten.)

ו"ו

וקט בי"א אנטאן שמיד, ק'ק' פריפיליגישעס בוכדרוקערי

WIEN, bey ANTON SCHMID k. k. Buchdrucker 1822.

I.

בעל עהרונגען

אונד

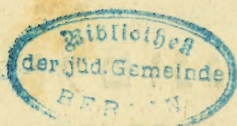
אונטערהאלטונגען.

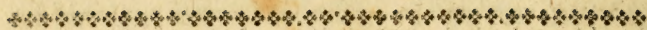
Restricted

DS 101

. B5

V. 3

Das Buch gehört
zur Bibliothek der
Jüd. Gemeinde Berlin

(א)

פאָרלייפֿיגער פֿערזוך

אײנער

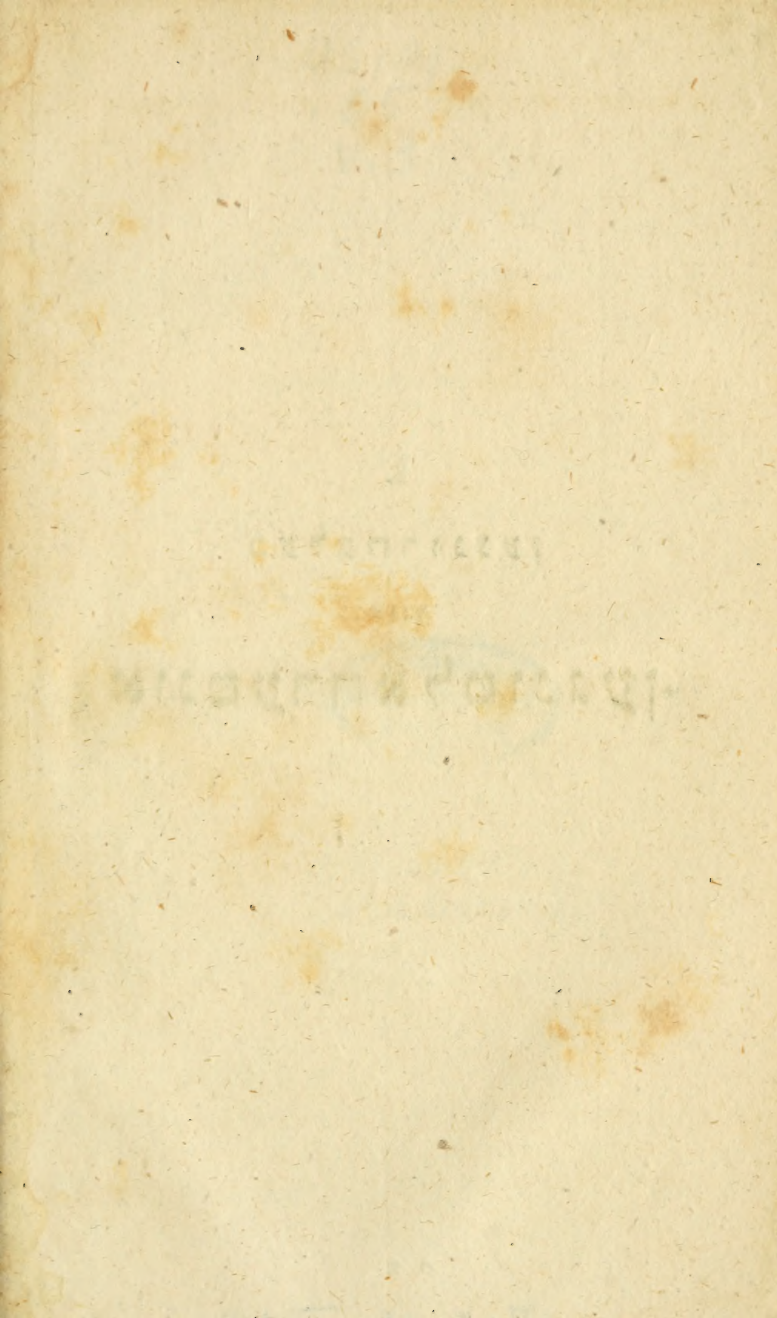
געשיכטע דער שולען

דער אלטען העברעער

מהחכם המפואר מו"ה משה לאנדוי

אינטשפעקטאר דער איזראעליטישען דייטשען הויפטשולע צו פראג

אײנע געשיכטע דער שולען דער אלטען העברעער קאן דעם לעבן
 זען נור פֿראגענמאריש דארגעשטעלט ווערדען. דיא
 קוועללען, וועלכע זיך אונז צו דיזער ארכייט דארביטען, פֿערשווייג
 דען שנעלל, ערשיינען דאן זעלטענער אונד פֿערויגען ענדליך גאנץ
 מאן מיכטע נור דען קרעפֿטיגען שטאב משה'ס האבען, דער דא
 אימער איינע נייע קוועללע צייגט, וואָ מאן קיינע פֿערמוטהעט
 שאָן פֿאר דער אלגעמיינען וועלטפֿערשוועמונג זאָללען נאך דען
 פֿראַממען זאגען דער ראכבינען דאז דאזיין דער שולען זיך
 בערגיגדעט האבען. וויסענשאַפֿטען ווארדען דאזעלכסט געלעהרט
 אונד גאָטטעספֿורכט אין דענזעלכען געפרעדיגט; איהרע פֿארשטע-
 הער ווארען דיא פאטריארכען אדס, חנוך אונד נה' אין דער
 שטאדט קרית ספר זאָלל מלכי צדק דער שטיפֿטער איינער שו
 לעגעוועזען זיין אברהם ווירד אלו שילער דעם עבר אויפֿגעפֿיהרט
 דער דיא פֿארטרעגע זיינעם לעהרערס אין קאלדעא אונד עגיפֿטען
 פֿארטפֿלאנצטע. איהם — זאָ פֿערקינדעט דיא זאגע — פֿער-
 דאנקטע עגיפֿטען דען אונטערריכט אין דער אריטמעטיק אונד דער
 אסטראָנאָמיא, אונד נאך איהם זאָלל יעקב דיא פֿארטזעטצונג די-

אין אפרוקא, זאלערנאָ * אין איטאליען אונד זאלעם אין אינרען

עבר †

דיזער זאָהן דעם שלח אונד ענקעל שם'ס, פֿינדעט מאן אלו לעהרגעהילפֿע אין דעם אינשטימוטע זיינעם גראָספֿאטערס. זאָזע פֿום אונד מעהרערע לייטען דיא בענענונג עברער פֿאָן איהם אבי'עס ווערע וואָהלניכט זאָהנע וואהרשיינליכקייט אונטער עבר ענד שילער דעם עבר **) צו פֿערשטעהען; דען דער ענקעל זולו זינג אונד דיסטיג קאן וואָהל עהער דער פֿלויסיגע לעהרער דעם אברהם'ס געוועזען זיין, אלו דער געוויס זעהר אלטע אורגראָספֿאטער שם' אברהם אלו פֿאָרטפֿלאַנצער זיינער לעהרע, איז דאָ הער דער ערשטע דער מיט דער פֿאָרצוגסווייזער בענענונג העבר (דער עברער) שילער דעם עבר'ס אין דער הייליגען אורקונדע פֿאָדקאָממט.

דיא אראבער נעננען דען ערצפֿאטער עבר: הור, אונד פֿערעה. דען איהן אלו איינען פֿראָפֿעטען. מחמד האט אין זיינעם קאָראַן איין גאנצעס קאפיטעל וועלכעס פֿאָן איינער פֿרעדיגט ערצעהלט, דיא ער אן דיא פֿעלקער העלט, אונד דיא לעהרע פֿאָן דער איינהייט גאָטטעס צום גענענשטאנדע האט; דיא פֿערשטאָקטען צוהערער אבער פֿאָרדערן גרינדע אונד בעווייזען ווי'ר זעהען אייז דיזער מיטהע, וועלכע וויא אללע זאגען אויף איינע געוויסע אורוואהרהייט בערוהעט, דאס דיא בעשעפֿטיגונג דיזעם ערצפֿאטערס דיא פֿערברייטונג דעלגיזאָוער לעהרען וואר.

אויז

* דיא זאברעכארע אונד אונבעגרינדעטע אידעע דאס ער זאל ער בא ברען בויטע האבע, האט ויך זאגאר אין דען גאטטעסדיענסט איינגעשליסען. אין איינעם מיכאלע דער קירכע צו זאלערנא ווירד אן איינעם פֿעכטטאנע געזונגען:

⊙ Salernum Civitas nobilis
Quam fundavit Sem Noe fertilis

(א זאלערנא ערלע שטאדט
וועלכע שם געגרינדעט האט)

** זיהע אונזער ראכביניש, אראמעאיש, דייטשעס ווערטעבוך 5. טהילע אר. טיקעל עבר.

זעם לעהראמטס איבערנאָממען האבען דער קאלדער אונקלוס
איבערזעצט דאהער: ויעקב איש תם יושב אהלים: יעקב
וואר איין טיכטיגער מאן, דער פֿלייסיג, דאז לעהרהויו בעזוכטע,
ויעקב גבר שלים משמש בית אולפנא. דא זעלבסט זאָל-
לען נאך דען ראכניען שם אונד עבר דאז לעהראמט פֿערזעהען
האבען.

וויר וואָללען דיא נעהערע אומשטענדע איבער דיזע לעהרער אויס
דען לעגענדען דעם תלמוד'ס אונד דער מדרשים צוזאמ-
מענשטעללען, זיא בלייבען איזומער דיא איינציגען לאמפען, וועלכע
אין דיא דונקעלהייט דער פֿריהעכטען פֿאָרוועלט אָבגלייך אין איי-
גענער דיסטערנהייט פֿעהריללט, דעננאָך אייניגע פֿונקען ווערפֿען.

שם *

אכט אונד ניינציג יאהרע פֿאָר דער זינדפֿלוטה ווארד שם פֿאָן זיי-
נעם פֿאטער נח געצייגט, פֿאָן איהם עמפֿינג ער ניכט נור
דאז לעבען, זאָנדערן אויך דיא מינדליכע איבערליפֿערונג פֿאָן דען
גלויבענסלעהרען איינער איינהייט גאטטעס, דיזע טהיילטע ער זיי-
נען קינדערן אונד צוהערערן מיט, אונד ערדיכטעטע איינע שולע
אויף דעם בערגע תבור.

נאך דער ראכניישען זאגע וואר שם אונד מלכי צדק איינע פֿערזאָן,
אויך זאלל ער דען 100 פֿזאלט געדיכטעט האבען. * אברהם
וואר איין שילער דעם שם'ס; דיא צערעמאָניען וועלכע ער בייא
זיינעם אָפֿפֿערן בעאָבאכטעטע, ווארען עבענפֿאללט מיטטהיילונג
גען זיינעם לעהרערס. ער לעהרטע פֿערנער אין זיינער אקאדעמיא:
דעכטספֿלעגע, יאהרעסרעכנונגען, מאָנאטכסאינשאלטונגען, אונד
נאך מעטהאָדיום זאלל ער דער ערפֿינדער דער אסטראָלאָגיא גע-
וועזען זיין; יא מאן שטעלט איהן זאָגאר אלז דען ערשטען קעניג
אויף, וועלכער שטערטע ערבויעטע אונד צוואר: ספֿטא
אין

Scipio Egambati *) אין דעם ווערק *Archivorum veteris testamenti seu de Scripioribus hebraicis*, פֿערפֿאסער איינעם בוכס איבער ארצנייקונדע, וואפֿאן נאך זיינעם פֿערזיכטע
איין מאנוסקריפט אין העברעאישער שפראכע אין דער ביבליאטעק דעס דא-
מאהליגען קורפֿירשטען פֿאן בויערן (1600) פֿערזוואהרט זיין זאלל.

דעם בערגע תבור, וואָ ער נאקט אונד פֿאָן ווילדען פֿריכטען גע-
נעהרט זיבען יאהרע לעכטע, אונד נור דען טווא טראנק דער אויף
דאז גראו פֿיעל.

אינדעסען האמטע אברהם איינע ערשיינונג אין וועלכער איהם
גאָטט בעפֿאהל דען בערג תבור צו בעשטייגען, דען
אראמיטען צו בעזוכען, איהן צו קליידען אונד זיינען אומגאנג צו
געניסען, ער פֿאנד איהן אונד טהאט וויא איהם בעפֿאהלען ווארד.
אלו זיא נאך פֿאללענדונג דער אינטעלעקטועללען בעטראכטונגען,
וועלכע זיא אין איהרער איינזאמקייט בעשעפֿטיגטע, דען תבור פֿער-
לאסען האמטען, טרעננטען זיא זיך, כיו איהן אברהם אלזקעניג
אונד פֿריכטער אין שלם ווידער פֿאנד. דא ווארדע אברהם פֿאָן
איהם אין דיא געהיימניסע דעם פֿריכטערטהומס איינגעווייהט (*).

(* זיהע מדרש רבה בראשית ב"ג.)

דיא פֿארטועטצונג פֿאלגט.

אויז דווער שולע פֿלאַנצטע זיך דער אונטערריכט דורך אברהם
 אין קאלדעא אונד עגיפטען פֿאַרט. יאָזעפֿוס דער אללעס דוועס
 פֿאַן איהם בעריכטעט, בערופֿט זיך אויף דאז צייגנים אנדעדער גע-
 שיכטסשרייבער. *

מלכי צדק

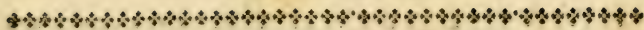
דיא ראכנישע טראדיטיאָן וועלכע וויר אָבען בעריהרט האבען,
 דאס מלכי צדק אונד שם איינע פּערוזאָן זיין, איזט פֿיר דיא
 גלייביקייט איינע שווערע אויפֿגאבע. וועלך איין אלטער מויסטע
 דווער ערצפֿאַטער ערריכט האבען, ווען ער נאך דער ריקקעהר
 אברהם'ס פֿאַן דער בעפֿרייאונג דעס לוט'ס נאָך מיט ריכטיגעס
 וואלטען איין פריסטעדאמט פֿערוזעהען קאָננטע. דיא פֿערשמעל-
 צונג דווער ביידען פּערוזאָנען אין איינער איינציגען קאן וואָהל פֿאַל-
 גענדע זאגע פֿעראנלאכט האבען, דיא אויך מלכי צדק צום לעה-
 דער אברהם'ס מאכט אונד וועלכע אטהאנאזיוו אונס אויפֿ-
 בעוואהרט.

מלכי צדק — ערצעהלט דווער, — וואר דער זאָהן איינעס אידאָ-
 לאטרישען קעניגס, מלכי געהייסען אונד דער קע-
 ניגן שלם. דער קעניג וואָללטע איינסט זיינען געטצען אָפֿפֿערן,
 אונד שיקטע דארום זיינען זאָהן מלכי צדק אויס זיבען קעלבער צו
 זוכען. אויף דעם וועגע ווארד דער יונגע פּרינץ אויף איינמאהל פֿאַן
 גאָטט ערלייכטעט, פֿאַן זיינער איינהייט בעגייסטערט אונד פֿאַן
 דער נישטיקייט דעס געטצענוועזענס איבערצייגט. דער פּרינץ קעהר-
 טע ערהייטערט צוריק, מיט דעם פֿאַרוואטצע, דען וואהרע קינד-
 ליכע ליבע איהם איינגאב, זיינען פֿאַטער פֿאַן דווען אונזעליגען איר-
 טהימערן הינוועג אונד צור וואהרער ערקעננטניס גאָטטעס צו פֿיה-
 רען. דער קעניג איבער דווען אנטראג ענטריסטעט, בעפֿאהל איהם
 נאָך איינמאהל דיא אָפֿפֿערטהירע צו האָלען; ער גינג, אונד וועה-
 רענד זיינער אכוועזענהייט שלאכטעטע ער מעהרערע זיינער קינדער
 אוס דיא ערצירנטען געטטער צו פֿערוזעהנען.

אלץ מלכי צדק בייא זיינער ריקקעהר פֿאַן דוועס גרעכליכען אָפֿפֿער
 הערטע, ענטזעטצעט ער זיך דאריבער אונד ענטפֿלאָה נאך

דעם

פֿאַר זיין קראַנקענבעטטע, איהן צו בעזוכען. „ווייט דוא עס ניכט,
 כרודער הנינא פֿינג ר' יוסי צו דעמזעלבען און" דאס דיזעס פֿאַלק
 (דיא דעמער, אונטער דערען הערשאַפֿט זיא לעכטען) פֿאַס
 הימטעל דאצו ערמעכטיגט וואורדען, דען טעמפעל צו צערשטעה-
 רען, דאז אללערהייליגסטע צו פֿערברענגען, דיא פֿראַממען צו ער-
 ווירגען, אונד דיא בעסטען צו פֿערטילגען? דיזעס פֿאַלק העררשט
 נאָך, אױס נאָך איממער מעכטיג; אונד דאך הערטע איך פֿאַן דיר
 ערצעהלען, דאס רוא דיך פֿלייסיג מיט דעם שמודים דער תורה
 בעשעפֿטיגעסט, זיא עפֿענטיליך לעהרסט, אונד בעשטענדיג דאז
 הייליגע געזעטצבוך אין דיזעס שאַפֿסע הערום טרעגסט; בעדענקסט
 דוא דען ניכט דיא געפֿאהר, דיא איבער דיר שוועבט? (דיא דע-
 מער האַטמען דיזעס בייא לעבענסשטראַפֿע פֿערבאַטמען). —
 דער היממעל ווירד זיך שאַן מיינער ערבארמען, אנטוואַרטעטע ר'
 חנינא. — „מיינע פֿאַרשטעללונג אױט געגרינדעט פֿערזעטצטע
 דער קראַנקע" אונד רוא פֿערלעכעסט דיך אױף אין וואונדער? עס
 ווירדע מיך וואהרליך וואונדערן, ווען זיא ניכט דיך מיט זאממט
 דעם געזעטצבוך אינס פֿייער ווערפֿען. — האבע איך דען ניכטס
 אין איינער אנדערן וועלט צו ערווארטען? פֿראַגטע ר' חנינא. —
 האסט רוא טהאטען אױפֿצוווייזען? ערווידערטע ר' יוסי אין איינעם
 זעהר ערנסטען טאָנע. — „יא, רבי! אנטוואַרטעטע ר' חנינא.
 איינסט וואורדע מיין געלד, וועלכעס איך צור בעלוסטיגונג אס
 פורים = פֿעסטע בעשטימומטע, מיט דעם געלדע, וועלכעס איך פֿיר
 דיא ארמען אױף דיא זייטע לעגטע, פֿערמישט. איך וואוהטע ניכט,
 וויא פֿיל דאפֿאַן צו דיזעס אָדער צו יענעם געהערטע, אונד —
 טהיילטע אללעס אונטער דיא ארמען. — זאָ? פֿערזעטצטע ר'
 יוסי, אלודאן ווינשע איך מיר טהייל מיט דיר, מיין לאַפֿאָ זיא דעם
 דיניגען גלייך.

(ב)

מאראלישע ערצעהלונגען

אונד

לעהרשפריכע אויס דעם תלמוד *

11

נור דיא גוטע טהאט, ניכט דאז שטודירען מאכט
ועליגי

אלו ר' יוסי זאָהן קסמא'ס * איינסט אן איינער העפטיגען
קראנקהייט דאנידער לאג, קאם ר' חנינא זאָהן תרדיון'ס
פֿאַר

* עזרה זרם פ"ר דף י"ח * ת"ר בשחלה רבי יוסי זן קסמא' סלק ר' חנינא זן
תרדיון אללו לזקרו, ה"ל חנינא הדי חי התיב יודע שחומס זו מן השמים
המליכום שחריצת ציהו ורפס התיב ויכלו וברגה חסידיו וחזרה התיב שופס
ועדין התיב קיימת, וזני שמעתי עליך שחתי יוסז ועוסק צהורה ומקסול
קסילות צרזים וס"ת מונחת צהיקך * ה"ל מן השמים ירחמו * ה"ל חני חומר לך
דנרים של עעס וחתי חומר מן השמים ירחמו, תמכני חס לא יזרפו חותך
וחתי ס"ת צחסי * ה"ל ר' חנינא תתי חני לע"ה? ה"ל כלות צה מעשה לידך,
ה"ל ר' מעות של פורים נחלפסו לי צמעות של זדקס וחלקתים לעניים * ה"ל ח"ב
מתלקך יחי' חלקי ומנוסלך יחי' גדולי:

וויא איהם דיא עלטעסטען צום עמפֿאנג ענטגעגען קאמען • דער העלד האטטע פֿיל פֿאן דער וויזיהייט ליוער גרייזע ריהמען הערען, אונד מאכטע זיך נון איין פֿערגניגען דארט, זיך מיט דענועלבען אין געשפרעך איינצולאססען • אונטער אנדערן ענטשטאנדען אונטער איהנען פֿאָלגענדע פֿראגען אונד אנטוואָרטען:

אלבסנדר • ווער איזט מיט דעכט אין וויזער צו נעגען?
גרייזע • דער, וועלכער יעדערצייט דיא פֿאָלגען דער דינגע פֿאָר-
 אויס זיהט •

- א.** ווער איזט דער וואהרע שטארקע?
ג. דער זיינע ליידענשאַפֿט צו בעצעהמען ווייס •
א. ווער איזט אלו איין ווירקליכער דייכער צו בעטראכטען?
ג. דער זיך מיט וועניגעס בעגניגט •
א. וויא פֿענגט עס דער מענש אן, ווען ער גוט לעבען ווילל?
ג. ער געוועהנע זיך אן ענטבעהרונגען •
א. וויא מאכט עס דער מענש, ווען ער זיין לעבען פֿערקירצען ווילל?
ג. ער געוועהנע זיך צור אן וואָהללעבען •
א. וואָדורך קאן מאן זיך בייא אללען לייטען בעליבט מאכען?
ג. מאן פֿליהע יעדע הערדשאַפֿט איבער אנדרע •
א. האלטעט איהר מיך דען ניכט גליקליכער אלו איהר זייד?
ג. יא, ווען דוא דיינע מאכט צום וואָהל דער מענשהייט אנווענדעכטי
א. ווער איזט דער ווייזעסטע אונטער אייך?
ג. וויר זינד אללע איינאנדער גלייך, דיס קאנסט דוא אן דען אנט-
 וואָרטען אבנעהמען, דיא וויר דיר אללע צוגלייך געבען •
א. וואס בעוועגט אייך, גענען אונזערן גלויבען צו שטריימען?
ג. דאז אונזינגיג דעסזעלבען •
א. וואס קאן מיך אכהאלטען, אייך אללע הינריכטען צו לאססען?
ג. דיא מאכט איזט אין דינען הענדען; נור ווירדע עס זיך פֿאָן
 איינעם גראָסען קעניג ניכט שיקען, וואָדמברייכו צו ווערדען •
 (ער האטטע איהנען געהמליך גלייך בייס אנפֿאנגע דעס געשפרעכס
 געואנט, דאס עס איהנען פֿרייא שטעהע, איהרע מיינונג אונפֿער-
 האָהלען צו זאגען) •
אלבסנדר לעכעלטע, אונד ענטליס זיא מיט רייכליכען געשענקען •

דיא געזעטצע דער נאטור זינד אונפֿערענדערליך.
(ע"ז פ"ל דף ק"ג)

ווען אייער נאָטט קיינען וואָהלגעפֿאללען און דעם געמזענדינסט
האט, פֿראַגטען איינסט דעמישע פֿהילאָזאָפֿען דיא עלטע
כטען דער איזראַעליטען אין דאָס, ווארום צערשטעהרט ער דען דיא
געטצען ניכט? — " כעטהעטען דיא געטצענדיגער, אנטוואָרטע-
טען דיזע, זאָלכע דינגע און, וועלכע דיא וועלט ענטבעהרען קאן,
זאָ ווירדע זיא גאָטט וואָהל צערשטעהרט האבען, דא זיא אבער זאָננע
מאָנד, שטערנע אונד דיא פֿלאַנעטען אנבעמהען, זאָ ווילל ער די
זער טהאָרען וועגען ניכט דיא גרונדפֿיילער דעם וועלמזגעביידעם
איינשטירצען. ער לעסט פֿילמעהר דער נאטור איהרען לויף, אונד
דיא נאררען, דיא זיא מוסכרויכען, מעגען איינסט איבער איהרע
טהאָרהייט רעכענשאַפֿט געבען ווען יעמאנד, זעטצעטען זיא הינצו,
איין מאַאס ווייטצען שטיעלט, אונד איהן אויסזעעט, זאָ זאָללמע
ער אויך פֿאָן דעכטסוועגען ניכט אויס דער ערדע קיימען; אלליין
דיא נאטור געהעט איהרען גאנג אונד דער פֿערברעכער ווירד צור
רעכענשאַפֿט געצאָגען ווערדען.

ווייזע אנטוואָרטען אייניגער יידישען גרייזע און
אלכסנדר דען מאצעדאָניער.
(תמיד פ"ל דף ל"ז ע"ג)

בייא זיינען עראָבערונגסזיגען אים מאָרגענלאַנדע קאם אלכסנדר
דער גראַסע אין דיא זירליכען געגענדען דעם יידישען לאַנדעס,
וואָ

העכטע צייט, דאס דיזער מיסברויך בייא דען זאָנסט זאָ קלוגען פּאָה-
לען אבגעשאַפֿטט ווערדע! —

ת"ר איזבו מולא ואיזבו כבוד? מורא, לא עומד במקומו ולא יושב במקומו
ולא סותר את לדיו ולא מכדיעו. כבוד, מאכיל ומסקה ומלניש
ומנעיל מכניס ומוליא. (קדושין פרק ראשון)

וואָרין בעשטעהט דיא עהרפֿורכט, דיא מאן פֿאָר דען עלטערן
צו האבען פֿערפֿליכטעט איזט? מאן דארף זיך ניכט אן
דען פֿיר זיא בעשטימוטען פלאטץ הינשטעללען אָדער הינזעטצען;
דארף זיא ניכט אין איהרען רעדען אונטערברעכען, אונד איבער איהרע
וואָרטע ניכט נאך איינגעס גוטדינקען ענטשיידען. — וואָרין בע-
שטעהט דיא איהנען שולדיגע פֿערעהרונג? מאן כווס זיא מיט שפּייזע
אונד טראנק, מיט קליידערן אונד שוהען פֿערזעהען, כווס זיא, ווען
זיא אלט אונד שוועבליך זינד, אויס אונד איינפֿיהרען א. ד. גל.

ת"ר לא תונו איש לזנו עמיתו באונחא לדנים הכתוב מדבר וכו', הא
כינל אס היה צעל תשובה אל יאמר לו זכור מעשיך הדאשומים,
אס היה צן גדים אל יאמר לו זכור מעסה אבותיך וכו'. (נצח מליעא פ"ד)
„איהר זאָללט איינער דען אנדערן ניכט דריקען“
הייכט עס אין תורת משה; דאז ערקלעהרט דער תלמוד
אויף יעדע קרענקונג, זעלבסט דורך וואָרטע. זאָ זאָלל מאן ניא-
מאנדען, דער פֿעהלער בעגאנגען אונד זיך געבעססערט האט, אן
זיינע פֿאָריגען פֿערגעהונגען, אָדער איינען פֿאָן שלעכטער הער-
קונפֿט ניא אן דיא אונטווגענדען זיינער פֿאָרפֿאהרען עראינגערן. היר-
פֿאָן קאן מאן אויף יעדע אנדרע שטיכעלייא אונד הערצקרענקונגען
שליסען, דיא מאן זיך געגען אנדרע צו ענטהאלטען האט.

ל ע ה ר ש פ ר י כ ע *

א"ר חן זר דר הכל יודעין כלה למה נכנסת לחופה, אלל כל המצב
פיו ומוליא דבר כלה מפיו אפילו נחתם לו גזר דינו שלע, שנה
לטובה נהפך עליו לדעה * (כתובות פ"ד)

מאן זאלל זיך פאָר אונזיכטיגען אונד צאָטטיגען רעדען וואָהל
אין אכט געהמען, בעטרעפֿען זיא אויך דיא בעקאנטעסטען
פֿערדיכטונגען דער נאטור; ווייל שאמלאָזעס ענטווייהען דער ליפֿ-
פען דאז בעסטע פֿערהענגניס דעם מענשען אין אונגליק פֿערוואַנ-
דעלן קאן *

תנו דצנן אשר בנה אשר נטע אשר ארס, למדך תורה דרך ארץ ביצנה
אדם צית ויטע כרס ואח"כ ישא אשה * ואף שלמה אמר צחמתו
הכן צחון מלאכתך ועתה צדה לך, אחר וצנית ציתך * הכן צחון מלאכתך
זה צית, ועתה צדה לך זו כרס, אחר וצנית ציתך זו אשה * (סוטה
פ"ח 97 מ"ד)

אויף איינער שטעללע דער הייליגען ביכער משה'ס, זאָ וויא אויז דען
שפריכווערמען דעם ווייזען קעניגס שלמה, ערלייטערן דיא
ראכניען דיא לעהרע: דאס דער מענש צופאָר זיין הויז אונד פֿעלר-
וועזען אין דען שטאנד זעצצען, אונד דאן ערשט איינע פֿרויא היי-
ראטהען זאלל * (איינע גראָכע בעהערציגונסווירדיגע לעהרע, בע-
זאָנדרס פֿיר אונזערע ברידער אין פאָהלען, וואָ ליידער נאָך אימם
מער דיא אללצופֿריהע פֿערהייראטהונג איהרער קינדער אים גע-
ברויכע איזט; וואָדורך ניכט נור דיא אונגליקליכסטען עהען ענט-
שטעהען, דא זיך דיא עהע - פארטהייען פֿערבינדען, בעפֿאָר זיא
נאָך צו דער איינזיכט רייף זינד, זיך געגענויטיג קענען צו לערנען:
זאָנדרען, וואס פֿאסט נאָך שליכטער איזט, דאס זאלכע פֿערהעס-
ליכונגען געשעהען, בעפֿאָר דער מאן נאָך דיא מינדעסטע אנשטאלט
צור ערנעהונג איינער פֿאמיליע געטראָפֿען, יא בעפֿאָר ער נאָך
דיא מינדעסטע פֿעהיגקייט דאצו בעזימזט, אונד דאדורך אלזאָ דיא
ארמוט אין דער נאטיאָן זאָ זעהל פֿערמעהרט ווירד * — עס ווערע
העכסטע

(ג)

אויסציגע דער שענסטען אויפֿועטצע

אויס דעם

מ א ס ק *

תני תנא קמיה דר' כחמן בר יצחק כל המלכין פני חזירו זרבים כאלו
 סופך למיס • (סס)

ווער זיינען געבענמענשען עפֿענמליך עיאמר אַטה מאכט, איז
 זי פֿיל, אלו ווען ער געמאָרדעט העטטע •

אמר ריש לקיש פעמים שצולה של תורה זה הוא יסודה, דנתיב אשר
 שצרת מלמד שאמר לו הקב"ה למשה יישר כחך שצרת • (מנחות פי"א)
 אַפֿט איז דיא אויפֿהעבונג איינעם געזעמזעם אין דער תורה
 איהרע בעגרינדונג • (מאן מוס זיך געהמליך נאך צייט אונד
 אומשטענדען ריכטען) •

ה מ א ס ר

לחדש תשרי ת"קמ"ה

א

שירי ס

שבהי מלאכת השיר

לומר כליל שמחת תורה, צעה השלמת כל פרשיותיה עם צאורי תפרשיה, ציטצה המכוללה מקרא קדש, חשד צצית הסר הקלין המטכיל מנכד התורה ותופסיה, כהד"ר יוסף סול"כר די לימא יחי' צצצרת יחדי סגולה שופטי וזקני העדה, חכמי ומיוחסי הקבלה, והנשיא צפוכס יצא וצתוכס ינא, ה"ה מודינו הרצ הכולל שלם נשמו יחי'.

פתיחה למשורר

חברי מקרא קדש פרחי גילנו
היום יחדו נשיש יחדו נגילה!
כי בו נשלים תורת צור משגבנו,
היום בשיר שביחי השיר גזפירה,
לא נאמר אוי כי מות נמות קלנו
הא תורה, הא מצוה מגן הם לנו!

החברים עונים כאחד

על השולחן הזה נשיר קלנו
שוש נשיש בהשם הנגל נפישנו!

אֱלֹה בְּפֶה ז) בְּעֶשְׂרֵת ח) מִיְּנֵי שֵׁבֶת
 אֱלֹה בְּכִלֵי דָוִד נִגַּן שִׁבְלוֹ
 כִּי לִפְנֵי אֵל בּוֹרָא יוֹמָם וְלַיִל
 תִּיטֵב זְמֵרָה מְפָר מִקְרִיז וְאֵיל *

על השולחן וכו'

שֶׁמֶשׁ יָרַח וְכִסִּיל שָׁמַיִם
 צְפוּר כְּנָף, דָּגִים, הָיָה וְשָׂרִיז
 יָם הַגָּדוֹל נָהָר וּבִרְכוֹת מַיִם
 עֵמֶק, פְּסָגָה, יַעַר, כָּל-אֶפְסֵי אָרֶץ
 מִיּוֹם הָיָז נִהְיָו, מִיּוֹם נּוֹצְרוֹ
 כּוֹלָם יוֹם יוֹם שִׁבְחֵי קוֹנֵם שׁוֹרְרוֹ *

על השולחן וכו'

בְּחֹר וּבַתּוֹלָה אִישׁ שִׁיבָת וְנִעַר
 רָנָה פְּצָחוֹ לְאֵל בְּנִגְיָנוֹתֵימוֹ
 מַלְכֵי אָרֶץ, שָׂרִים כָּל שׁוֹפְטֵי שְׂעִיר
 הוֹדוּ לְשִׁמּוֹ כִּי טוֹב, מִכִּסְאוֹתֵימוֹ
 הַגְּלִגְלִים עִם סְבוּבָם פִּאֲרוֹ
 וְקִדְוֶשְׁתּוֹ אֶלְפֵי שְׁנָאן זְמֵרוֹ *

על השולחן וכו'

בְּנִעִימוֹת קוֹל כְּנֹר דָּוִד, כְּרָחוֹ
 רוֹחוֹת הַרְעוֹת לַתְּהוֹמוֹת נִשְׁפָּמוֹ
 בְּשִׁירִים וּנְגִינֹת חוֹזִים פְּצָחוֹ
 לְנַחִיל שִׁבְעַ עֲלִיּוֹן בְּנִבְיָאוֹתֵימוֹ;

ויהושפט

נְשִׂימַח כִּי לְגִמּוֹר תּוֹרָתוֹ וְכִנּוּ
 לֹא נִירָא רַע כִּי הוּא יִגַּן עֲלֵנוּ,
 בֵּן יִתְמִיד עוֹד הַסֵּדוֹ בְּשִׁיר נְעֻתִירָה
 נָשׁוּב כִּה לַחֵי תַהֲלִים נְשִׁירָה *
 * * *

המשורר

סִפְרֵי תוֹרַת מֹשֶׁה הַיּוֹם נְמַרְנוּ,
 נִקְרָאִים הַשִּׁירָה בְּדִלְתוֹתֵינוּ
 סִפְרֵי דוֹד תַּחְתָּם לְלִמּוֹד בְּחֵרְנוּ;
 כִּי בְשִׁיר וּבְמִסְפָּר שׁוֹיִם הַגִּמּוֹ,
 וְלִשׁוֹרֵר אִישׁ וְאִישׁ חוֹק הוּא עֲלֵנוּ
 יוֹם לִשְׁנָה בְּגַמְרוֹת לְמוֹרְנוּ *
 * * *

הקדואים: על השולחן וכו'

מָה טוֹבוֹ נְגוּנִים (b) בְּדַת (3) נוֹסְרוֹ
 שְׂמִיחָה לְנִשְׂמָה עוֹנֵג אֶל-נִפְשֵׁנוּ
 מָה נְעִים מְקוֹלוֹת זְכוֹת אוֹהְרוֹ
 אֶל-חֹשׁ הַשְּׁמַע אֶל-מַחְשַׁבְתָּנוּ
 אִם חוֹק קוֹל עוֹז (ג) גַּם קוֹל נְמוּךְ (ד) יִשְׁמָרוּ
 וּבְרִית הַשִּׁקְט (e) וְזִמְן נִגְדֵר (ו) יִנְצֹרוּ *
 * * *

על השולחן וכו'

עַת הַנִּסְךָ בְּמִקְדָּשׁ יִין הַזֵּבַח
 יַחְדוֹ הַלְלוּ שִׁיר צִיּוֹן הַחֲלוֹ

אלה

b) Instrumentale.

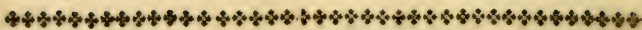
a) Forte.

c) Pausa.

3) Arte de Musica.

7) Piano.

ו) Tempo.

ב

מכתבים

עלה תרופה*

והוא

שאלה ותשובה בענין תרופת האינאקולאציאן.

ישאו שעדים המזויינים צהלנה , דאשיכס לשצטינס , ויצאו פתחי נדיצים
 עם מחוקקים צמשענותם משען לחם ווושען מים , שאלה קטנה
 עולה מכף איש עני צדעת תורה , ודעתו נוטה על תרופת תעלה אשר
 יכינו ואשר יציאו החכמים הדופאים נקראים (אוקאליטין) לזרעת ממארת
 כושכת צעור הצטר ; והיא כמעט מצודה פרוסה על כל חי מדצד . תמשוך
 כל אדם צחנה לא תשא פנים לזקן , ולנער לא תחון , היא חילי העחורים
 הנקראו צלסונות (מורצילי , או פאקין דאצלים או פעטיט וועדאל) , ורצים
 חללים הפילה , ועזומים כל הרוגיה , ואף אם תשלחנו חפשי מעמה ,
 והיתה לו נפשו לשלל ; אם היו ממינים הדעים ח"ו , עוד ישאירו אהדיהם
 דשומים מדים , כדצדו כל פנים קצרו פארור , כן משחת מאיש מדוארו ,
 ותוארו מצני אדם , ולפעמים גם אור פניו יפילו צעורת או תצלול צעינת ,
 וצדוטה , ואין להאריך צדופי חולי המפורסם אשר נתן אליהם לצני אדם
 לענות צו :

ועתה צחמלת ה' על צדואיו , נתן צלצ דופאי זמן , שהמליאו לזה דפואה
 כוללת , כמעט מחוקרת סכנה , והתפארו שמשסים אלף מתו חתסה
 חצ"א . ואופן מלאכת דפואה זו , היא ע"י שמציאם צתחלה החולי על
 האדם ע"י דם או לחה מצועת מורצילי הכ"ל שתיסצה , או שטיצלין צו
 חוץ או ספוג , ועושים חצודה קטנה נאוד , כמעט שלא כרגש צעור צטר
 אדם המוכן לקבל הדפואה , וצחצודתם נדפא לו , שאחרי כן משימים מלחה
 הריא

(*) הלוח חלינו מאת החכם הכולל החוקר כמסוכ"ר מ"שה צד מבחם ני"ו .

ויהושפט ברון ובשירי שבת
ראה בנפול עמון. מאב לטבח *

על השולחן וכו'

חתימה למסור

אמרן רעי עמי טרם נגמורה
הדרן עלך תורה מחמד עינינו
דעתן עלך אמרות קדשך נשמורה
לא תשכח לעד מזכרוננו
ולחי העולמים תמיד נוחילה
יחיה יוסף ובהברתו נגילה!

חתימה לפיטן ולקרואים

מה טוב נשיר יחדו טרם נגמורה
הדרן עלך תורה מחמד נפשינו
דעתן עלך אמרות קדשך נשמורה
נצח ועד לא תשכח ממנו
ויחי יוסף לעד. גועו יצמית
ובכל משלח ידיו ישביל יצליח!

דוד פראנקו מינדים *

אדם להבל דמה

אתמול לבושך בויז ומעיל סרוח. (6)
שוכב בתוך ערשך עלי תולעת;
היום לבושך בוו ומעיל סרוח. (3)
שוכב בתוך ארצך עלי תולעת.

משה בן גרעון אבודיענטי ס"ט

(6) וועגן: ומח העורף.
(3) מעין: סרוח על ערסות.

להלן, נוסף תת נח השאלה, ותעשה לה קרנים, האריך נתיב לאיש הישראלי
 לזקק תחצולת להנצל כצבי מיד לאשר הביא חלקים צידו לעונש חרוץ, ודי
 לנדה צשעתה ואקדומי פדענות לא מקדמינין, וצאלו אמרו מאחדין ולא
 מקדמינין; אולם ינו פנים לכאן: הואיל עי"ז ילא חפשי מחולי הכ"ל כמעט
 מחוסר סכנה, איך לך דצר שעומד מפני פקוח נפש, והוא מותד, והנה
 מה שיעלה המזלג מזה ע"פ הגמרא והסדרה, הוא גלות פני האסור מכל
 גז, וזה מטעמים: האחד שזה גלוי לתלמידים המתחילים, שעון גדול על
 האדם למסור עצמו לשום סכנה צשום גז, וכמו שאמרו חז"ל ג' דצדים
 מצוידין עונותיו של אדם קיד נעו כו'. ואמרו: אל יעמוד אדם צמקוס
 סכנה ויאמר שעושין לו נס, שמא איך עושין, ואם עושין וכו', ואמרו
 עוד: לעולם יצק אדם דחמים שלא יחלה, שאם יחלה, אומרים לו הביא
 זכות והפטור:

וזה לשון הרמב"ם צפ' י"א מה' דונח ושמירת הכפש פסקה ה': הרצה
 דצדים אסור חנמים מפני שיש צהם סכנות נפשות, וכל העובר עליהן
 ואומר דריכי מסכן צעלמי, ומה לאחדים עלי צנך? או אינו מקפיד צנך,
 מכין אותו מכות מדרות, עכ"ל. א"כ זה שהציד עצמו לסכנה אף שהיא
 סכנה קטנה לא אריך למעצד הכי.

ואיך לומר דאזלין צתר דוצא כדקיימ"ל בכל דוכתא, אפילו צרוצא דליתא
 קמין, כמוצט קטן שצא על יצמה קטנה, יגדלו זה עש זה, ולא חיישינן
 שמא תמצא איילונית או הוא סדים כו', אלא הולכין אחד הדוד; וא"כ
 צנ"ד שמששים אלה מתו חמשה, האחד צא צי"צ אלה וליכא חששא? זה
 אינו, שצד נצדר צנמה מקומות דחמירא סכנתא מליסורא, ועקד מקומו
 צחולין פ"ק דף ט' ע"צ על הא דצעו מיני' רצ אצא מדצ הונא, צא זאצ
 ונטל צני מעיס כו', איתצבי דאה למוד המקד צתאנה כו', חוששין שנט
 צמקוס קצ צקצ, אמר ליה מי קא מצמית אסורא לסכנתא? סכנה שאני!
 א"ל דצא מ"ש ספק סכנה לחומרא, כפק אסורא נמי לחומרא; א"ל אציי,
 ולא שאני צין אסורא לסכנתא, והא אילו ספק עומאה צד"ה ספקא
 עהור ואילו ספק מים מגולין אסודים? א"ל התם הלכתא גמירא ליה כו',
 עכ"ל הגמרא.

ובמשבוע פשוט דאסדינן צספק סכנת מ"ה, אפילו צמקוס שאין דיעות
 כההיא דמים מגולין, וזה שטרה אציי ללא סלקא אדעתי' טעם
 החלוק צין ד"הר לר"הי, להביא ראי' לסתור קושיות דצא, שהקשה מאי
 שגא מההיא דמים מגולין, ולא הסתפק מצדדייתא גופא צאותו ענין מצפור
 המקד צתאנה, דלשם איך חילוק ואסור מ"ע, דק דסס הנקצ הוא לענינו
 והוא

היה, או החוט והספוג על חצורה קטנה הכ"ל, ועי"ז מנשאים החולי
 צקל על אותו האדם, ונקבל הרפואה צקל צלי שום נזק לצדדיהם, ויש
 שמעבדים תלחה הכ"ל צאיזה משקה, ונותנים לעלול לשתות ופועלים צו ככ"ל.
ואנחנו עם ה' אלה ההולכים צדך כנושה, שכנשוהו שלמים וכן רבים
 מזקני אומתינו הכ"ל, ועל פיהם יהיה כל ריז וכל נגע, שאל

ישאלו: אם נשתמש צתרופת תעלה זאת שיש צו לפי הנראה סכנה קלת,
 כדי לסלק עי"ז סכנה הצא לשעתו, אם נחלל? ולצקשת החצדים אשר
 הלא — לוני רגע אצד הנראה לפענ"ל איזה דרך ישכן אור, לצוא פתחי
 שערי נק, לאסור או להתייר. וזה החלי צע"ה: **ידיעת דהחנס וצקיאות**
הרופא אמנס תהיה חזקה או רפה לפי צחינת החומר, ור"ל שידיעת
 החנס לחקור איזה לצד שיזדמן, והרופא לרפא איזה חולי שיזדמן, החנס
 כל עור שיצין חומר ועלמית הצד אשר אליו הוא נושא את נפשו, לצוא עד
 תכונתו, והרופא חומר ולורת החולי שיסתדל לרפא, הוא יותר קל וצעות
 להשגת חפלו, לכן מן הדלוי לחקור מקודם וצאיזה סבה נתחייצ זה החולי,
 אולי עי"ז נקבל תועלת, שלא נכשל צדצדיו על ענין השאלה שאנו
 עוסקים צציאורו.

ושלא לצלות הזמן צחקירות, שאין זה ממלצתינו פה, נעתיק דיש
 מילין מחנס גדול ורופא מוצק ותורני אשר דרש טוב לעמו
 צמדנית איטאליא, ה"ה מוהר"י להלון צספרו לורד החיים, ספר צ' חקירה
 ז' ור"ל צקינור סס:

שאלה צ' מה היא סיבת החולי מורצילי כו'? תשובה: סבת חולי זה
 היא דס נדות, לפי שנאשר הוולך נתגדל צמעי אמו היה כיוון
 ומתגדל סס מדס נדות, כי צאותן חדשים וכו', ודס הוא מתעצב עם
 דס הטוב וכו', וכאשר נולד, צרוב הימים העצב מוליא וכו', וכמו שיקרה
 הצד צערי ישמעאל שצא צסכה השלישית, כן הוא הדין צחולי זה שצא
 כו', ואין נקי, כי רוב צני אדם יקרה להם, ואחד מני אלף אינו פוגע צו,
 אם מפני שרוע דס הכדה הכ"ל ילא מגובו צחולי אחר כו', ואל תתמה
 האיך יספה דס הרע ההוא עמון הדצה שנים כו', עכ"ל. ויעוין סס
 שהארין צצדים של טעם וסצדא יסרה. היוצא לנו מזה שחולי הכ"ל הוא
 צא עם היות אדם ותולדתו מאדם דס הכדה שנוצד ממנו, והוא מקללת
 מזה: הדצה אדצה עלצונך, וקצלו חז"ל, זה על דס הכדה. ועי" הדכזה
 זו ההעדד כדוך צאדס כנודע. גם שאר צ"ח העלו החוקרים שיש להם
 איזה לחה דעה אדקית תמורת דס הכדה ואין להארין, ונניח כל זה
 לחוקרים ולרופאים ונחזור לענין השאלה. ועל פי הצדים האלה מוהר"י
 להלון

דב סנפל לקדמה של צטר. ויעוין צט"ז י"ד סי' ה"ל, וצפ"ח דחק לחלק
זזה יעיין סס:

זבענ"ד כדאם צדור שעד כאן לא חלק המדקני, אלא צמידי לתלי צטעמא,
וס"ל דצטשים כתצטל טעם האדם, וכחו כמו האסוד צהיתר,
אצל לענין חששא מודה שלא יחלוק על מסקנת הש"ס דחולין דף י"ד,
ורש"י מוכיח הבידסא, ואילו ספק תים מגולין אסודין, ואע"ג דאויכא למימד
אדם נכנס לשם שבילה ארתה ושאר שרשים כו' והוי להו נחשים מעוטים
תלינן צנחשים ואסירא עכ"ל, ומוכח מזה דלתלות צדוצא לענין סכנה
לא תלינן.

ורבר זה שאסוד לאדם למסוד עלמו לסכנה צידים, כתוצ צתודה ושכוי
צנציאים ומשולש צנצוצים. בתורה: מה שמלינו צמעשה צנימן
שאמד אצינו הזקן ישראל סצא, לא ידך צני עמכס כו' וקדוהו אסון צדך,
אף שהיו צסכנת דעצ אס גא יעלו, גם שמעון היל צסכנה לפי דעתס,
וכצד הודיעו לו שצלתי צנימן אי אפשר להס להתדלות אל יוסף המצציר
צד, אפ"ה לא דצה למסוד את צנימן צידים, לספק סכנה עד שאמד לו
יהודה, וכחיה ולא נמות גם אתה וכו', והודיע לו שהיא סכנה וודחית
וסכנת צנימן מסופקת, ויניח הספק צצציל הוודאי כמו שפידשו צחומס.
בנב'א'ים: משמאל הדמתי, שאמד איך אלך ושנוע שאול וכו', וכצד
תתבו על זה חז"ל הא שלוחי מלכה אינן כזוקין? ותידלו,
היכא דשכיחי היזיקא שאני, ולנאורה, לא יספוק זה לשמואל הדמתי
הסקול כמסר ואהרן, למדות פני עליון המשלחו ולומר לא אלך, ולמה לא,
אך ילך צמלאכת השס, הוא יפליע ויגיל, אך כ"ל דשמואל דצה לידע היאך
יורה לו לעשות נגד המוסכס והדין, ולא יפדש לו הלכה ולאמוד לו, ואכני
אהי' עמך, וכדומה, או למעט צניסא ע"י שיצוא דוד אללו צסתד, כמו
שכתבגל ענין שאול אליו ע"י האתונות, ובהה השס הסניס על ידו
צאמרו: עגלת צקר תקח צידך וכו', וכל זה נכלל צצצדי חז"ל למצין.

בכתובים: מדוד מלך ישראל שצחד אחד משלשה מצטים הרעים שנאמרו
לו ע"י גד החוזה, צתוכח על עון דהסתה, ואמד נפלה
כא ציד ד' וכו', אף שלפי הכדאה זה היה יותר קשה שצנולס, שצומן
קלד מהצוקר עד עת מועד נפלו שצעים אלף מישראל, ואס ח"ו התמיד
זה ב' ימים כפי המיועד מהכציא, כצד ספו תמו מן צלהות. עכ"ל לא
צחד הדע צמעטו משנים הנשאים, להיות הסכנה מהס, אף שצא צצורת
השס, מ"מ מסורה ציד אדם לצחור צסכנה היותר גדולה להיותה ציד ה'.

זאת

והוא ריעותא וניחא לי' דגם צאקורא דין כן, כדאמרינן אע"ג דאתילך
 צי ריעותא, וא"כ אין דאיה מספק עומאה דר"ה, דאיידי צאין סס
 ריעותא, כההיא דטון צפי החולקה ומהלכת ע"ג ככרות, שאין ריעות
 ככרות, לכך הציא ממים המגולין, דשס ג"כ אין ריעותא, ואפ"ה פסודים
 צין דר"ה וצין דרשות היחיד' וצגוף העיני' יס לי מקום עיון, דמאי מקשה
 דצא מ"ס ספק סננתא לחומרא, ספק אסורא נמי לחומרא? שהדי ממקומו
 מונבע דשנא ושנא, שהדי צאסוד קיימ"ל ספק ספיקא לקולא אפילו צנמה
 רעותות, וכאן גצי נפור נמי ספק ספיקא, שהדי אף שנאמר שהיה נקוב,
 עדיין יס לספק, אט מנחשים אס המשד שדנים שאין להס ארס, ואפ"ה
 אסדינן משום חומרא דסגנתא, א"כ י"ל דעלמא, ד"ל לעיני אסורא, אין
 חוששין לשתא צמקוס נקצ נקצ.

ולכאוריה מזה תצדא דענת פרי חדש, צי"ד סי' ק"י שהוק על צעל
 הליכות עולם, והדינ"ס והאחרון הס"ך צי"ד שהעלו דס"ס
 שאינו יכול להתהפך לא מקדי ס"ס ונחשצ כספק אחד, וצנאן א"ל להתהפך
 ג"כ, שא"ל לומר שאר שדנים נקצוה, ואת"ל נחש שמה לא ניקצ; שאת"ל
 נחש, כד נאסר, וא"כ אתי שפיר לדיקוה וקשיא על פרי חדש, אצל צאמרי
 גס דענת הס"ך קשה, דהוקשה לו שס צסי' ק"י מהדוסי דרשצ"א צא"ל
 דצנמאלא נפורן של ארי יושנת לו צגצו וספק אס כננס הארי אס לא,
 מותר מטעם ס"ס ספק לא כננס, ואת"ל כננס, שמה נפורן זה לא מיד
 הארי הוא, אלא צבותל כתחקך, עכ"ל, וזה ג"כ אינו מתהפך, ועוד
 הקשה שס נצמיה דצדים, והשיצ דצענין כזה אין לדיך שיתהפך, שהרי
 כשהלכה לומר שצא מן הארי, תתפוס שצוודאי כננס, ולדיך אתה לדין
 מתחלה אס הוא וודאי שנכנס ומקדי שפיר ס"ס אף שאינו יכול להתהפך,
 ע"כ תודף כוונתו צקילוד; א"כ כאן נמי אס נאמר שחש בעילה ארס צפרי
 זו, לדיך אתה לדין אס היה נקוב מקודם, וא"כ אמרינן שמה לא הי'
 נקוב, ואת"ל נקוב, שמה משאר שדנים, וזה הס שני ספקות, ולפ"ז גס
 דענת הס"ך לא א"ס, ול"ע.

ועוד יס להאריך צזה צפידסי' דר"ה ספק מים מגולין, אצל אין כאן
 מקומו, ודדתי עד הכה שלא יהי' דצדינו נעדרים מפלפלת כל
 שהוא' היולא מזה דצסנה אזלינן לחומרא צכל אופן, ודלא כהמרדכי
 וסייעתו שנוצ צדצד שיש צו משום סננה דינו נאסור, וסגי צששים רק
 הוא חמוד צזה דאפילו יצס ציצס צמינו לדיך ששים, וצשמע דצכל שאר
 דצדים שיה לאסור, דזה אינו מסקנת הפוסקים, וכמו שהקשה דר"מ צעוד
 סימן קי"ו, דחיישינן לגילוי אפילו צמאה סאה, וכן ספק מהדי"ל צשלחופית

עוד — אצל הדרך הישר לפני איש השלם, הוא שישתדל בכל תוקף ועוז להחזיק גופו עם היחול ורבות לאדון חלקי עולם, וזה האיש הישראלי המשתדל דפואה זו ותולה צמחונו באלוקיו הדופא כאמן, עם הצקסה שיקרו לאומרה קודם לקיחת דגד דפואה, טוב וישר הוא, וישא דרכה דפואה מאת ד' ע"ז, ונתנאי קודם למעשה שיהיה זה דקוק ונחון ומפורסם לדפואה צין ההמון, ואם אח"כ ח"ו יארע מקרה לא טוב על כל הודות, איך עלינו אדם, בן נדאה לי.

ואין להטט לומר שעב"ז טוב יותר לתלות הצמחון והדפואה צד השם לשנתו, ואם יגוד עליו השם שיחיה יחיה; וזה שמקדים עלמנו נדאה כמי סקר צמחונו מהשם ותולה דפואה? זה דגד צעל ומצועל כגד, מפי דצינו הגדול הדמ"צ צפי' המענה פ"ד דמסאים.

ישם דגו ושחק, ואין נחת לו מדיעה זו, ויחסה לדיעה משווצת, וצעוני עמל ואון להעתיק דצדי ספר המלוי, ויעוין צפי' המענה שפה דצדים עשה חזקי' וכו', וגנו ספר הדפואות כו', ותמלית דצדיו: שגנאי גדול לחשוז עון על אלם שישתדל דפואות גופו, ותולה עם זה צמחונו באלהיו, לומר שמסיד עם זה צמחונו מהשם, ומדמה זה לחולי דעז וכסיאלכל נתרפא מחולי כגד הרעז, האם נאמד סקר צמחונו מהאל על שהשתדל להציל עלמנו מחולי הרעז, אצל התורה אמרה ואלכלת ושצעת וצרכת את ה' חלקיך שהנציא המזון, בן נודה לאלקיני על מיני דפואה והנלה שאין צהם איסוד ע"ז וכדומה, וזולת זה יהיו צאיזה אופן שיהיה גם לפי דש"י שם צנדייתא וז"ל וגנו ספר דפואות, כדנתיז והטוב והישר צעיוניך עשיתי, ואמרינין בצרכות שגנו ס' דפואות, לפי שלא הי' לצם נכנע על חוליים, אלא מתרפאים מיד עכ"ל. וכן פי' בצרכות וגנו ספר דפואות כדי שיצקסו דחמים עכ"ל. וזה משמע לכאורה כפי' אדחה הדמ"צ"ס, וא"כ נפלה כדסיה, צצידא שאין לנו היתר לדעת דש"י, אצל האמת יורה דדנו שאין כוונת דש"י על ענין זה כלל, וזה שקדקק צלשונו הקלד ונח, לפי שלא הי' לצם נכנע על חוליים אלא מתרפאים מיד, ומשמע שהיה זה ע"ד סבולה צלי שום פעולה והנהגה על דרך הדופאים דק מתרפאים צמהידות גדול, וצוה יש לחוש להתומים שיסירו הצמחון מהשם, שדואים עלמם צמעט דגע מתרפאים, אצל זה שממליא עלמנו דאגבה ופחד ושמידת תנאי הדופאים, איך לדיך פנים שלא כוון דש"י לזה כלל.

ואין לומר אם אמת הדגד שחולי זה הוא משצט חלקים לכל צמד לעונש חרון, האך נצקס לפטור מזה ואימתי יגבה צ"ח את חונו? זה דצדי צדונו, שהרבה שלוחים למקום, ואין לנו להדהר אחר משפטי ה' האך

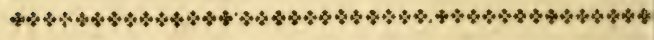
זאת תורת העולה על דעיוני מכל המקוצן בתחלת העיון לאסור איסור
 על האדם להציף עליו שום סכנה קטנה או גדולה צידים, אמנם
 אחרי שצוי נחמתי, ואחד העיון הישר נראה לי שאין מכל זה דאי' לאסור
 כלל, שהרי אף אם נאמר נושא לחקירת מהור"י אהרן הכ"ל, ונ"מ לזה
 כולנו חבתיים כולנו יודעים מה שהחוש מעיד שנמעט אין נקי מזה, והכל
 חולים אצל שנאה זו מחולי הכ"ל, וכל מי שלא עצר עליו עדיין כוס התדעלה
 מחולי זה, הוא חולה בנה שלי ספק, עד שינא לפועל, וכל ימיו הוא
 מתחולל וצדאגה ושמתון, ורבים שמו לימא כאשר אירע לי צערותי עם
 צתי היחידה נ"ע, אחת היתה לאמה, צרה ליולדתה, שנחגבלג עלי חובה
 ע"י דופא אליל, וצטף קנף מחולי הכ"ל, הלכה לעולמה תנצ"ה. והנה
 אין זכרון לראשונים צעלי הגמרא והבאונים מזה צדצדיהם, אצל האחרונים
 זעקו מרה על זה, ויסרו תחנות וצקשות על זה, וכתצ הבאון החסיד
 השל"ה ז"ל, והוצא צמ"א הלכות תענית סי' תקע"ו שצריך להצדיח את
 הילדים, אם החולי צארתו מקום, ומי שלא עשה כן מתחייב צנפסעכ"ל,
 א"כ נקרא חולה צוודאי כל מי שלא פגע צו עדיין, על דרך כי צרה קרובה
 כי אין עוזר.

וכאשר גדר התרופה היא שצריך להקדים המנה לרפואה, על כל פנים
 מזולת זה הוא מסוכן הרצה לשעתו, א"כ המשתדל צתרופה
 צעורו צאצו וכפתו דעננה, ה' לא יחשו צו לו עון, אצל הוא מן הצדיות,
 ומצוה דושמרתם לנפשותיכם, ועל מה שמתו חנושה מששים אלה, אין זה
 כדאי לכות צצציל כך דצד זה צצס סכנה, אצל אנו תולין זה שהחולה
 פשע צעצמו, או שמתצמו לא שמדו לוואות הדופאים מצוהרות חמוץ
 ומלוח, וכדומה, אצל למעוטא דמעוטא כזה לא נחוש לסלק צצציל זה
 תועלת גדול.

ודאי למה זה דומה להקצת הדם או לקיפת כוס המשלשל, למי שיש לו
 מיחס מעט, או צצריא המשתמש צזה צומן הצצי צ להתמת צריאות,
 ודאינו כמה אנשים שיקרה להם העלוף, וגם נשמע על כך הצרות שאחד
 מת צהקצת הדם מה שהסס ישמרו! וע"י הכוס המשלשל, שלא שמד
 עצמו מן האויר הקר צאותו יוס, והלך ע"פ חולות וצפסו חולי (הקאליקא)
 ומת דחמנא לשיצון! האט צצציל זה כחלל להקצו דם או ליקח רפואה
 המשלשל צצציל סנה ההוא צצציתו? ואין דצד צעולם שאינו מעותד למקדים
 דעים דחמנא ליצן, והאלקיה עשה שידאו מלפניו צכל דצד אפילו הלחם
 אצד אובל האדם להחיות את נפשו, אינו צעוח מן המקדים, וע"ז הורונו
 דו"ל להתורות עי"כ צמנחה שמה יארע דצד קלקלה צפעודה, ומה נאמר

לא המלחה (ציוחקאל סי' ע"ז), וצמסכת שנת דף קכ"ט ע"ב, כל האמור
 צפרשת פונחה עושין לחיה צמסכת כו', מכאן שמולחין הוולך צמסכת, ומדבר
 דס"י ח"ך הגדה פפידש שמולחין וצמדו מתקטה *
 וע"ד חני גותב דל"ה זו על הספר, צא החנס מן המערב ה"ה ידידי
 האל כפשי החנס השלם המקיבל האלוף כמוהר"ר שלום ציוחגלו כד"ה,
 צעל המחבר מקדש מולך והדרת מלך וכסא פלך על הזוהר ותיקונס,
 והגיד לי שצמסכות מערב מתפשט דפואה זו ע"ד זה צפשיעות, וכסיס
 משלו צו, ינ"י שצמסכות יד הילך שפגע מעחורים, וכדד הגיעו סמוך
 לבמד צולס צמסכות והילך תופס המעוקים צידו לערך דביעית שעה חנ
 פחות, עד שיתחממו מידיו, או שינוס ליחה עליהם וחכ"כ כותנים לאחר
 שלא כפגע מזה לאכול, והוא מוילא אחת צקל, וכהנתי ע"ז מאוד,
 צאשר נודע שפעולס היו שס אנשי שס מגדולי ישראל, ודצינו יחק אלפסי
 ה' דד צפיסא (צצדצריא) ולא מיוחו צזה, ש"ע שנתצדר להס דרכי היתד *
 ועל פי הדברים האלה חני דן צקרקע לפני דבותי צעלי הודאה יושצי על
 מדין! להלכה ולא למעשה, שהוא מותר לכל ישראל להשתמש צו,
 וצתנאי כפול שיהי' זה צדוק ומניסה וצחון כנ"ל. וקדחתי למחמד הזה
 עלה תדופה ע"ש הפסוק יחזקאל סי' ת"ז והי' פדיו למאכל ועליהו לתדופה,
 דמיומי תס וכלאה למזוא נקדד החדש כזה צמ"ס ופוסקים, זולת
 המעט שהצחתי *

ומעתה אעשה אחי באפרנסת, לשמוע לקול מודי, היכן הדין נוטה,
 והס יצמד ולא חני * הכ"ד הק' שצתלמידים, קלד העשפות,
 ושצע יגונות, הכותב צידים דפות, וכלפדים עפות; כן יגן ה' לצארת,
 ויעשה עמנו לעוזה ארת * הק' אצרהס צ"לא"א"ה"ר שלמה ז"ל מהמזורה,
 החוהס פה האג צצית הקנין המפורסס פ"ומ כ"ה עוציה צועז שי' ציוס
 א' עו"צ אדד תקנ"ח לפ"ק *

תולדות גדולי ישראל^ג

תולדות החכם מהור"ר משה רפאל די אגילאר זל"ב.

החכם הנעלה מהור"ר משה רפאל די אגילאר כ"ע זחה שמו צקד
 ישראל צק"ק תלמוד תורה לספרדים צאמשטרקס, ויחידי סגולה
 במאוסריס

האין, ומה, ואנה ימלאו, אבל נבקש הערך והלבוש והרפואה ככל כחינו
 עם הצטחון לשם יתצדק, והיושב בצפלות ידים, ותולה עיניו לשמים,
 כבוד מאדן החיים, ואין להאריך בכל זה כאן.

גם אין לומר ע"ז אפשר שיתגדל מתפילין איזו יום או מתפילה הקצועה,
 גם זה הכל, כשכבר הודונו חז"ל מוטב שיתחלל שבת אחד, משיתחלל
 שבתות הרבה, גם לפי דברי הרופאים, בהעט אינו שוכב במטה כי אם
 לפעמים שעה נחת או שתיים.

אולם צוה יש לדון על אופן אחד שעושים ע"י שנותנים מדם או לחות
 הצועה במסקה, צוה אינו חוכך להחמיד בגדול היודע מזה שיקח
 דבר מאוס כזה, ומצואד אסורו צטור י"ד סימן קי"ו וז"ל: ואסור לאכול
 מאכלים שנפשו של אדם קלה בהן כגון נשקים ואוכלים שנתערב בהם קי"א
 כו"א ולחה סדוחא כו', שכל אלו בכלל אל תסקלו את נפשותיכם.

וכתב הרמב"ם שהאוכל מאכלים אלו, מכין אותו מכת מדרות עכ"ל
 העור, ואין להחיה גדולה סדוחה מזו, ולפ"ז יש אסור לגדול צוה,
 ואף שיש לדחות דזה מיידי אם אכלו צרעצרות, ויודע שיש צוה תערוצת
 דבר מאוס, או שהוא בכלים מאוסים, כמו צקדנא דאומנא, וכדומה,
 ונפקיד נפשו לפחות האבילה, וזה נקדא ודאי נמשקן ומזוהם, אבל זה
 הלוקח לרפואה, ונפשו מרה לו ע"ז הוא מותר עלי ספק; מ"ת לגדול
 טוב ביותר להשתמש באופן אחד אם יוכל.

אבל אין לאסור לקטן או לגדול שאינו יודע מזה, צטביל דם האדם,
 דקיימ"ל דם שעל הכנר לדיך לגדלו? גם זה הכל, דים האדם
 אינו רק תמוס מרדאית עין וכו"ג שנתערב מותר צפשיטות כמצואד צפוסקים,
 ומה גם שהוא שלא כדרך הבאתו ומותר באסור תורה ומכ"ש באסור דרבנן.
ועוד לשלוקים מילין דדאי' אחרת להתיר, וגדולה היא עלי שחז"ל שלא
 סיחו דבר קטן וגדול, לא דברו מזה כלום, ומן ההתעקשות לומר
 שלא נמצא זה החולי צמחון צכל שהיו חכמי הגמרא מזוים עם הרחוקים
 ממחון (אייראפא) ואזדא לה חקירות מוהר"י לבלון שהיא חולה דצקי
 מתולדות והוי"פ האדם? אבל למה נחשוב כן, אם אנו רואין צכל אקלימיים
 הנודעים לנו היא נמצא, אבל יותר נוח לאמר מסבדא, שהי' להם ג"כ
 איזה תרופה שעושים לקטן, ומה שלא נתפשט זה צמחון שלנו, אפשר
 שאין מזוג הרבצמינו דומה יפה לזה, או לכצת האקלים, עכ"פ אנו דנין
 מזה שהיו משתמשין צמיני הרפואות קודם זמנם צאין תכלים.

ולפי הנשמע, עוד היצנה היום צערי טודקייא למלוח הילדים צטביל זה
 צלאתם לאויר העולם, ופיתדים צזה פי' המקדא והגמרא, והמלת
 לא

ד

תולדות הזמן.

לארזינו היהודים היושבים בעיר המבורג, נתנה הרשות להיות מהם
עשדים (כספדי כאשכנזי) סדסודי מקח וממכר; כאלו מקדם
היתה הרשות לשנים עשר ספדיים רק בכסף, ועתה ישלחו ידם בכל אשר
ישו, הן בכסף הן בסחורות. למען הרשות לרקת העמים אלינו, איך
יום יום יגדילו חסדם עמנו, הזכרנו זאת במכתבנו.

ה

יפקד מקומו.

המאוסים נומכי עץ חיים קצלו אותו כצנור להגות צתורת ה' צחצרת
 שצב חכמי לז כולם קדושים ונעלי תדיסין צמדקש הכ"ל ציום הוסדו צשנת
 קל"ז צהספקה מדי חדש צוחדשו *

וידוי צשנת צשנת ה"א שכלחו האולאכדיזי (ידום וינשא ה' את שמים
 עדי עד!) את הלוזיעאני (הם הפודטוביזי אשר לדרו את ישראל
 צימיס ה"ה) צעלי אדרות הצדאזיל ושכנשו אותן האדרות הטובות מידם,
 ויגדסו וישצו צם תחתם, ויולא פתגם ופתגן הכתצ צגזירת הכליציס
 הכוללים שרי שצב המדינות האלה, שיקצלו הייודיס צתוך כל הצאים
 שמה לשכון ולטע אהליהם, צדלון טוב ונפש חפלה, ושיגיחו עליהם
 כאשר המה עושים פה (צחמלת ה') צז' מדינותיהם, קס ויעתק אהלו
 מקרצ מחננו צשנת ה"צ, וילך דרך אניה צלז יס דרך שם צחצרת הרצ
 ילחק אצרהצ זל"ה, ורציס נוצני עמנו הכלויס עליהם * ויצאו שמה
 למחוז חפנס צשלה, ונתקצלו שמה צשסון ושמחה איס איו לצד ולדאש
 צקהלתו צצנור גדול *

וידוי צשנת התי"ד, וישצו הפודטוביזי ויקחו מיד האולאכדיזי את האדרות
 ה"ה ציד חזקה, ויחמול ה' על עמו, ויתן אותו לחן ולחסד צעימי
 המושל והשליט בארעטא (Gouverneur Barretto) זנור לטוב, והשמייע
 צקול כרוז צקרצ מחנהו: צהשמד מהרע או מהלער אחד מאנשי חילותיו
 לאחד מצני ישראל, והאים אשר יעשה צדון לעצוד מלותו, נפשו תחת
 נפשו, וחוק וזמן נתן להם למכור צתיהם וסחודותיהם צממון שלם וצאופן
 היותר נכון לתועלתם, ויתן דשות לכל אחינו צעלי צדית אצדם (שעלו
 צמספר יותר משש מאות נפש) לצוד למדינותינו אלה * וצהיות שלא מלאו
 להם האניות של האולאכדיזי הממלאים צנתל שהיו מעטים, לזה לתת להם
 צל כך אניות פודטוביזי הסדים לושמעמו שיצעדו עד שיאמרו די, ויירו
 כל צני עמנו צי"ו אניות הימה ויפדשו נס, וינחס ה' אל מחוז חפנס אל
 הארץ הזאת, ויצאו אלינו לשלום זולתי אניה אחת שצצו אותה צלז יס
 האיספאניאליס, ויקס ה' להם מושיע דצ החוצל ספינה לרפית הנערכת
 למלחמה, ויכל אותם מיד עושקיהם וחומסיהם שלא כדון, וינהל אותם
 יגז צואס אל קנה ארץ נוסצת הנקראת כיוו האלאנד (Nieuw Holland)
 ומשם צאה גם היא לשלום צקרצ מחננו זה וצכן איס לא נערד ת"ל *

חתימה ברף הס מורך

תולדות

כְּבִלַע נְחֹלֶת זְרִים ,
 חָרָה אִפּוֹ לוֹ ,
 וַיִּחְנֹר חָרֵב שְׁנוֹנָה ,
 חַיֵּשׁ כְּנֶשֶׁר יִמְהַר
 לְהִתְעוֹלֵל נוֹרְאוֹת נָגַד פְּנֵיהֶם *

* * *

הַשֵּׁחַר עָלָה לְכִיּוֹלוֹ
 רָאָהוּ וַיִּבּוֹשׁ ,
 כִּי בְטָרִם בּוֹקֵר הַשָּׁמַיִם
 עֹזֵב הַיָּבֵל כְּבוֹדוֹ
 וַיִּכְתֹּר מֵעֵדֶן מִחֲמִדָּיו ,
 הַתְּנוּדָה בְּנֶשֶׁף לֵילָה ;
 בְּעָבוֹר שָׂדֵי בְמֵאֲפִלְיָה ,
 בְּקַחְתָּנוּ מִמִּצְרַיִם נָקָם *

* * *

קוֹמֵנוּ צְבָאֵינוּ ! הַחַיִּיקוּ רוּמָה וַתְּנִית
 מִהָרֹו לָכֵן בְּעַקְבוֹתָיו !
 וְכֹל יִשְׂרָאֵל לֵבָב
 בְּקָרֵב אֲבִירָיו יִתְהַלֵּךְ ,
 לְשׁוֹר וּלְבַחַד קֵילָה כְּמוֹהוּ יִשְׁחַק ,
 מִתְרוֹעֵת מְלַחֲמָה , לָבְבוּ אֵל יְהוָה ;
 גַּם כִּי יִרְעַם שְׁאוֹנָה בְּאָזְנוֹ
 וּבְרַק חֲרָבוֹת עֵינָיִם יִלְהַט ,
 יָדָיו אֵל תִּרְפִּינָה *

ה מ א ס ף

לחדש מרחשון ת"ק"מ"ה*

א

שירים

לפרידריך בצאתו למלחמה*

כרלן שנת ת"ק"ל"ה לפ"ק*

החושך כסה פני תבל

נמו כל שוכניה

שאון ונבה רוח יחדו

במו תרדמה יתלכדו ;

פרידריך יושב על כסאו

ושלום עבדיו ידרוש

אף חובב ברית עמים

ואל קצות אהליהם ישים עינו*

*

*

*

וירא ממרחק עושק

וודון עושה עולה

מבעם פועלי און

עוד תהפכות יחפצון :
תנה למלכי עוז
ורוחו גוים יבניע

היחסי
קמלעם
בניל

לא התלמוד עקר אלא המעשה

הערבי החכם האדון אל ראשיד ספר מעלמו לאמר : גם צימי חרפי
סקדתי מאד על דלתות החכמה ללמוד דעת ותוכחת מוקד ,
וישנתי יכל היום צצתי כנסיות של חכמים לשמוע תורה מפייהם , ונודע
להצתי אותה כל הלילה לא שקעתי ולא נחתי , אזל דשתי וחקדתי אותה
לאוד כר קטן , מנין ספרים חדשים גם ישנים כתובים מחכמי קדם ומערב ,
וצזה אספתי ידיעות הדעה מאד ואף כי לעיד הייתי לימים , מורי שצחוני ,
הודו להצוני , דעי כדוכי , אחי קנאוני , והמה יחדיו שמחוני .

וידתי צלילה אחד , ואני יושב ומגלה עצה לפני , ואני וכל אחי שובנים
סביבי , ויקץ האז משנתו , וידע אותי ויגזה לבי מאוד , ואשן
ואומר : דאה נא אצי ! את צק הקטן כי יעמול וכי יתמיד צתורה ,
לכבוד נפשו ולכבוד צוראו , הלא טוב אכני לך מעשדה צנים , אשר נעת
הס כלס שובנים מדמיה , ואין אחד מהם מצקש דעת אין גם אחד ,
ויבער צי ואני ויאמר : אזל צני ! לא כן דצדתי , הלא טוב הוא לישן
שקט שאנן , מלעור ולהביט במומי אחיו , ולשאת חרפה עליהם .
ויקצ פניו ממני אל הקיר , ואני צושתי ונכלמתי אל השמועה אשר שמעתי .
והדבר שמוד צלני .

• • • • •

גדעון הרועה

בן שש עשרה שנה היה גדעון הרועה , צהלנו את אחיו הצדה , לרעות
את האזן אשר לאציו , והכנע גדעון דע מאוד , אהב תדמה וחקר .
וידתי צעת האכלים , ואחיו ישבו לאכול ולשתות , אך הוא לצדו נשאר
עם האזן , המה יושבים , והנה גדעון לעק לעקה גדולה ומרה
לאמור : מהדרו נא אחי קומו הושיעוני ! בי הנה זאבים טודתי טדף צלו
מהיער

עַל דְּבַר צְדָק לְרִיב הוֹגְשָׁתָם
 לְשׁוֹחַ גְּאוֹת עֲרִיצִים ,
 אֲדַנִּי הוֹלֵךְ בְּקֶרֶב מַחְנֵיךָ
 לָמָּה תִירָא רָע ?
 וְאֵת מִי תִפְחַד
 וּמִלִּפְנֵי מִגֵּן לָךְ ?

* * *

לִי הַכֶּסֶם אוֹיְבוֹ יִבִּין זֹאת
 אֵל יִזְיֵד לְהַפִּיר בְּרִית יְהוָה ,
 מִפִּי אֵל יֵצֵא עֲתָק מוֹשֵׁל צְדִיק ,
 אֲשֶׁר חֲכָמָה וְחֶסֶד סָבִיבוֹ
 וְשִׂית חֶמְס בַּל תִּבּוֹן נֶגֶד כֶּסֶם ;
 הֵהוּא יִבְעִיסֵנוּ , וּמֵאֵשׁ קִנְאָתוֹ בַּל יִירָא ?
 הַשִּׁבְחָה הוֹסֵן זְרוּעוֹ ,
 יָדוֹ אֲשֶׁר חֹזְקָה עָלַי עֲרַפּוֹ ?
 כִּי הוּא יִפִּיל וְאִין מְקִים ,
 יִמְחֵץ וְאִין מִרְפָּא ?

* * *

אֱמָנָם גּוֹבֵה לִבָּם יִתְעַם
 וְאוֹרַח נִפְתָּל נְתִיבוֹתָם ,
 פָּקַח אֲדַנִּי עֵינַי צוֹרְרִי
 אוֹלֵי צְדָק יִפִּירוּ ,
 יִרְאוּ פְעֵלָם וַיִּחְרְדוּ ;
 וְאִם לֹא מִדְּרָגָם יִשׁוּבוּ

<p>וויח חיך זיה ווירקליך דארויט ערזעהען; וויט מיינעס, קיינעס פרעמדען חויגע זיה ערזעהען חיך מיינעס חויגען ערשטי קענדע געדאנקען!</p> <p>ספֿיעכט חיכר : וואס פראממע פערפאלגונג חיכס, לעב וחיך מיר זעלסט דיגר אורשעחיך ניכעץ</p> <p>זא פירטעט דאס רעכענדע שווערדט ו דען גיפטיגע פערש ליימדונג חיט ערדטפערשול דענדע זינדע דא חיכר זעלסט דען טוראפענדען ריכטער זיך קעננעט</p>	<p>27 אשר אבי אחזה לי ועיני ראו ולא זר — כלובליותי בחיקי :</p> <p>28 כי תאמרו מה נדרף לו ועורש דבר נמצא בי :</p> <p>29 גורו לכם מפני חרב כי הימה עונות חרב למען תדעון שרון :</p>	<p>כ"ז</p> <p>כ"ח</p> <p>כ"ט</p>
--	---	----------------------------------

באור

דו"הר הוא מדת טובה צנפס האדם, שיאוצ וידדוף כל איש לקנות לו
 שס טוב, גם מאת אנשי דורו אשר ישנס פה עמו על הארץ,
 גם מאת אשר אינס פה עמדו, והצאים אחריו לקוד דודים, צאותו ההצל
 לצד, שהאיש הצד לצד ילך צאמת צדכים נכוחים וישרים, והעקש
 והסתלי לילכו צדכים מעעיים, מדאיש את עצמם זכים וטיוזים וקדצס
 יבאל וואן, ולזה כל איש ואיש כי יקדה לו דנד מה אשר ים לשעוט לדעתו,
 ישתדל להקיד את האמונה הזאת מלצות בני האדם, ואם הוא דשע צאמת,
 יקתיר המדטים ויסלף הענינים ויכלכל הדודים, כדי לכסות את קלונו,
 ולהיפך אם הוא דקיק וקיי, יגלה את כל פרטי הקורות וישימם נגד העס
 ונגד השמש, ויתקש צטענות צדודות ואמתיות להדלות דקתו לעין כל
 ובכן אייז כשמלאתהו כל התלחה הזאת, וחשדוהו דעיו שמשפט ה' עליו
 להעניסו וכי יד אלהים נגעה צו על שדעה לפשוע, אמד מי יתן וגו',
 ואז הכני אדע שבואליחי, ועינס בואלי הספר הזה אשר טענותי הלוודקות
 והכנחות כתוצות עליו הוא יבאל ארתו מן החמד והמלשינות שהלשינו
 עליו דעיו, וגם צדוד אחרון יתקיים הבואל הזה עוד על עמד, צשכצד
 כאספתי אל העמד לשכצו וכניח תחתיו; והאדוף צמלילה לאנד גם אחר
 שכצו נקפו הנוקמים (המה החולעים) את ערדי תהי עוד זאת לבאלי
 ולהלדיקמי: ואחר, מושך עצמו ואחד עמו, ואחר ערדי נקפו ואחד
 מצדדי אחזה אלזה, וכמו שצאמד עוד: נקפו הנוקפים כענין ויגד המגיד,
 ורגים כן *

זאת, מאד לנקזה כמו שכתב החיקד השלם הר"ב במ"ג צס' נתיבות
 שלום על מאמד: מה זאת עשית, (צדאשית א' י"ג) עיין סס:
 ומצדדי

מהיעדר להנות אותי ואת הנאץ • ויחדרו חדרה גדולה , ויעזבו את לחמם
ללכת לקראתו למען הנילו • ויהי צוואם אליו , ויחזק לקראתם לאומר :
גם עלי גם על הנאץ לא צאו הזאבים ; אך צמדמה עשיתי זאת למען
ההדיר אתכם , ככה יעשה גדונון כל הימים •

וידני הים , וישצו אחיו לאכול ולשתות , וגדעון לצדו הלך עם הנאץ
דרך היערה , והנה זאבים צאו עליו ומהיעדר ויפשיטו על הנאץ ,
ויקרא אל אחיו כפעם כפעם , ולא שזעו אליו , ויאמרו איש אל דעהו :
אך שחוק עשה לנו , כאכל כל צב עוז למנוח ולא כלך לקראתו • והזאבים
הפשיטו על הנאץ , וגדעון גם הברה ויפול אלצה וישצור את מפרקתו
ויעות •

על זה אמרו חכמינו : עונשו של בדאי , אפילו אם אומר דבר אמת
אין שובעין לו •

ת . . .

ב

מכתבים

חשובה לחדל"ע על שאלתם בהמוסף לחדש סיון תקמ"ה •

הערתקה

איוב י"ט

דאם מיינע ווארטע אללע חויפגעשריבען , אונד אין זיי בערן הייבעטראגען ווירדען ; אדער אין ערויבע פעלזען מיט חייזערנעס גריפעל היינבע, גראצען :	23	א' ב"ג מי יתן איפוא ויכתבוני טלי מי יתן בכסף ויוחקר :
זא וויסט איך דאך מייך דעטטער לעצט ; צלויצט ספעט חויף ערדען נאך , ווען לאנגע שאן מייך געצייגן לענדאגט , לאנגע שאן גאטטעס מאכט אן מיינעס קערפער ויפט זינטצאך מעסר חויש •	24	ב"ד בעט ברול ועופרת לעד בצור יחצבון :
	25	ב"ה ואני ידעתי גואלי חי ואחרון על עפר יקום :
	26	ב"ו ואחר ערדי נקפו זאת ומבשרי אחזה אלוה : —

באור מאמר חכמנו ז"ל צעירוזין : הללו אוסרין והללו מתירין אלו ואלו
 737 אלהים חיים *

בפני שליטי דנים דחקו לפדט המאמר צעירוזין : הללו אוסרין והללו
 מתירין אלו ואלו דברי אלהים חיים , מהם פדטו דרך נסתר ,
 ומהם דרך גלה ומהם דנים אשד לא הבינו דצדי חז"ל וחשבו לז' הפנים
 צנושא אחד , לכן פדטו פיהם כגד חז"ל , וצזה ינא מנשול לדנים וכולם
 גטו מדדך האמת :

לבן אמדתי אחיה גם אני את דעי צזה , ואס אמת אדצד קצלו האמת
 ממי שאמדו , והוא : באשד דנה הקצ"ה לזכות אותנו ע"י תורה
 ומצות , חוקים ומשפטים , להיסירנו צמעלות המדות ומעלות השכלות ,
 כי זה תכלית האדם ואשדו (כאשד הוא כמוס עמדי וחתום צאולדותי ע"פ
 דאיות התורה ודאיות השכל) כי האדם לא צרא כ"א להשיג השגות צאמלעת
 הגשמיות , כדי שיגיע השכל אחדי הפרדו מן הנוף עי"ז אל השגות רוחניות
 עליונות , אזל הוא מן הכמעט לפרוט כל פרטי ודקדוקי המצות כי דנים
 המה , לכן נמסרו לנו מסיני שלש עשרה מדות המקתעפים לשלשים ושתיים
 מתיצות אשד על ידס יתודעו לנו כל פרטיהם וקעיפיהם ; אך האדם צגס
 הוא צטר , דצות מחשצות צלצ כל איס ואיס , עי"ז ידצו המחלוקת , אס
 צפי' הכתוצים , או צעינן היונא ע"פ י"ג מדות הכ"ל , ומה שזה אוסר .
 זה מתיר , זה מחייב , וזה פוטט , זה מטמא , וזה מטטר , כמו שמצינו
 בדצה פעמים צמשנה , שפלוני אוסר צעצוד ק"ו אשד למד לדעתו לאסור ,
 אך השני חולק עליו מפני איזה פרצא , וצצצוד זה נחלקו דנים צעיני
 התורה , וצדצות הדעות יתצטל ח"ו התורה לגמרי , לכן מצוה הוא לנו :
 אחרי דבים להשות , וצזה חתך לנו התורה שנשמע לצית דין הגדול והס
 הסנהדרין , ועל פיהם מצווים אנו לעשות ; ואף אס כדמה כעועים הס ,
 מ"ע אותה לנו התורה : לא תסור מן הדבר אשד יגידון לך ימין ושמאל ,
 לשון ספדי : אפילו מדאיין לך על ימין שהוא שמאל , ועל שמאל שהוא
 ימין , והטעם צזה : אס גם יאדע הדצד שיטעה הצ"ל צדין פעם אחד ,
 ההפסד מהבעות הזה אינו מתצצה כל כך , באשד יתצצה אס נלך כל
 אחד אחדי שידות לצכו המדומה לפי שכלנו , וכל אחד יעשה מה שעולה
 על רוחו , וצונה ציתה לעצמו ; וצפרט שהקנן מן התלמידים שצצורה ,
 גדול ומגדול שצקהל , כמצואר צסנהדרין פרק ד' משנה ד' , וצתלמוד סס ,
 ואס יקרה שיצא לפני חכס הדך צירושלים דין שאינו מפורש צתורה , והוא

ומצטרי אחזה אלזה , שם אלהים תאמר להקצ"ה צנחית היותו צעל כוחות
 כלם מלשון אל שענינו הנח כידוע , והנה כאשר בכל כולד תראה גדולתו
 ורוז בצורתו , כן האדם אשר חנכו ה' צדוק צינה ודעת ידע אותה ידיעה
 צדורה ע"י הבוה הכתן לו מלת הצדוק יתצדך צדורה המועלת , ציות
 אל התכלית המעולה אשר לה ביון צו יולד הכל , וזה טעם מליצת :
 מבשרו יחזה אלוה כלומד בצורתו ויכלתו , והוא כמו אל חיי האדם
 צע"הו , ויהי' א"כ מליצת אחר מבשרו יחזה אלוה אחד סילוק הנשמה
 מן הבוה , שלא תפיר עוד הכפש את צדורה מן הצד , וצזה המוצן הוא
 שערו כאן : את אשר אני אחזה לי , כאשר זכר חזיון אלהים מצד איש ,
 כלומד הכרת עממותו ע"י מעשיו הנפלאים , הסיב את המליצה מענין
 לענין לאחד , כמו שאני חזיתי לי צאמת דוממות ה' ושלימותו צפועל ידיו :
 ועיני דאו , כלומד אני לצדי , לכפול ולחזק הענין , ואמר זה נבד אלה
 האומדים עליו שפד צה' ומדך צממלתו , אמנם כלו המתנגדים בליותי
 צחיקי כלומד שהם סותמים וחוסמים את פי מלהוליה דעיונותי מן השפה
 ולחון , צאשר הם אנשי תהפוכות דוצדי סרה עקשי הדעת מלהצין אמתת
 דצד מה על צדיה , אלל צאמת אני צטוח שאם תצואנה על ספר ידאו
 הכל את דקתי ונקיון לצדי : כלו מלשון כלאתי רגלי , ויהי' משפיה כלאו
 צהעדד הא' : בליותי , מחשבותי כענין צוחן בליות : צחיקי צקדצי כמו
 בי כעס צחיק כסילים ינח : כי כאשר תאמרו מה תועלת יש לאלוה לדרוף
 איש נקי , ותגזרו אומר כי לוודאי שורש דצד הדקיפה והעונש נמלא צי :
 גורו , הנה אני אומר גורו לכם מפני החדצ הניקמת נקמת דקיק , כי זאת
 החמה שאתם מנעיסים אותי צלשון הדע היא חמורה כעונות חדצ :
 למען תדעון , צאשר שאתם צעמתיכם יודעים ומודים שדון , איש דין ודיין
 שופט ומשגיח על צני אדם להענישם על חטאותם , וטעם למען , כעעס
 למען אשר יורה את צניו (צדאשית י"ח) ועיין הביאור שם :

שמועתי הפי' הזה מפי חכם אחד יודע ספר , וכאשר דאיתי את דרבו
 טוז לפני , הלכתי צעקצותיו , והעתקתי את הכתובים
 האלה ללשון אשכנ"ז , כפי ענין הפי' הזה למען השיב על שאלתכם דצד :
 ועל אשר תרגמתי עודי (תיין גוציין) ולא (מיינע הויט) וכן כדף (דיא
 פערפאלגונג) ולא (דער פערפאלגעט) ועוד כהנה , זהו ללחית המליצה
 כל"ה , ולא שמדתי טעם המלות , כי אס טעם הענינים לצד :

יואל בריל.

תולדות גדולי ישראל

תולדות החכם מובה"ד משה רפאל די אגילאר ז"ל

ה ת י מ ה

אמרתי שצו ממסעיו יש החכם הנ"ל עם בני דריתו איש איש לציתו
 לאחות אצותיו בקבלתו על התורה ועל העבודה * צמח תכ"ד
 שמוהו פה לראש ישיבת גבילות חסדים , ופדנסי הקהלה קמו והושיבו
 אותו לרז במדרש למוד פירוש דש"י ללמד את פדחיקלפתו , ומשם העלוהו
 למדרש למוד הלמוד צצלי , והנה הוא הפליט עלה הגדיל תושיה כל ימי
 חייו בלמוד הדקדוק , ומלאכת השיר ונתיבות הלניות , הגדיל תורה ולא
 היה מדבר עם תלמידיו מלתי בית מדרשו וניתה כי אס לשון הקודש ,
 וגם הוא שט לילות כימים בעיון מתמיד , וחבר ה' ספרים :

ס' זכר רב כולל על ס' א"צ כל מדרשי תלמוד צצלי וירושלמי , (דאיתו
 בתיבת יד) * ספר המעשים כולל כל ספורי מעשיות תלמוד
 צצלי וירושלמי , ואשר הכס צבל המדרשים והתפשים * (גם עיני דאתה
 אותו) דיני שחיטה ובדיקה נדפס שנת אבות * קצור דקדוק לשון
 הקדש עם לע"ז , נדפס שנת תכ"א * וי"ד ספרים חצר בלשון ספרדי ,
 בולס מלאים דעת ויראת ה' , כולס יעידון , שהשכיל צבל חנמה * ועוד
 גם הוא הסיצ תשובות נכזרות עד אין מספר . על שאלות אשר שאלוהו
 דצני וחכמי סוכני צבל כפירות גליותו , עד שסקעה שמשו לעינינו לאור
 שאור החיים הנלחיים זקן ושצע ימים *

דוד פרחנקו מינדים

תולדות

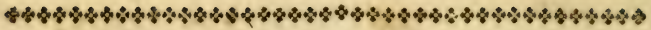
(* החכם המלומד פראפעסאר וואלף כהן צפירו (Bibliotheca Hebraica) הספר הזה וכן ספר המעשים מלחיים קצרון הספרים לתורתו תהו"ד דוד
 הפקענהיים ז"ל צב"י , חונס צרשימת קצרון הספרים הנ"ל לא נזכר דבר מה *

חכם גדול יודע להכריע דראיות ע"פ י"ג מדות, או דראיות שכליות לאסור
או לחייב או לטמא, יאסור יחייב ויטמא כפי העולה על דוח מצונתו,
ואם יודמן אותו הדין צעמנו לחכם אחד הדר בצל וידונה צנפשו להתיר
או לפטור או לטהר הדבר ע"פ י"ג מדות או ע"י השכל, אם הוא חכם
גדול וראוי לכך יתיר יפטור ויטהר, ועל זה שניהם יקבלו שבר, כמו
שקבלנו מפי השמועה * וכן הוצא בטור ח"ב וז"ל : שאל יאמר הדיין :
מה לי לזרה הזאת ? (אחד אמרו שם : כל דיין שנוטל ממון שלא כדין
וכו', גורם דעה לישאל, והקצ"ה נוטל ומתנו כפשות ע"ש) ת"ל ועיניכם
צדק המשפט, אין לדיין אלא מה שעיניו רואות עכ"ל, ולא נתנה תורה
לנ"ה, ועפ"ז מצוה לכל משכיל המאמר : הללו אוקדין והללו מהידין
אלו ואלו דברי אלהים חיים, והוא על הדבר שאינו מפורש בתורה,
לשפוט ע"י שלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן או ע"פ השכל *

ולאמת צאורי אציא דברי עקציו צן מהללאל, שהוצאו בעדיות פרק
ה' גני מהלוקת שהיה לו עם החכמים, צענת מיתתו אמר
לצנו : חזור צך ד' דברים שהייתי אומר * אמר לו : למה לא חזרת צך ?
אמר לו : אני שמעתי מפי המדונים והם שמעו מפי המדונים, אני שמעתי
צמועתי והם עמדו ; אבל אתה שמעת מפי יחיד, והם מפי המדונים,
מועז להטח דברי יחיד, ולאחת צדרי המדונים עכ"ל, וזה היה אמת :
אותן ששמעתי מפייהן היו הדברים, עוכרה אנכי לקיים כפי אשר צוה אותי
הצורא : אחרי דנים להטות ; אבל אתה שמעת ממני מפי היחיד, והדבר
אינו מפורש בתורה, מוכרה אתה ללכת אחרי דנים לפסוק כחכמים ולא
כמותי *

ארת כל זאת העלתי על לצני כצד מימים דנים, ומלאתי חח"כ צספר
החכם הגדול הפליסוף האלוהי התורני נהוד"ל ב"ש דעסויא נר"ו
כי כונתי לדעתו * ואף גם שהדבר פשוט, עם כל זאת האדנתי פה יען
ראיתי דנים שבו צזה *

כ"ד דוב בער צמהור"ר אריה ליב קלוי
מדחליניצ צמדינת ליעח *

ה מ א ס ך

לחדש כסליו ת"ק"מ"ה

א

ש י ר י ם

אגרת כתובה לחדל"ע מהצ"ח היקר כ"ה דוד פרידריכספעלך
צאמסטדט *

אלופי ומיודעי, עדת הנואספים, יתן ה' את צדקתו לכם מעתה
ועד עולם אמן!

אל תתנו את עצמכם לפני צן צליעל, כי לא צן צליעל אנכי, ועוד
רוחי עם רוחכם, ולא נחשתי צנס מעולם * מקלותכם הקלוזים לי
צאהצתם אותי, גם אותי קראו לאמוד: „הטף מליך אלינו, תנה לנו
„משיריך ובעתדס על ספר, הלל מחשבה חשצנו להוליל לאור תפארת
„לסון עזר, העמוכה צארך, צינת אדם לא דרשה, ולצ משכיל לא חקרה,
„ויקומו כציאי סקר ולאנשי דוח נועים, ויתחפשו שפת יהודית צדוח זרה,
„ויפחו צאפה נשמת אדם לא חיה, דצרת אל חי השס פה לאדם, לסון
„מלכים וסדים, כהנים ונציאים לשחוק ילדים היחה, ושעשע יונק צס
„תחת אחד השיחים הנקחים צכה הקול אומר קלא צגרון, והיא מתנכרה,
„אחיל הנציא משוגע איש הדוח!“ וגם אני ידעתי כי דצד אמת צפיקס,
„ומאז נצונותי ויהי לי מעט להצין משל ומלינה צלסוננו הקדושה, כמוכס
קנאיתי גם אני צמחרפי ארת תפרת ישראל, וישינווה למרוכס נויווה נצערה
נצלה הכחצות אשד היו לדומן על פני האדמה, ומאז דאיתי:

הדלה כמליצת יהודית התפארת

דא יוכל מצוא אותה ביום מבקשה;

ותהי

תולדות הזמן.

הועתק מלשון אשכנזי מאגרת כתובה בעיר מאוגונצא בתחלת שנה ה'היא.

בהבמת המושל תצנה ארץ ולקתו תקיס גוים , יום יום דאינו זאת
תחת ממלכת אדוננו , ועתה העיר לקתו כפעם צפעס

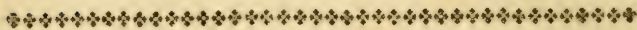
צהרימו מעפר עם דל , וינוו בכל ממלכתו לאמור : כיהודי כעדל משפט
אחת להם צארץ ; ולמען השים עין גם על חנוך ילדיהם נתן דשות לעם
היהודים לשלוח גם המה את צניהם אל צתי החנוך אשר הקימו הנוצרים
צאלנו .

וכבר הלכו תשע עשרה מנעדי בני ישראל אל צתי החנוך האלה , ושם
ילמדו חכמת החשבון , ותבונת הארץ , לשון אשכנזי ודקדוקו כמשפטו

ונתצ הלשון הכ"ל , מצלתי הדע להם אחד מילדי הנוצרים (הכי כן יסד
הארון ההגמון יר"ה לצלתי עשות כאלה) ומחוקי היהודים דוד לא ישתנו ,
ואת דתיהם המה עושים כמקדם בפקודת אדונם החטיד הטובה עליהם .

וַיַּעֲשֶׂהוּ כְּתַבְנִית אִישׁ כְּתַפְאֲרַת אָדָם.
אֲשֶׁר אִם יָבִיט אִישׁ בָּהּ וְהִפִּיר מְרֵאָהוּ;
לְבוּשֵׁי תִשְׁחִיר עוּרוֹ, וּמְלֶדֶת תִּיַּפְהוּ
אִם כּוֹזֵאת תַּעֲשׂוּן, בְּאֲמַת זִבְתָּמִים,
וְהָיִיתִי עֹבֵד לְכֶם כָּל הַיָּמִים *

דוד פרידרינספעלד נוברלין *

ב

מכתבים

נאמדי יב"ל בן הגוי לבית דברי :

פתיחה *

באשר הדבור הפנימי והדבור החיצוני הם נקשרים נקשר אומץ וחוק
שאי אפשר להפדור, וערך הדאשון אל הזני כערך הכפש אל
הגוף; כן ערך ההגיון אשר הוא יכלול צו משפטי הדבור הפנימי אל
ערך הדקדוק אשר יכלול צו משפטי הדבור החיצוני, וכללי דקדוק
הלשון המה תקועים ותקיפים דרכי ההגיון שהוא יסוד כל מותד אדם
מן הבהמה, וצאין הגיון יכולל הדבור, אלא שיש שיסתמש איש דרכי
ההגיון צלי לדעת אותם צדור, כמו שיסתמש איש צלשון ע"י השמע
והסרגל מצלי שידע דרכי הדקדוק, אצל באמת כיתרון המדקדק מצלתי
המדקדק צדצורו, כן יתרון היודע דרכי ההגיון מהנעדר ידיעתם, ואם
הדאשון צכל עת לפניו יהלך וישם לדך פעמיו צלי לתעות ימין ושאלל,
השני יפול פעם אחר פעם צמהמורות הספק ואין מלילי ולכן לא זו
צלצד שהוא דלוי ללמד לנער דרכי הדקדוק, כן להצינו צספד תורת ה',
כן להרגילו דגד צלשון אמה ונקיה; ולא זו צלצד שהוא גאה ללנוד דרכי
ההגיון, כן להעמידו על עומק פשוטי הכחוצים, כן להסיד כל שטנה
והשגת תכליתו הנלכה צו מאת הצורל יתעלה; אצל גם דלוי הוא ונאה
לחזק שתי תלמודיות האלו יחד, כי אחים תואמים הם יולאים מגד

וַתְּהִי מִמִּנּוּ שְׂפֹת אִמַּת נְעֻדְרֹת
כִּי בָאוּ בּוֹעֲרִים, מִמָּאוּ אֶת מְקַדְשָׁהּ •

וַיַּעַן כִּי נִתְּתָם לִי כְּבוֹד, וַתְּקַלְמוּנִי לַעֲלוֹת צְנוּתְכֶם, וְהִיטִיתִי כְּאֶחָד מִכֶּסֶם.
וַיִּדְעִיתִי כִּי תִלְאֹתַי חֹן צְעִינִיכֶם, לָכֵן! אֲצַדֵּךְ אֶתְכֶם, לְאֶמּוֹר: יַעַן
ה' אֵת הַעֲרֵה הַזֹּאת לְמֹרֵי דַעַת וּמַצִּינֵי שְׁמוּעָה, לְאֹרֶס יִלְכוּ נַעֲרֵי צַנִּי
יִשְׂרָאֵל, לְמַעַן תִּפְקַחְנֶה עֵינֵיהֶם לְדַעַת דַּרְךְ הַשְּׂכָל וְעֲשִׂתוֹת הַלְּצִצּוֹת,
וְהִסְכִּילוּ צְמִלֵּיזֵת הַתּוֹרָה, הַצִּיּוֹ לְחֹת צְרִי הַנְּצִוִּיִּים וּמִלֵּאָה הַאֲדָן
דַּעַת אֲמֵן!

וַעֲתָה רָחוּ אֲחֵי! כִּי קִמַּלְתִּי לְשׁוֹנְנֵי אֲחֻזְתִּי, לָכֵן שִׁפְנִיתִי צוּז עַל הַצִּוִּיִּים
לְהַשְׁתַּחֲוֹת צְהַלְדַּת קוֹדֶשׁ, וַיִּתְעַצְבוּ וַיַּגְעִלוּכוּ, כִּי מִלֵּוֹאֲתֶם
לֹא רֹחַלְוִי •

בָּרָה לָכֶם רוּחַ רֹחַ בַּת מֶלֶךְ בְּיָפְיָהּ,
הִנֵּה אֲתֵנֶנּוּ וּמִוֹהַר אֲהַבְתֶּכֶם שְׁנֵאָה נִפְשָׁה;

אֲךָ בְּנֵי נְיָדָם יָבֹאוּ גְּנֵה יֹאכְלוּ פְּרִיָהּ
הִיא הַשְׂכִּיבְתֶם בְּהִיקָה וְתִבְכֶם בְּלִבוֹשָׁה,
אֵל תִּגְשׁוּ הִנֵּה, אַתֶּם בְּנֵי עוֹנֵי וַצִּימָאוֹן;
מִחֲבֵק אִשְׁפְּתוֹת, מִי שָׁמְחוּ לְגַדִּיב וְגֵאוֹן?
אֲךָ כִּי תִאמְרוּ נִתְּנָה שׁוֹחֵד וְגַם כִּי נִפְתְּנָה
יָקָרָה הָאֲהַבָּה הַזֶּה תִּבְּל לֹא תִשְׁיַגְּנָה
גַּם אִין תִּאנָּה בְּתֵאנְתֶכֶם, וְאִין בְּנִפְנֶכֶם שׁוֹרִיגִים
סְבָאֲכֶם מִהוֹל בְּמֵיִם, בְּסַפֵּיכֶם הָיוּ לְסִיגִים •

מָאוּ לֹא יִדְעֶתֶם, וְאִין בְּכֶם תְּבוּנָה
לְקַנּוֹת לְקַחְתָּה כִּי לֹא רֵאִיתֶם כָּל תְּמוּנָה,
חֹרֵשׁ בְּמִלִּיצָה, הוּא יִשְׁפִּיל בְּלִשׁוֹנוֹ,
כִּי יִסִּיף פֶּסֶל כְּתַבְנִית אִישׁ וְרַב גְּאוֹנוֹ:
בְּחָכְמָם מִקִּיִּין, וּבְכַעַר הַנְּרָדָם,

הפ' ממעט משקל גורל, וכן מנינו ג"כ צאמת מה עוצו אהליך ורזים
 במהו? לכן אמרתי שגם תיבת אהלים גם תיבת אהלים הוא רזוי
 שם אהל, אך כל אחד כפי דרכו המיוחד לו, כאשר נראה צמורך, אם
 מתחלה נעין עיון מה צענין הרזוי ומשיגיו * ונאמר: קבוץ איזה פרטים
 או מעין אחד או ממניס שונים, ההוא יקרא לצעלי ההגיון המספדי,
 ולצעלי הלטון הרזים או הרזוי, וזה מן הידוע ולאחזו כזיע על המעמד
 ממנו שהוא:

א) צל רזוי יתאחדו הפרטים אשר מהם יולך הרזוי יחוד מה, ויעשו
 אגודה אחת או צומן או במקום או צמין (ר"ל צמשיגיהם ומקדיהם)
 או צתכלית*.

ב) יש להתצוקן רזוי צחיות היותו מורכב מאישים רזים צעלי המספה,
 וזה מה שנקרא רזוי הפרטים*.

ג) יש להתצוקן רזוי צחיות היותו אחד צדדן מן הדרכים שזכרנו,
 וזה מה שנקרא אותו רזוי הכולל*.

ד) יש רזוי שיתאחדו פרטיו בהחלט התכלית, ר"ל שאי אפשר לכל פרט
 ופרט צמני עצמו להגיע אל התכלית המצוקש כי אם צעוד שאר
 הפרטים, וזהו מה שנקראו רזוי הכולל במהלטי*.

ה) יש רזוי שיתאחדו פרטיו צמני התכלית, ר"ל שתכליתם הוא אחד
 צדומה, אבל כזר ימלא לכל אחד מהם צפרע, כתכלית כל פרטי מין
 אחד, וזהו מה שנקראו רזוי הכולל במופשט*.

ו) כל רזוי הכולל צמופשט, יצוא ע"מ שם יחיד, ההוא יקרא לצעלי
 ההגיון האישי או הצלתי ומספדי ואין לו משקל הרזים כדין כל שם
 מופשט*.

ז) כל שם עצם כללי ישתמוש שני צמושים * (1) שמוש הפרטי, וצחיות
 השמוש הזה יש לו משקל רזים דהיינו רזוי הפרטים * (2) שמוש
 הרזוי הכולל צמופשט, וצחיות השמוש הזה אין לו משקל רזים, וזהו
 הטעם האחרון נאמר: ויהי לי שור וחמור*.

ח) הרזוי הכולל צמחלט משקלו משקל הרזים ואין לו משקל יחיד, לפי
 שתכליתו אינו צאחד, והתכלית הוא העקר, ומהו אהין שמות מלקחיים
 ומספרים והקומה להם*.

ט) יש

* יעלו אמרו צעלי ההגיון כל כללי הוא צמופשט, ולא צמחלט, לפי שאי
 אפשר לשני נחאזים תחלטים צלי הצדל כלל, וההצדל יעשה הפרט, וכל המיון
 אינו כי אם השעפת ההצדלים צמח דעתנו*.

הדבור, ואם צמתי חלה יצוא אל הספר לדרוש לחקור ולתור, הנה
 שגרו זירו *

וכבר שם חכם דוננו צהקמתו על התורה, חלה המשפטים לפני
 בני ישראל להיות ציעקז לחוק ללמד לנער דרכי הדקדוק וההגיון
 גרופים יחד, והליז לו שם יד זכללי יסודות הדקדוק ע"ד ההגיון, אזל
 הכיח עוד מקום להתגדר צו, לכל מי שידצנו לצו לעסוק צמלחנה זאת,
 וצכן חני צאתי להגיד את אשר עם לצני דצדריס האלה צמאמדים אחת
 אחת, לא כפי סדר הענינים, אזל כפי העולה על רוחי כפעם צפעם,
 ואם מקטני הדעת חכמי ושפל הערך, הנה לא עלי המלחנה לגמוד, אף
 לא צן חודין חני להצטל ממנה, וכל המוסיקף תצוא עליו דצכה *

מ א מ ר א *

רבי הפרטים, רבי הכולל *

אמר הרב המצאד ס' צמדצד על יד תרגום האשכנזי הלח והנעים
 מהפלוסוף האלהי החוקר השלם מהר"מ מדעסויא נ"י צפ' כאלהים
 נטע ה' וז"ל: „לקעת הגאון הוא לשון אהל, כי מלאנו נטיעה צאהל,
 ויטע אהלי אפדנו, וצא הדצוי ממנו ע"מ **בְּקָר בּוֹשֵׁם** שהרצים מהם
בְּקָרִים בְּשָׂמִיַם, אך לא מצינו צכל במקרא תיצת אהל צכנווי היחיד
 וצצצוויין דק צחולם וכו' " ותמה חני על הרצ שצפי מדקדק גדול צמוהו
 יצא כאלה הדצדים אשר לא אמון צם, ואיך שגח כל הפסוקים כתוצ צהם
 תיצת אהל צכנווי היחיד והפ"א נקודה קמץ קטן ע"מ **קָדַשׁ**? ואדרצא
 לא מלאנוהו צחולם דק פעם אחת, והלכת **לְאוֹהֲלָךְ** (שופטים י"ע ט')
 וגם שם יש לספק חם הוא חינו מכווי הדצוי צחסרון יר"ד הרצים, כי כן
 מצינו הרצה צמקרא * ומה שאמר וצצצווי, הנה זה אחת שהכפרד ממנו
 לא ימצא כי חם צחולם * אזל חינו כן צהסמיכות וכנוויס, שמצינו ג"כ
 הפ"א נקודה קמץ קטן כמו ויסכון **בְּאוֹהֲלֵי** שם, שצו אל **אוֹהֲלֵיכֶם**,
 ורצים כן הצאים צוודאי מן רצוי **אוֹהֲלִים** כמו **קָדַשׁ קָדַשׁ**
 מן **קָדַשׁ**, כי חם צוא יצואו מדצוי **אוֹהֲלִים**, אזי לא יסתנה חולם
 הפ'

* וחהלים דהכח שפיר פירשהו רש"י והר" וצ"ע והרש"ם והרד"ק והרמב"ם
 חוקקלם והר"ם האשכנזי מלשון מור וחהלות, כי המשך המחמר מסייעתם.

מחלצ, וכן כתוב ומהרריה תחלוז כחשת * (2) שמוס הפרטי בצחינת
היות הסרכזה הטיא אחת כנגד הככות הדיס הנמללות עוד צמקומות
אחדים אשר עליהם יחד כופל סס :

דַּרְרִים * שפוטו שמוס רצוי הפרטים מן הדרד כמו עמוס מן עם, יקצן

הדרד מואז והדרד שיעיר וכדומה להן, וטעם הדרי קדם. הדרי

קדם, שיש צאנן הקדם הדריס רפיס, וכן צאנן הקדם *

הַנְּהָ' ז' הסמות האלו דאיתי למשל על מה שאמרתי * חולי ימלא החוקר

המשכיל עוד כהנה וכהנה ואני לא צאתי אלל לצמד ענין רצוי

הפרטים ורצוי הכולל והכלל, וכן די צמה שאמרתי *

י — ב — ל

רבר לחצרת דררטי לשון יצד ולכל הקורא צמכתנס המואסף! *

דַּאִרְתִּי את האדם והנה כלו תהפכות, צפוי יצד ולצו כל עמו, מולא

שפתיו ידיו מאלו לעשות, ואמרתי זו רפה חולה תהת השמש,

ודאוי לעורר עליו צני אדם, יצחו הס מחשבותם וידאו מעשיהם, ואז

יצונו כי צלוק דררתי * וטעם כל חומר כי אין כונתי להוכיח צני אדם

ולתקן לאיש על פניו דרכו; כי לא צעל דררטי אנוכי, גם לא נסיתי

לעשות גאלס: גם לא אכנייה מלין ולא אלצור אותם חמדים, כי לא

יועילו דצ דררטי; השומע ישמע קול איש מדבר, והחדש גם קול תרועת

תלחמה לא ישמע * ומי חדש כאיש אוטס אזנו משמוע?

אֲמַנִם את זה דאיתי ונתון אל לצי, יוס יוס אנשים דררטי וכן שלמים

ידצרו צענין חנוך הנעדים, אלו צפיהם ידצרו את רעיהם צענה,

ואלו דררטי יולאו מחשבותם, אלו ואלו יאמרו: "כי אין טוב לחצרת

"האנושי כ"ח לחנך את צניהם דררטי יטהר מעבודיו, ללמדו תורת ה' ותורה

"האדם דררטי היותו טופ והיותו נקל, ועוז לצחור אנשים מלומדים עשות

"בדבר הזה; וזהיות כי אין ציכולת כל איש לצחור לו איש ישר מלא

חכמות, הן מטעם הכנתו, אס לא ידע צחור צאים טוצ ותאוס דרע;

והן מטעם נספו, אס לא תציב ידו די שבר המלמד והספרים אשר צס

"ללמדו; ואס מטעם המלמדים המעטים אשר יכשרו וישיכלו צכל דרר

"חכמה ומדע, ע"כ טוצ וישר הוא ליסך צית חנוך ולתושיצ סס אנשים

"מצינוס דררטי גדול צניהם, דררטי הלמוד ודררטי חרץ" ובאלה דרות ידצרו *

אבל

* הסכתה הזו מולא צצית סותרתו ונעניק סוד ה"ח יקרא ב"ה מורול פהודלענרע.

ולא נודע מי הביאו שמה *

(ב) יש שמות שיסתמשו ד' שמושים כענין שם עם • (ז) צנחנות המלא'
 עמים רבים, כל עם ועם כלשונו, ישמש שמוש הפרטי, ומזה הטעם
 עם רב • (2) צנחנות היותו מורכב מפרטים רבים מתאחדים צנחניתם ישמש
 שמוש הרצוי הכולל צמחלט, ומזה הטעם הן רבים עתה עם הארץ •
 (3) צנחנות היותו מורכב מאישים רבים דומים צנחניתם תכלית האדם,
 ישמש שמוש הרצוי הכולל צמופשט, ומזה הטעם רבתי עם, כל העם •
 (4) צנחנות הכרחו לצדו ישמש שמוש רצוי הפרטים ומזה הטעם רצוי
 העם אשר דברו אליך •

ומעתה מחזור לענינו הראשון, ונאמר שתיצת **אֱהָלִים** היא רצוי
 הפרטים לצד, וכשנצדק ד"מ מאהל יעקב ומאהל לצן ומאהל
 נחור יחדיו נכנס אותם צסס **אֱהָלִים** אצל תוצת **אֱהָלִים** היא הרצוי
 הכולל צמחלט ד"ל צהיות לכל צעל רכוש אהלים רבים, אהלו ואהלי נסיו
 ואהלי שפחותיו ואהלי עגדיו ואהלי תקנה, המתאחדים צנחניתם לנודך
 ארון אחד, עושר שמוד לצעליו, הנה יקראו צסס **אֱהָלִים**, וכן כתוב
 איש ל'**אֱהָלָיו**, איש ל'**אֱהָלָיו**, ולכן לא נמצא מהסס הזה משקל יחיד
אֱהָל (סימן ח) כי והלכת ל'**אֱהָלָיו** הנמצא (שופטים י"ט ע') צדאי
 שהוא משקל הרבים כטעם והלכת ל'**אֱהָלָיו** הנמוצ צתורה (רצדים י"ו
 ז') ואין לחוש לחסרון יו"ד הרבים כש"ל לעיל • וברומה לזה מלינו לשם
 הר רצוי הפרטים **הָרִים**, ורצוי הכולל צמחלט **הָרָר**, אך שמשקל הרצוי
 האחרון הוא משקל היחיד ורומה צזה לענין שם עם (סימן ע') ונאשר
 אצאל עתה •

הָר שם עלם כללי, ישמש (ז) שמוש הפרטי, מזה הטעם **הָרָר**
 המלטי • (2) הרצוי הכולל צמופשט, ומזה הטעם וקדום מעל כל
הָר, **הָרָר** נכו (סימן ז') •

הָרִים רצוי הפרטים, יקנן הר ליון והר תצוד והר חרמון, ואם הם
 דחוקים מאוד זה מזה • ויש הדים הסמוכים צמקום, נאחזים
 ונשלצים זה צזה עד שצמקום שיפסיק האחד יתחיל השני, כמה שקודין
 צל"א (איין בעצידגע) הווא יכונה צסס :

הָרָר ישמש שם זה (ז) שמוש הרצוי הכולל צמחלט, צנחנות היותו
 מורכב מפרטים רבים מתאחדים ד"ל צמקום גם צנחניתם, כי על
 הצד צמקום הברז (לא צהר אחר) שם יביא מוצא המתנת, וכל מינ'
 מחצ

אמנם שמעו נא גם עתה את בקשתי, אחד אשר שמעתם עשפטי, אם צדק שפטתי מעשיכם, אם צלמת וצנתים עשיתם את הדבר הזה: עשו נא גם את זאת, ואז תגדילו חסדכם האחדון מן הראשון ידעתי כי יש צנס אנשים חכס ה' צעוש וצלצ עוז להטיב עם הצדקים לטובתם; גם יש צנס אנשים אשר תקדו מיוהס *) על שעדי תורה ועל דלתות החכמה, מהס צעלי במדא מהס צעלי חכמה ויודעים צלשות זרות. אם כן הוא, שימו נא לעיני כל צהמאסף לחודש הראשון אשר תולאו לאוד, כי כדרכים כמעשיכם טובים, ואס צפינס תקדדו נכחות, ישים גם אתם צלצותיכם. ואת זה תעשו: איס איס מנס יצוא להקריב כדצת לצו, אשר צכסף צכסף, ואשר כסף אינן לו יצוא ותלמדו צידו, ללמד נערי צני ישראל דבר מה, הן צתורה וצתלמוד וכן צשאל חכמות וצלשות אחרים, שעה אחת ציוס לשנה או לשנתיס או יתד צלי תשלוס המול כלל. והיה השומע וידא את דבר ה' יארח צחצתכם, ואז תדבא הדקה ואתם תהיו לשס ולתפארת לעיני העמים.

ויבי תלמדו: „נקל הוא לדבר ולהוכיח אחרים, ואת מי אינן כמו אלה „לקרוא צקהל: עשו! עשו! וידיו טמונות צחיקו“ • לכן אודיע לכם את אשר עם לצני, אם תקום ואס תהיה עלתי ליסד חוקך הנערים פה העיד קעניגסערב, גם אנכי הנעיר אצוא עמנס ללמד הנערים שעה אחת מידי יום ציומו, וזה לשנה תמימה. והיה אך שנדי להיות הראשון אשר קצל עליו העצמה הזאת, והלכה לפני דקתי ציום אחרון כי יצוא, והיה שלום!

וצרם אכלה לדבר, עוד דבר לי אליך הקודם! צקראך את המכתב הזה אל כל תשפוט את נחות לשונו ואת יופי מליצתו כ"א הדבר הכתוב צו. כי לא ישפט האיס כצבדיו, ולא הקוצר בנחות לשונו. והיה לעת מועד אס יצאו עוד אחרים אחרי דבר הזה, אגלה לכם את שמי; ואס לא, איס ידי למופי למען לא אצוש, אינן כעת שמי הוא: פלאי.

(* הם הם דכרינס צנחל הסוזר 97 ג')

אבל אם בלש יתאוו תאווה אין אחד ממלל תאווה, אם גם יש לאל יד; דורשים ללחם ואין חודש ואין זרע ואין קולר, והלחם מהין ימלא? לו ישיכו זאת ויתאכפו יחד בעמיד כאיש אחד חכמתו עשו לדבר על אודת הדבר הזה, ואם צפונם אחת לא ישיבו הדבר על מכונם הראוי ישנו וישלשו עד שא אל תכליתם, כי אם אין תחלה אין תכלה.

ואליכם חפזי עוצת אחיכם, המתקנים צעם, איש דרתי! העוב עוב לכם כי תחווו כל ותשפיעו מטובכם עלי אציון, או כי תחווו ילדי העניים צילותם לעען לא יטרכו לכם צימים יצואו? האמת! כי הדבר: עוב האחרון מן הראשון. וצענין הזה יאות לשמוע מחשבות העניים וקצלי עוצתכם, ונלי ספק יענו בלם פה אחד: עוצת צניכם האמת. קודמת לעוצתם.

ועתה אם יש את נפש איש מבם (ויקעתי בי דב מספרכם) לתת לנפש מולל ולהיות ממילקי צית חנוך הנעדים, הן צפך מסוים מידי סנה צנה, או לשנה ולשנתים דברו לא נגד אחיכם, הודיעו לדונכם את כל: למען יראו דבם וכן יעשו (*). אחד. המדבר ואלך הממיע לעשות לדונכם העוב שזה וכלם שוים לעוצה.

ואם צמסתים תפעלו עוב, ומתן צפתר עלי יזכר שמכם עליו אך יעם לכם, דרוכים גם אתם לה', כי אם אתם תחדשו, מעשיכם ידברו, פועל ידכם יוכר לכל, אם גם הפועל לא יודע: ואז תדברו על אופן איש נאמן, הוא יפרסם הדבר ושמכם לא יבול. וכדרך הזה יקוצן הכסף (נדת ידאי ה') על יד, ואולי נקרב ימים ידבר ויספיק למלואת לדונכם ולנון אצניכם שצממים, ועוב לכם כל הימים.

ועתה שמעו נא גם אתם דרשי ל"ע! נתתם שמחה צלני, דצדיכם אשר הפלאתם צישראל בנחל הבשור, וזה שמו אשר יאות לו, כי שאתם מים ממעיני ההנמה, והיה לנחל מלא על כל גדותיו דברי צדקות ונחומים לכל איש משכיל דורש אלהים ואורב האדם, כי מי ומה יעמוד צו להציא מחשבותיו על לוח, אם מלאו ה' דוח חכמה, תחת אשר עד עתה לא ידע אל מי יפנה ויערוך דבריו, הידפוס ספר מיוחד? לא תשיג יד כל איש לעשות בן' ואם יש לאל ידו ענותו תעמוד צו לאמור: מי אתה לצו צקהל ולא ידעת היטיב דברך אם לא? לא בן הדבר עתה, לא יצו לדבר אתכם כי מתי מספר אתם, והמאסף יהיה לו לאנן צוהין.

אמנם

(* ועוב לכם כי תדברו אהבת לחל"ע והם ישיאו מעיני לנכם במאסף.

וידי' צננת התקב"ד אחרי הודיע חפלונו צנחל הצטור להוליא לאור
 מכתב המאסן, וגם נקטנו מכל איש חכם יודע ספר צמחיה
 העצרים להיות לעזר לנו, צא אלינו מכתב מהחכם הכ"ל וצדק ענותו
 הנטיח אותנו לתמוך ידנו דבר הזה, גם הקים דברו כאשר יראו קוראי
 המאסף לשנת התקמ"ז, אומנם אהה! כי לא אדבר לו הימים; וצערם
 כלתה השנה הכ"ל כפל למשכב והנה הוא חלה את חליו אשר ימות צו,
 ואמרו לו ידענו מה היה לו, כי ימים רבים נצדו אשר לא שמענו את
 קולו מדבר עמנו, וכאמר: אין זה כי אם קרה לו צד ונכתבו אליו, והנה
 תשובתו צאה אלינו כדברים האלה לאמור:

דעויה יום ה' כ"ח מנחת התקמ"ז, "תמענו על רוב שלום, אהם
 רעי דודי צרות! הדב כועס דודשי לטון ענד תדומה צעזע

שמחות! מתק שפתותיכם, וחיץ ערכיכם, המה חזקוני צחליי כי זה
 גמו שני חדשים נפלתו למשכב ולא נשאר צי כח עך כי דמיתי, הביע
 קלי, קרצה פקודתי, אך צועם אודיכם התאמלתי, קנתי מהשכני,
 "אחזתי צעטי, מי דאה אלה ימלו פנים ולא ידלם ואת אשר נדדתי לאלהי
 "צירי אותו אשלים, לערוך מערכות את נעדי בני ישראל, וללמדם קשת
 "הדעת, איך יורו חלים למול אויביהם, אשר צפהותם ידעו להדום
 "יסודי הדת וכו", ועוד הדצה לדבר צמכתב הזה על דבר מליאות הצדק;
 אהנם צערם כלה לכבוד כשל כחו, ולא היה צו דוח לבלות כאשר כתב
 צעלמו צסוף הכתב: "אחרי צי כשל עחי, לא אונל עוד להוליא דוד מפני
 "עד אשר יהיה ה' אתי ויאודני חיל"

אודרי כן צא אלינו כתב מחמטה לחדש אליל, צו כלה לדבר את אשר
 החל צמכתבו הדאסון, ומחי דוחו צאשר שמענו קולו מדבר
 אלינו לאמור: "הנה עד כה עזרני ה' והקימני מערש דוי וכו'". אך
 צערם חדש ימים תוחלתנו נכזבה כצול אלינו אגדה מאשחו, צמד תשל
 קולה וצד על אישה כי לקח אותו אלבים ואיכנו ותשאל היא ושצעה
 צכיה, האל אצי ותומים ודין אלמות ידחם עליהם!

לזכרון החכם הזה נליג פה קלוד הדברים אשר לוב לציפו צערם חותה,
 הן המה יעידון על לדקתו וישרת לצנו: "בני! דעו אישוא
 "אשר צויתי אתכם, בראותי כי נחלתי, ואפס כחי; ואולי קרוב
 "יום לבוא עתי, לכן עתה שמעו לי, שמעו את ואלף איביכם דרך
 "ה' אתכם יאלף, נחמו את אמוכם אהבו אותה רוצו לעבדה ולהחיותה,
 "אהבו את נפשכם, גם את אחיותכם, היו עוור להן, אמרו קדיש
 "כל השנה כולה, אף כל הודש שנים עשר לא תלבשו מלבושי שחור, לא

תולדות גדולי ישראל

תולדות החכם מהרד"א ז"ל מדעסויה *

בעשרים להגש אלול לסנה העזרה לזה ה' המותה לחסידו היקר
התורני כההודר זאב וואלף ז"ל מדעסויה *

החכם הזה כולל לחציו היקר כ"ה אברהם נתן ז"ל צעיר דעסויה
צחמטה ועשרים לחדת תמוז שנת תקי"א לפ"ק, ויהי איש ישר

וסר מדע, ונעוריו אהב חנניה, הגה בתורת ה' יוס וליל, גם צימני
יבגו, עת לך ומלוק מלואוהו לא סר ממנה, כאשר הדלה צצאורו הנחמד

על ס' איוב אשר הוליא לאור צמנת תקל"ט צהיותו צצולין קדלו צמס:
פשר דבר, זכר העידו חכמים וגדולי ארץ על יקרת הצאור הלו, וצמדע

פר דודנו החכם כההודר מושה צד מנחם כר"ו צאמרו: „צקדאי צו מלאתי
„צהם דצדים ככוחים וישעים למולאי דעת, מיוסקים על אדני התורה

„והחנמה האמיתית, כאמנים צלי להג הדצה וצלסון לחות וקל להציף
„לתלמידים המתאזיז להציף את דצדי הספר היקר, ויש צהם חקירות

„כצדות, דצות התועלת צענינים דמים ונצגנים, דצדי מוסד השכל
„ואמרי צינה“, ואחדיו צא היקר המליץ התורני כההודר הירץ וויזל

כר"ו צמליצתו הנעימה צאמרו על המחצד הלו: „אך זה האיש פנה למעלה
ויטי אור, ואל ארץ יצט והנה לרה וחצבה“ ועל זה הוסיף עוד לרצד

צמליצתו: „דיע גם צימי יגונך לא שנחת כי איש אתה!“
בשנת תקמ"א הוליא לאור ספר צלסון אשכנזי אשר קרא צמס: עקר

דת היהודים *) צו ירצד על שלם עשרה עקרי דתנו, מיוסקים
על דצדי הקדושים התלמוד ז"ל ועוד היה צלוננו להוליא לאור ספר

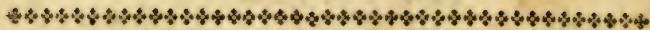
גדול, על דצד התורה והתלמוד כאשר הזכיר צעמנו צהקדמתו לס' עקרי
הדת **) גם על הספר הזה הסכימו דעתם דצים מחכמי דודנו, כאשר

עשה גם כר דודנו דצנו בושה צד מנחם צאגרת בתוצה צלסון אשכנזי
לחכם המחצד *

ויהי

*) Grundsätze der jüdischen Religion. Dessau 1782.

**) Ebendasselbst S. 11.

ה מ א ס ך

לְחַדֵּשׁ טַבַּת תְּקִמָּה

א

שִׁירִים

אחקים והמושפטים אשר יעשה אותם האדם וחי בהם * (*)

מִי זֶה הָאִישׁ שֶׁחָרַר שְׁלוֹם עַד קִבְרֵי
לְשֵׁבֶת בְּמַחַ כְּלֵי־מִיּוֹ מִסַּעַר ,
זֶה בְּדַרְכֵי תֵּלֶךְ אֶל תֵּט אֶל עֵבֶר ,
כִּי זֶה הֵיבֵל כָּל־טוֹב אֶף זֶה הַשְּׁעַר :

עַל חוֹן תְּשִׁישׁ , רַק לֹא תַחַת עַד יִשְׁבֵּר ,
אֶתָּה תִּתְחַבֵּם , רַק לֹא תִבּוֹז אִישׁ בְּעַר ,
בְּנַעַם הַתְּרָאָה לְקִרְאָת כָּל גִּבֹּר ,
אֶת הַיְשִׁישׁ תִּתְהַדֵּר , תִּתְחוֹן הַנַּעַר *
אל

(*) הסורים האלה לקוחים מן' אלה בני הנעורים להדפוס אפרים לוצאטו . ולהיות כי נעמו דברי הספר הזה על פני כל , והיונו מלוי זינונו , כי לא נדפסו מוננו יתר ממח' ספרים , הלכנו פה חיזה היריס לדונמח , להקרות ח' יפס לנעון כל , חולני נעורר ח' לז יקירי זעלדין ראשו הדפוס ח' לחדרת ח' נעורר , להדפוס ח' הספר מחדש להועלת הנעורים המכילים ח'הצו אמלולה .

„אתם ולא אמוכם, חיו שקט ושאנן אל תרגזו לאיש ואשה, קטן וקטנה, עבר ושפחה, מולים וערלים, ואל תמעלו מעל לעשות בשקר לאדם ישראל וגוי יחד, כשתבואו לקחת אשה אל תקרו „מאלה שיצא עליהם שם רע. מבני החברה אני מבקש להשכיבני במשכב אבותי, ולא יספרו בשבחי או בקלוני, גם דורש לא ידרוש בכבודי כ"א ברצותם יעיר אוזן השומעים לשוב אל ה' בכל לבכם, והם וכל הקהל הקדש ירחמו על אשתי החשובה שהיא ממשפחה מפוארה ועל בני ובנותי נקיי הטא.

את הדברים האלה לזה לזימתי, ויגוע צטרם קרו צן שלם ושלמים שנה, עם ה' היום צמספד קולך וצנה השצר! כי נפל איש צמחניך, גם הדת תשא כהי כי נפל ונגן לה, לחס את לוחמה צשער, אהה כי נפל צצורה ויאצד כלי מלחמה; גם אנהנו כל יוני היותנו עלי ארץ לא נשכחה כי עשה טובה עמנו לתמוך ידנו צמכתציו היקדים, עדי עולם חתום צננונו צלצ.

חברת דורשי לשון עברי

בדברים יחומים אל הכנס הנעלה, צמוהר"ר יעקב חי חפץ מ"ן צק"ן
 גודליא, בחלותו כנאז הכליות כי השקט לא יוכל ויגרסו
 מימיו דפס ועיט, וכל קהל ישראל עומד בית י"י ציוס נוס להפיל תחנה
 לישועתה לו, ותחל דוח י"י לפעמו והוליא את האצן הראטה צדצ חילי

עֹרָה אָדוֹן דָּוָה, וּרְאָה כִּי מִים
 יִזֶּה הָעַם הַזֶּה דּוֹמֵם כְּאֶבֶן,
 וְלִשְׁבֵר אֲנַחְתֶּם נַעֲרְמוּ מִים,
 כְּפִים מֵעַץ תִּצְעַק, מִקִּיר הָאֶבֶן *

אֶתָּה עֲתָה כְּבִיר הַטָּף הַמִּים,
 וּבְנַחַת וּרְוַחָה הוֹצֵא הָאֶבֶן,
 וְלִבְךָ הַנִּצְבִּים נָמַס כְּמִים
 אֵל נָא יֵרֶךְ לְבָךְ הַזֶּק מֵאֶבֶן *

הָאֵל חֲנוּן הַהוּא, כִּי גַחַל מִים
 אֵז בִּישִׁימוֹן מְדַבֵּר הַזֵּיל מֵאֶבֶן,
 מִמַּעֲיָנִי יִשְׁעוּ יָרִיק לָךְ מִים *

הֵן עוֹד מִפִּי הַבּוֹר הַסִּיר הָאֶבֶן,
 עוֹד כְּמִשְׁפַּט רֵאשׁוֹן תִּשְׁקֵנוּ מִים,
 עַד כִּי בְהַר הַטּוֹב יִוָּסַד אֶבֶן *

מישאל הרועה *

הבוקר אורי, ומישאל כל מן היעד אשר צירכתי שריון, וקדרומו צימיו, ו
 שמה נקף סצבי יעד צצדול, ומקלות לִצָּכָה כרת, לגדוד פרצת
 גדלו כי נהדסה, וילך שחוח תחת משאו אשר נשא על שכמו *
 וישא

(* Nach Amintas, Gesner's Schriften 3 Theil.

אל נא תדונה אם לא תשפט כל-אמר
אל נא תשפט אם לא תחקר כל-טעם ,
אל נא תחקר את הנשגב מהמר *

אם יש עולתה כך אחר אל תבה ,
אם זר שמך נאץ אל תט בוועם ,
שיתה תמיד יראת שדי אל נכה *

ב

על צחורי חמד לצטטו מכלול העוננים לרחות יופי *

בחור כי פו וחור בחור בחרת ,
ומעט אל המוסר ללב נתתה ,
אוי כרחוק אראה איכה נגזרת ,
ולגדל שואתך אפתר , אחתה ,

שגם כוצאת און והון אצרת ,
מספן מאיש אביון תהיה מעתה ,
הנה בידי שלך שולל נשארת ,
ולחפץ קננינים נקנית אתה *

דע נא וראה אמנה , כי פה בארץ
מאלף הטובות תוחלת אין ,
כי על הוה הוה , על פרץ פרץ ,

ולבר ישב אל אל , הנתן עין
על עשר השמור במרומי ערץ ,
כי האדם בלתו נחשב כאין *

מכתבים

ב"ה בערלין יום ג' כ"ה שבט תקמ"ה לפ"ק

דבר משכילים ורצי פעלים יגדלו העולם ללצן ולגדל עולם נספדי קודש
הלולים ה"ה ענת דורשי לשון עבר נר"ו • יגן ה' בעדס, ויהי
נזית הודס *

בי"ד ריענס ה"ה הצ"ה ידוק נפסי חנס וסופד כבוד הר"ר איצק אייכל
נר"ו דגשס אופי לפרס איז מקראות סתומות שנספד איז, והס
אלו שהודעתס צקונטרס המאסף מחדס סיון תקמ"ד שנסס חתס איז מענהו •
אמת כי סתומים הם, ונה ממנלל כתוב עליהן דגדרי המפרשים ז"ל,
לא יסקיע לז המעיין המפקס לפרוש אותס על פי הפשט הצדור • אך ריעי
מה אעשה אני? אס לפרוש אותס די צאר, ובי מגיד חרות ומתיד קשרים
אני? ואס לשלוח לנס מיד חלק, האובל עשה כזאת לאניס קסודות
לשמוע? ואומר אדער וידוח לי, כי את אשר אדער תסקלו אסס על
מאני דעתנס ועמנס כל הקורא צקונטרס המאסף ודגד מה יצינו והגידו
לי • ואחל צהנעה אחת אשימנה ליסוד מוסד לפרושינו וזאת היא •

בשבתו על איז מנאז ומלי דע הפלא ופלא מאת ה', החליעו ריעיו
כי און ועמל צקדו, וחלה גדמו לו • כי לא ינאיז הסס איס
לדיק חנס, כי לדיק וישר ה' ולא עולתה זו • גס לא צסטר לנס דגדו
זאת, אצל כל רוחס הוליו, להוכיח את איז על פניו לאמוד ללדיק
כמהו דשע אתה, וכמו שזכר מפורש בכל מענותיהס • ויהי זאת כולה
צעלמות איז, ונמה נפשו לדגריהס כי ידע את נפשו היקרה תמומה
היא ומוס איז צה, וע"כ התמרמד עליהס בכל כחו, ובכל מענותיו הוכיח
דוע לנס על פניהס והחליע שהוא ישר וכד לנס, ואנינו אסס צמאזיו,
אצל מיד ה' הס, ודעתנו קלרה מהשיג סידו ודרכי משפטיו • ולעומת זה
נפסס צפעס התאמזו ריעיו להלעיג על דגדיו, צאמוד לו לרוד עונך
צלך, וע"כ מלאךך הדעות החלה, וצאמת הוב איז איס לדיק, כמו
שהעיד עליו הכתוב צתחלת הספר, וכמו שחדה זה גס לאליהוא —
באמרו וצאלסת ריעיו חדה אפו כי לא מנאז מענה וידשיענו את איז (ל"ב
ג') כלומר לא ידעו דרך ה' וע"כ לא מנאז מענה, ולנסות על סכלותס

יִשְׂאָ עֵינָיו וַיֵּרָא, וְהִנֵּה אֱלֹהִים אֹחֶת שְׂתוּלָה עַל שַׁפְתֵי נַחַל שׁוֹטֵף, וְהֵאֱלָהּ
 כּוֹעַ תְּנוּעָה • כִּי כִבְעַת דּוּחַ הַקְּדוּסִים צִנְחַל גֵּאוּ מִימָיו וַיִּשְׁטוּף אֶת
 הַאֲדָמָה מֵעַל שְׂדֵשִׁיהָ, וְהִיא חֲשֵׁבָה לְהִשָּׁצֵר, וְלִנְפֹל אֶל תּוֹךְ הַמַּיִם • וַיְהִי
 כִּי צָא מִיִּשְׂרָאֵל עֲלֵיהֶם וַיַּעֲמֹד תַּחְתֵּיהֶם, וַיֹּאמֶר צַעַר דּוּחוֹ כִּי עֲבָמָה נִפְסָו •
וַיַּעַן וַיֹּאמֶר: לֹר לִי עֲלֶיךָ, עַץ אֲדָךְ קוֹמָה וַיִּפֶּה מִן אֶתֶּה, אֲצֵל, עוֹד
 נִעֲטָ יִתְשׁוּב עֲלֶיךָ אֲשֶׁר הִנְחַל וַיִּפְדֶּךָ מֵאֲדָךְ, וְהָיוּ לְדִיּוֹתֶיךָ וְעֲנִפֶיךָ
 מִשְׁחָק לִשְׁטָף מִימָיו, וְלֹא נִדְעָה וְקוֹמֶךָ אִיָּה — אֲוֹלָם חַי אֲנִי, אִם יִקְדָךְ
 אֲסוּן! וַיִּשְׁלַךְ אֶת צִדּוֹר הַסְּצָנִים מֵעַל שַׁמּוֹ, חַי אֲנִי! עֲדַפִּי לְנִחְיֶיךָ לֹא
 יִיבָסוּ, וְשִׂרְשִׁיךָ לֹא יִכְתָּוּ! וַיִּקְלוֹצוּ אֶת צִדּוֹרוֹ וַיֹּאמֶר: הַחֲסֵד סְצָנִים הֵי עוֹד?
 עוֹד אֲבָדָע לִי מִקְלוֹת אֲחֵרוֹת תַּחְתֵּיהֶן, לְבָדוֹד פְּרִלַת גְּדִרִי כִּי נִהְרַסָה •
וַיִּקָּם, וַיַּחֲפֹד, וַיִּפְתַּח, וַיִּשְׁדָךְ הַאֲדָמָה סְצִיבָה הֵאֱלָהּ, וַיִּצַן מִן הַמִּקְלוֹת
 זֶמֶן הַסְּצָנִים דְּיָק סְצִיבָה, וְאֶת שְׂדֵשִׁי כֶסֶף אֲדוּמָה, וַיַּעֲמַל צִדּוֹעַ
 כַּחוֹ וְצִנְעַת אֲפֹר עַל כִּי סְצָה הֵאֱלָהּ לְאִיתְנָה וְלִמְצָה • וַיְהִי כִנְלֹת אֶת
 מִלְּאֲכָתּוֹ, וַיִּקַּח אֶת קִדְרוֹמוֹ עַל כַּתְפוֹ, שָׁמַח וְטוֹב לֵב, וַיִּשַׁב תַּחַת לְלִבִּי
 הָעַץ, וַיִּכְהַל פְּנָיו מִשָּׁמֶן, וַיֹּאמֶר: אֲשֶׁרִיךְ אֱלֹהֵי אֲדָךְ! עוֹד יִשְׁכַּךְ כָּל
 עוֹצֵר, וְצִלְלֶךָ יִחַמֵד שַׁצָּה • עוֹד יִצְרַךְ אִים אֲרִיחָה, כִּי־יִשְׁאָף לֵב, עוֹד תַּעֲזֵב
 צְדִים וְתִשְׁלַח פְּאֵרְתָה, וְהֵייתָ לְוַלְמָגָן, גַּם צִדּוֹחַ שָׁמַשׁ צִבְרִים תְּהִי עֲלֵיו סִתְרָה •
וַיִּקָּם לְלִכְתָּה, וַיִּשֶׁת אֶל הַיַּעַר פְּנָיו • וַיְהִי הוּא הַבּוֹלֵךְ, וַיִּקְרָא אֲלָיו מִלְּאֲךָ
 ה' וַתִּתֵּן הֵאֱלָהּ: מִיִּשְׂרָאֵל עֲצָה ה'! הַטִּינֹת כִּי הִי עַם לְצַדִּיק —
 וַעֲתָה אֶתֶּה פִקְדַת עַל הָעַץ: וְגִנוֹת עֲלָיו, כִּאֲשֶׁר יִגַן אִים עַל צִנּוֹ לְהַצִּילֹו
 מִדֵּעָה, גַּם אֲנִי פִקֵּד אֶפְקֹדךָ • שָׁאֵל מִנִּי וְאֶתְנָה, תִּגְזַר אֲוִמֶד וַיִּקָּם לָךְ,
 הֲלֹא יִדְעַתִּי כִּי מִלְּעַד מִקְבִּיךָ, וְכִי דַק חֲמַשׁ הֵבִה כָּל הַצֶּאֱזָן אֲשֶׁר צַעֲדָךְ:
וַיִּפֹּל מִיִּשְׂרָאֵל עַל פְּנָיו אֲרִיחָה וַיִּתְחַכֵּן: וַיְחַי נֹא בְרוּזִילִי מִזְּהִילוֹ! אִם מִלְּאֲתִי
 חָן צַעֲיִיךָ, זֶה עַת הַקְּלִיד בִּי נִפְל צִדּוּלִי שִׁכְנִי עַל עֲדַשׁ דְּרוֹי •
וַיַּעֲתֵר ה' לוֹ, וְצִדּוּלִי קָם עַל דְּגִלּוֹ וַיְחַי מִחֲלָיו •
אוֹלָם גַּם אֶת מִיִּשְׂרָאֵל פִּקֵּד ה', וַיִּצְדָךְ אֶת צִיתוֹ וְאֶת מִקְבָּהוֹ, וַיְהִי נֹעֵם
 ה' עֲלָיו וַנִּעֲשֶׂה יָדָיו כּוֹנְנָהוֹ וַיִּפְדֶּךָ הָאִים לְמִאֲדָךְ מֵאֲדָךְ •
אֲמָרוּ לְלִדְיָךְ בִּי טוֹב, כִּי גִמּוּל יָדָיו יַעֲשֶׂה לוֹ!
 דוֹד פֶּרִידֵלֶעֲנִדְעֵר •

הן צמחות מצצשרי, תמיד אני לופה צעין לבי אל השם, להסתכל בדרכיו
 וצבחהגתו העליונה, אולי אני דבר יגונב, לרעת על עה הביט עלי את
 כל הדעה הזאת, והרצה פלעי חנם. ואל תאמרו גם זאת יחסב לך
 לעון, כי אתה לדיק צעיניך, ועוז לך יותר להסתכל בדרכיך אולי לא
 עוזים הם, ולשמש במעשיך, לרעת צמה נכסלת, ושצעזדו הוכחת
 צמחוצות אלו. דעו כי לא מנעתי את לבי מעשות זאת, הסתכלתי על
 עמתי צעין לבי, ושקלתי דרכי ומעשי וראיתי הכל דאיייה צרורה, אצל
 לא מנאיתי בהן דופי ולא אוכל להסתבל צהן יותר, כי כד השתוכלת
 בליותי למלוא דבר זה ולא מנאיתי. ואיך אתם ריעי תעיוז פניכם
 להכלימי, צאמכם מה לורך לעיין ולהסתכל ולצקד בהיכל ה' למלוא
 סודו ולרעת למה הסב על איוב הצרות האלה, והסיצה מנאית צאיוב
 עמנו, כי חטא לה', וכי דבר קטן עון זה צעיניכם, גודו לכם פן ינקם
 נכס צדצ, כי עונכם דב הוא, ודרך חיעות הוא כי הדשעתם לדיק
 שאינכם יודעים צו דעה, הלצנתם פניו, דנתם אותו לחוצה, הכיתם
 צאמדי פנים איש מוכה אלהים ועל כל זאת נפרעין צחד כי דם ירשב לאיש
 העושה באלה. אלה הם הניצויות ששערתי צנפוצים שנסאלתי עליהם,
 כלם הולכים תמידים כפי הענין סנדצדו עליו, ודאויין להאמר מפי איש
 לדיק וחכם כאיוב; ועתה נשימם צחיק המלילות הסתומות שצדעתינו לצדד
 פה, ונראה אם תוכלנה היכל אותן.

כה ד ב

צדי יתן איפוא ויכתובן מלי מוי יתן בספר ויוחקו, בעט ברזל ועופרת
 לעד בצור יחצבו: כתוצים הללו מצולדים מן הספור שהקדמנו.

ואני ידעתי גואלי חי ואחרון על עפר יקום, על כן שאלתי
 שיחצבון מלי צלור העופר לעד, כי שמים ידעתי, א' כי
 יש לי גואל והוא ה' ית' כי לא יעוז נפש לדיק לכלימת נלח, ואם עתה
 צושת פני כקמני, כי ימינו עלי חון, צדק אחד יודיע ה' דדנו לחסידיו
 אשר יקראו הדגדים החצוצים צלור ויצינו על מה עשה ה' ככה לאיש הזה
 המעיד על נפשו שהיתה נקיה מפשע, וצדוקע להם האמת תגאל נפשו
 מכלימתה. ושית ידעתי גי גואל זה חי לעד ואחרון וכל היקום על עפר
 יקום, ולכן גם אחרי דורות דנים יקרה כי אנשים הקוראים מה שחקוק
 צלור וצקאי פחד דבר, יקראו צה' וידיע להם האמת וכמו שצדדנו צדדני
 הספור, ולכן.

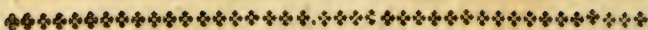
פלו סבת המכאולנות צדשעת איוב והדשיעוהו , וזה עין פלילי להדשיע
 זדיק , וציומד לרדוף איש מוכה אלהים ומעוהו , ולהסקות חועק לנמארו ,
 וע"כ אמד להם השם , ואיוב עשוי יתפלל עליכם , כ"א פניו אמד לבלתי
 עשות . עמכם כלה , כי לא דשדחה אלי ככופה כעשדי איוב (ת"צ ח')
 וכדאות איוב כי ריעיו שמו פניהם בחלמים , עומדים על דעתם להדשיע
 אותו . ספק צמענה זו כל דוחו , ורעד נה צמליותיו , ויאמד עד אנה
 תוביון נפשי ותדכאוני צמילים , זה עמד פעמים תכלימוני לא תצושו
 תהכרו לי (י"ט ז' וג') ודשגים אלו תצולדים מדשדניו , ודשד עוד ע"ז
 הסוק ד' ה' ו' אה"כ חזר להזכיר דוד דרותיו והודיע שהן לרות כפולות
 לבוץ ולנשמה , נשמתו עלוזה ממלעיגיה , וצוזה גם מאשמו ומיוצאי מעיו
 יתנצוזה וימאסיה עוילים וזני צלי סס . ובפשו וצשדו הוכים עד צלתי
 השאי' צס ועוהו , ופקש מדיעיו שיחוכו אותו ואל ידפוכו עוד גם הס .
 לרון אותו כדשע אוצד צדשעתו , וחחס דשדניו צמליות החתומות שאלתם
 עליהם , אלל ערס מזכרס כליגה תחלה דדך ספור את הכוונות הכלולות
 צהן דשדניו , ואז המליות תשדנה לכת כפי הספור שהקדמנו , וכך הוא :
אמר איוב , אתם דיעי מדוע מדשיעוני ואני הבדתי לכם פעמים דבות
 כי רעה לא תמלא צי , ואס תאמרו כן דדך גצר לכסות על פשעיו
 כגד זני אדם כמיוהו שטעלס מוהס סוד לצו . לא כן אחי שמעו נא את אשד
 אכני מצקס , והוא סיכתצון מלי על ספר , ויחצצון צלוד חוק , למען
 יעמדו לעד , כי ידעתי שחס צדוד זה איך שומע לי וכפשי מתעטפת כל
 היום צחרפת מחדפיה , יקוס דוד אחד , וציוניהם יולדו צנים העומדים
 בצוד ה' וכשיקראו מה שחקוק צלוד , כל הדעה אשד עברה עלי ושהכלימוני
 גם דיעי , ומה עניתי על דשדניהט יגידו לבני תצל על מה היתה זאת .
 ויזיקוני ויאשדוני , ואז תמלט נפשי מחדפתה . כי יודע אני כי השס
 יגאלני מחדפתי שלא תהיה חרפת עולס וגלימת נלח , כי הוא גואל נפש
 עשדיו צאחדית , צהודיעו סודו לענוי אדך ויצונו על מה עשה ה' ככה
 צדוד ההוא לאיש דדיק כמוני , ואילו עם אדם כמוני אריצ , דמה תכסה
 על שנינו , ואס לא יזיקוני איש דיצי צעודני חי תאצד תקותי להמלט
 מחדפתי , אך משפטי את ה' שהוא חי לעד , ומבל היקוס אשד על פני
 האדמה העומדים לדוד דוד , כי המינים לא יכלו דק הפדעים , הוא יקוס
 אחרון לכלס . כי הוא ושנותיו לא יתמו , לכן צאינו דוד אחרון שיהיה
 יש צידו לבאול נפשי תכלימתה , וצהיות שאיני צום לשאל על זאת ומצקס
 אני שיעמדו הדשדים לעד , תדעו כמה ככון לצי וצטוח שלא הרעותי ,
 ושאיניו שחס צדרותי , ולכן בשאני מתצוקן צמכאולנות , הן צחרפת נפשי

פניו ית' אין הדבר כן , אלא בכל כחי השתוננתי כליותי להציק ולהשכיל עליהן ואעפ"כ לא ראיתי בהן זר וכבר כלו מחשבות לבי צקרבי ואי אפשר לי למצוא השתכלות חדשות , פסקו כליותי צחיקי מהסתכל עוד , ודוגמתו צ"ס תהלים כטקד על מחקריו בענין לדיק ורע לו אמר , כי יתחמץ ללבי וכליותי אשתוק ואני צער ולא אדע (ע"כ כ"א) כלומר אע"פ שהשתוננתי כליותי מאלך לחשוז על טעם דבר זה , אני צער ולא אדע , ובאין מוסיף לומר כמו כליותי צחיקי כלומר תרוב מחשבותי מסק כחם מחשוז עוד * והנך דואה שפפסוק זה שמדבר על חזונו דדלבי כפשו ורלה להודיע שעמד על צידוד דבר , זכר לשון ראייה אשר מלת אחזה וכונו שפדשו צפסוק שלמעלה * ומה נעים לפרושינו מלינת ולא זר ופרשו ענין זר או דבר זר , ודבר זה יופל על דלבי היקר והדשעה שהם זרים לנפש העליונה שצאדם כמו עיניך יראו זרות (משלי כ"ג ל"ג) הפכפך דרך אים וזר (שם כ"ד ח') כמו זר נחשו (הושע ח' י"ז) וכן באן שעיניו לא ראו צנפשו דרך זר כלומר הכל דאו עיני לבר זר לא ראו , ומה טעם לפרושי זולתו שעיניו ראו זאת ואים זר לא ראם , וכי זה דרך לשון בני אדם כשיאמרו עיני דאו זאת שיוסיפו לומר לא שזר הדואה ואני מספר על פי ראייתו אלא אני הדואה הלא כל זה כלול צמאמר ועיני דאו וידענו שאינו מביד על פי הטמעה * ולדרכינו יש להמתיק המאמר כך , מלת דאו חסד הנסמך , כדי לסמוך אליו דברים רבים , דאו נדקתי , דאו ישרי , דאו תמימתי , דאו ענותי טווי וחסקי ודנים גמיהם ועוד מושך לשנים עיני דאו אלה שאמרו ולה דאו דרך זר , והכל אחד *

כ"י תאמרו מה נדרף לו ושרש דבר נמצא ב"י ואחס דרעי מעיזים פנים להדשיע לדיק כמוכי וצאמרכם תניד מה נדרף לו , מה לורך לחזות אלה להתצונן צעלת ה' למען נדע למה הביא עליו את הדעה הזאת , וקצת הדעה היא איוז עלמו ונמלאת צקרו כי עונו צו , איך לא תבושו לומר עון פלילי כזה הממותת נכאה לבר מרוב עלצון כפשו הלא תגודו לכם פן יקום השם מכם צחרז וכמו שאפדש צקעון , וזה עיקר פי' מלת נדרף שזהזכרו על דברים מחשזיים ושכליים ענינו על המתאמץ לחקוד על הדבר להשיגו ולדעת אותו , כמו ונדעה ונדרפה לדעת את ה' כשחר ככון מולאו (הושע ו') צקש שלום ורדפהו (תהלים ל"ד ט"ו) שצער אלי דרפי נדק (ישעי' כ"א א') ומלת לו כמו למענו עליו צעודו כמו אמרי לי אחי הוא וכן באן מה נדרף לו מה לורך לנו לחקוד על קצת דרתו ושם דבר זה וקצתו שלמה ממע ען עושה פלי הרעות האלה נמלא צי *

באחר יגורו נקפו זאת ומבשרי אחזה אלה כלומר לפי שצדק
 לי שאיני חסם צדק, כשאתצוקן על מכותי צדק וצנפס,
 איני עסכתל על עמני, מה מדרכי וממעשי במו לי זאת, חבל חסכתל
 על חסם צ"ה כי תשוענה מהשפתי לחזות צדרכי ה' ולצדק צהיכלו לזעת
 מדוע עשה ככה לאיש ישר כמוני. והמליצה טובל להתפרש צדק תימה,
 אחד שצדק לי שאני לדיק, יפלא שמתו כנוקפים מנות כאלה אחד עורי
 ואחרי העור הצער והביקין והעלמות ואיך נבעה רעה כזאת צעור לדיק
 כמוני שצלע צערי ועלצתי, וע"כ תשוב צערי המוקף אחזה חלום,
 ואתצוקן למה עשה לי זאת. או כפרש דאשית הכתוב על מנות גופו ואחרית
 הכתוב על חרפת כמתו ומלת ואחר מוסך לשתיבן, אחד עורי הוא
 הצער והעלמות ואחר הצער הוא הנפש ומזה שקרה לשתיבן אחזה חלום
 ע"כ שפרשנו, או כפרש ואחר עורי על עלצון הנפש ונקפו זאת על מנת
 כפרו שזכר צענהו שנקפוחו צני חלום, ועייליס צחרפתס שחרפוחו,
 וכן מצדדי מכות גופי, משתיבן אחזה חלום ע"כ שפרשנו. והכל הולך על
 מעם אחד שאין צדק לצקס הסכה רק אלל ה' ית', וזה פי' מלת אחזה
 כפי האמת שהנחה תמיד על החושב מהשפוט שכליות להצין צדק על צדו,
 פעמים יצין ופעמים לא יצין, כמו ולמה תחזה מכל העם (שמות י"ח
 כ"א) ואחזה אנכי אשית צני (משלי כ"ד) וכשמכר אחריו דאיה ידענו שעמד
 גבל הצדק, כי מלת דאיה על דאיה המורה שמתצדק לו הצדק, ולכן אחד
 ואחזה אנכי אמר דאיתי לקחתי מוסר, שצחזותו דאה ועמד על הצדק.
 ולפי שאינו צחזותו לא השיג צדק צדק, אמר סתם אחזה חלום ואין כן
 צנתוב הסמוך שמתכו גס שניהם, וצמו שיתצאל. וכן כן בקודם חזיתך
 לראות עורך ובצדק (חללים ס"ג ג') שחזות היה למנון ידאה עוזו וכבודו,
 גם צתורה כאמר על משה ואהרן וצניו והזקני' וידאו את חלמי ישראל
 (שמות כ"ג) חבל על האזיליס כאמר ויחזו את האלהים (שם כ"ד) גם
 כשחלה כצואה על איוב אמר ועתה עיני דאתך (איוב ע"ג ה') חבל קודם
 לכן אמר אחזה חלום, והצן כי זה ענין כפלא ולא באדיך צמקום זה.
 ושמה תאמר צחזותך חלום חטאת, כי היה לך לחזות צנפסך מה הן
 לדיכיה ומעשים שסצו לך צרעותיהן את כל הצער הזה, דעו:

אשר אני אחזה לי ועיני ראו ולא זר בלו כליותי בחיקי איני
 חזיתי את עמני ומחשבותי התשועטו ככל דרכי וכל מעשי,
 זעמתי על כל פרט ופרט צצדוק גמור שהיא הראיה. וכל מה שראיתי
 לא היה ענין דע וזר, שיגרש לי הלה הזאת, ואל תחשבו שאין חלום
 דואה מוצ לעמו, ואינו מעמיק בהסתכלותו על דרכיו, ועלומיו למאור

ה מ א ס ף

לחדש שבט ת"ק"מ"ה

א

שירי

א

הסתכל בשלשה דברים

מִי זֶה וְאֵי זֶה הוּא מְחוּסֵר דַּעַת ,
יְהִטָּא וְיִרְשִׁיעַ בְּעִזּוֹת מִצְחָ ,
יִשְׁכַּח וְלֹא יִזְכּוֹר עַדִּי לְנִצְחָ ,
עַתָּה לַעֲנֵה מִצְחָ וְכוּס קוֹבְעַת ?

אִם יוֹם יְהִי אֲמוֹן עָדִי תוֹלַעַת ,
מִחֵר יִשְׁלַח אֵל בְּכַרְיוֹ רִצָּח ,
יִוָּתֵשׁ וְדוֹשׁ יוֹדֵשׁ כְּהַדוֹשׁ קִנְיָה ;
בְּהִיּוֹת בְּשָׂרוֹ מֵאֲכָל תוֹלַעַת *

עַל-כֵּן זְכוֹר בְּשִׁתְּךָ וּמִזֶּה בְּאֵת
גַּם אֵן פְּנוֹת יוֹם יוֹם יִנְהַל אוֹתְךָ
אִף מוֹל פְּנֵי מִי תַעְרוֹךְ דִּינְךָ *

גורו לכם מפני חרב כי חימה עונות חרב למען תדעון שרון
 דאוי לכם לידוא שלא יציא עליכם חרב כוקמת נוקס דעתכם
 זאת , כי לרכבם היא דרך חמה , שאתם תדצרים עמי כאויבים צשער
 מרשיעים אותי מלצינים פני מכאיבים את לצי ומכעיסים אותי על פני ולא
 תחנלו על נכאה לצב כמוני אשר גדול כים שצרו , כל אלה הם עונות
 שנפרעין עליהן צחרצ , כי דם יחשב לאים העושה זאת , והנה כי חמה
 עונות חרב הוא מאמד מוסגר צכתוצ זה ומפדש טעם שיגודו מפני חרב
 לפי שדרך חמה שהם כוהגיט פה מושכת אחריה עונות שנפרעין עליהן
 צחרצ , ועיקר המאמד גודו לכם מפני חרב למען תדעון שרון ופירשו עליו
 למען תדעון על ידי הפורעניות שים דין , דיון על המעשים . ולדעתי
 אפשר שענינו צעצוד שאתם צוחדים צשוד להלך ולהכאיב צני נאדם כי מלת
 למען כמו צצציל או צעצוד כמו כי ידעתיו למען אשר יורה (צדאשית י"ח
 י"ט) . ומלת תדעון על אהבת הדצד ודצקותו צו וזה ידוע , ומלת שרון
 כמו שוד ושדירה כי איך אנו יודעים משקלי השמות כלם , וכמו מפני רשעים
 צו שדוני (תהלים י"ד) וכן שרון שם מגזרת הצנין-הבצד ופרשו גודו לכם
 מפני חרב צעצוד אהצתם שוד ושצד , כי על עונות של חמה יש נקמת חרב .
זאת מלאה כפשי להשיב על שאלתכם , ויש לטהר וללצן הדצדים עוד ,
 אך רצ עמלי לא אוכל לעשות כפי חפלי , ועמכם כוד ומנרף לזקק
 אותם , והיה זה שלום מאלת המצקס טוצתכם ושמה צהשדלותכם לצקס
 אחרי אמרי יוסר .

הקטן נפתלי הירץ וויזל .

עד מתי ה'! עד מתי אראה חסדיך חדשים לבקרים? — זה תשעים שנה ראיתי תקופת יום הולדתי, ואם אזכרה ימים מקדם מעתה עד עת גוהי מכטן, או רחש לבי בקרבי ועצמותי תגלגנה — הן אתה ה' ידעת מערכי לבי כי אין מלה בלשוני להודות לך; תכון לפניך משאת לבי שיתה ה' מנחת דמעותי! —

כס דזר האיס צדזלי, ועיניו הוידו כנחל דמעה, וזרוע על לחייו תלין כסגופי **ויוסף** עוד שאל דזריו ויאמר: בהביטני לאחור דמיתי שנות חלדי לימי האביב, הצרה והיגון אשר מצאתני לרעם כי יעבור; ירוה את הארמה ויהיה את צמחותיה, מעורי לא המעיט משלחת היילים רעים את עשתרות צאני, כל עץ השדה לא נשתחה, ובתוך אהל אפדני לא הרגיע צר ומצוקה, כי אתה אלהים כרכתני בשמחה ורב טוב! תעלוזנה כליותי לראות בימים תבואינה עת צאצאי מפזיזים ומכרכרים עלי זרועותי, או עת ידי יתמוכו את מצעדי העולל הכושל; אם לא בכיתי למעת גיל להביט אל אהרית הימים (יקרה בעיני מהוה העתיד!) כי יגדלון נצר מטעי; — אמרתי בלבי, וככה ידובבון שפתי — אשמרם מכל רע, אשים עיני לגדלם ולדיממם, ואלהים יכרך את עמלי; יפרחו כארזים בגבהם, ויעשו פרי ועוד ינובון ויהיו לעצי רמי קומה ובצל דליותיהם אתענג ואתלונן כל ימי שיכתי. — **ככה** גדלו עצי התפוחים ברוש ותדהר אשר שתלתי סביב אהלי עודני נער, ותארכנה פירותיהם ותרבנה יונקותיהם, ובצלם יסתירו עתה את נוח כוושכי.

על זה היה דוה לבי, על אלה עגמה נפשי כי נזרת את אשת נעורי, את אשת היל זה שנים עשר פעמים הנצו עלי קברך פרחי אביב — אמנם עתה קרוב קצי, היש יבוא יום ישכנונו עצמותי עם עצמותיך, אולי בלילה הזאת אישן המות — אישיש ראות — זקני יורד על פי מדותי, כשג ילבין; פהי רוח קדים בין שערותיו! יקר הוא כשער העלם ירקרק חרוץ, כקצות תלתני שחורות עלי צווארי העלמה.

היום הזה אניל ואשמח, אקהיל אלי פרי בטני מעולל ועד יונק, ואעלה עולות לה', פה לפני אהלי תהיה הכמה, ופה אעלה זבחי בשמחה ותודה. צרורי שושנים אקחה אענדם עטרות לראשי; בימיני אתפוש כנור, ונלכה אני ונעדי עמי עד קרנות מזבחי. להורות

נִמְאָם וְהוּן נִסְרַח מְקוֹר יִצְאָתָּ
 רַמָּה וְגוֹשׁ עֶפְר מְקוֹם חֲנוּתָךְ
 עַל כְּרַחֲמֶיךָ צוֹר יִחַוּ פְּנֵיךָ •

משה בן גדעון אבודי"ענמי ס"ט י

ב

לֹא הַמֹּתִים יִהְיוּ יָהּ

עַד אִן אֵיִל תִּבְחַר בְּחַיֵּי הַבַּל
 לְהִיֹּת בְּחַיֵּי עַד כְּמוֹ אוֹרַח
 מַה תַּעֲשֶׂה — אוֹי לָךְ! — כְּבוֹא לָךְ הַבַּל
 וּבַיּוֹם אֲשֶׁר יוֹכֵן לָךְ מִטְּבַחָּ?

גַּם יוֹם תְּהִי נִשְׁפָּר בְּשִׁבּוֹר נָבֵל
 מִכְּפֹאֵן וּמִכְּפֹאֵן תַּעֲלֶה קָרַח
 וּמְקוֹם תִּקֵּן וּתְאֹר לְהַחֲזִיק בְּדָק
 אִין שָׁם עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת צְדָקָה!

מחנ"ל •

ג

שמחת הזקן כדמילי הגלעדי ציוס הנלפת אחרו והוח סן השעים *

מַה נַעֲשִׂים יוֹפִיעַ הַשַּׁחַד עוֹצֵן סַכְנֵי עַלֵי לֹז וְעַדמוֹן, הַסּוֹכְנִים חֲלוּנֵי!
 תַּחַת קוֹדוֹת צִיתֵי יִשׁוֹרֵד הַעֲטֹף עֵלֹז וְשִׁמַּח, גַּם קוֹל הַתּוֹר יִשְׁמַע
 מֵעַל פְּנֵי הַדְּקִיעַ! הַעֲצוֹנ וּמִלּוֹאֹר יַחֲדָשׁ כְּנֶסֶד נַעֲרָוִי וְכֹל לַמַּח וְכֹל שִׁיח,
 מִדְּסִי לִילֵה עֲדָנָה תַּהִיֵּה לוֹ — גַּם אֲנֹכִי זָקֵן וְשִׁבְעַת יָמִים חֲדַשְׁתִּי כְּנֶסֶד
 נַעֲרָוִי, מִשְׁעִנְתִּי צִיָּה אֲתַנְהַל עַל מַזּוֹזוֹת פַּתְחֵי, פַּה אֲשַׁב כִּי אִיוִּיתִי לְרִאֲוֹת
 מוֹל שַׁעֲרֵי מַזְרַח שָׁמַיִם יוֹלֵא וְעֵינַי יִצִּיט וְעַל פְּנֵי הַאֲחֹר •
 מַה נַעֲשִׂים כֹּל אֲשֶׁר מִסְכִּיב לִי, לְמַשְׁמַע אֲזֵן יִשְׁמַח לְצִי, יַחַד קוֹל דְּוָה
 וּמַזְדָּה, עוֹף יַעֲוֹפֵף וְהַדְּוֵעָה עַל פְּנֵי הַסְּרָה יִתְרוֹעַעו אֲף יִשִּׁיר
 עַלֵיִתָּס; גַּם הַלֵּאֵן וְהַנְּקֵר עַל יְדֵיהֶם מַצִּין שִׁיחִים יִכְהֶקוּ, יִרְעוּ לְהַמְלִיח
 מוֹלֵא דַשָּׁא •

ער

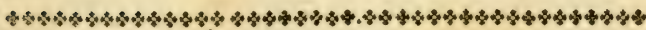
זה לדברנו עליו צפרופשו לט' צדאשית, אין פה המקום להרחיב הדברים, רק להעיר כי השמש לבדו מאור תקבל האור צעגס וראשונה, לא ממאור זולתו, ואין כן הידה וחניטה הכנצים המאירים לנו, כי הם תקבלים אורם מאור השמש, וחוזרים ומאירים לנו. ולכן אעפ"י שעל דרך כלל יאמר על כלם שהן צעלי אור, וכמו שכתוב והיה אור הלצנה כאור החמה (ישעיה ל' כ"ו) כי כנצני השמים וכסיליהם לא יהלו אורם (שם י"ג יו"ד) וכמו שיאמר גם על אור הנר, כאמרו קול ריחים ואור נר (ירמיה כ"ה ה') אין זה רק כשיסמך אליו כווא תקרה האור, לצנה, כנצים, נר, או אחד עלצונות של נבה וכמו שיתבאר, אצל שם דבר אור הנזכר סתם, איננו כי אס השמש לבדו, כמו ויקרא אלהים לאור יום (צדאשית א' ה') אס אלהא אור כי יהל וידה יקד הולך (איוב ל"א כ"ז) על כפס כסה אור (שם ל"ו ל"ז) ותעלומה יוציא אור (שם כ"ח י"ט) וכן כלם. כי לא צאנו פה רק להודיע שמלת אור הוזה צעגס וראשונה על אור השמש כשמאיר לנו צקווי, וממנו הושאל על אור דברים המאירים לנו, וכל דבר שאינו מאיר באורו, אלא ע"י שמקבל אור ממאור זולתו, חוזר ומאיר לנו יקרא צעס נבה, והוא מה שאנו דונים לצאך לפנינו צעז"ה.

נ ג ה

מדברינו יואל, כי שרש נבה וכל גזרות צכיניו, לא יאמרו על החמש, לפי שאינו מקבל אורו ממאור זולתו, אצל ככתבו כולם על הידה והכנצים התגיהים לנו ע"י אור שמקבלים מן השמש, וכן כתוב, לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם ולנחה הידה לא יאיר לך (ישעיה ס' י"ט) כלומר הידה שהיה לך עד הנה לנבה, להגיה לך צחשך ע"י אור שמקבל מן השמש, לא תלטך אליו עוד. ופעמים כתוב וכנצים אספו נבהם (יואל צ"ו וד' ט"ו) ואין השמש צכלל, כי לפניהם אמר שמש ידה קדרו (שם שם) שהן שתי המאורות הגדולים, וכן שמש ידה עמד צולה, לאור חניך יהלכו לנחה צק חניתך (צקוק ג' י') מלת לאור שז נל שבוש ומלת לנחה על ידה. והנציא הזה כצא עוד ונחה כאור תהיה קרכים מידו לו (שם ג') והוא מקרא סתום, הוקשה מאוד על מפרשי המקרא ז"ל לצארו, ומיסודו נבלה ענינו. כי זאת הנצואה תזכיר הנפללות הגדולות שיעשה השם צאחרית הימים, שאחת מהן מלאכה מפורשת צנצואת ישעיה שאמר והיה אור הלצנה כאור החמה, שענינו שיחדש השם אור צלצנה ויאיר צאור עמנו ולא ילטך עוד לקצלו מן השמש וזהו אומרו ונחה כאור תהיה שצימים ההם יהיה הנחה שהוא הלצנה כאור שהוא החמה, וההתדמות הזאת

להורות לה' עלי הגיון בכבוד, ונערוץ לאל בשמחה ושירים, ואחר
כן נגילה ונשמחה יחד לאכול ולשתות, ואספרה למו את עלילותיו,
ואשיחה בכל נפלאותיו:

כה דבר דבזילי הזקן, וילך על משענתו ויקרא לכל זכיו וזכותיו, ויעש כמשפטו.
שמעון בר"ז.

ב

מ כ ת ב י ם

אור, נגה, השך, אפלה *

לא מנחתי בספרי המחזרים ז"ל שקדעוני, הבדל עלמי בין שם דבר אור
לשם דבר נוגה. ד"ק ז"ל צם' השדשים אמר כי שם נגה וכל גזרותיו
ענינם לשון זוהר. ואין זה מספיק להציגנו למה פעמים נזכר אור
ופעמים נגה, ומלאנו גם שתייהן בפסוק אחד, אלל שלל נאריך
צטאלות, זולתי לפדש צקלרה חת דעתינו.

אור

פתרון השדש הזה ידוע ולדעתי כי האור עלם יקד כצדא צמעשה צדאשית,
להאיר על ידו ליזורים על דרכים שונים, והארץ לא האירה ממנו,
עד שהושם אורו צמאורות השמים, שהן כלי מאור להאיר על הארץ, ודבר
זה

* המכתב הזה נתון לדינו ע"י ריעינו איצק אייבל. צעקורת מחברו ה"ה
המליץ הגדול ר' הירץ וויזל נ"י. יראה הקורא גדרי השדשים האלה וימלא
מרגוע לנפשו, והוא ספק אחד מהספר הגדול אשר יודפס צעז"ה ע"י ה"ל ה"ק
זמן מה על כל שדשי לשון הקודש כאשר יצוא עוד פרטי דבריו מאחד מדפי
קמאסף הצאים חי"ה.

אוזן שומעת, המשיגם לאש ולנוגה וביולא, כדרך צאודך נראה אור (פלים
 ל"ו י') ונמו שאוד השמש חזק, ומכהה עין צער מהביט צו, כוכל לדלות
 צגבה שלו, כסקרני אורו מגייהם דצד זולתו, ואותו הדצד חוזר ומאיר
 לנו, כן ע"ך משל ההשגה בצנוד ה' נשגצת מנח השגת האדם, אצל ע"י
 האור המגיה צמלאכיו וצקדושו, החוזר ומאיר צנפש האדם, ישיג מעט
 כפי כחו, ונאמדם ז"ל כל הנציאים אינן מתנצאים אלא מחוך אספקלריא
 שאינה מאירה ואותו קרא גבה דמו ונגה לו סניצ (יחזקאל א' ד') כמדאה
 הקסת אשר יהי' צענן ציוס הגשם כן מדאה הנגה סניצ (שם שס) והמצין
 יצן, וצנוד אלהים הסתר דצד. ומה שיט לדצד עוד צנתוצים שזכר צם
 לחזן גבה, יתצאר עתה דצדנו על ההצלל סצין חשך לאפלה.

ח ש ך + א פ ל ה.

השך ענין השדש הזה ידוע לכל, ומה שנתחדש צצואורו הוא לכודיע,
 כי שם חשך נכתב תמיד לעומת אור וזהו אור וחשך הנכונים
 צמעשי צדאשית, וכן חשך ולא אור (עמוס ה' י"ח) כי אשצ צחשך ה'
 אור לי (מייכה ז' ח') וכן כולם אצל אינ גס פעס אחד שיאמרו חשך ונגה
 לשני הפנים לפי שאפשר להיות חשך ונגה כאחד, וענין זה כך הוא, כצד
 אמרנו כי שם אור נופל לצד על השמש והוא הנקרא יוס כאמרו ויקרא
 אלהים לאור יוס (צדאשית א' ה') והזמן האין צו אור שמש נקרא חשך
 והוא הלילה שנאמר ולחשך קרא לילה (שם א' ו') וגם אש צעת הליא
 ירה יקר הולך או שהאירו המקום שיוצאים שם צנרות דצות, כל זמן
 שאין אור שמש על האופק ההוא נקרא חשך וליילה אלא שהירח או הנד
 הגיחו צחושך זה וכוף סוף חשך שמו שהרי צצנן הלילה אפשר היות חשך
 גמור צלי גבה, אש הידה צחסדונו או כשעצים מנסיס נגהו ולא יקרה
 כן צממשלת המאור הגדול שהוא תמיד אור, ואפילו ציוס המעונן וציוס
 הגשם, לא יכסלו צני אדם צחשך, כי אורו חזק וצוקע הכל, וא"כ כנכונים
 דצרינו שאין חשך ונגה שני הפנים, אצל הם צחוצרת, ע"כ כתוצצצדיאית
 שני המאורות, ולמשול ציוס וצלילה ולהצדיל צין האור וצין החשך (שם
 שם י"ח). ואתה תשאל אש שניהם מאורות, איך יצדילו צין אור לחשך?
 והאמת דצדנו שגם צזמן שמשלים הידה והנכצים ומפיקים נגהם, יקרא
 חשך צעצוד שאין אור.

והדבר הזה עלמו מצדיל צין מלת השך למלת אפלה, חשך אינו אלא
 העדר אור השמש, והוא זמן הלילה, ולא יתכן היותו עם האור
 צזמן אחד. וכן גס אש יגיהו צו ירה ונכצים נקרא תמיד חשך. ואפלה
 מורה

הזאת היא, קרנים מידו לו שחאז ואולך יהיו קרני אורו מידו לו ולא יקבלם
 עיד מיד החמה כמו שהיה עד העת ההוא. הסך השמש זלאתו וידה לא
 יגיה אורו (ישעי' י"ג י') קרא להופעת הירח זלשון יגיה מעעם שבארנו.
 וכן גם ציוס כשהשמש מאיר דצד זולתו, ואותו דצד חוזר ומאיר לנו.
 יקרא צסם נגה כמו שפרשנו למעלה, לפי שאין ההארה צאה אלינו
 מקרני השמש צקו ישר, אלא ע"י כפילת קרניו ושצירתן. ולכן גם האור
 הזורח לנו מעלות השחר עד כן החמה, ומשקיעת החמה עד לאלת הככבים,
 לא יקרא צכתוצים אור סתם, אצל סמוך אלינו מלת צקד כמו הצוקד אור
 (דדאשית מ"ד ג') ובאור צקד יזרח שמש (ש"צ כ"ג ד') וכמו שיתצאר.
 וכנראה צהס עד אור הצקד (ש"א י"ד ל"ז) אס אשאר מכל אשר לו עד אור
 הצקד משתיין צקיד (שס כ"ה ל"ז) וחכינו עד אור הצקד ומלאנו עון (שס
 ז' ט') וכיוצא בהן כולם על ההארה חצין עלות השחר לכן החמה, ואילו
 נאמר צאלה אור סתם היה משמעו על זמן שהשמש על הארפק, ועתה
 שסמך לה מלת צקד, ידענו שמדצד על זמן שהוא קודם לאלת השמש,
 שהוא אור הזורח צצקד מתחת לארפקו ונדאה לנו מתוך העננים. וכן
 ציוס המעוקן שאין קרוי השמש מגיעים אלינו צמיסוד אלא מנוקמות
 שצוקעים דרך העננים, יקרא זלשון נגה כמו ובאור צוקד יזרח שמש צקד
 לא עצות מנוגה ומער דשא מארץ (ש"צ כ"ג ד') כלומר מלכותי לא הנלמיח
 מעט מעט ע"י שאעמול עתל הדצה צמלחמות וצמעשים דצוים, כמו שיצמח
 הדשא מן הארץ מעט עד יגדל, והצמיחה ע"י מעד השמים, שציוס דדתו
 ינוסו שמים צעצוים, ואור השמש יתעלם, ויגיה לנו מתוך העצוים, כי
 לא כן צדיתי עם אל, כי צדית עולם שס לי עדוכה צכל ושמודה, כי כל
 ישעי וכל חפץ כי לא יצמיח (שס סס ה') כלומר מלכותי תגדל פתאום על
 דרך פלא ע"י צדית עולם שסס לי, וכל מגמתי כי לא יצמח כדשא מארץ,
 לכן יהיה כאותו אור צקד שיזרח אחריו השמש זלאתו שהוא צקד טהור ולא
 עצות מנגה שהוא יוס המעוקן שאין השמש ציוס שהוא מאיר רק מנגה,
 אז מפני מעד שיורך להצמיח דשא מארץ. וכן מנגה נגדו עצו עצו צדד
 ונחלי אש (תלים י"ח י"ג) דצד על יוס גסס דצ וענני דעס וצדק, ומלת
 נגדו סצ על החשך שזכר צפסוק שלפניו שהן העצוים החסוכים הסוככים
 לפני אור השמש וזה קרא חשך, ומנגדו צדקיע עננים קלים מאירים ואותן
 קרא נגה מעעם האמור ומתוכן יודות צדד ונחלי אש.

גם כל לשון נגה המזכר צנצואת הנצוה יחזקאל ע"ה ואס הוא דרך משל,
 כי הוא דאה מדלות אלהים, והשיג צמדאה הלצ ענינים אלהיים
 הנעלים מאור, מ"מ לפי שהורך להמשיל הענינים לרצדים מוחשים להסבד

שחשבתה גדולה מאפלה הידועה לנו, ואי אפשר לנו לזייד ענינה כ"א זריחת הארץ הריא שזה לאופל, ותצין מה איום אופל שלה וזהו ארץ עיפתה ואור שלה כמו אופל כי היא ללמות ולא סדרים ואין לשער חשבתה ולכן תופע כמו אופל, ומה שקרא שם אופל אין צדיקו לזיירו כלל. וכן צאפלה ידחו ונפלו זה (ירמי' כ"ג י"ג) כי לפי שצאפלה לא יועילו האור והכר כשידחו זה יפלו ולא יקומו.

וכבר האומר קוייתי להשיג זה וכל השגתי, וקוייתי עכ"פ להשיג נחשת, וגם זה מנעו ממני, כן אפשר צענין זה שיאמר קוייתי לדאור צאור שהוא אור השמש ולא דאיתי כי צא חשך, וקוייתי עכ"פ שיביה נחשת לילה שידח ונדות מביהים אותו וגם זה לא השגתי כי היה אפלה, ואם יאמר כן לדיך שיאמר חשך נגד אור ואפלה נגד נגה וכן מלאכוס צכתוב כמו קוינו לאור והכה חושך, לנורות צאפלות והלך (ישעי' נ"ט ט') הלא חושך יום ה' ולא אור ואפל ולא נגה לו (עמוס ה' כ') ואם יזכירו שני קצוות, כאדם האומר קוייתי לעבוד ד', ויצא תחתיו עוני גדול כן אמרו צענין זה קוייתי לאור שמש ויצא אופל וכן כתוב כי עוב קוייתי ויצא דע ואיחלה לאור ויצא אופל (איוב ל' כ"ו) כלומר אפילו חשך לא צא כי אם אופל וכן הדין לטובה כאלמדו ואפלתך כלהדים (ישעי' כ"ח ו') כלומר לא לצד שיגה אור צאפלתך ויהיה נחשך לילה, אלא שתהפך לאור להדים, וכן נאמר העם ההולכים בחושך ראו אור גדול, יושבי צאור ללמות אור נגה עליהם (ישעי' נ"ט א') נגד ההולכים בחשך שהוא לילה אמר שידאו אור שמש ונגד יושבי צאור ללמות שהיא אופל כמו שצאדנו אמר שיגה עליהם אור, כמו לילה שיגה חכמו ע"י אור ידח ונכזים.

ועל דרך זו השתמשו צמלות אלו אור ונגה השך ואפלה על נפש האדם, כי צהיות הנפש היקרה הזאת קשורה עם גוף שיצר לנו דני, וקשה עליו להצין האמת ונקל לו ללכת צדדני ילדו ולהכסל צעוונותיו, הדי דומה צע"ה להולך בחשך, ואם יזכה לטהר לנו ולנשול צדוחו זוכה לעזר אלהים ויאיר פניו אליו, והדי אור זה כלור נגה המגיה חשבת לילה, וכן להיפך אם יוקיף לחטוא ולהרטיע ישחית נפשו ולא תבון עוד שיגה זה אור וידמה להולך צאפילה שאין האור מועיל לו וכן כמלא צמקרא כמו ועל דרכיך נגה אור (איוב כ"ג כ"ה) דמז שיזכה לנגה אור אלהי המגיה חשבת הישרים צלצותם ועל ההולכים אחר דוחם אמר והכסיל צחשך הולך (קהלת ז' י') וכן כי אהה תאיר נדי ה' אלהי יגיה חשכי (תלים י"ח ק"ט) כלומר אהה הארת נדי שהוא הנשמה כאלמדו נד אלהים נשמת אדם (משלי כ' כ"ז) וצהיותה צמקגד הגוף בחשך ולא תוכל לדאות אור כמו העליונים כי גם

מורה על מין חשך שגם האור והירח והכוכבים צהלם לא יעילו להאיר
 ולכן אפשר היותו גם צומן האור, כשהשמש יולא צגזורתו, כמו חשכת
 העוד שגם אור שמש צהדים לא יהלו לו, זה וכדומה לזה נקרא חשך של
 אפלה, וכן כתוב והיית מממש צהדים כאשר ימש העוד צאפלה (דברי'
 כ"ח כ"ט) למדנו שהאפלה כמו עורון ושפסד היותה גם צהדים, וכן
 למדנו שאפל וכבה גם הם לא יתנו היותם צומן אחד, שאם יש כבה שום
 איך אפלה. והנה אם יחדש השם לנגד עיני האדח ענין מה ע"ד פלא
 שלא ידעה עד מה גם צהדים, יקרא חשך כזה ששם אפלה, וזה היה
 חשך של מזדים, השמש ילא על הארץ, וירח יגיה אורו, ונרות מאירות
 צהדים, ואעפ"כ לא ראו איש את אחיו, כי השם חדש דמות אפלה
 כגד עיני המזדים כדמות תצלול שעל עיני העוד, ויפה צאדוהו צם'
 חכמת שלמה (פ' י"ח) • לכן אמר תחלה יהי חשך על ארץ מזדים וכו'
 (שמות י' כ"ג) לא חשך לילה שהוא העדר אור שמש, אלא יהי הויה חדשה
 של חשך שישלוב גם צהדים וחזר ופידשו צנתוב שלאדו ויהי חשך אפלה
 צכל ארץ מזדים (שם שם) כלומר חשך זה היה חשך של אפלה שלא הועיל
 האור והירח והכוכבים להאיר או להגיה כלל, וחשם ולכל צני ישאל היה
 אור צמוצותם, ומלת אור תמיד על השמש כמו שאמדנו ללמדנו כי הארץ
 האירה מאור השמש ולכן צ"י שנללו ממכת האפלה הזאת דאו אור, ומלת
 צמוצותם שז על המזדים צמקום שישצו מזדים צאפלה היה אור לישראל
 והענם שאמדנו • גם המסורד דמו ע"ז צאמדו שלח חשך ויחשיך (תליש
 ק"ה כ"ח) ולא יתכן לומר כן על העדר האור, אצל שלח חשך מאורד זעמו
 והאפיל למזדים, וכן שמשם האפלה הזאת צין המזדים צליל שרדפו אחרי
 ישראל צים סוף עליה כאשר ויהי בענין והחשך (שמות י"ד כ') צה"ל הידיעה
 החשך היקוע חשך של אפלה שצצלו צמזדים, והיה כן שלא יראו המזדים
 איפוא הם הולכים ושמימינם ומשמאלם המים נצצים כמו כד ויחזרו לאחוריהם
 וכן מפורש צנתוב שנאמר וישם מזאפל צינינם וצין המזדים ויצא עליו את
 היח (יהושע כ"ד ז') והוא ציאור כפלא •

ובשקלל איוב את הלילה שהדחה צו אמו, אמר הלילה שהוא יקחהו
 אופל (איוב ג' ו') כלומר שלא יסור לשאר הלילות שהן חשך
 וירח וכוכבים יגיהו צהן, כי הלילה הזה אופל יהיה שלא יועילו צה אור
 ככבים ואור היר, ולפני זה אמר היום שהוא יהי חשך (שם שם ד') כלומר
 לא כשאר ימים שהן אור, וכן ארץ עיפתה כמו אופל צלמות ולא סדדים
 ותופע כמו אופל (שם י' כ"ג) כי תחלה אמר שילך אל ארץ חשך ולצמות
 (שם שם כ"א) הגדיל עתה צדך השיד חשכת הארץ הויה כי דצה, ואמר
 שחשכתה

ה מ א ס ק

לחדש אדר ת"ק"מ"ה*

א

שירים

לכבוד הר"מב"מון בר דורנו *

אשריך עיר בערלין , ממך ילא לחס דעת ודרך תצונות , כלך חס
 פטרה , אדך תלאה חכמה ותצונה לא תחסר כל צה , תמיד
 עיני ה' אלהיך צה , צה תלאו החכמים לחס הסוחדים חכמה * ואס
 עיירות רצות עשו חיל , הלא צערלין עלתה על כלנה , צעצור האיס
 העומד צתוכה נאצן ספיד ופטרה איס מאוך נעלה , ומי כמוהו צאדך
 נמלא שלס צבל מדע וחכמה ? — הוא צמליס יתקלס ונלצה אלומתו ,
 הוא צחכמים יתדומס ואין שני לו , הוא צסוחדים יתעלה ואין תמודתו ,
 ומי ישמע זאת ולא ידע כי זה האיס מושה בר מנחם בר דורנו , פאר
 עתנו ונחמד עינינו , שממשה ועד משה לא קס איס חכס ונצון כמשה ? —
 אשריכם אנשי בערלין , שזכיתס אופו , ואשריך יסדאל אשד איס כזה
 לחומה ולמחסה צתוך עדתנו * כל איס חכס ונצון יודעי ספריו יענו אליו
 צמחולות , שיד המעלות , יחדיו יאמרו יחי האיט מושה ! כי — איס
 אלהיס קרוש הוא !

הביטו

* המכתב הזה עם הזכירס שלוחיס אלנינו מלת הנצייר היקר חכס כמוהר"ר
 אברהם מילרדולה סופר הקיסר ור"ה והסציענו צהצתנו להדפיס דכרו מלה
 צמלה תוך מכתבו המאסף *

יגד הלז ומנהגי העולם ונרותיו מנקים חוזה' והנה ה' אלהי יגיה חשני צהגיהו
עלי רוח דעת ממדומים *

ולפי שהאור הזדח על נשמת החכם הוא אור נגה, לדיך גם הוא
להחזיק צמוקד ירדת אלהים ופחדו, להכניע זו יגרו צעת ששולע
עליו ואל יאמר מה יעשה לי ילדי ואני שמת ועלז ללכת צדך טוצים, כי
איך מקום לשמחה זו דון ככל עת שהאור הזה מאיר צלזו, אצל כשהלז
צורה ויגון הם מעלים מחשבות הצל לכסות האור המגיה זו ואז אפשר
שיכשל צכל חטאת האדם וזה דומה לנגה הלצנה שלפעמים עקן ועדפל
יכסוהו ואין כן אור השמש שהוא צוקע הכל ונמו שאמדנו וזהו שצד שלמה
עם החכם הצדיק שצד זה צלדקתו לעזר אלהים ואנו צדך חממה הודיחך
צמעגלי יושד (משלי ד' י"א) החזק צמוקד אל תרף נצרה כי היא חייך (שם
שס) ומצואר חצדניו. ואמר העעם וארד לדיקים כאור נגה הולך ואור
עד נכון היום (שם שס) כלומר האור האלהי המגיה חשנת הצדיק צע"הו,
דומה לאור נגה הידח המגיה לעיני צסר צחשנת לילה ונמו שלפעמים העקן
יכס' נגהו כן לפעמים ענני הצרה והיגון מחשיכים נגה נשמת הצדיק ונמו
שנגה הידח הולך ואור כל הליכה עד נכון היום שיזרח אור צקד כן נגה
הנשמה תאיר כל ימי חשנתה צליל בע"הו עד תפרד מגופה ותדלה אור
בעליונים הדומה לאור היום *

צאחר שדמו על חשנת הצדיק צע"הו והאור המגיה צאחרותיו הצדיל
ציוו וצין הדשע והוא מי שהשחית נפשו שלא יועיל לה עוד האור
ונמו שאמדנו ואמר דרך דשעים כאפלה לא ידעו צמה יכשלו (שם שס)
כלומר אין דרך דשעים צחשך שיועיל צו נגה ירח וכצדים אצל דדכו כאפלה
שאין האור שולט נליו ותצין מזה כי הצדיק גם אם יכשל צחשנו כשישצו
האור להגיה צו יצין המכשול וישצו אל אלהיו וידע להשתמר צעתיד מהכשל
עוד וזה דומה למי שהולך צחשך ונוגף את רגליו כשמציאין נד להאיר יראה
צמה נכשל וישתמר צעתיד מלכת צמוקס המכשול, אצל הדשע ההולך
צאפילה דומה לעוד הנוגף רגליו שלא יודע לו צמה נכשל כי אין האור
יועיל ולא ישתמר מהכשל פעם אחר פעם. וזה שאמר לפי שדרך דשעים
כאפלה לא ידעו צמה יכשלו. והנה הצצד צקצרה הענין כלו *

גפתלי הירץ וויזל *

צַחָה הַדּוֹד ! אַתָּמָס אֶקְרָא וְעִמָּכֶס אֶתּוֹכָה כַּמָּה מַעֲלֹת לָכוּ צִנּוֹת זֶה
הַאִישׁ וְחִצְרוֹ , שְׁאוּנִי וְאֶנְכִי אֶדְבַר , מִי עָשָׂה וְעַס ה' יִסְעוּמְמַדָּה
לַמַּתְקָה ? שִׁסְחַדּוֹ צֶאֱרָן וְיֹאכְלוּ מֵעוֹבָה ? שִׁיְהִי דְשִׁימִס וְדַעֲנִימִס כֹּאֲחֵד
מִצְנִי הַעֲמִימִ ? מִי עָשָׂה וְלִיבְרוּדִיס הִיִּתָּה אֹרֶה וְרוּחָה , וְהַמָּה לְדוּיִיס
לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַשְׁדֵּרָה וְיוֹשָׁעִיס לְפָנֵי קָהֵל וְעָדָה ? הֲלֹא זֶה הַאִישׁ מוֹשֶׁה אֲשֶׁר
הַעֲלָנוּ מֵעֵיט הַיּוֹן לְצֹדֵד וְלַתְּפָאָרָה ! — וְעַס כֹּל זֶה דָּאִינוּ אֶת הַמַּדְאָה
הַגְּדוֹל הַזֶּה וְלֹא שַׁעֲרֵנוּהוּ , לְצַסְנוּ הַדָּד וְלֹא חֲשַׁבְנוּהוּ — עֲלִיכֶס תְּלוּנוֹתֵי ,
עֲלִיכֶס הַמַּדְצִימִס מִשְׁפָּטִימִס עַל הַאִישׁ וְעַל שִׁיחוּ , עֲלִיכֶס הַאֲוֹמְדִיס לְעַס ה'
אֵל תְּלָכוּ דְדָךְ אֶתוּ , אֵל תִּשְׁתּוּ מִי צֶאֱרָו , לְמָה דְצַדִּיקֶס קָרָה עַל אִישׁ אֲשֶׁר
רוּחַ אֱלֹהִימִס צוּ ? — לְמָה תִּשְׁצַתּוּ אֶת הָעַס מִסְפָּרֵי ? — אֵל תִּמְנַעוּ עוֹב
מִצְעֵלֵי ! — לָעוּ חַשְׁתָּמֶכֶס אֲשֶׁר יִמְאֵל אֶתָּמֶכֶס , לָעוּ עוֹב הַדְּבַר אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶס ,
הַלֵּאִישׁ כִּזָּה תִּאֲמַרוּ עוֹלָה וְלֹא תִדְבַרוּ דַּמִּיָּה ? מִי יִתֵּן הַחֵדֶשׁ תַּחֲדִישׁוֹן וְיִהִי
לָכֶס לַחֲנֻמָּה ! — מַדְנִימִס כֹּאֲלָה שִׁמְעַתִּי וּפְחַד קִרְאֵנִי וְרַעְדָה , אֲמַדְתִּי
הֲלֹא צַדֵּד שָׂכִימִס חֲנֻמָּה , הָאִמָּנִס אֵינִן צִיִּשְׂיָמִס תְּצוּנָה — יָדַעְתִּי , יָדַעְתִּי
כִּי לֹא כֹל עַס ה' מוֹדוֹ אֲחֹד , הַקְּרוּשִׁיס אֲשֶׁר צֶאֱרָן הַמָּה הַאֲוֹמְדִיס לַחֲנֻמָּה
אֲחֹתִי אֶת , וְהַמְוֹהִימִס לַתְּצוּנָה קוֹלֶס הַדּוֹצְדִיס אֲמַת צִלְצָס הַעֲמֹלִימִס לִילָה
וְיוֹמָס לְדַעַת אֶת ה' , הַיְגַעִימִס עַד הַיִּכֵּן יִגִּיעַ יָדָס לְהַשְׁבִּיל מַעֲשֵׂה הַטִּבַּע ,
גְּצוֹרַת ה' וְחַמְתָּו אֲשֶׁר אֵינִן לוֹ קֶצֶע , יָדַעְתִּי שֶׁהַס נִתְּנוּ עִידָס שִׁבְגִידִיס
מוֹשֶׁה יִדְבַר וּמִפְתָּח שַׁפְּתָיו תִּשְׁרִימִס , שֶׁצִּדְקָה כֹּל אֲמַרִי פִּיּוּ וְאֵינִן צֶהֶס נִפְתַּלֵּ
וְעַקֵּס , שִׁחֲצוּרֵי נַחֲוִימִס לְמִצִּיַּן וְיִשְׂרִימִס לְמוֹאֲלֵי דַעַת — אֲבָל אֲוֹתָס אֲשֶׁר
לֹא יָדָעוּ אֵיכָפֵל תִּשְׁכּוֹן חֲנֻמָּה , וְאִיזָה עֲקוּס צִינָה , הַהוֹלְכִיס צַחֲשָׁךְ וּמִימִיָּהִיס
לֹא דָאוּ אֹדֵד הַאֲוֹמְדִיס צֶקוֹל רַמְהַ הַתּוֹרָה לָכוּ לְמוֹדַעָה , אֵיךְ שֹׁאִיכֶס יוֹדַעִיס
שַׁחֲדָה עֲלֵיהֶס תְּלוּנוֹתִי — לֹא זוֹ הַדְּרָךְ אֲשֶׁר תְּלָכוּ צֶה , תִּנּוּ נֹא דֹאֵס וְסוֹצוּ
אֲחֹד , לָכוּ נֹא לְפָנֵי הַאִישׁ מַשֶּׁה וּצְקָשׁוּ מִמֶּנּוּ : אֵל נֹא תִשְׁתּוּ מוֹטֵאֵת עֲלֵינוּ
מֵאֲשֶׁר נֹאֲלָכוּ וּמֵאֲשֶׁר חֲטָאוּ ! הֵן עֲנוּת לָצוּ לְדַקְתּוֹ אֲוֹלֵי יִשָּׂא פִיכֶס , אֲוֹלֵי
יִתְפַּלֵּל צַעֲדֶכֶס אֵל ה' לְהַסִּיד אֶת לֵב הָאֲזָן מִצְעַדְכֶס וְיִתֵּן לָכֶס לֵב חֲנֻמָּה
לְדַעַת ; אִזּוּ תִתְמַאֲרוּ כִּי ה' נִתֵּן צִלְצוֹ חֲנֻמָּה וּמִפִּיו יֹאֵל דַּעַת וְתְצוּנָה , אִזּוּ
תִתְנוּ תּוֹרָה כִּי סָפְרוּ יִלְפְּנוּ לִישְׂרִימִס תּוֹשִׁיָה וּמִגֵּן לְהוֹלְכֵי תּוֹס , וְאִזּוּ תִצְבִּירוּ
לְנִצּוֹד אֲרַחֲוֹת מִשְׁפַּע דָּקָד וּמִשְׂרִימִס , אִזּוּ תִאֲמַרוּ עִמָּנוּ , אֲשֶׁרֵי אֲדָס שׁוֹמֵעַ
לוֹ לְשַׁקּוֹד עַל דְּצִרֵי יוֹס יוֹס , כִּי צֶהֶס נִמְאֵל חִיִּיס , וְהַמָּה יִפֵּק דְלוֹן מֵה' .
גַּם אֲכִי לֹא אֲחַשׁוֹךְ פִּי וּמוֹאֵל שַׁפְּתֵי מַהֲצִיָּא לְאִישׁ כַּמְוָהוּ תִשְׁוֹרוֹת שׁוֹרוֹתֵי ,
אֲלִיוּ אֲוֹצִיל שִׁי שִׁיר מִצְוֹרַת זַמִּירוֹתֵי , תַעֲטַע דְצַס מַעֲט לְדִי עַד הַיִּכֵּן
יִגִּיעַ יָדִי , וְאִס אֵינִן הַקּוֹעֵץ מִשְׁצִיב עַתְּ הַאֲרִי הֲלֹא מוֹשֶׁה ! פִּתַח דְּצִרִיךְ
יִאֲדִיר כְּדִי וְאִס נֹא מִלֵּא עֲצָדְךְ חֵן צַעֲיִיכִךְ לְקַחַת צַדִּיקִתִּי וְלַשְׁעוֹת אֵל מִכַּחַתִּי

דְּבִיטוֹ וְרָאוּ כַּמָּה לְיוֹת מִשְׁתַּעֲבוֹת, וְכָל קַסְפוֹתֵיהֶם לְדוֹכוֹת צֶסֶר הַשִּׁירִים
 אֲשֶׁר אֵל מִשְׁנַעְתּוֹ שָׂרִים — וְיָרָם כָּל צִינּוֹ מִה דָּצַר הָאִישׁ מִשֶּׁה
 בְּחִצּוֹרָיו הַקִּקְדָּאִים כְּתָבִי פִּילֹאזֹאפִיֶּאָה *) הַעוֹד הַאֲחָד כּוֹפֵךְ סְפִירוֹיֶהְלוֹם,
 דְּצִרֵי אֲמַת וְשִׁלּוֹם, וְהַעוֹד הַשֵּׁנִי יֵשִׁים אֹרֶךְ בְּקִרְצוֹ, אֲחֻלְמָה וְלֶשֶׁם שָׂצוֹ,
 צֶהֶם כְּמֵלֶךְ חֲמַדַּת הַלְּבָבוֹת וּמַעֲשֵׂה אֲצוֹת * רָאוּ מִה שֶׁצָּדַר מִשֶּׁה בְּסִפְרוֹ
 הַנֶּעֱלָה עַל הַכְּשָׁלֶּה הַנֶּפֶשׁ, וְהַשְׁכָּלְתָּה הַקִּקְדָּא צֶסֶס פִּירוֹן **) שֶׁס הַדְּלָה
 מִדְּלוֹת אֱלֹהִים, גְּלִילֵי זֶהָב מְמוֹלָאִים, מִה יִפּוּ פַעֲמָיו וּמִי מַעֲרָה מִיָּמִינוּ?
 הֲלֹא תִאֲמְרוּ (אִם הָאֲמַת אֲתַנְסֶם) מִה עוֹצוֹ אֱהֲלִיו, וְחֵן חֵן אֲלִיו, שֶׁעַד
 כִּי הִגַּעְנוּ אֶל מַשְׁכַּנּוֹת מַצְטַחִים וְעֲלִיוֹת מִדּוֹחִים כִּהְגֵּלוֹת כְּגֵלוֹת מוֹד וְהַלְלוֹת
 דְּצִרִים אֲשֶׁר עַךְ הֵנָּה הִיוּ חֲתוּמִים וְסִתּוּמִים עַד תֵּאֲלֹךְ * עֲתָה חֲזוּ כַּמָּה
 מַעֲלֹת עוֹצוֹת לְבוֹשָׁה הָאִישׁ עֲלִינוּ, יַעֲן קֶס לְמַסַּע לְפָנֵי עַמְנוּ, וְכַתֵּצ
 לְחֻק אֲמוֹנָתֵנו סִפְרוֹ הַנִּכְבָּד יְרוּשָׁלַיִם ***) שְׁמָה, שְׁמָה שַׁפְת אֲנוֹת קִנְיָה,
 וְכֹאֵה לָבוֹ לְתַמּוֹךְ צִימִיָּה, יַעֲן דְּצִרֵי מוֹתֻמְבִּים וּמוֹחֲזָקִים כְּרָאִי מוֹלֵךְ אֲלֵל
 כָּל פֶּה, נִיּוֹסְקִים עַל אֲדָנִי עוֹ כְּתָבִי קֶסֶס מֵאֵל אֲמוֹנָה מִשְׁרָצָה וּמִפּוֹאֵל
 צִדִּיקֵעוֹת שְׁלֵמוֹת, אֲצִנִּים יִקְרוֹת דְּצִרֵי חוֹ"ל הֵן הֵנָּה, אֲבִלְלוֹתִי זֶה הַסִּפֵּר
 תַּעֲלֹזְנָה כְּלִינֹתִי, לֵצַ שְׁמִיז כְּגֵהֶה יַעֲיֹצ, וְצִדְנִתִּי צִדּוֹךְ הַעוֹצ וְהַמְעִיֵּצ *
 וּמִה כִּכְבֵּד מוֹשֶׁה כִּשְׁעֵלָה לְשִׁמִּים שִׁאוֹ וַיִּסַּס חֲשׁוֹן הַמּוֹשַׁבֵּט ****) עַל לָבוֹ,
 וְחֻקֵּךְ וְדַעַשׁ צִיחָה לְחָה וּמִלּוֹחֲחָה מִשְׁפֵּטֵי תוֹרַתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, דְּצִרִים אֲשֶׁר
 יַעֲשֵׂה הָאֵלֶם וְחִי צֶהֶם, וַעֲמַם עֵינֵי הַעֲצִדִים יִפְקָחוּ, וַיִּהְיוּ צִמְשֵׁדִים
 לְעֲלוֹת לְרָחוֹן מִדּוּמֵי עֵדֶן, לְרִצּוֹת הַהֶשְׁכַּל וְלַעֲמוֹד צִפְרֶן, קִרְאוּ כֹה אֲחִי
 אֲחִדְיוֹ צֶפֶה מֵלֵךְ עֲנִפִיָּה שְׁפִיר וְאֲנִבִּיָּה! — מִה כִּיִּלְלוּ דְּצִרֵי לַחִיךְ צִעֲטוּ
 עַט דּוֹקִים צֶהֲעַתְקָה לְחַמְשָׁה חוֹמֵי תוֹרָה *****) הֲלֹא פִי שִׁנִּים צִדּוּחוֹ,
 וְכָל חֲכָמָה וּמִדְּעָה כְּפִלִּים צִעוּחוֹ, לֹא תֵס לְרִיק כְּחוֹ, צִדְרַת ה' הִדְּיָחוֹ,
 כַּמֵּטֵר יַעֲרוֹף לַקָּחוֹ, מִיָּין הַקָּחַ קָחוּ, הֲלֹא זֶה הָאִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹהִים
 צוּ! — וּמִה עוֹצ וּמִה נַעִים כִּנְפַת לֹפִיִם, צִקְחָתוֹ צִדּוֹ אֵת שִׁמְן הַמֵּל,
 לְדוֹד מִזְמוֹר *****) הֲלֹא הוּא ס' תַּהֲלִים שֶׁהֵעִתִּיק וְהִקְרִיֵצ לְפָנֵי הָעַם
 בְּסִפֵּל אֲדִירִים, נִדְּדִים עִם כַּפְדִים צֶסֶר הַשִּׁירִים *
 עֲתָה :

*) Philosoph. Schriften. **) Phädon oder über die Unsterblichkeit der Seele.
 ***) Jerusalem oder über religiöse Macht und Judenthum.
 ****) Ritualgesetze der Juden.
 *****) Die Psalmen. נְתִיבוֹת הַשְּׁלוֹם.

ויבן את הארמה אשר פתחתיו ויאמר : היום גלותי את חרפתך כלבשי
אופך לבנים תחם אשר עך עתה חשך משחור תארך .

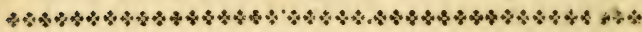
הארמה לא ענתה עמומה ולא שמה אל לבנה . אך נהר הולך מנגדס
שמע גם מעד אם הדגד עך כי בא מויעך .

ויהי לעת הלהדים והשמש ילא על הארץ ויך צנורתו את השלב וימס
ויהי למים . ובאשר באו מימיו אל הכהד מלללים טיע ורפש ומפיקים

אשפתות חולות , וישא הכהד את קולו לקראתם ויאמר : אינה האיש כלשון
מדצרת גדולות ? אינה לצכותך ? ואן פנה עהדך ? — כן דרך כל דוגד

באות . כמקרה השלב יקרה לכלס , דגע יחלופו ואינס — והארץ —
לעולם עומדת !

ד — ק .

ב

מכתבים .

השמיטה צמאמר על אור נגה וכו' הכתפס צחדס שצט העצד .

מדברינו תתפרש הסוגיא צפ"ק דצרכות (דף י"א ע"א) התם תנן צשחר
מצדן שמים לפניה וכו' ואמרין צבמדא מאי מצדן ? א"ר יעקב

א"ר אובעי' יולד אור וצורא חשך . ופדיך לימא יולד אור וצורא כגה ?
ומשי צכתיצ קאמרין . ופדיך אלא מעתה עושה שלום וצורא דע מי

קאמרין צכתיצ אלא צתיצ דע וקדין הכל ליטנא מעליא הכי כמי לימא
כגה ליטנא מעליא ? — אלא אמר דצא כדי להוכיז מדת יוס צלילה ומדת

לילה ציוס . וקשיא עוצא האיך קא סלקא אדעתך דנימא ענין אחד כפול ,
מה לי יולד אור , מה לי צורא כגה ? והו האיך מדמה לי' לצורא הכל

וצלל הכל גם דע הנאמר צכתיצ , ואין כן צורא כגה שאין צללו חשך
שצכתיצ ? —

אכן לדצרינו שחס אור לצד על השמש ושס נגה לצד על הידח והככבים
המקצלים אורס תמנו , ובשאיך השמש צמדומים אע"פ שהידח יגיה

אורו נקדא הזמן ההוא צלשון הצקדא הישך , ובאמרו ולהצדיל צין האור
וצין החשך ונמו שפרשנוהו , יפה שאל לימא וצורא כגה כי כגה על זמן

חן חן אומר לפניך , ואחלה לאלחי מרום יתן את שאלתך ויאריך ימים
ושפותיך כלצנך , כחץ מעלתך ירום עד שמים , ויוסיף תת חנך צעני
המלך והשדים עד צלי ירח , תדצה המטרה כנפסך וכנפש לעיר עצדיך
קטון ידיך , תלמיד תלמידך , העצד השואף כל מעלותיך , הנדע על
כל שפתיך , האומר אבנתי את אדוני לא אלא חפשי —

אברהם ן' רוד מילדולה סופר הקיסר יר"ה .

זאת היא שירתי השלושה מעטי על הספר ירושלים אשר הם משה .
לצני ישראל למורה :

הַדְרֹת יְסוּד תִּבֵּל בְּעוֹז נְאֻדְרֹת .

אוֹצַר פְּנִינֵי פֹז לְמוֹבֵת אוֹת ;

שֵׁם חֵק וּמִשְׁפָּט אֵל בְּהוֹר נְאֻדְרֹת .

יִשְׂרָאֵל אֲשֵׁיֹת דַּת וְגַם פְּאֻרוֹת *
עֵפִים וַיִּפִּים עַל מְרוֹמֵי קֶרֶת ,

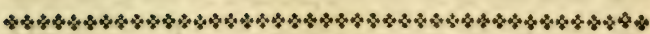
מְתוֹק לְנֶפֶשׁ מִן דְּבֶשׁ בִּירוֹת ;

הַסִּבֵּת וְקַח מוֹסַר וְשִׁים מִשְׁמֶרֶת !

לְאוֹר בְּאוֹר חַיִּים כְּטַל אוֹרוֹת ,

לְקַחוּ לְקוּחָהּ מִעֶרְפְּלֵי טוֹהַר ,

הוֹצִיא יְדִיעוֹתָיו בְּזִיקֵי זֹהַר —

מ ש ל

השלג , האדמה , והנהר .

לפני שבר גאון באיש ינוח , לפני כשלון רום וגבה רוח .

כהנה חזרהם *

השלג ירד מן השמים ויכס את עין הארץ , ויבזה לצו לאמור : מי
בטוני תחת השמים , לצן מדאי מחלצ ותוכי דלוף גדלח ונדקת *

וללמוד חני לריק , ואל מי מקדושים אפנה ? — ללכנס אקרא , ימדם
אדרוש , ואשר ימלא ידו להסיני דבר ויפיק רלון די לכסיד מעלינו מסוה
הצוה , אותו אצדק צקהל עם , ואשא תשואות חן לו .

הן ידעתם כי סצצונו גויס צלעגיהם יקדאו מסעין על דבר פנהג ישאלל
לקצור את מתייהם ציוס מופס . יאמרו חין זה כי אסס הסרון דעת
העס , כי נמלאו לפעמים צני ארס מתעלפים עד שיחשצוה כל רואיהם
(ואפילו הרופאים) מתיס , ועכ"ז יקומו אחד זמן מה מתדמתס ויחיו
שמיס דצייס . וכבר קלאו צחיל לצוות על היהודיס שלא ימהרו בקצורת
מתייהם וסיניחוס לפחות שלטה ימיס כמנהגס עד שיצנקו ויולידו ריה דע
למען דעת כי המה ממיס וודאיה . אונסס אכחמו כשעניס על תודתנו ,
וכשיצ להס דבר , שאסוד על איש ישראל לכלין את ממו והיה חסנה ערוכה
(סנהדרין דף ע"ו) ולא זו צלבר אמרו אלא שכל המליך את ממו עובר צלא
תעשה .

והנה זה שנה בעצרה וחנס נולדו אחד צצעדלין כתצ וז"ל : ועל דבר
פנהג היהודיס לקצור את מפיהס ציוס מופס חין צזה חשס , כי
המה קוצרים מתיס וודאין , לפי שיס להס צקהליהס חייס עתי אשר יקדאו
לו צסס מלאך המחנק , והוא עחק את הממיס טרס ידרו שאולה למען
היות נפסס צטוח שקוצרים ממיס וודאין אשר לא יקומו עוד עכ"ל .
ויהי כשמעי את דצריו כשתוממתי ואמרתני עת לעשות לה' להסיד החרפה
מישראל , לצלתי נהי' חסודיס צעיניהם כשופכי דמיס ח"ו וכתצתי לו אגרת
וקדאפי עליו פגד , לאפור שזה מספורי הנסיס כעוות לאור הלצנה ,
ואין זה כי אס רוע לצצ , אשר יפין דצריס דצרי הצחי כאלו צין ההמוץ ,
וכו' . והוא האגרת הנדפס צל"א בהמאסר לחצרת דודשי לשון עבר ,
(לוגאצב . 1 זייטע . 161 התקנ"ד) שמה יראה הקורא את דצרי צאריכות .
וגס השיצ לי החנס הנ"ל אגרת הנדפס צספר הנדפס מדי הדס צחדש .
צצעדלין (צערלינער מאכאטעסריפט פעצדוארי 1786 , זייטע . 108)
והודה לדצרי , צאמרו שלא כתצ זאת כדבר צרוד , כי אס מעי השמועה
וכו' כאשר יראה מדצריו צספר הנ"ל . ע"כ דצרי הויכות צין החנס הנולדי
הנ"ל וציינו .

אמנם עתה אלך לדרכי אל גדולי ישראל , והמה יהי' צעוזדי , להתידי
לי איזה ספיקות עזומות אשר נפלו לי צענין הזה , ונדאי הדבר
הגדול הזה להצרות עליו העיין , ולהודות צצדור גנור אס כן עושה עם
ה' בקצורת מתייהם ציוס מופס אס חין ?

החשך והלילה והיו ליטנא מעליא תחת וצורא חשך ודמיא ממש לצורא הנל
 שהוא ליטנא מעליא , לפי שכלול צו גם צריאת הרע והכי נמי וצורא נגה ,
 כלול צו החשך והלילה , ואנו מעידין שילך אור שמש להאיר ציוס , וצדא
 נגה ירח ונכזים להגיה חשבת הלילה , ומשני אלל אמר דצא וכו' כלומר
 אי משום בדכתיב קאמדין ספיר הוי מליכן למימר יולד אור וצורא נגה
 דהוי בדכתיב כמו וצורא הכל וכמו שפרשנו , אלל מלתא אחריתא היכא
 צין חשך לנגה והיינו כדי להזכיר מדת יום צלילה וכו' ואי אמרינן וצורא
 חשך אנו מזכירין מדת לילה ציוס , ואם נאמר וצורא נגה לית צי' הזכרת
 מדת לילה ציוס . וזה נשען על דצדי דציוס וכוה ז"ל שכתב יש שואלין הלא
 די כשיאמר מדת יום ציוס ומדת לילה צלילה ? והי' אומר הרצ' ר' אלי'
 הכרפתי ז"ל סעטס הדצד משום דאמרינן בגמרא האי מיכאה דאמר לרבי
 מי שצדא אור לא צדא חשך ועי' שצדא חשך לא צדא אור וכו' וע"כ אנו
 אומרים מדת יום צלילה ומדת לילה ציוס להודיע שצורא אחד צדא הכל .
 אלו הן דצדי צקרה והטעם פשוט והבון , והיינו דקאמר תלמודא לע"פ
 שכלל נגה זמן החשך וקאמרינן בדכתיב ליטנא מעליא אין צורא נגה עדות
 שיש צורא אחד לאור ולחשך שגם המינים צעל כדחם מודים שמי שצדא
 אור צדא נגה , שהרי נגה הוא אור הירח והנכזים שמקצלים מן השמש
 ופשיעא שצורא אחד לשניהן ואנו לדיכין להעיד שיש צורא אחד לאור גמור
 ולחשך גמור שהן שני הפכים ואי אפשר להעיד על זה אלל כשנאמר כלשון
 הכתוב ממש יולד אור וצורא חשך : כך כדאה לי .

נפתלי הירץ וויזל .

ש א ל ה :

אל חמיו ישראל ורחמייהם היושבים להורות את עדה ה' הדרך
 אשר ילכו בה , ה"ה הרננים המפורסמים המאורגים הגדולים
 הנוהגים כזה הרקיע בחשכה הגלות המד , איש איש לפי מעלתו
 יפרום ה' סוכת שלומנו עליהם עד צלי ירח חמץ .

שאן נא אדוניים הדמים היושבים על תגדלי הצופים לחזות צנועם ה'
 וצטוב עמו ! צלאת לפיככם נער עבד עברי לזקק תורה מפיכם
 ולשאול מלת כצדקס מענה . משכיל אנכי לחכמה , אדה תצוכם אלעך ;
 אך משענתכם יסעדני , עמו ארוץ גדוד , אתו אלדב שור . תורה היא
 וללמוד

אמנם זאת לדעת כי אנכי תלמיד השואל , ועל הדב להשיבני , לא ילאתי להגזיר חיילים ולפלפל עם הגדולים כי ידעתי את מק ערכי , וכי קדר דעת אנכי , ולא זאתי עד הלום כי אם לשואל , לשמוע ללמד וללמד לאיש אשר ישלח את דברי חז"ל אחרי גיור , מה אענה לו דבר . והיה האיש אשר ידריכני על צמתי האמת , וידלחי צבוב טעם ודעת איך היו קצרות הקדמונים ומדוע פקדו על הקצרות , ואיך היתה פקידתם , ולמה שבו האחרונים הנאים אחריהם את המנהג , ומדוע ימארו לקצור את מתיבתם בקרקע , ולא יפקדו על הקצרות צומן הזה , אותו שכבד צקל עם , כעבד השואף אל החכמה ומחזק אשפתות רגלי החכמים והיראים צאמת הקטן . — * * *

כל מה דעביד רהמנא לטב עביד . *

שבת , ודאיתי תחת השמש אל כל החיי . לטוב וטהור לנסיל ובעד יש צטחון צה' אלהינו . כי כן צפיהם ידנו סלה פה אחד צה' אצטח מה יעשה ארט לי , אטובה ואלהה כרצט כן חטאו ציטוד מוסד זה . ויש יתרון לחס מן הכסיל ביתרון אוד צהיר צשחקים לאפילה מנודח . יען האיש ההמוני ישוס צה' כסלו למען יעמיד ויקים חילו . וכסף וזהב עם מענובות צני ארט ירצה לו . צניו יהיו נכון לפניו וזדעו מלא הבוים . ואולם לו ינוסה אליו דבר . בנצים שודקי לילה יצאו עליו ויפשטו אוד ממול שלמה , או איש אשר נשה צו כספו וזהבו הלך אל ארץ אחרת ולא שלט לו . אניותיו פשו נס צים התדשים . וה' הטיל דוח סעדה צים ותשצר האניה . וכל אשר צתוכה לטעף מים דצים הגיע . דוח המושל כי יעלה עליו להתעולל ונלילות בדשע ידו יפרש על כל מחמדיו אם שוד אם שיה את הכל יסאי . ואותו ישים צנוד תחתיות אקוד צנחוששים ; מות כי יעלה צחלוניו ויהרג מחמדיו עין צן וצת אח ואחות . אטת חיקו . או דעבו אשר כנפשו . או הנסיל יש צ משומס . חוצק את ידיו . צשרו עליו יכאז . ידגן צאהלו על מה עשה ה' לי ככה ? לשוא שמתו כסלי צו ולשקר מצטחי . וה' עוין אותי . הניצ ימינו כנר לצלעני . אוד המתוק לרואי

שמש

(*) המכתב הזה הוא מוכתב קהלת מוסד . אשר חצר מקדס צבערלין , ע"י אהיזכר וצני הרעיון , וצני לנצ , וצו לדינו ע"י ח' הידינו סס . ועצרו נשא משוחרת חן לו כי כלו מחתקים .

טָרָם כל נליע הקדמה אחת והיא , כי אין קצרות ישראל בזמן הזה כאשר
 היתה צימים הראשונים . כי המה לא חפרו צוד צקקע להשיס
 סס הארון , ולהניח עליו קרקע ואצנים , כמו שאנו עושים היום , כי
 אם כל קצריהם היו או קצרות או כוכין , ופריך הש"ס (מ"ק דף ח' ע"ג)
 מאי קצרות ומאי כוכין ? אר"י כוכין צחפירה וקצרות צצנין . ופי' הרמז"ס
 כוכין שחופרין קצרים צקקע וקצרות הוא שצוכין קצר על גבי קרקע .
 וכבר ידענו תנוס' צצא צתרא (דף ק"א) שצוכין היינו חפירה צכותלי
 המערה שצניחים סס הארוכות ואין צשימין עליהם קרקע , וקצרות הוא
 לפי דצריהם הנ"ל צנין על גבי הקרקע וגם צזה יונח הארון מצלי שוס
 עליו קרקע . וא"כ היו יבולין לראות כל עת אל הכקצדין , כל זמן שלא
 צצקו ולא הולידו ריח , אולי יקומו מתדמתם , דאי לאו הנא איך יוכלו
 לפקוד על הקצרות . ותניא (משנה א' ע"ב) שצחות פ"ח) יולאין לצית
 הקצרות ופוקדין על המתים עד ג' ימים ואין חוששין משוס דרני האמורי
 ומעשה שפקדו א' וחייה עשרים וחמשה שנים ואז"כ מת , אחר והוליד ה'
 צנים ואח"כ מת . ואי היו קצריהם צקקע ולדורות על גביהם כמו שאנו
 עושים היום אי אפשר לפקוד ומכ"ס שיקוס המת משנתו אחר שלשה ימים .
 וא"כ מוכח מזה דאיסוד הלכה היינו דוקא צצית ע"ב הקרקע וחוז' לארון ,
 אלא שצניחין המתים צארון ומשימים אותו צמערה צכוך או צקצר צנין
 ופוקדין עליו עד שלשה ימים שצא נחעלף , ולפ"ז תמה אני מדוע לא
 נשאר מנהג אצותינו הקדמונים צדינו , וצפרט צחקוס דאיכא חשש שפיכות
 דמים ואפילו אחד מני דצצה ?

ועוד קשיא לי על המשנה (שצחות פ' י"א משנה א') עיר שמתו צה שני
 מתים מוליחין את הראשון ואין מלינין את הראשון ומוליחין את
 השני מפני שאמדו כל החלין את מתו הרי זה מכוולו , מדוע לא זכרו
 צמתניתין דרתס עוצר צלא תעשה ?

ועוד על הבהת אשרי שהציא המעשה דלעיל ואומר מי שדולה לבנות את
 הקצר סל מת ציוס שלשה לקצרותו שרי ומעשה צאחד וכו' , דמשמע
 שעד יוס שלשה היה סתוס , וזה ראשון דצד שאי אפשר להיות מוכח סתוס
 צקקע שלשה ימים מצלי ימות , ושנית הרי צשמע צשמחות שפוקדין כל
 שלשה ימים היינו שצוודין את המת כל שלשה ימים לראות אולי יער
 מתדמתו ?

סוף כל סוף הדצד הזה מאוד קשה עלי להעמידו על צודיו ומי יתן ואדע
 פירוש כל המשניות האלה !

חקר והציון כי חנוך ורחום ה' ומעיו לכל צד • כפי אשר תשיג יד האדם לקבל שפעת טובתו • והנה הדבר העולם אותנו ואת אודותינו יקרא טוב • ולעומת זה יקרא דע הדבר אשר יהיה לנו ולאודותינו לחסרון • ומדעתנו כי ה' למעשה ידיו ינסוף כמאמר המשורר ישמח ה' צמעיו ומתוך השמחה תולד האהבה • וידעתו סובבת כל מקרה ופגע אשר יקרה לכל דבר • ואם בן הוא דופי נתן צב' אם נחשבה לכילי • ידע עיניו לתת לצדו או האהבים לו די מחסורם •

ואחרי אשר הודעתך את כל זאת • מדע כי ה' חפץ חסד להטיב לצדו או • ואיך כנצו צעמנו לחקר ה' לצדו לחשב מחשבות דע כי נהפך לאויב לנו איך זה כי אם דוע לצ • אך נשים נסלנו זו כי הוא טרף וירפא • יך ויחשב • ויהיו הדעות סבות לטובות אשר יגיעו לנו על ידם •

ועל דברת בני אדם לאמוד הקטור קצרה ידו מפרות ולא יכאיבונו? כדנא תאמרו להון • הלא מעמכם יעתיק לור ממקומו? מי עמד צדו אלהים רביד לנו מה הוא הטוב לנו? הלא לה' לצדו נתכנו עלילות • והוא יודע דרך עמנו • מה יטיב לנו באחריתנו •

ולדברים האלה יסכימו מאמרים דבים מדברי דבותינו ז"ל • וזה אשר חזיתי בחפזי להעלות על ספר • מאמר אחד מקומו צ"ק עלה ל"ח • דב שמואל צד"י שכינא ליה צרתא כו' אמר להו מאי אית לי בצי נחמתא דצצלאי דבידופא היא • דאמרי מאי אפטר לונעצד הא אפטר למעצד עצדו • הנה דאה עולא כי המה יחשנו הרעה אשר הפגיע ה' צנו לדעה מוחלטת • ותהי זאת נחמתא מי יכול לדון עם מי שמקיף הימנו • וידע צעיני עולא דצדי המנחמים ויחשצם לבידופים על טובת ה' • וילך לו לצדו אל דב שמואל לנוך לו ולנחמו • והיה סוף דצדיו צתו של דצינו אם נשדה היא ודאוי לנאפת ממנה דצד טוב על אחת כמה וכמה דהוה חיה ע"כ • הורה צוה כי יודע ה' צנים אשר יקומו מאחרי צתו יכאלו את ה' ויכדו לצפת והיה צוה קלון נלחי לצד שמואל לכן לקח אותה אלהים יען נכחד מות צצוד מחיים צקלון • והיה מותה סבה להליל אותה ואת צית אציה ממוקש דע ממנו •

ועוד אעמיקך על מאמר יותר נפלא צמדש וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד זה המות • הודו צוה חכמינו אשר להם ההכמה למורשה כי גם המות אשר חשצנוהו לדע איך מד ממנו • הוא דק לחסרון צינתנו אלל צאת מתת ה' הוא לטוב לנו •

קהלת

שמש לילה חשך לו • ימותתהו תבת לצו בלא עתו • ואל סאול ירך אצל
 וחפוי ראש • כמו פתן חרש יאטם הכסיל אזנו לא ישמע לקול חכם נשפט
 עמו • כי כל מעשה ה' ענינו לא משנאתו אותנו • לא כאלה דרכיו למאוס
 יגיע כפיו • אשר הפליח מאד זיכירתו • והוא לצדו חלקו בעולמו וכל פעל
 למענהו • ואיך לאויב יהפך לו ? לא כן ! אך כל מעשה ה' הוא לעוז לנו
 ולהחיותנו • או קל מהרה יישו יגון ואנחה והללה יעמוד מהם • או
 זהם נושע מדגשות רעות החזקות מהם • הנה קל מהרה יוליא הכסיל
 דוחו ואת קרוש ישדאל יתוה • ויאמר חי ה' הסיר משפטי ועותמי דריו •
 ואם לא חפוא הקלוד קלדה ידו להרצות עונתו • או להילכי מדגשות הרדות
 ולא ייסדני צמכות גדולות כאלה •

אָתָּה רעי סודו לא מעל הכסיל הזה ואל תדמו צעונו • כי דונד סרה
 הוא על ה' ויחפה עליו דרדים אשר לא כן • סצו עיניכם צית
 אחיעוז חזריו • ודאך כי הפלה ה' חסיד לו • כמה הפליח מכותיו ויכהו
 מכה בלתי סרה • חדצ ענר באצרו וילודו על העיר ויזקיעו אותם אליהם
 בחוזק יד • ויעלו איש נגדו העידה לשלל שלל ולצו צו • וגם אל ציתו
 באו אנשים מלכא המלחמה ואנשים עשוקים דרם כפס • וחדצס מדוטה
 לטבח • ויבזלו אפ כל דכשו וקיניו • כי גם משכנו מתחתיו לקחו וכתבתו
 הפשיעו • גם צניו וצנותיו הכאהצים והנעימים ספיד בזרתם נשאו צסידות
 דוגה אל ארץ אחרת וימכרו שם לעבדים ולשפחות ודרו זהם נוגשיהם •
 רעיתו אילת אהבים אשת חן מתצוססת דמה לרגליו • יען לא
 אנתה לחלל צדיתה אשר כרתה עמו צימי נעודה • צדה מחנק כפזה
 מות מעלמותה • כל זאת צאתהו ועודנו מחזיק צתמתו • ויאמר חנלים
 נפלו לי צנעימים שוש אשים צה' • והמכות האלה הכני מאהצו • צאותו
 להטיב עמדי • או להילמי מדעות היותך נפללות שחת צלי • לזה כלות
 לקרא צועה צה' • ועליו דצרו צחזון כציאי ישדאל והבוטח בה' אשריו •
וּבֶן תאמרו בלצצכם כי לצ אשים הזה יחוק כמו אצן • לא יתאונן לאצוד
 מאהצו • וצטרו כחוש לא יחלם להולס פעם • אל חתנו פיכם לחטיף
 את צסדכם צאים הזה • כי מי יחוש חזן ממנו לנבעים אלו הלא מיום
 קדמוהו דרכי אמו עד עפ היום צו יד ה' • כף דגלו לא נסה הלב על
 הארץ מהתענג ומרוך • על צמ ציתו חסה עינו לחמלה וינהלם לכל כוסל
 הנוגע זהם כנוגע צצצפ עינו • ואיך דרגע אחד יהפך לאכזר • ויעלים
 עיניו מלאת • ויכציק אזניו משמוע זעקסם ? חי ה' כי קול יללתם ידדו
 אל חדרי צענו • ומאהצתו ומחמלתו עליהם יתן כפשו כפר נפסם לו יחפצו
 צה ירציו • אך מעטרו גדלוהו האודה והאממה ויצין צספר ושום שכל •

בס כל חלי וכל מדוה אשר יבאִיך • על הרוב אתה הכסלת את נחך •
 אם כי מאלת ולא שמת אל לב לשמור רגליך מדחי • או זרן לנך השיאך
 לדסן עלמותיך • הלכת אחרי הכל תענוגות בני אדם והמה אך למותר •
 כלו כשריך ועוריך • שצרו עלמותיך •

דא'ר'י ותתן אל לבי כי מכל התללות אשר נשאת את שמותם עלי פוך •
 איך צהס דע ומד נומיתפנו ומות חנסי צדיתנו • הן המה ישתדלו
 יעלו על לוארנו • ואמין לנו בצבורים ירצן תחת השלם • איך נקל עלינו
 לשאת את מעונם של הרעות אשר זכרת וגם איש נצו אל יחת מהמונס •
זר שנים רעות שכחתי את כל התללות אשר מנאוני ואני רך בשנים גמל
 עלי אמי • ויהיו מה • ומדוע אוקיף לדמד ממעשי הטף ואדותיו ?
 הלל איך צהס תצונה ולא מחכמה יעשו את כל מעשיהם • ומה יתן ומה
 יוקיף לנו צחפשו אמתתה מדות הסבלנות • אם יסבול אנוש עלו צערם
 ידע קדא אציו ואמו אם איך ? מי נתן ליונק דעת ומזימה ? הלל התאוה
 לצדה תמשול בו ותרגיע את כל מעשיו מקטנס עד גדולס •

לא א • • • • • הצצוע לצדו הרים יד להכות את מניקתו צעודו יונק
 את שדיה • ואולם הוא ואפסו עוד התנחם על הצד ההוא צחמת •
 והתודה את אשר חטא • ומי פתי יסוד הנה לעשות כועשה כסיל צאלתו ?
נבלאו מנוני לירי יושבת על האצנים וחצליה • לא חדע עד כמה תבצד
 היבון עליה • ואולם אשוצה אראה כי לא תבצד מנשוא • צדלותי
 אלמנה עזובה ועלורה תסוד את צבדי אלמנותה ותלקח לאיש אחר • או
 צהמות שדי וחיתו ארץ יתילדו למשפחותיהם • ואיך מחדיך את כל החרדה
 הזאת •

אבינר צאים זקן ושיבה • ולא מלאתי צו כל הרעות האלה אשר אמרת •
 כי כל עוד יעצנו נחו ותתבצד החולשה עליו • כן תופר האציונה
 ולא יוקיף להרגים את מנאוני • וצלעדי זאת יעדע עליו חיו צדלותו כי
 האריך ימים על האלמה • לעמת כל תחלואיך אשר חלה ה' צו • לא תאכז
 צפס זקן וצבע ימים כי אם על נעותו למות • וקול המות הדופק על פתחו
 יצעינתו יותר מאיש לעיד לימים • ואולם אם נעדר ממני אובד או אם •
 אז או צן או אשת חיקי • דע עלי המעשה אשר נעשה עמדי • ידה היתה
 צי וגמסה את לצני • הכתח הרך והענוג אשר צקצני • ולולי יתחזק לצני
 ויתאמן לקראת הדעה הזאת • כמעט כצדה מנשוא •

אם תעלה אדנה לפלע וחצורה אשר צבוף הזק וצדיא אולם • אולי אם
 היתה צבוף נכסל ונכאז איך מזוד לחלי • כן סדנר צפלעי הכעש •
 איש חזק מושל צדוחו • יתאמן ויריס ראש לקראת כל התגות האלה • שצע
 יסול

קהלת מוסר שער ג.

חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה .

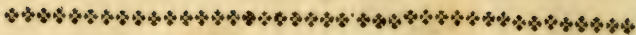
התלאות המולאות את האדם יפרדו לארבעה ראשים . מהם (א)

מאורעות נמשכות לטבע . הקרות אותנו צגגם אנחנו צגד . קדונים מממד הויס ונפסקים . (ב) ומהם אשר יכודם צדוע המדות אשר צחנו צהם . ולולי הסכלנו עשו . לולי המדנו דע צעוצ וטוצ צדע . לא מלאנו כל הדעות האלה . (ג) ועוד צה שלישיה . והם הדעות אשר ישיגו את איש אלהים חס וישד וסוד מדע . כי ישטמהו אנשי מדי ויאדצו לדמו . (ד) ולא כופל מאלה דצרי המנד והמדיצה אשר לא נמלע עכס . כי יתחלפו דעות צבי אדם הסוכנים סציוותינו . זה אומד צכה וזה אומד צכה מלך חלף מצייהס ותמודת מדותיהס .

והנה ממלות הסס עלינו שנטה את שגמנו לסצול את עול הדרות המתדגשות . וכדום לתשועתו . ואס יתלונן צן אדם על הרעה אשר מלאכתו . על ה' תלונתו ועל השגחתו . ומלנד שזהחטט ומני עלום . מה עוצ לבצד ומה כעיס כי ישא עול אשר נעל עליו ולא יחטט צשפתיו ? יקל מעלינו משאו ולא יכצד מנשאו . ימתקו מדורות כוס התדעלה אשר שתינו ולא נקוץ צחיינו .

סודו נא מעל איש נכחא ונכאז אשר יהפך צחליו החלי הדע ונאמן והנאצ האנוש אשר יקרא לו צגס החלי הנופל . לולי תחושו לעזרתו . כי עתה יוסיף להכות את צגרו מכה דצה . ימדע שער ראשו . ישחית מאיש מראשו . וצצגרו ישדע שדעת . דאה כי הוסיף יגון על יגונו . הוה על הוה . סצד על סצרו דצות היו הנחותיו . והוא הדצה לדאצה נפשו אולי מלא עזר ותדופה לחליו . ועתה דמו צדאשו . יקיו שפכו את דמו או קצבו את קלו .

התלאות הטבעיות הן אלה אשר קשר ה' אלהים צקסד אמיץ אשר לא ינתק עם עסקי צבי אדם מולאיהס ומוצאיהס . ואס על אלה תלונותיך לכה נא ונבחה ! אס לא פיך יענה כי מתי מספר הוה . קום נא ענה צי ! מדוע תדצד צאלהי ? על חדדת את כל החדרה הצאת ? הלא תענה על חולשת יוקי שדי . והענצ צהולדס . על היגון צמות אנשי שלומי . ועל כחי אשר יעצמי ציעי זקנה ושיצה . הודי אשר יהפך למשחית . ועל המות הוה אשר יהיה צעורכי . כי סאל הדעות אשר ימלאוך כל ימי היותך על האדמה . הס או עזיפת הצלי הקנינים המדומים או הן אלה אשר הגיעו עדיך לסכלותך דוע מעשיך . ומידך היתה זאת לך .

ה מ א ס ק

להדש ניסן ת"ק"מ"ה

✻

שירי

✻

למשחנה

אוי לך! כִּי־שָׁכַחַת תְּשִׁיכַח הַכֹּל!

שָׁכַחַת דַּעַת קוֹנֶה,

שָׁכַחַת טוֹב בּוֹרֵאךְ,

שָׁכַחַת כְּבוֹד הוֹרֵךְ,

שָׁכַחַת מוֹסַר מוֹרֵךְ,

שָׁכַחַת גְּמוּל שׁוֹלְמֵךְ,

שָׁכַחַת שְׁלֵם נְשִׂיךְ,

שָׁכַחַת בְּרוּר מְדִיךְ,

תְּשִׁיכַח לְהַשְׁכִּיל,

תְּשִׁיכַח לְהַטִּיב:

בער! מתי תִּשְׁכַּח שְׁכֹחַ הַכֹּל? —

ל . . .

בַּלְמַתְהַלל

יפול לדיק וקס • כקנה תנוד צמיס חכה ואלנה תנוף ראשה לקראת רוח
 סועה וסעד עד עצרו • גם כל משצרי היס וגליו עליה יעצורו • ואחד
 תקום ותתיצב כמו כד • לא בן חסרי הלצ כי אס כמוף אשד תדפנו הרוח
 בן יחבו • ימיקו דרע אשד ימלא אותס יפלו ולא יוסיפו קוס •

כזה תתלונן הבצר מה תתלונן על ה' • כי לנח את אשת חיקיך • ואתה
 כי נתת את דודך לה • הלא ידעת כי מות תמות ? ה' נתן לך את
 מחמד עיניך וה' לקח • שא אליו כפיך והודה לה' חסרו על הימים האלה
 אשר מנן לך תמות לצך • שאולה היתה אמתך מאת ה' אלהיך • ועתה
 מלאו ימים • והנושה צא לקחת ומדוע ידע לצדך בשלמתיך את כשייך ?
לכך יהמה מי הביד מדאש בי קרצ קנה ? מי האמין כי תלקח מאתי
 צאנן קלד ?

ומדוע לא האמנת ? מי הביד מדאש כי ימים דנים תהיה לך צאין סדך
 ואין נוחה ? לא וחשוב את כל הטוב אשר במלך ה' אלהיך מעודך
 עד היום הזה לעמת הדעה הזאת פלס מעגל דרכיך את הטוב ואת הרע
 אשר עשית • ואחר כן משפטים תדבר את ה' אלהיך :
 ובלעדי זאת לו מלא ה' משאלותיך • אתה ירדת עם יורדי צור והיא
 עודנו חיה • הצאלה סרה תלונתיך ? ומה יש לך עוד לזעוק ?
 מה תצקש מצלעדי אחת משתי אלה • כי אס שאלת מאת ה' אלהיך לשבול
 שייכס יוס אחד • חי ה' כי לא מחכמה שאלת את זאת •

קִבֵּץ אֶזְנוֹ, אֶסוּף חֵיל,
שְׁמֵרָהוּ, — בַּל אֶכְלֶהוּ!
רְדֵה שְׂאוּלָה וְעִזְבֵהוּ*

ל . . .

מכתב עם שיר כתוב לח"דל"ע

ר ע י ו י ד י ד י !

הקרח הנודף הנה עזר, כמה הפחיד עלמותי! כמה הלחינני אחרי
פגור ותצנעה, ורוצ צשרי חמרמר, ומצועי דמי כאשר יסוצו
צלנתם נענרו! כי קפאו צקרני גם כל עלי היער אם היו למאכלת אש,
וכל אדמת האללה"ק *) ותעל השמימה כשלהצת ים,
ולא יחס לי אשר הרוח כשערה יסופמי כי אתה אשר ציקך תקופת השמים,
ומחקרי ארץ וחקות כל המעשים, הפנת עלינו היום לעדפל, ולילה תסלב
צללמוני — ועתה הנה היתה עקבה לארץ אחרי צלותה, ותאמר אהדש
נעודי, ורזיח למחי ואעש פדוי, ויזא השמש צדכ כחו וישלח כלזיו אש
לוהט כמראה צדקת אדממת, וידאו ראשי הסדים אם יאדמו כתולע
וכל מבדל בצוה חמוץ צגדים לטהר, גם פני הסדה השתנה מדליה, ידקקת
היא ונאורה! כי אחרי שצבה על כל ככר זרועה ועל כל עץ נטוע כאשר
צין עפאים תקן, ותעגב אליה עיני חכלילי השמש, והנה הנה מלחקות
אשה אל אחותה; לכן כל עין רואה הנה נשקפת, ונפש יודעת תתענג.
אם תאזקנה מדליה השמים ומדליה הארץ יחד, ותחתיהן בלה חזיר, כדאה
דשא והשצלים מלאות צדכה. אחי! דליתי ואשמה! כי שגב לצי צקרני,
ויעל לחסוצ מחשבות, לא כאשר יחסוצון אתהן נערי הזמן יוס יוס, כי
אם אל השמים כשאתי את עיני, ואחזה חזיונות, ורעיוני מעל יקרות ורבות
ענרו צקרני, והיו כליותי ככזיאים מתנצנאים, כי תלפונות חזיתי. וכאשר
עצר הרוח ממני (כי צמה יזכה נער כמוני, להיות במלאכי שחק הקרוצים
צסוד עלינו?) ונשארתי משתועש ומתהלך צעוב נפש.

אן אמרתי אני אל לצי, הוי כסילים אל פועל ה' יצטו, ואת מעשי ידיו
יראו, ואותו לא דרשו ומלותיו לא שמדו! מי אמר ללצונן ויוזיא
האדמים

*) Der Torf, eine Art brennbare Erde der man sich in einigen Ländern zum heizen bedient.

למתהלל .

יָקָר מַעֲלוֹתֶיךָ כִּי תִסְפֵּר ,
 תִּזְכְּרֶם כָּלֶם , לֹא־תִשְׁכַּח מְאוּמָה :
 מִהוֹד נִפְשֶׁךָ כִּי־תִדְבֵר ,
 תִּזְכּוֹר יְשֻׁרָה וְצִדְקָתְךָ ,
 תִּזְכּוֹר חַכְמָתְךָ וּבִינְתְךָ ,
 תִּזְכּוֹר עֲנוּתְךָ וּגְבוּרָתְךָ ,
 תִּזְכּוֹר יְפִיֶךָ וְתִפְאַרְתְּךָ :
 מִרֹב חֵילֶךָ כִּי־תִדְבֵר ,
 תִּזְכּוֹר שִׁירָה אֲחֻזֹתֶיךָ ,
 תִּזְכּוֹר חֲלִיפוֹת רִקְמוֹתֶיךָ ,
 תִּזְכּוֹר כִּסְפֶךָ וְכָל מְקַנְיֶיךָ ,
 תִּזְכּוֹר בְּקָרְךָ גַם צֹאנֶיךָ ,
 תִּזְכּוֹר כְּרִמָּךָ עִם זִיתֶיךָ ,
 תִּזְכּוֹר עֲבָדֶיךָ וְאִמְהוֹתֶיךָ ,
 בְּשֵׁם תִּקְרָאֵם , לֹא־תִשְׁכַּח מְאוּמָה ,
 אַךְ אֶת־זוֹה תִשְׁכַּח וְלֹא תִסְפֵּר ,
 כִּי עֲצַמְתָּ מְאוֹד — — שֶׁקֶר לְדַבֵּר :

ל

על איש בילוי .

הַאֲנֹכִי אֶתְחַר־בְּךָ ?
 צֹאֲנָא הַצֹּלַח , הַפְּרִיץ ,
 הַיֶּשֶׁךְ גֶּשֶׁךְ , קִנְהֵ-עוֹשֵׁר ,

הַיְינּוּ, וְאָמְרָנוּ נְגִזְרָנוּ *
 גַּם אַתְּ הִיפָּה! לְבֵיתְךָ שׁוֹבִי,
 הַבְּשִׁילָה תִקְוֶתְךָ וְאֵל תִּזְיִלִי עֹזֶר דְּמַעֲוֹת.
 הִנֵּה זֶה קוֹל דְּוֶדָּךְ (הַקְּשִׁיבִי!)
 בָּא כְּדַלְגָּה עַל הַהָרִים מְקַפֵּץ עַל הַגְּבָעוֹת,
 וְהוּא מְהֵר כְּגִבּוֹר רֵץ לְמַעְרָבָה
 וּבֵת הַמֶּלֶךְ צָהֲלָה וְשָׁמְחָה *

כִּי כֹאֲשֶׁר יִשְׁנַע אִישׁ חֶסֶד לֶחֶם לֹאֲמֹר; גִּדּוֹל הַעוֹשֶׂה וְהַעוֹנֵי סְפִילוֹ שְׂמֹת
 צַמְחִים, הֲלֹא שֶׁתַּחֲדָשׁ תּוֹחַלְתּוֹ צִקְצָנוּ סוֹלֵי גַם הוּא יִצְוֶךָ, וּמוֹדָה לֹא
 יִירָא, כִּי מִה יַעֲשֶׂה לוֹ לְדַעְיָה, וְלֹא נַעֲשֶׂה עִמּוֹ? הַיִּזְוֹדוֹ בַּסֵּנוּ, וְהַכֵּה הַגַּפֵּן
 הַזֹּאת כַּפְּנֵי שְׂדֵיֶיהָ עֲלוּיָה, וְאִם יִשְׁלֹו זֵיתוֹ? וַיֵּאֲמֶר לְהַסּ הַזֵּית הַחֲלֵלְתִי
 אֶת דַּשְׁמִי, כֵּן;

בָּא אֹר יוֹמָם, בָּאוּ מִמֶּר הַשָּׁמַיִם,
 הִחֲמוּ הַשָּׁקוֹ וַיִּבְעְלוּ אֶת הָאָדָמָה,
 גַּם הָרָה הִיא (בְּרִכּוֹת רַחֵם וְשָׂדִים!)
 סִתְרֵי כְתוּתֶיהָ, הוֹלִידָה שָׁמָּה,
 כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמָה בְּאִפּוֹ,
 כָּל אֲשֶׁר כָּח בְּכַפּוֹ,
 יִשִּׁישׁ וַיִּשְׂמַח בְּלִבּוֹ,
 אַף כְּבוֹדוֹ יִגִּיל בְּקִרְבּוֹ,
 יִקְרָא כָּל גִּפְשׁ נַעֲנָה:
אֲמָנָם! כִּי בָּא עֵת לְהִנָּנָה!

דברי עבדכם שוקד בטובתכם דוד פרידריכספעלד.

האזנים האדירים המזילים צוהם ריחם לגל אשר נשמה צאמו? ומי שם
הסקתים בשפלה לרוח? ומי הוליל מצושי מים מן הסאים הגדולים,
והסלעים הקאים ויורידום בעמקים, והיו נהרות נוטות צין נחלה שדה
וכרם, כלבצם תלין דגת כל מחיה ויחי למחמד עינים? ומי לרד בחפניו
רוח גדולה אשר תפיץ הענן הגדול, אשר היה כמו גג נטח ותקרה, עלי
חני הארץ; וירדיקה עם מערות סבל בחזקה והים לקדם כודא, והרי כפור
יעמדו כמו כד צים הלפניו לארש ולחצו דרך ימים רבים? — מי מצלעדיך
אל כפלא שם כל אלה לעינינו? אחרים פי — ויהנה לצי — אחנס גם
הגית לא אורג, הנה לנא השמים לח יכלכלו בצרותיך; ואף כי אני לעיד
לדעת וצזוי תצוהי — כן אחי! יעלוני כליותי, ואחי כאיש נדהם עומד
צעניו תוך מעשי ה' צצית המלך, כי לו הארץ ומלוכה, וצסיכלו בלו אומד
כצוד. ומחשבות כאלה עוצרות הנה והנה קרצ לצי ואחי לשלל ציניהם,
ותשמי רוח גלויני, קמתי אני על עמדוי ועוד אחת נשאתי את עיני השמים,
לראי הדימותי לצי כאיש מתנשא לאמור: גם אני יצורך אל אדיר גם
כל האנשים אשר אתי. — כצודו שמחתי אף התענגתי צודלתי השדה
העומדות נעויות גרון, וצאורות מקעירות תלוה וחיים, וצסדר הצללת
יפה כלצנה, וציופי השושנה שדתי צין כל פדחי השדה והגן, ואעש לי
מעמים כאשר אהבתי. ועתה אחי! עלזו כיוס כי הארץ נתן ה' להפענ
וחבמה כל צים להצונן ולהורות לו.

יְרֵדָה בַּת הַמֶּלֶךְ בְּעַמְקִים
וַתִּבְכֶּה; עֵינֶיהָ בְּפָנֶינִים זְלוּ דְמָעוֹת
”הֲיָה הַלֵּךְ הַדִּי לְמַרְחָקִים!
”הִיא אֹמֶרֶת אֶל לְבָהּ, רַק שִׁפְתֶיהָ נְעוֹת:
”הֵן תִּקְוֵי קִיבוּ בְמִים
”בְּמַר אָמוֹת לָמָּה זֶה לִי תִיִּים?”
עוֹדָנָה הִיא בּוֹכָה מְרַבֶּרֶת,
וַיֵּדַע הָאָרֶץ הַשָּׁמַיִם קוֹלוֹ בְּקָמָה
אֶל תִּבְכֵי עוֹד בַּת הַתְּפֹאֶרֶת!
בְּמִקוֹם הָאֲבֵדוֹן, הִנֵּה מְקוֹם הַתִּקְוָה שָׁמָּה
בַּהּ נִקְצְרָנוּ וּבָהּ נִזְרַעְנוּ;

דְּנִצְנִים וּפְרוּחַי הַסֵּדֶה יִצְאוּ שְׂמֵחָה וּתְעוּבוֹת תָּס וּנְקִי צִלְצִל רְאִיבֵהם וְאִין
 צֵהם רֹפֵי לֹא תִשָּׁע עֵין מְרֵאוֹת מַחֲמִדֵיהֶם כִּי כֹל עוֹד יוֹסִיף
 אֲנוֹשׁ לְרֵאוֹתָם כִּן יוֹסִיפוּ לְהַשְׁבִּיעַ אֶת כַּפְּסוֹ צְעוּבָה וְלֹא יִתְנַחֵם עַל שְׂמֵחָת
 לִבּוֹ מֵעוֹלָם יִהְיֶילוּ פְנֵיו מִשִּׂמְחָן יֵלֶךְ הַלֶּךְ וְשׂוֹצֵץ זֵין עֲרוּגוֹת הַבָּשָׂם צְגָאוֹת
 רוּחַ וּפְעֻפְעִיו יִחַזוּ אֶת שְׂפַעַת הַעוֹבָה וְרַצְצֵת אֶת צְדָוָה ה' אֱלֹהֵינוּ
 שְׂטוּחוֹת עַל פְּנֵי הַאֲרֶץ וּמִיֵּהֲלוֹת לַעֵין דֹּא הֵם אֲמֵרוֹת הִנְנוּ לְמַתְצֵס צְמֵדָס
 דֹּא הֵם צֵהוֹת שְׂדֵי וְחִיתוֹ יַעַר יַעֲצְרוּ עַל כֹּל מַחֲמֵדֵי עֵין וְעִינֵיהֶם הַשֵּׁעַ
 מְרֵאוֹת צְרַגְלֵי תַרְפְּסִנָּה לְצִי תַפְּאֵרֶת הַאֲדָמָה וְלֹא יִשְׁמְרוּ עַל לִבּוֹ בַּסִּדְרָה
 אֲשֶׁר תַּעֲרִיף מִפְּרַח לַפְּרַח עֲרֵף הֵינָּה מִצְקֶשֶׁת וְאִתָּה זֵין אֲדָס! פּוֹעַל ה'
 לְמַעַן צְבֻלֶךָ עֲצָקִי יַעֲטֹפוּ חֲזִיר וְתַחַת רְגְלֶיךָ יֵינֵן לֵין וְעַשׂ הַסֵּדֶה
 שׂוֹ נֹא עֵינֶיךָ וְדֹא הֵם כֹּל הַכֹּהֵן מִקְצֵי יִתִּיבֵה לְקַדְשֶׁךָ כֹּאֲשֶׁת נַעֲרִים
 אֵילַת אֲהַבִּי הַקּוֹדֶעַת צְפוּךְ עֵינֵיה וְתִלָּא צְעָדֵי עֲדִיִים לְקַדְשֶׁת שְׂאֵהֶם נַפְשָׁה י
 וְאֵף הֵינָּה אֲוֵתָה לְמֵרוֹת צִיפֵיה אֵל פְּרַח וְלֵין אִו אֲשֶׁכּוֹל הַכֹּפֵד מֵה אֲדָמָה
 לֶךְ גִּבַּת הַחֵד לְצִי תַפְּאֵרֶה צִשׁוֹצֵץ זֵינֵי אֲדָס לְהַנְפֹּשׁ מֵעֲצוּדוֹתָם וְלְהַתְעַנֵּב זֵין
 הַשִּׁחִים? צְקַד תַּשְׁכִּים וְתַפְּרַח חֲצֻלַת הַסֵּדֶה אֵל עֲצֵד פְּנֵיו וְצַעֲרֵד הַדּוֹדִים
 יִתְנוּ רִיחַ וּפִיחֵו צִאֲפִיו נִשְׁמַת מֵוֹד וּלְצוּבָה וְכֹל מִינֵי צְשָׁמִים וְהִיֵּה אִס
 לֹא יִתּוֹד אִישׁ אֶחָד שְׂדִירוֹת לְבוֹ וְאִס לֹא יֵלֶךְ אֶחָד הַבָּל תַּשׁוּקָתֵיו אִז
 תִּמְלֹא כַּפְּסוֹ שְׂמֵחָה וּגְבִיל צְרָאוֹתוֹ הַמוֹן הַיְטוּרִים לְמִינֵיהֶם עֲשׂוֹים צְסֵד מוֹפְלָא
 אִים לְתוֹעֵלַת דְּעִבוֹ וְכֹל לְעַמּוֹ וְהוּא רֹדֵה צֵהם כֹּאוֹת כַּפְּסוֹ שֵׁשׁ עֶשֶׂה
 אֱלֹהִים לְהַאֲדִיר עַל הַאֲרֶץ לְהַעֲלוֹת מִמֶּנָּה אֶד לְשִׁמַּח נֶפֶשׁ כֹּל חֵי לְהַסֵּךְ
 הַאֲדָס לְמַתֵּק מִיֵּן אֲלֵמָה בַּשֵּׁם נְדָנוֹת יֵנִיף לְהַשְׁבִּיעַ נֶפֶשׁ שׁוֹקֶקָה לְהַשְׁקִיף
 אֶת הַאֲדָמָה לְהַצְמִיחַ חֲזִיר וְלַמַּח הַסֵּדֶה לְהוֹלִיֵא לְחַס וּיִין וּפְדֵי הַעַץ
 לְמִינֵיהֶם הֵן כֹּל אֵלֶה עֲשָׂה יָדוֹ מוֹזֵן לְצֵהֶם וְחֵי וְרַמֵּשׁ מֵאֲכֹל לַעֲוֹן
 הַשָּׁמַיִם כֹּל לְפִוֹד כֹּל כֹּהֵן וְאֵל הַאֲדָס אֲמֵד לְכֹה אֲתָה מְלוֹךְ נַעֲלִיבֶם הַתְּעַנֵּב
 צְמֵדָאוֹת הַיִּקְרוֹת הַתְּצַסֵּם צְכַפְּרִים עִם נְדָדִים וְעַשׂ אֶת צְשָׁךְ צְכֵל עֲדָן
 חִמַּאת צָקֵר וְחֵלֵץ לֶאֱלֹן תֵּאֲכֹל לְעַתֶּךָ מֵשֶׁל צְגָאוֹת הַאֲרֵץ דָּה צְדָגַת הַיִּם
 וְצַעֲוֹף הַשָּׁמַיִם כִּי צִידֶךָ נִתְּתִי אֶת כֹּל וְלֹא יִסְרוּ חַמְמִינוּ עַמּוּדֵי הָעוֹלָם
 לְהוֹדוֹת לֵה' אֱלֹהֵינוּ צְהֵדֵם הַאֲבִיב צְהֵדָאוֹת הַיְכָנִים לְאֲמֵד שֶׁלֹּא חִסְדֵךְ צְעִילָמוֹ
 כְּלוֹם וְצֵדָה צוֹ צְרִיאוֹת עוֹבְרוֹת וְאֵילָנוֹת עוֹבְרוֹת לִיֵּהוֹת צֵהם צְנִיאוֹדָס וְמֵה
 נַפְלָא הַמֵּאֲמֵד הַזֶּה לְמַצִּיבֵהוּ וְכִצֵּד הַעֵירוֹ חַמְמִינוּ ז"ל עַל שְׁלֵמוֹת הַבְּדוּאִים
 וְלְצִי תַפְּאֵרֶתָם וְהַסֵּדֶה הַנִּפְלָא אֲשֶׁר צְמַעְרַכְתָּ לְצְאוֹתֵיהֶם צִאֲמַרְסֵם בֵּל מַעֲשֵׂה
 צְרָאִשִׁית צְנִצְיוֹנִם כְּצֵדָאוֹת צְקוּמַתָן כְּצֵדָאוֹת וְכו' וּפִי הַרְמַצ"ס כִּי כֹל מֵה שְׂצֵדָה
 הַשֵּׁם אֲנוֹכִים צֵדָאוֹ עַל לֶךְ הַיּוֹתֵד עוֹצ הַיּוֹתֵד שֶׁלֹּם וְהַיּוֹתֵד כֹּאֵה וְזֵה הַאֲמֵרוֹ
 צְנִצְיוֹנִם כְּצֵדָאוֹ מִן לְצִי הוּא לְכֹל הַאֲרָלוֹת וְאֲמֵד עוֹד וְדַע זֵה ג"כ כִּי הוּא

מכתבים

קהלת מוסר שער א

האי מאן דנפיק ביומי ניסן וחזי אילני דקא מלכלבי

אומר ברוך שלא חיבר בעולמו כו'

אשובה אלה צתכלל צינה ילדתה • והנה היא צעיני כמו ארמון וצית
 מקדש מלך אשר ימין ה' יסדו למענו • לכבודו ולכבוד המלך
 אשר הושב צבורי • והיה מרי חדש צחדשו ימיר את זיתו וישנה את שכיות
 החמדה אשר נתן צו למחמד עין • תתפלא עין הרוחה רוב התמורות
 למיניהם ויקר פפארדם • תתכלע חכמת כל יושבי תצל ושוכני ארץ אשר
 דפרו זה חמשת אלפים וחמש מאות שנים לדעת כשהר נכון את התכונת
 אפס קליהם •

אף כי איש אחד קלז ימים • התעלה על דוחו • לתתענג בכל מחמתי תצל
 מגדולס ועד קענס • אין מאתנו יודע עד מה כי אס ציריעה חלושה •
 והנה קגוה מהכיל •

הנצנים למשפחותיהם אף הם צדאש הצאים לפאר את צית אלהינו •
 אשר מרוב תפארתם והוד יפים • גם איש נצער מדעת שגה
 ופתי יתענג צויו בצודס • כל ימי חלמי על הארץ לא דאיתי איש עובר על
 שדה חמד אשר צה הנלמי כדלו ועיניו לא ישועשו מדאשיתה עד אחריתה •
 ה' אלהים נתן לאדם עין לדאות לרות מדשן הענק צתפארת כל היצורים •
 למענו יפרח פרח וילין לין ועשצי השדה • ומדאות הנלנים ומצוגיהם ותמורת
 אלס יתחלפו לאין מספר • למענו יעלו הדיח הניחח ויפזרו אצקת מור
 ורובל מסצי • למען ידאה צעיניו וצלצרו יצין וישמח אף גילת ורכן צדיח
 המודח לאפו • הנני עומד צין הנלנים אשר צארן אלו מזה ואלו מזה יתעדרו
 המדאות השנות אל מול פני • ועיני דאות ומתעדנות • חצללת השרון
 וסוספת העמקים תתננה שמחה צלני כי אציט אל מדאיהן וכי ארויה את
 דיחן • ואפן כה וכה ואלה כן אין איש ואקח את המגלה לכתובת את כל חקרי
 צלני על ספר • ואתה אס תקדא את דצני אלה קוס לך אל גנת ציתן
 ותהיה כמוני •

הנצנים

זלצו? — מי ידע את אשר פעל הקיסר יר"ה והדוכס ממיינן ויחד רוזני
 ארץ, ולא נתן תורה לאל אשר שם זלצו לעשות כה טוֹב וחסד עם עמו? —
 גם היום חדשות אביד יום זשורה הוא, לאו והתאוששו, שמעו ויגל
 בזדכם; אלה הדברים השלוחים לנו מיד חכם כולדי אשר שם ארץ פניה
 לתת כפלים לתושיה חסד ולדקה לעדת ישורון, ולמען תדעו את כל ישעו
 וכל חפזו, נעתיק לפניכם את כל דבריו מלה זמלה זלסון אשכ"כו; ואף
 שאין מדרגתו להביא זמכתזנו זמכתז זלסון זולת לזון עזר, יאלכו זזה
 חוץ לגדרו, ולא העתקוהו ללשון הקודש, למען לא יאזר מלה אחת
 מדבריו הנעימים, כי חפץ חסד הוא, וכלו לרוץ אהבה זלתי תלויה זדזר
 באשר עיניכם תחזינה משדים. וזה לשונו:

אן דאז פובליקום

ניכט אהנע אינגסטע ריהרונג אונד וועהמוטה קאז מאן דיא מאנ-
 בערלייא בעדריקונגען ערוועגען, אונטער וועלכען דיא יידישע
 נאטציאן שזאכטעמען ניכט אהנע שוידער אונד ענטזעטצען קאז
 מאן דיא גרוואמקייט בעטראכטען, מיט וועלכער מענשען ווידער
 מענשען וויהטען, אונד זיך דעם אדעלס דער מענשהייט אינווירדיג
 מאכען. פֿאן מענשענוועהרט אונד מענשענווירדע איבערצייגט ענט-
 שטיג דאהער שאן לענגסט אין מיר דער וואונש דורך בייאבריינגונג
 מיינעם שערפֿליינס דען פֿאראורטהיילען ענטזעגען צו ארבייטען, אונד
 דולרונג אונד מענשענליכע געגען דיזע נאטציאן צו בעפֿערדערן. דיזע
 אביזכט זוכע איך געגענווערטיג דורך איינע

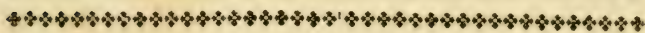
יודענביבליאָטהעק

צום

בעסטען יידישער ארמען

ערייכען צו קעננען. דער אינהאלט דערזעלבען איזט פֿאָלגענדער: —
 אויפֿזעטצע, וועלכע דיא פֿאלשען אונד באַזעהאפֿטען בעשולדיגונג-
 גען, וואָמיט מאן אויס טיף איינגעווארצעלטען פֿאראורטהיילען דיא
 יודען אנקלאגט, ווידערלעגען, אונד אויס גרינדען דעם נאטור-
 אונד מענשענ-רעכטס, אונד דורך דארשטעללונג איהרער אייגענע
 ווירדיגקייט דיא טאָלעראַנץ דערזעלבען בעגינסטיגען אונד עמפֿעה-
 לען. — אויסציגע אונד בעאורטהיילונג זאָלכער שרייטען,
 וועלכע

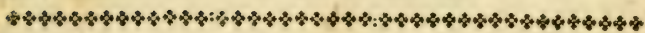
טרם גדולי • וצן האדם אשר יתצוק בכל אלה יקע ויניד טוצת ה' עליו •
 ולא יודה לה' חסדו • וכל עלנותיו תאמנה ה' מי כמיך • ואף המשורר
 שם תגמת פניו בגד הנצחיים ענה ואמר מה רצו מעשיך ה' כלם צחכמה
 עשית • אמר רצו מעשיך להורות על הנצחיים אלו מאלו שינים אחד לא
 יספרו מדו • ואמר כלם צחכמה עשית כאשר אמרו כי כלם נדלו אלו
 בגלל אלו • התחתון תועלת לאמר עליון לו • וככה יעלה מעלה שעלה עד
 האדם כי דאם הוא לכל הנצחיים הקדושים תחמד ואף צקד האדם לא
 תשנת המערכה הטומאה והסדר הנפלא כאשר העירו על זה רבים מצני
 עמיו • ועוד אוסיף וצאד איך מן הנפלא הזה תולד השמחה לכל האדם
 אם ימלאו דרנינו אלה חן צעיניך •

ג

תולדות גדולי ישראל •

יפקד מקומו •

ד ה

תולדות הזמן ובשורת ספרים חדשים •

חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו מעל עמו ישראל ואם על ארבע
 ננפות הארץ הפיכהו, וצין העמים פזרהו, משמים יגניח עליהם
 לצלתי הפך צדיתו אתם • ואם לפנים בכל רוד ורוד עמדו עלינו אנשי צלע
 ורוע לצ, לאליז את נפשינו, ללחון את לצננו ולצו את מאודנו; היום
 יום יקמו אנשים יקדי רוח ונדיצי לצ, לנתון זיקי הגלות המר,
 לצום רווחה לישראל ולעשות עמהם טובה • מי צנס זרע קודם! אשר קרא
 את דני החכם גהיימר"לט, דאם, ולא כצדכו צקדניו? — מי דאה
 את אשר כתבו אליו כצדי ארץ ורחמיו, איך הטיבו צדניו צעיניהם ואיך
 קרו למשמעתו, להטיב עם היהודים היושבים תחתיהם, ולא נתן שמחה

דיא העררען הערויסגעבער פעריואָדישער שריפֿטען ערוזכע איך
 אים נאהמען דער מענשהייט, דיזע אנצייגע וואָ מעגליך
 גאנץ דאָך וועניגסטענס אויסצוגסווייזע אין איהרע בלעטטער איינ-
 צוריקען; צו גלייך ערוזכע איך זיא אונד אללע פאטריאָטען אונד
 ערעלדענקענדע, אין דעם צירקעל איהרער בעקאנטשאַפֿט, געגען
 דיא אין דיזען פֿעללען געוועהנליכע בעדינגונגען, פֿאָראויס בעצאה-
 לונג איינצוזאממעלן, אונד דען פֿערקויף צו בעפֿערדערן.

דיא פרענומערמאטציאָן יעדעס שטיקס פֿאָן 5 באָגען אין 8 אין איי-
 נען פֿארביגען אומשלאַג געהעפֿטעט בעטרעגט 3 gr. אין
 לואיס-דאר, אונד ווירד אן דיא בוכהאנדלונג דער געלעהרטען אין
 לייפציג איינגעשיקט. דיא פרענומערמאטציאָן ווערדען אלס וואָהל-
 טהעטער דער מענשהייט פֿאָרגעדרוקט.

דאהער איך ערוזכע דיא נאהמען אונד קאראקטער דער פרענומע-
 ראנטען לעזערליך געשריבען איינצוזענדען. נאכהער קאָ-
 סטעט דאז שטיק 4 gr. זאבאלד דיא צור בעשטרייטונג דער דרוק
 קאָסטען פרענומערמאטציאָנסגעדער איינגעגאנגען זינד, ווירד דאז ער-
 שטע שטיק ערשיינען. וויא אָפֿט דיא פֿאָרטזעצונג פֿאָלגען ווירד,
 הענגט פֿאָן דעם ביאפֿאלל אב, מיט וועלכעס מאן דיס אונטער-
 נעהמען בעפֿערדערן אונד אונטערשטיצען ווירד.

אן מיך געריכטעטע בריפֿע ביטטע מיר אונטער דער אדרעסע: **אן**
דען הערויסגעבער דער יודענבליאָטהעק, אבצוגע-
בען אין דער בוכהאנדלונג דער געלעהרטען אין לייפציג.
 פֿראנקאָ אויס. — לייפציגער אָסטער = מעסע 1735.

דער הערויסגעבער.

וועלכע דיא פֿערטהיידיגונג דער יודן צום געגענשטאנד האבען —
נאכריכטען, וועלכע רעכענשאַפֿט געבען, וואס בייהער אין פֿער-
 שידענען לענדערן צום בעכטען דער יודען געטהאן וואָרדען איזטי-
 עדלע ציגע אונד דאָנדרלונגען דער יודען, אום דיא פֿאָראָרד-
 טהיילע דיא זאן ווידער זיא האט צו צערשטערען. אונעדלע
 אונד אינטאַלעראנטע געזיננונגען אונד דאָנדרלונגען דער
 קריסטען געגען יודען, אום דיא אינטאַלעראנץ אין איהערע אכשייא-
 ליכקייט דארצושטעללען. עדלע אונד טאַלעראנטע געזיננו-
 גען אונד דאָנדרלונגען דער קריסטען געגען יודען, אום דורך דע-
 רען ביאשפיל אנדערע צו גלייכער נידעלהייט אונד טאַלעראנץ צו
 ערמוגטערן. — דיא איינציעטצע אונד נאכריכטען זינד טהיילס אונס
 געדרוקט טהיילס איבערזעטצט, אָדער פֿליגענדע בלעטטער, אָדער
 אויס גרעסערן ווערקען אונד פֿעריאָדישען שרייטען, אונד הין אונד
 ווידער מיט אנמערקונגען בעגלייטעט. צוועקמעיגע ביאטרעגע נעהמע
 איך מיט פֿערגינגען אונד דאנק אן. דער גראָסע געדאנקע מיין שערפֿ-
 ליין ביאצוטראגען, דיא אונטער דעם יאָך דער אונטערדריקונג זייפֿ-
 צענדע מענשהייט פֿאָן איהרען באנדען צו ענטפֿעכעלן, ווירד מיינען
 אייפֿער אנפֿייערן, דיא שווידיגקייטען, וועלכע מיר דומהייט אונד
 באָזיהייט אין וועג לעגען מעכטען, מיט בעשטעהלעטעס מוטצע צו
 בעוועגן.

דער איבערשום נאך אבצוג דער דרוקקאסטען זאָלל אן דיא
 יידישען ארמקאסען דער שטעדטע בערלין, דעסווא,
 המבורג, מייניץ, פראג, ווין אונד מעהרעדער, וועלכע דיס
 אונטערנעהמען דורך ביאזאָלל אונד אונטערשטיצונג בעפֿערדערן,
 דיכטיג איינגעשיקט ווערדען. דאמיט עס ניכט שיינען מעגע, אלס
 ווען איך פֿאָרטהייל בייא דיוער שריפֿט זוכטע, זאָ בעפֿאסע איך
 מיך וועדער מיט דער בעזאָרגונג דעם דרוקעס נאָך דעם פֿערקויפֿס,
 זאָנדערן איך האבע דעסוועגען דיא נעטהיגע מאסרעגעלן געטראָפֿפֿען,
 אונד ערטהיילע הירצו בלאָס מיינען ראהט. צום בעווייז מיינער אונ-
 אייגענטיציגקייט זאָלל דעם פובליקום עפֿענטליך בערעכנונג פֿאָר-
 געלעגט ווערדען, אונד איך ווערדע פֿאָן צייט צו צייט אייניגע מענ-
 גער וועלכע בייא דעם פובליקום אין אנזעהען אונד צוטרויען שטע-
 הען, ביטטען, דיא דיכטיגקייט דיוער בערעכנונג צו אונטערזולען
 אונד דעם פובליקום עפֿענטליך צו בעזיגען.

ב

אלדר ומידר *

• מ י ד ר •

שלום לך אלדר הנעים זמירות! עת ראיתי אותך ישמח לבי בקרבי;
היה נעדרת עד כה? מאז שדת סיר האניב עלי האזן אלל
הבאר, לא שפתך עיני אשר נלחם מיחל לך.

• א ל ד ר •

ה' עמך דעי מידר, אתה מטיב נגן! צוה נא כתור אחרי חרש מלל
נבואה ונשענה תחת לללו.

• מ י ד ר •

לכה ונלכה שמה על הגזעה, אשר שמה שתולה האלה הגדולה לזכרון,
ברזילי; דלותיה תפשענה על למרחוק, ורוח מקיד ונעים נושא
שנה תמיד. נשבה פה, ועדרינו ירעו ננאות דשא, וידויון משיח השדה.
שא נא עיניך והצט אל האלה הגדולה הזאת, תתרחצנה עפאיה,
ותארכנה סעיפיה, נסו פני הארץ ללס; פה על סבני השושניט
נשכונה, ורוח נעים יתהלך צין תלתלי שערוותינו. הסגת אלדר! המקום
הזה: כלו אותך כבוד, גי זכרון ברזילי הוא, זכרון חסדו ולקפתו לדור
דורים תעמוד! — מתי מספר היה הללך אשר צעדו, ולקפותיו וחסדיו
דנו מאין מספר. — הקשיבה את דבריו והשתומם, כי כה אמר:

„נא אלהי כל בשר! שלח צרכותיך צעשורות לאני, למען נחיה
„אני וציתי ונאכל ונשבע ואת אשר אותיד לחלק צין שכני
„האציונים.”

ויברך אותו אלהים ויפרוץ מקנהו כהנה וכהנה. ויחץ ברזילי את עדרו
וימן את מחנהו לאציעזר העמי, וילך שמה ועוז לצב אל הגזעה
הזאת, ויעע את האלה, וישפוך שיחו אלהים ויאמר:
אלהי

*) Nach Geyners Idylle, Idas und Micon.

ה מ א ס ך

לחדש אייר ת"קמ"ה

א

ש י ר י ם

חידה אחת קמנה, ואשר ימצאנה, יגיד לנו פתוונה ונדפיסה
תחת שמו *

אבי ואמי איש אחד, ושנים אמי ואבי *

אבי אשה והיא אמי, ואיש כאנשים אבי *

ביום שנולדה אמי, הוא יום הולדת את אבי *

אמנם לא נולדה אמי, ביום שנולד בו אבי *

יום שגמלתני אמי, גם בו גמלתני אבי *

ילד יונק שדי אמי, גם הוא יונק שדי אבי *

זהממרה את פי אמי, הנו ממרה את פי אבי *

העת בו ישנה אמי, נמנע ההקץ אל אבי,

גם בלתי אפשר לאמי, ללכת עת שבת אבי *

אוי לי! כי יום מתה אמי, היה יום מר מיתת אבי *

אמנם יום תחיית אמי, גם בו תחי רוח אבי *

* * *

סודתה במקראי קודש, וחזקיה הוא המדבר

דוד חפשי שם המחבר *

מכתבים

אגרות יצחק אייכל לתלמידו הב"ח היקר מיכל פרידל-
לענדער, בהלכו למסעיו ביחה אבותיו לקאפענהאגען קרית
מלך רב במדינת דענימארק (*).

No. 1.

דאנציג יום ה' כ"ב אייר תקמ"ד.

אל תלמידי המקסיז לקולי הצחוד הנעים מיכל פרידלענדער יחי' יפדום
ה' סכת שלומו עליך ועל ביתך עד עולם!
בהנתק פתיל הנעורת צהדיחו אש; כן נתקו מודשי לצני צשמעי קול
מלהלות הסוס ותדועת איש עתי אשר יוליכני מן העיר אשר
אתה וצית לציך שס' החזקתי צך ונשקתיך לאשוד: זה צני אשר גדלתיו,
זה תלמידי אשר הודתיו, וזה דעי אשר אהבת עולם אהבנו — ופחאוס
ליוכי לעלות על המרכזה, הסוס דוהד והאופנים ידולון, חיש עצדתי
מעל פניך התעפתי עיני צך ואיך, צקשתיך ולא מלחתיך* — עוד לא
מחיתי דמעני האהבה אשר העפת עלי לחיי עת עמדנו משחאים וכצע
איש אל דעהו ונצלתי יכולת דצד מאומה; עוד לא סר עמונתך מנגד עיני
באשר צקודש חזיתך; על כל הר וגצעה דמייתי דאותך; צעירות מלכיס
כי אשתעשע, אתה עמדי; צצדדת מדעים כי אשתעלס, זנרוך יעלה על
לבי; ואס צמקתדים אשום קני שס אתה — כי דחמתך ואדחט*

והנה

(* האגרות האלה אשר כהצתי לתלמידי הנ"ל דעות המה, והונס סיפורים מכל
מקום אשר עצרהי מקעינגסצערג עד ק"ה ומסס עד חזרתו לק"צ ולא היתה
רחשית כוונתי צהס כ"ה להפעלסות אהציס ציני וציף תלמידי הנ"ל ודעיו.
אמנס יעלוני אהצי להוליאס לחור ע"י הדפוס למען בהרות חיק יסחפק לנו
לשונו הקודש לדבר צה מכל חסן למוקטן ועד גדול. ולזה ידויני הקורח לבק
זנות אה ימלא צהס לפעמים דצרים של מה צך, כי להפלות דורשי הלחון
יחור לחור.

דברי הכותב

„אלהי כל הרוחות! היום הזה הלאת לענך כי מלאתי חן
 „צעתיך; כי מלאת משאלות לבי וצדתי; צדך גם את
 „האלה הזאת אשר נטעתי הזה לזכר עולם על חסדך אשר הפלאת
 „את ענך. והיו מני שנה צברה אקריב את מנחת למעותי תחת
 „ללה. כי קדוש היום לי עד עולם.“

אל ד ד ד

כן אחי! לרקת האיש צדילי לא ימוש מפי ומפי זעמי עד עולם. ולא
 תאצה, ושמעת את השיר אשר אסיר כל עת שצתי תחת האלה?

מ י ד ד

למה זה תשאל? הריס קולך והשמיעני את שירך הנעים; ואנכי אתן
 לך את החליל הזה, לזה אנכי צדתי את הקנים מצין בסוף,
 והדקתי חלקיו צדונב.

אז ישיר מ י ד ד

„אלה עצה יפת הענק ונעימת העפאים! ממך ללך ילהיל כל
 „פנים, ישמח כל לבי. רוחות נעימות המנשבות תוך עפאיך
 „בצלחחות, ידמו לבני אלים יעופו צפתד כביז לי. — אתם האלף
 „והצקד חוסו! ואל תהדסו לעלות הנה, אל תלחנו את הידק הנוצח
 „סביב גזעה למען תלמייה למעלה ונלד מחדשיו יפדה, והיה לען
 „אדרת. דעם וסופה הדפו! ואל תאילו להשחית פארותיה. —
 „היי צדנה ונס לדיק לזכר עולם! יגצה למדתך הדמה עד הנוננים,
 „ואליך יביט הדועה מדחוק, למען יודה האז את צנו לאמר:
 „הראה זה מעללי איש לדיק! ויגל למוסד אזור; תגל האס הדכה
 „והענוגה כי תשורך, ותציעיכה שפתייה את מפעלי צדילי אל היונק
 „המשעשע על חיקה, ואזניו קשורות. — נטעו הדועים! עוד
 „זכרוני לרקת כמורו, ונלכה צאחריית הימים צהקרת קודש תחת
 „השיחים, ועזוז מעשי תמימי דרך, בגיל ורנן נספדה!“

כה שר מידך צנעימת זמירותיו, עד תם את דברי השירה ואזני אלךך
 עורכם קשורות לשמוע. — ויפתח אלךך את פיו ויאמר: באור
 צקד יזרה שמש תעלוונה כליותי, כנף האביב צתפארתו ישמח לבי, ועל
 כלם ישמחוני מפעלות איש לדיק! ויתן את החליל אל מידך, כאשר דבר.
 שמועון בר'ז.

זהסתנות כימוסי האדלות אשר לעצור צם, וזהחלף הדעות זין האנשים לעתות שונות, את כל אציא על הכפר צלה"ק, ותמסו אתה ודיעך הנעימים אם נכונים המה. ומעתה אהל לכתוב את מסעי. עוד לא נפקחו עפעפי שחר, והשכוי איש צינה להביד העמות עודנו יושב על דר צין נשותיו כנולך צנוד; ולאנחנו ילאנו השערה. אתה ידעת את דודתך הנעימה ואת לצצה, ומי יחוש דצ ממנה את אשר עצצנו צלאתנו תן המקום אשר כל עוצ סגוד צחומותיו; כמותה כמוכי ישצנו באלמים, לא פתחנו פה כי אם לשום דווחה ללצצנו הלחוף צין אנוחת הפדיקה. בה ישצנו עד צואנו לעיר

בראנדענבורג תחנות א' *

עיר קטנה יושנת על שפת פרישעם האף, אנשיה מעטים ודלים כלמו דייגים ואלודגים ואנדים. לפנים מלודה היתה צה ונעת רחשה חפוי שוממה מצלי ונחס.

עוד לא הביאו הסוסים לרתום המדנצה, והנשים ישצו לשתות, ואנכי דד התהלכתי לשוח צשרה אשר על שפת הנוים. השמש ילא על הארץ ופני הדקיע העהירו כשמלת תבלת וארגמן משולצות הכה והכה; לפני כנר ארץ זדועה, יכלה ערלה עיני להציע אל קאהו; על ימיני היאור גדול ורחצ ידיס, אניות איך מספר ישועשו צו הכה והכה; ומשמאלי שקות דשנות ורעננות, וגנות מלאות כל עץ פודה, למראה עיני כלריח אפי כמלאתי עדנה, ותחי דוחי — כי נהייתי כאיש פתנצא עומך צמדנ הצדיאה להציע אל פעל ה' ואל מעשהו; ואען ואומר:

„ב'ה יקר חסדך אלהים! צמתך לצ צלדס לחוש את גדלך ותפאלדתך. „קטונתי מחקוד, נצערתי מדעת שחן מנפלות מנישך, אמנס. כפלאות אהזה, ומי צלעדיך אל כמותם יפליא. ואס השג לא אובל, „דעת ***) עליון לא תקלד ידי; אם כפדס כמו לא אובל, צעד עשתנותי „מי יליצ צדיח וקלתים? על דצדתי! צנפסי חזיתך ותהלהך „דומיה ***) לי!"

כ"י

*) תחנות הוא סס על מסקל תרבות, ושעמו מקום החיניים. ולמה כנותי את המקום אשר ירנו סס העוצרים והשצים להחליף את הסוסים והעגדים, Station) שט החנות.

**) המקור משרש ידע.

***) Siehe Mendelssohns Psalmen, Cap. 65.

והנה יודע תדע כי צאנו זה שעות שתיים אני ואחותי נרעותי *
 שלות ושקטות לראנציג העיר, ונתנו לב לשפת פה ימים
 אחדים לראות את העיר זאת נגדשיה * ואם עיף ויגע אנכי מערה הדרך,
 וידי כזדים עלי מהדוח הקר והלח אשר נשז זה הלילה כצלילי טנת, לא
 אחדול מכתוב לך ידיד לצי! ואגיד לך את אשר קראני מיום אתמול עד היום *
אמנם טרם אחלה לדבר אליע לפניך הנה איזה הקדמות תדעם תחלה *
 והם יהיו ליסוד כל האגדות אשר אכתוב לך מהיום עד שובי
 לביתך וזה החלי *

דע בני ירחמך האל! כי לא תכלית כל הנוסעים שווים * אלה יסעו
 לראות, ואלה להראות; זה יסע לקצץ הון, וזה יסע לפזור; זה
 יתור אחרי חצרת משכילים למען שמוע דבריהם וללמוד מהם, וזה ידון לחצרתם
 למען יתראה גם הוא חכם כמותם; זה ישקוד על דלתות חכמי כל עיר
 ועיר, למען שום לב על גבוי ספדיהם, ועל אסיפת המינים העזעיים,
 ועל מעשי ידי אמן חכמי חדשים ומלאכת מחשבת, וזה ידרוש את שערי
 החייטים ** ושוקי הרוכלים לשום לב על השתנות הצגדים השציסים
 והשהדוכים ואת תפארת הענקים; זה יחקור אחרי תנונת כל עיר ועיר
 ומנצ אנשיה ותחזולתם להציא זרכה אל צתיהם, וזה יתור אחרי קרנות
 שותי שכר וצתי השחוק למען דעת לכמה פנים יפזר הונו * — לא כן
 אנכי עמדי היום, ידעת רעיו! כי לא נשאתי את דגלי כי אם לכבוד צית
 פצי ולא הצת שארי; אמנם בכל זאת אתאמן לשום לב על כל אשר אוכל,
 ואם קטונתי לחקור ולשפוט על כל דבר אשר אראה, אקשיז אזן לשמוע
 מפי משכילים, ולא אצום לשאול את אשר לא אדעי והנה ראשית מגמת
 לצי לשום לב על תנונת כל עיר ועיר אשר אעבור זה, ועל מנצ העם
 הדר זה, ועל כלם על אחיו בני ישראל הקדים שם, מנצם ותנונתם,
 אם עוז להם אם אין, אם התחילו לדעות צגני החכמה, או ההדרו ידם
 לנגוע זה, או מסנת עממותם, או מסנת זולתם, את כל אציא על
 הספר ותדעבו *

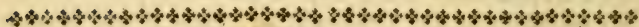
עוד זאת אגיד לך, כי הסכמתי לכתוב לך את כל אגדותי בלשון עבר *
 לנסות הנוכל לכתוב זה מכל דבר חפץ * ולכן לפעמים יצאו
 צמכתני אלה, דברים קטני הערך, דברי הלצה וסיפורי חול כאשר יתהוו
 בהשתנות

* הכותב נסע בחצרת הבגזירות פרידלנבעדער הק"צ לצרלין *

** תולדותיו מלשון עבר ונגזר משרש דומם *

„עשה לנו את כל הכבוד הזה • ויחד עם אף אלהים , וצין לילה אחד ,
 „שלח את בחורותיה וצדקי אכסיו לנח ; אונס פקה עיפך ודאה הכה תחה
 „האלה הזאת , לפוד קונה אשר צבף יונק תנשא , קנה שמה , חומותיה
 „קס מדק טיט חרות , והיא יושנת זה לצעה • שנה שפה אפרחותיה ,
 „בשלוס יסבינו ואין מגור מסביב , כי השגחה צודאיה תחסה עליה ; על
 „כל חטה אשר תמלא עוף לביתיה ; על כל שער אשר תמלא להביע תהתנה ;
 „ונעל כל זיק שמש אשר יפול על משכבה ויחס את ילקיה ; צנעימות תשא
 „קולה זמירות תאמר , דין רצה ליוול כל , ומטגיה על ילודיו — ככה
 „יחגיגך עוף השמים , ומצטננות ארץ אאלפך דעת • •
 „עוד לא בליתי ספיק כל נפשי , והעצדים קדאמי לעלות על המדבצה
 „לשום לדרך פעמינו •

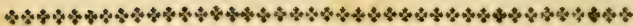
החתימה ברף הסמוך •

ג

תולדות גדולי ישראל

יפקד מקומו •

ד

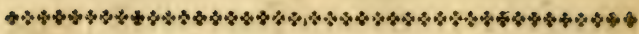
תולדות הזמן •

האג כ"ו אי"ר •

לא יום צארה היום , כי ציוס אתנוול נתקדרו שמינו צעזים , ובהפך
 עלינו היום לאצל ולמספד על פטירת אדוננו הרב הגדול החסיד
 מוה"ר ש"ר שאול הלוי זל"ל • אצ"ל דק"ק אשכנזים פה • ויהי שאל תס
 וישר עושה משפט ולדקה לעמו כל ימיו , ויגוע בן שלם ושצעים שנה ויאסהף
 אל עמו • תנ"ל ז"ה •

„מי לה' ? — אלי יצא, בעלה וכלחמה את אויביו צעיר! — הן כעש
 „זוחל עלי שולי מעיל חכני היום על מוטת בנה הארץ והיא כבדגיר
 „צדאש אמיר, וננקודה תוך עבולת הצדיקה; ועשתותי אמנם עד אין קץ
 „תביעה, ככפות הארץ ככנפי מעילי אחשבו, רגע תהומות תחתנה, ושמי
 „השמים הסיקיה; וכל זאת תעמודה משתאות צהיטון אל עלת עשב
 „לחת הלומחת תחת רגלי — תוסיפה השתומם כל עת תדענה השכל
 „זה — תציתנה, קומתה, גידיה, ועורקיה, כלי יניקתה, הדליה —
 „לפניה מחקור זה ערך, דעת כפלאות מעשיה לא אוכל כי דב הוא! —
 „ולתה איש נמרד תסביל עשו, ועל אל אליס תדבר צבה? — הגד מי
 „פסל כל אלה? שא עיניך וראה לפניה ונצבה ימה וקדמה — מי שם פה
 „את המאור הגדול יומם צדקיע השמים כצדקת שרץ זין חכני ספיר
 „והחלמה? — מי עטה את פני האדמה ידקק חרוץ ויאמר לכל לין ופדח:
 „לבו והשישו כל עין דואה, ומלאו פני תצל ריח נחח? — מי נתן זמירות
 „לעומות צבדון צעלי כנה הסיצים אותי ומטיצים נגן, אשר חלק קולס
 „החדול שמוע קול עוגב והלילים? — איבה החכם צעיניך, אשר
 „תשען על צינתך ומלין לנג עלאה תמלל? איבה? — בא הנה ואחוך
 „דעת! הצע פה, וראה זה הים גדול ורחב ידים, שמה אכיה גדולה
 „תהלך, דב החוצל וכל מלחיו כלמו בצורים, צהדימם קול ידעו לך ככני
 „האליס; צנחה תהיה צעיניך געיד גדולה וצלודה צמחים, וצפודש עליה
 „את נסה לכסיע, תדמה שמוע קול דעש גדול וחזק; יגל כצודך לאמור:
 „מה דבו מעללי איס! מה גדלו תחצולות בני אדם! — (כי תתפלל
 „צרוחק לאמור; אני אדם כמוהו*) — אמנם זכור! לו חסד ה' החפץ
 „צתחצולות תצונה, יולינס אל מחוז חפלים מה כחם ויה צבורתם?
 „תחצולתם חפס ומעלליהם מאפע! — רגע יש צד דוחו, יחלופו ואינס,
 „ישלח דצרו והיו כלל היו! — ועתה סוד הנה, הן זה עפת מים עלי
 „החניד, התדע בי זה ידמוש דמש אין הכסד, שקט ושליו יעצוד הנה
 „והנה, כי על פי ה' יסע ועל פיו יחנה* — שוד נא הנה, המצודה
 „החצבה הזאת העומדת לנגד עיניך, ואת קלוני ומגדל הזה, הדלית כי
 „לחני גזית לחניה? הידעת כי לפנים ענקים יצרו זה*) , אשר נהיה
 „כחצים צעיניהם; גם המה הדימו לצ כמוך, אעדו כחמו ועולם ידעו
 עשה

*) Brandenburg war ehemals ein Ritterthum, wie aus der preussischen Geschichte bekannt ist.

אבה אנדלונג

איבער

ה ל י צ ה

אָדער

דיא צערעמאָניא דעם שוהאוויזציהענס *

עס איזט דיא פֿראגע אויפגעוואָרפֿען וואָרדען: אָב דיא צערעמאָניא
 ניא דעם זאָגענאנטען הליצה • שוהאוויזציהענס נאָך פֿערנער
 צו בעשטעהען האבע? אונד וועלכע ערהעבליכע שוויריגקייטען דער
 אויפֿהעבונג דערועלבען אים וועגע שטעהען?
 דיא ברודערעהע, אָדער דאז זאָגענאנטע לעוויראטסרעכטז נאָך
 וועלכעס, ווען איין פֿערעהליכטער איזראעליט קינדערלאַז
 שטייבט, זיין ברודער דיא הינטערלאסענע וויטווע הייראטהען
 מוסטע, שרייבט זיך אויס דעם גרויען אלטערטהומע פאטער יאר •
 כאלישער צייטען הער • שאָן דער שטאממֿאטער יהודה שפראך
 צו זיינעם זאָהנע אונן: „וואָהנע דער פֿרויא דינעס ברודערס ביא,
 אונד גיס זיא צור ברודערעהע, דאמיט דוא דינעס ברודער נאכ •
 קאָממען פֿערשאפֿעכט“ • (בלאטית ל"ט, ח'י) תמר, דאז ווייב דעם
 קינדערלאַז פֿערשטאָרבענען ער, וואר אלזאָ אן דיא ברודערעהע
 געבונדען: אונד דער פֿערפֿאָלג דיזער געשיכטע צייגט, דאס, וויא
 מיכאעליס (אין זיינעם מאָזאישען רעכטע • § 98), גאנץ ריכטיג
 בעמערקט, איינע זאָלכע וויטווע ניכט אלליין קיינען אנדערן מאן
 הייראטהען דורפֿטע, זאָנדערן אויך, ווען זיא איינען פֿעהלטרירט
 בעגינג, אלס איינע עהעברעכערין בעשטראפֿט ווארדע • דאהער
 יהודה זיינע שווינערטאָכטער תמר, אין דער מיינונג, זיא הא •
 בע זיך פֿאָן איינעם פֿרעמדען אויסער דער פֿאמיליע, שוועננערן
 לאס •

שווערין במעקלענבורג כ"ט אייר *

שבת העצד התפללו אחינו בני ישראל הקדים פה צתם לצצם תפלת אל
 מלא רחמים על פעירת ארוננו הדוכם החסיד הטוב ומטיב עם
 כל איש. אחרי זאת התפללו תפלת הנותן תשועה למלכים על ארוננו
 הדוכם אשר קם תחתו יאדין ימים על ממלכתו! וציוס א' כ"ד העצד
 בתאספו כל אנשי קהלתנו לנשי שחוד תוך צה"כ לתפלת המנחה. ומכסה
 השלחן והפרוכת היס וחודות, ונרות שחודות דולקות. וקודם התפלה
 דרש הרב מוהל"ר מרדכי יפה אצ"ד צמדיה זו, דרוש נעים, להזכיר את
 לקת הדוכס ע"ה ואת אשר עשה טוב עמנו, עד כי הודיקו כלם כנחל
 דמעה. — אחד כן פתח הרב את פיהו בצדדי תנחומין, ויעודר את לצ
 השומעים לתת תורה לה' על הרעה בעל הטובה ובי נפלאים מעשיו,
 ויצרך את הדוכס החקם ויאמן לצצ העם לאהבהו ולשמור חקותיו כל הימים,
 ולהתפלל בעדו לה' לשמרהו ולגדלהו ולפרוס סכת שלומו עליו ועל ביתו
 ועל עמו. אחד זאת שרו שני מזמורי תלים כ"א וע"צ. ויתפללו כלם פה
 אחד לה' צתם לצצ עליו ועל שריו ויועליו, וכל צדנותיהם סיימו צאמן *

חליצה געצוואונגען ווערדען • (יד הווקה הלכות חליצה פרק ב' , הלכה ז')

עס הענט אבער ניכט אימער פֿאָס פֿרייען וויללען דעם שוואַ • גערס אב , אָב ער דיא ברודערעהע , אָדער דיא חליצה צו פֿאַללזיהען גענינט זייא • עס גיבט פֿעללע , צום בייאשפיעל ווען ער אינפֿעהיג אָדער גאר צו אלט אונד אָפֿפֿענבאר אונפֿערמעגענד אייט , קינדער צו ציגען , מיטהין דער צוועק דער ברודערעהע דורכאויס ניכט ערריכט ווערדען קעננע , וואָ ער אלזאָ געצוואונגען זיירד , דיא חליצה צו פֿערריכטען • אָ וויא ער , ווען דיא נאטור דער ברודערעהע איין הינדערניס אין דען וועג שטעללט , דיא חליצה לייסטען מוס ; זאָ קאן ער אונד מוס דאצו געצוואונגען ווערדען , ווען דיא שטאאטסגעזעצע , וויא אין עסטערייך , יענע עהע פֿער- ביטהען ; עס קאן דיער אומשטאנד עכען זאָ וועניג , אלס יענעם נאטורהינדערניס , איהן פֿאָן דער צערעמאָניא לאָז צעהלען , דיא אויך דאן בעפֿאַלגט ווערדען מוסכע . ווען דיא וויטוע אויך פֿאַר- גיבט , זיא וואָללע אין איהרעם לעבען ניכט ווידער הייראטהען , אונד זיך דאהער וויגערט , דיא חליצה אנצונעהמען • (אבן העזר , סימן קס"ה , סעיף ג')

דיא חליצה אייט אבער ניכט בלאָס אלס איינע צערעמאָניא , זאָנא דערן אלס איין געזעץ צו בעטראכטען , ווייל זאָ לאנגע דיא חליצה ניכט ערפֿאַלגט אייט , זיא זיך צו איהרעם שוואַנער איממער אין איינעם פֿעהרעלטינסע בעפֿינדעט , דאן אין דען מייסטען שטי- קען וויא איינע עהעליכע פֿערבינדונג , בעהאנדעלט ווירד • דיס בע- ווייזעט דיא איינגאנגס פֿאָן מוכאעליס אנגעפֿיהרטע בעמערקונג , נאָך מעהר אבער דיא אויסדריקליכע לעהרע דעם מיימאָנידעס : „זאלטע איינע זאָלכע וויטוע , בעפֿאַר צור ברודערעהע אָדער צור חליצה געשריטטען וואָרדען אייט , זיך מיט איינעם אנדערן פֿער- הייראטהען ; זאָ ווערדען דיע בידען עהעליימע , ווען בייא איהנען דער בייאשלאף שטאטט געהאכט , מיט דער גייסלונג בעשטראפֿט , אונד אין יעדעם פֿאללע דורך איינען פֿערמליכען שידעכריף פֿאָן איינאנדער געטרונט" • (אס אנגעפֿיהרטען אָרטע , הלכה י"ה)

יא אייניגע געלעהרטע געהען גאר זאָ ווייט , איין אין איינער זאָל- כען עהע ערציגטעם קינד פֿיר איין באסטארט צו ערקלעהרען • (אבן העזר , סימן קנ"ט , סעיף ב')

ווען

ח ה

לאססען, צום שייטערהויפֿען פֿערדאממטע. (אס אנגעפֿיהרטען אָרט, ווערס 24.)

דיא פֿיעל שפעטערע מוזאישע געזעטצגעבונג, האט צוואר איי-
נען וועג ערעפֿנעט, אויף וועלכעס מאן, וויאוואהל ניכט אָהנע
בעשימפֿונג, זיך דייער צוואנגסעהע ענטלעריגען קאן; דיועס בע-
זאנדערע פֿערהעלטניס זעלבסט אבער נעהמליך, דאס דיוע וויטווע
אן דעס מאננעס ברודער זאָ צו זאגען אנגעקעטטעט איזט, האט
זיא דארום קיינעס ווטגס אויפֿגעהאָבען. ״ווען ברידער צוואממען
וואָהנען, פֿעדאָרדנעט זיא —, אונד איינער פֿאָן איהנען שמיכט,
אָהנע איינען זאָהן צו הינטערלאססען; זאָ דארף דיא פֿרויא דעס
פֿערשטאָרבענען קיינען פֿרעמדען אויסערהאלב דער פֿאמיליע היי-
ראטהען; איהר שוואגער זאָלל איהר בייאוואָהנען, זיא צום ווייבע
נעהמען, אונד דיא ברודערעהע פֿאָללציהען. דער ערשטע זאָהן,
דען זיא געבעהרט, זאָלל דען נאהמען דעס פֿערשטאָרבענען ברו-
דערס בייאבעהאלטען, דאמיט דעסען נאהמע ניכט אין איזראעל
אונטערגעהע. ווילל אבער דער מאן זיינע שוועגערין ניכט היירא-
טהען; זאָ געהט זיא הינאוויף אין דאז טהאָר צו דען עלטעסטען,
אונד שפריכט: מיין שוואגער ווייגערט זיך, זיינעס ברודערס נאה-
מען אין איזראעל צו ערהאלטען; ער ווילל מיך ניכט צור ברודער-
עהע. דיא עלטעסטען דער שטאדט זאָללען איהן רופֿען לאסען.
אונד מיט איהם רעדען. ווען ער דען אויפֿטריט, אונד שפריכט:
איך מאג זיא ניכט נעהמען; זאָ טרעטע דיא שוועגערין הינצו אים
אנגעזיכט דער עלטעסטען, ציהע איהם דען שוה פֿאָן דעס פֿוסע
אב, שפיינע פֿאָר איהם אויס, אונד שפרעכע: זאָ געשעהע דעמ-
יעניגען, דער זיינעס ברודערס הויז ניכט ערבויען ווילל! — אלס
דאן זאלל ער דען בייאנאהמען פֿיהרען: בית חלוץ הנעל, דאז הויז
דעס באארפֿיסערס,״ (5 בוך מוזעס, קאפי. 25 ווערס 5 — 10.)
(דנריס כ"ה; ב' — יו"ד.)

אויסער דעם פֿאָללצוגע דער ברודערעהע, אָדער דעס שוהאויס-
ציהענס גיכט עס קיינע מיטטעל, דיא אָכשוועבענדע,
נאך דעם אויסדרוקע דעם תלמודס, פֿאָס היממעל פֿערהענגטע
ארט פֿאָן עהעליכעס פֿערהעלטניסע דער וויטווע צו איהרעס
שוואגער, אויפֿצולעזען; וועכהאלב אויך מיימאָנידעס לעהרט
דער שוואגער קאן צוואר ניכט צור ברודערעהע, וואָהל אבער צור

ליכען האנדלונג צווינגען צו וואָללען, כאַן מיט פֿונד אונד רונט
 צור האַנדראַכונג דער ביהער געהערשטען גוטען אָרדנונג, אונד
 צור פֿערמיידונג אללער שטריט־גוקייטען, יעדען דער זיך אין דויעם
 פֿאללע בעפֿינדעט, ער מאַג פֿאָר דער האַכצייט דעם פֿערשטאַק־
 בענען ברודערס איינען רעפֿערס (שטר הליצה) היראיכער אויכע־
 שטעללט האַכען, אָדער ניכט, נאָכדריקליך פֿערהאלטען, דאָס
 אײַהם נאָך איראָעליטישען געזעטצען אויפֿערלעגטע צערעמאָניאַ צו
 פֿאַללציהען.

אײַך מיט ביאָ געלעגנהייט דעם אָכען ערוועהנטען רעפֿערעם
 (שטר הליצה), דעסען בעוואַנדלונגס היז ביימערקען אין
 דען נייערן צייטען האַכען בייאָנאָמע אללע האַכניכער דיאָמיניונג יונער
 תלמודיסטען אַנגענאָמען, נאָך וועלכער דיאָ הליצה דער ברודער־
 עהע פֿאַרצוציהען זײַאָ אין דויער ריקנכט האַט מאַן דיאָ איינדיכ־
 טונג געטראָפֿען, דאָס דער ברייטנאָס, דער ברודער האַט, בע־
 פֿאָר ער צור טרויאָונג שרייטעט, צור בערווענונג דער ברויט אונד
 שוויגערעלטערן, איינען זאָגענאָנטען (שטר הליצה) אָדער רעווערס
 פֿאַן איינעם זיינער ברידער בייאָפֿינגט, דורך וועלכען זיך יענער דער
 אנשפּריכע אויף דאָ ברודערעהע בעניכט, אונד אין דעם ער זיך
 פֿערבעדעט, דיאָ הליצה אָרנע אללע צעגערונג, אונד אונענטגערל־
 ליך צו ליכטען. מאַן זיהט נון, דאָס אין עכטערדיך, וואָ דיאָ
 אנשפּריכע אויף היאָ ברויערעהע אָהנעהין ווענאָללען, איין זאָלכער
 רעווערס גאַנץ איבערפֿיסיג זײַאָ. — איין שריפֿטשטעללער האַט
 בעהויפטען וואָללען: דאָס נאָך איראָעליטישען רעליגיאָנסגעזעטצען
 דערגלייכען עהעליאָ צעוועלונגען אונגעצוואַונגען, אונד פֿרייאָ פֿאַן
 אללען אייסערן איינדריקען נעשעהען מיסען; אונד דאָס דעמוואַך
 צוואַנגסמיטטעל פֿרוכטליאָ ווערען. דויער שריפֿטשטעללער שיינט
 מיט דעם גייסטע דער איראָעליטישען רעליגיאָנס געזעטצע ניכטס
 וועניגער אלס פֿערטרוט צו זײַן מיינאָנידעס לעהרט אײַהם
 דריקליך: ״וואָ עס דאָ געזעטצן מיט זיך ברונגט, זיך פֿאַן זײַנעם
 עהנווייכע צו שידען (אלס צום בייאָשיעל, ביאָ ערווענעם עהנו־
 ברוכע פֿאַן זײַטען דעם ווייכעם, אין וועלכעם פֿאללע דער מאַן ניכט
 מיט איהר לעבען דארף), אונד דויער דיאָ שידונג פֿערוויגערט,
 מוס איהן דאָ יודישע געוויכט דורך שלעגנע זאָ לאַנג צווינגען, ביז
 ער אין דיאָ שידונג איינוויליגעט. אויך ווען ניכטווען איהן שלאַ״

ווען נון דיא ברודערעהע הירלאנדעס דורכאויס פֿערבאָטשען איזט,
 צור איילעזונג דיעס פֿיר דיא וויטווע פּינליכען פֿערהעלט־
 ניסעס קיין אנדערעס הילפֿסמיטטעל אלס דיא הליצה ניכט, אונד
 זאן ניכט זאָ הארט זיין האן, אינער אונדקליכען וויטווע דיא
 האַפֿפֿונג, דורך אינע צווייטע הייראטה איהרע פֿערוואַרגונג צו
 פֿינדען, אונד אימפֿאָר צו בענעהמען; זאָ לעכט דיא געשטעללמינ
 פֿראַגע: „אָב דיא אייראעליטישע צערעמאָניא דעס זאָנענאג-
 מען הליצה — שוהטס נאָך פֿערנער צו בעשעהען האבע?"
 זיך גיין מעהר לייכט בעאנטוואַרטען; דען זאן קענטע עבען זאָ
 זעניג, אינע פֿערבאָטהענע עהין געשטאטטען אונד דיס ווע-
 רע נאָך אייראעליטישען געזעטצען ביא אינער זאָלכען וויטווע
 דער פֿאלל, ווען זיא אָהנע פֿאָרהער גענאגענע הליצה הייראטהע-
 טע, אלס דיא דאכטונג צווינגען, אינע פֿערבאָטהענע עהע איינ-
 צווענגען. דיע בעהיפֿטיגע עדהעלט פֿאללקאָמוניע בעשטעטטי-
 גונג דורך דיא פֿאָלגענדע ווייז אונד מענשענפֿרינדליכע אייסערונג
 אינער האָהען אינר עהרוורדיגען בעהערדע: „דאס נאָך איהרער
 "אויכט דיא הומאנען גרונדזעטיג דער שטאאטספֿערוואלטונג עם
 "צו פֿאָהרען שיינען. דאס דיא רעליגיעזען געוונגנען אללער רע-
 ליגיאָנפֿערווארטען, דיא זאן אים שטאאטע דולרעט, ניכט נור
 געשאַט, זאָנדערן אויך רעשפּעקטירט ווערדען. ניכט ניר דיא גע-
 וויסענפֿרוואהרטיג מאכע דיע פֿאָרדעונג, זאָנדערן זעלבסט דיא
 נאטור האַבע דער געזעטצינג היר דיא גרענצען אויסגעזעטצט,
 דיא איבער דאז געטיטח דער מיינונגען ניכט אויסגעדהנט ווערדען
 קענען. זאן זאלטע דאהער דאָזיג, דאס דער פֿאָליטישע צוואנג
 דאז פֿרוכטלאַס אונגעזענדעט זיין ווירדע, אינדעס ער ווערדע דעס
 "ראבבינער, נאָך דען ירושען ברוטלייטען בערוהיגונג פֿערישאַפֿען,
 וואָהל אבער נאכטהיילע אויף דיא מאָדאליטעט אונד איינטראכט
 "דער פֿאָמיליען ווירקען דירפֿטע".

צו דיען פֿאָרטעפֿליכען גרונד זעטצען פֿיגע אויך נאָך דיא בעמער-
 קונג הינט, דאס עס זיך היר ניכט בלאַס אום שאַנג רעליגיע-
 זעך געוונגנען, זאָנדערן אים דיא אויפֿרעכטהאלטונג אינעס פֿיר
 דיא אייראעליטישע נאטיאָן הייליגען מאָואישען געזעטצעס האנדלע,
 אונד דאס אנשטאטט דיא הליצה אייפֿצוהעבען, אונד דיא דאכטונג
 גער צו אינער, נאָך אייראעליטישען געזעטצען, אייסערקט שטרעפֿ-
 ליכען

שירים ומכתבים חדשים •

(ה)

לפראנץ הראשון

קיסר איסטרייך ומלך אונגארי ובעהמזן מושל
אדיר רם וגשא יר"ה

הגלות כבוד מלכותו על קריתנו הנאמנה היא פראנץ המעטידה,
עם הנצירה חכמת הנשים ותפאדת המלכות היא הקיסרית

קאראלינע אויגוסטע

יר"ה

ושאלי פחים ושדים ה' יגן עליהם :

מ א ת

יהודה בן יונה לבית ייטלש

זכנת תִּקְפֵּ לִפִּי

האביב ישמח ללב כל חי, בשיר ירועו

עוף שמים כבין עפאים ומירות ישמיעו

הטבע אחרי בלותה דיתה לה עדנה

הארץ תלבש עדים, התחדש געוריה

גם עין גם און ינקו ענג משריה

נפש אדם תמלא, יודה לאלהים ברננה

אמנם

גען, שפרעכענד: טהוע, וואס דאז איזראעליטישע געריכט פֿאָן
 דיר פֿאָרדערט; זאָ האט דער ערצוואונגענע שיידעברייך, וויא דאז
 שיידונג, זיינע פֿאָללקאָמומענע גילטיגקייט. — דען וויר גענענען נור
 דאז ערצוואונגען, וואָצו מאן ניכט פֿאָן דער תורה (דער הייליגען
 שריפֿט) פֿערפֿליכטעט איזט אלס אין געשעפֿטזאכען. דעריעניגע
 הינגעגען, וועלכער זיך פֿאָן זיינעם בעזען וויללען מייסטערן לעכט,
 דאז אין דער תורה געבאָטהענע צו אונטערלאָסען, אָדער דאז
 פֿערבאָטהענע אויסצואיבען, ווען ער דורך שלענע זאָגאר דאהין
 געבראכט ווירד, דאז געבאָטהענע צו ערפֿיללען, אָדער דאז פֿערס
 באָטהענע צו הינטערלאָסען, דער איזט ניכט פֿאָן אונס (פֿאָה
 געריכטע), זאָנדרען פֿאָן זיינעם בעזען וויללען געצוואונגען וואָרדען.
 דאז איזט: אָהנע דיזע בעזע בעגירדע ווירדע ער, נאך דער מאָס
 דאלישען נאטור דעס מענשען, זיינע פֿפֿליכט געוויס ערפֿיללט האָ
 בען: וויר זינד איהם אלוף נור צו הילפֿע געקאָמען, זיך פֿאָה
 צוואנגע דער בעזען בעגירדע אָדער דעס אייגענזינגעס צו בעפֿרייען.
 (הלכות גטין פרק ב' הלכה כ')

אללעם וואס היר פֿאָן דער שיידונג געזאגט ווירד, גילט אין דעם
 נעהמליכען גראדע פֿאָן דער הליצה, דיא ווען זיא גע-
 לייסטעט ווערדען מוס, וויא אין עסטעררייך, וואָ דיא שטאאטס-
 געזעטצע דיא ברודערעהע פֿערביטהען, איהרע פֿאללקאָמומענע
 גילטיגקייט האט, ווען אויך דער הליצה געבער דורך ניכט איזרא-
 עליטען אין דער אָביגען פֿאָרמעל נעהמליך: טהוע, וואז דאז
 איזראעליטישע געריכט (דער ראבבינער אונד זיינע געהילפֿען) פֿאָן
 דיר פֿאָרדערט, דאצו געצוואונגען וואָרדען איזט. (רמב"ם הלכות
 יבום והליצה, פרק ד' הלכה כ"ה וכסף משנה באותה הלכה.)

הערץ האמבערג

ק' ק' שולראסה

כִּיִּם זועף חִינוּ, אִם מְשָׁלוֹם וְנוֹהָה
 לְעֵמֶק עֵבוֹר יִהְיֶה חֲלִינֵנוּ, בְּלִי מְנוּחָה
 מִי בְּעוֹז מְשַׁלְּחֵנוּ, הַשְׁקִיט לָהֶם בְּאֶרֶץ?
 מִי הִרְגִיעַ אִירָאֵפָא, הִנְהַיְלֵנוּ מִזֶּבֶךְ אֵין עֶרְךָ?
 הֲלֹא פִּרְאֵנִן אָבִי הַשְׁלוֹם, מִזֶּשֶׁל צְדִיק, תָּמִים דְּרִךְ
 הַהוּא קִרָא לְמִשְׁחֵית הַרְףָּ! שְׂדֵה־עַד פּוֹרֵץ בְּרִין?

בְּעַלְיִ דְתוֹת שׁוֹנוֹת, תַּחַת שְׁבָטֵנוּ יִשְׁלִין
 בְּשֵׁם אֱלֹהֵיהֶם יִלְכוּ בְּצֵל אֲמוֹנָתָם יַחְסִין
 זֶה חֲבֵל נִחַלֵת יַעֲקֹב, כְּבָנִים הֵם נְהַשְׁבִּים
 קוֹרָא בְּצֵדֵק דְרוֹר לְעַם כְּבוֹל בְּנִחְשָׁתִים
 יָרוּ יָגִיה חֲשַׁבְנוּ פֶשְׁעֵנוּ בְּצִהְרִים
 עוֹד יַחֲנֵנוּ שֵׁם הַלְקֵנוּ כְּאֶהֱד דְתוֹשְׁבִים

נִלְבָּה בֵּית ה', הוֹדוֹת לְאֵל גּוֹבֵל עָלֵינוּ
 יוֹם כִּי פָנֵי מֶלֶךְ, בְּהִדְרוֹ נִרְאוּ אֵלֵינוּ
 נִשְׁפָּכָה לְפָנָיו שִׁיחַ דְּמַעוֹת גִּיל נִסְיָה פְּמִים
 יַעֲרֹבוּ עַל מִזְבֵּחַ אֱלֹהֵי זְבָחֵי לִבְבָנוּ
 כִּי תִקְצֵר לְשׁוֹן מַחֲוֹת אֲמָרֵי תוֹדַתֵּנוּ
 הֲלֹא אֱלֹהִים יַחְקֵר לֵב, תוֹכוֹ יִרְאֶה בְּשִׁמְסֵים

אֲמַנָם עַל כָּל אֱלֹהִים, גְּדֹלָה חֲדוּת לִבְנוֹ
 תְּגִיל נַפְשֵׁנוּ מְאֹד, תְּשִׁישׁ רוּחַ בְּקִרְבָּנוּ
 תְּמַלֵּךְ לְבוֹשׁ עֲטֹרַת כְּבוֹד, בְּיָמֵינוּ חַיֵּינוּהוּ
 לִימֵינוּ גְבוּרַת מְלָכוֹת, חֲבִצְלוֹת פְּרוּחַת
 אֲשֶׁרֵנוּ מִזֵּי פְּגִיחָם נְרוּחַ, נִשְׁבָּעָה נַחַת
 בְּרוּךְ יוֹם הַמַּאֲשֵׁר! יוֹם זֶה שְׁקוּיָהוּ!

בֵּין כּוֹכְבֵי מַעַל, יִקַּר הוֹלֵךְ הַיָּרֵחַ
 לִיפְעַת אֹרֹחַ יִסַּע הַלֵּךְ, בְּלֵב שְׂמֵחַ
 בֵּין נְסִיבֵי אֶרֶץ צְדָקָת מְלָכֵנוּ תוֹפִיעַ
 מְטַלְלֵי אֹרֹחַ, יִשְׁפִיעַ עֲלֵינוּ יֵשַׁע
 יָדִין לְאֲמִים בְּמִשְׁפָּט, מִכֶּסֶּא יִרְחִיק רִשְׁעַ
 קָסָם עַל שְׁפָתָיו, פִּי תוֹרַת הַסֵּד יִבְיַע*

קוֹמֵי אֹרֵי בַת פְּרָאגוּ! עֲדִיךָ עֲלֶיךָ שִׁימֵי
 הַנְּשִׂאֵי קְרִיַת כְּלָךְ רַב! רֵאשֶׁה הַרִימֵי
 נִאֲוָה מִשְׁכֵּנְךָ, הוֹד מְלָכוֹת יִגִּין עֲלֵיהוּ
 מִטְעֵי הַאֲכַסְפוֹרֵג לְהַתְּפָאֵר, רוֹאֵיהֶם יִשְׁמַחוּ
 נִצְרֵי נַעֲמָנִים, מִשְׁרָשֵׁי רוֹדָאֵלךָ יִפְרָחוּ
 כִּיעֵץ טוֹב וְרַעְנוֹן, נְחַמְדֵּם אֶף נָעִים פְּרִיָהוּ*

אֲשֶׁרְךָ טָשַׁעְךָ! מִכָּל הַמְדִינוֹת יָפָה גוֹרְלְךָ
 פָּעַם וּפָעַם לְקוֹל הַמּוֹלָה רַעְשָׁה גְבוּלְךָ
 לְלֵב בְּרַק חֲנִיתוֹת, מִסְּבִיב יוֹשְׁבֵיהָ זְעוּ
 הַאֲנָה וּפְחַד גְּדִלוֹ יוֹם מִיּוֹם אָמֵשׁ
 פְּתָאוֹם תוֹךְ עֲלָטָה בְּקַעוּ קְרִינֵי אֹרֶךְ שְׁמֵשׁ
 נִגְהַי שְׁלוֹם הָאֵיר, מֵאֲבָהַת חֶרֶב־אֶךָ שְׁמַעוּ*

ג ע ב ט ה

ד ע ר

פראגער איזראעליטען געמיינדע

פ י ר

דיא גענעזונג אונד דאז וואהל

זיינער דורכלויכט

דעם הערן הערן

קארל פֿירשט פֿאָן שווארצענבערג

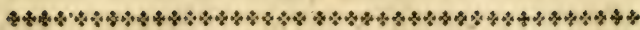
קי קי פֿעלדמארשאלל אונד פרעזידענט דעם קריגס-
דעפארטעמענטס

פ א י

יודא ייטעלעס

א'ס יאהרע 1819.

עוויגער גאָטט צבאות, בארמהערציגער פֿאַטער! אללע ליידען
אונד שמועדצען, וואָמיט דיא מענשען געפלאַגעט ווערדען,
קאָממען פֿאָן דיר, יעדעס הילפֿסמיטטעל בלייבט פֿרוכטלאָז, אונד
פֿערגעכענס זינד דיא בעמיהונגען דער הייליקנדיגסטען ערצטע, ווען
דוא, אללמוכטיגעס וועזען! ניכט דיין געטטליכעס וואָרט צו איהרער
ווידערגענעזונג פֿאָס היממעל זענדעסט. דען דוא אלליין פֿערמאגסט
דיא שווערכסטען אונד בעזארטיגסטען קראַנקהייטען צו היילען, אונד
אויסער דיר היימוכטיגער פֿאַטער, דער דוא פֿערוואונדעכט אונד היי-
לעסט, טעדטעכט אונד בעלעבעסט, זינד אללע ארצנייען ניכטיג

ת פ ל ת

ע ד ת י ש ר ו ן

ב ק " ק פ ר א ג

בעד החולת

אישגבור חיל, שר צבא איסטרייך, פאר הנשיאים,
ועטרת הפחים,

ה א ד ו ן

קארל פֿירשט פֿאן שווארצענבערג

דורכלויכט

ט א ת

יהודא בניונה לבית ייטלש

בשנת תקע"ט לפ"ק

אָנא יי אלהי צבאות, אב החסד והרחמים, מִיָּדָה
כָּל חָלִי וְכָל מַדְוָה אֲשֶׁר יִגָּעוּ בָּהֶם בְּנֵי אָדָם,
צָרִי וְתְרוּפָה כְּאִין נִגְדָה, וְלִשְׂוֹא יַעֲמֹלוּ הָרוּפְאִים אִם
לֹא תִשְׁלַח אֶתָּה יי דְּבָרָה מִמָּרוֹם הַשָּׁמַיִם וְתִרְפְּאֵם.
כִּי אֶתָּה לְבַדָּה הָרוּפְאָ לְכָל תַּחֲלוּאִים רָעִים וְנֶאֱמָנִים,
וְאִין מַחֲבֵשׁ וְאִין מַעֲלָה אַרוּכָה וּזְלַתָּה אֵל הַמּוֹשִׁיעַ
הַמּוֹחֵץ וְהַמְרַפֵּא, מִמִּית וּמִחַיָּה, מוֹרִיד שָׁאוֹל וּמַעֲלָה.

פתח

אונד אָהנע ווירקונג • עפֿנע אללגיטיגער ! דיא פֿפֿאַרטען רעס הינט
 מעלס אונד ערהערע דאז אינבריינסטיגע פֿלעהען דינעס פֿפֿאַלקעס
 ישראל פֿיר דיא ווידערגעגענונג דעס ערהאבענען פֿירשטען, דער
 צירדע דער שפרעסלינגע כעהמעס, דעס רוהמפֿאַללען העלדען אונד
 אנפֿיהרערס דער זיגרייכען העערע עסטערייכס, דעס העררן העררן
קארל פֿירשט פֿאַן שווארצענבערג דורכלויכט • ער,
 דער דורך דינע גנאדע אונד כייאשטאנד זיינע גראָסע העלדענטהאטען
 אויספֿיהרטע, דען געכטיגען אונד שטאַלצען פֿיינד גערמאניענס כע-
 זיגע, דאזאָכערהויפט דער פֿרעכען ווידערוואכער אייראָפֿענס שטידע-
 טע, אונד דעסען ענטטרָהונג בעווערקשטעלליגטע, דעס עס
 מיטמעלסט דינער געטמליכען אללמאכט געלאנג צור עהרע אונד
 צום רוהם אונזערס גלאָררייכען קייזערהויזעס דען פֿרידען צו ערצווינג-
 גען, וועלכער זאמען אים שפֿאַסע דעס פֿרידליכענדען באָדען עסטער-
 רייכס קיימטע אונד צום העררליכען ווינשטפֿאַקע געדיה, אונד זייט
 דעס יעדער רוהיג אונד פֿרידזאס אונטער דעם שאטטען זיינעס ווייני-
 שטפֿאַקעס אונד זיינעס פֿייגענבויעס זיצט •

וויא געבייגט איזט אבער נון אונזער געמיינט, וויא וונהמיטיג עמי-
 פֿיינדען וויר דען שיערצהאפֿטען קראנקהייטסצושטאנד דינעס
 עללען אונד גוטען פֿירשטען, דער דיא ערהאבענען טוגענדען זיינעס
 רוהמפֿאַללען דורכלייטיגסטען הויזעס נאכאהמט, אונד מיט הער-
 צונגסטיגע אונד רעדליכעס געמיטהע פֿאַר גאַמט אונד מענשען וואני
 דעלט • בליקע געטמליכעס וועזען פֿאַם הויסמעל העראב, אונד
 זיהע, וויא ער זעלבסט אין זיינען ביטטערסטען ליידען שטאנדהאפֿט
 אונד פֿעסט אים גלויבען אן גאַטט, זיינע שמערצען מיט געדולד
 ערטרגט, געדענקע זיינער טוגענדען • — הערר ! ערהערע אונזער
 געבעטה אונד זיהע דיא איבער אונזערע וואנגען העראבראָללענדען
 צעהרען, אָ זיהע דאָך אונזערע טרעהענען אונד ערלעזע איהן פֿאַן
 דיזער שווערען קראנקהייט, ערבארמע דרך גיטיגעס וועזען איבער
 זיינע דורכלייטיגסטע געמאהלין, דיא גיטיגע אונד ערהאבענע
 פֿירשטין אונד זיינע דורכלייטיגסטען פֿירשטליכען קינדער, בעזעעלע
 זיינע ערצטע, וועלכע צו זיינעס הייל פֿאַן דיר געזאנדט זינד, מיט
 געטמליכער ווייזהייט, דאמיט זיא דאז וואהרע מיטטעל צו זיינער

פתח נא דלתות שמיך ושמע תפלת עמך המשוועים
 אליך מקרב לבם הנשבר בעד החולה נסיך הגדול.
 עטרת הפחים, והדרת הרזנים, גצר חומר מנוע
 הרמה ילדי בעהמען, איש גבור היל, שר צבא
 ממלכת איסטררייך הגביר הארון קארל
 פירשט פאן שווארצענבערג דורכלויכט.
 כי ידך נגעה בו ותפקדנו לרגעים, שפוך עליו רחמיה
 " אלהים חסר ממנו המחלה ואל יטובבהו מכאוביו
 הרבים, הוא אשר הגדיל לעשות שם בארץ, וכישועתה
 בם חיל שונאי גערמאניא וימחין ראש פרעות
 אויב, וכסאו לארץ מגר, וככתף הגדול גברה ידו
 לכבוד ולתפארת ממשלתנו, עד כי צמחה ירעה השלום
 ויהי לגפן אדרת, ואנחנו שלווים ושקטים יושבים תחת
 גפן יתחת תאנה, אך עתה יכאב לבנו, ולארץ שחתה
 רוחנו, בראותנו נזיר המפסדים נגוע ומשכב על ערש
 היו איש נדיב לב ויקר רוח, האותו בצדקת משפחתו
 המסוארה הולך לתמו עם אלהים ועם בני אדם,
 השקיפה נא אלהים ממעון שכנתך השמים וראה מי
 עודנה במכאוביו מחזיק בתמותו, והוא נושא והוא
 סובל נגעו באהבה ליראה אותך ולדבקה בך באמת
 ובתמים, נא זכור צדקותיו והגן עליו, ראה את
 דמעותינו הנזולים על לחיינו, ונאל אותו מחליו החזק
 רפאהו וחקל באבו, הוסה נא, אל המרחם על כל
 בריה, ואל תחרש אל דמעת גבירתו הנסיכה הנעימה
 והמדרת, המול על בני הנשאים, פקח עיני הרופאים
 הנכונים והורים דרך מישור, ומרוח חכמתך תאצל
 עלינו

גענצליכען גענעזונג שנעלל אויפֿפֿינדלען, אונד ער געהיילט אונזערעם
 בליקע, וויא דיא העללשטראהלענדע זאָננע געשטערקט אונד הייטער
 זיך צייגע אונד אונזער הערץ זיך פֿרייע וויר וואָללען זאָראַן עוויגער
 גאָט אין דעם טעמפּעל מיט פֿריידיגעס אונד דאנקבארעס הערצען
 פֿאַר דיר ערשיינען, אונד אונזערע הייסעסטען דאנקגעבעטהע פֿיר
 דיא ערהאלטינג דיזעס דורכלויכטיגסטען פֿירשטען פֿאַר דינעם
 היממלישען טראָהנע אויסשיטטען, דער דוא פֿאַן דער העהע דעם
 היממעלס העראב אין דיא הערצען דער ערדעוואָהנער שויעסט
 אונד איהר געבעטה וואָהלגעפֿעלליג אויפֿניגוסט, ביא דיר אלליין
 אַיזט הילפֿע אונד רעטטונג אמן.

פֿאַר דיא חתונה
 פֿאַר דיא חתונה
 פֿאַר דיא חתונה

פֿאַר דיא חתונה
 פֿאַר דיא חתונה
 פֿאַר דיא חתונה

עֲלִימוֹ לְהַמְצִיא תְרוּפָה לְמַכְתּוֹ, וּמִהֲרָה נִרְאֶהוּ כְּשֶׁמֶשׁ
 יוֹצֵא בְּגִבּוֹרָתוֹ בְּרִיא אוֹלָם שְׁמִיָּה וְטוֹב לֵב, וְאַנְחֵנוּ עִמָּךְ
 בֵּית יִשְׂרָאֵל נִבּוֹאָה בֵּית תְּפִלָּתְךָ כָּלֵב תּוֹדָה וְרִנָּה,
 נִשְׁתַּחֲוֶה לְפָנֶיךָ כִּסֵּא כְבוֹדְךָ נְשִׁירָה וְנִזְמָרָה לָךְ עַל
 הַטּוֹב אֲשֶׁר גַּמְלָתָנוּ לְהַכְרִיא וּלְהַחֲלִים אֶת מַכְתֵּר
 הַשָּׂרִיס, מִחֲמַד לִבְנוֹ, וְתַפְאֶרֶת אֶרְצֵנוּ, כִּי אַתָּה יי
 תִּשְׁנִיחַ מִן הַשָּׁמַיִם אֶל לְבוֹת בְּנֵי אָדָם לְשִׁמוֹעַ אֶל רִנָּתָם
 וְאֵל תְּפִלָּתָם, וּלְךָ יי הַיְשׁוּעָה, אָמֵן:

4.

אם מאן שבתו משוררים יין
כי אותותיה לא ראוי
תהלתם עתה אפס ואין
בארץ הלא נמצאו*

5.

מאד התענג רוח בני אדם
על תמנת לב יושביה
הטובים, לכל נפש תמצא ידם
דרושים תמיד לכל הפציה*

6.

משכן נעים! עולם אודך
מעון לבי רפאתני
ברית מלח לך! ברובים מקוריה
אודך כי היתהני!

עצה טובה

(עוד מסל'ל)

לא רופא ולא צרי
לא רגז ולגז חרי
ואל תתאו מטעמים
אז תאריך ימים*

על המעין אשר בקארלסבאד

(העתק מספר בני הנעורים *)

1.

מִה נָאוּה שְׁבִתָּה עִמָּךְ הַבְּכָא
יַעַר יַעֲצִים צוּמָה
אֱלֹהִים נְתַנָּה לְיִשְׁע וּבִרְכָה
לְכָל לְעֻלָּה כּוֹרֶת*

2.

נֹת שְׁלוֹם! לָךְ נִם אִישׁ נַעֲצֵב רוּחַ
נִרְדָּף מִכַּת הַפָּחַד
בָּךְ יִרְגִיעוּ יִגִיעֵי כַח. בָּךְ תָּנוּחַ
נְוִיָה וְנִפֶּשׁ יַחַד*

3.

מִמְּקוֹר זָךְ וְטָהוֹר בֵּל יִגְרֶשׁ רִפְשׁ
יִדְלֶה, וְשָׁב הַמְּנוּחָה
מִמְּעֵין נְאֻמֵּי מִרְפָּא לְנִפְשׁ
יִשְׁתֶּה, וְנִם אֲנָחָה*

אם

(* חצרו האלוף הנכבד רחוקה, הורני וסופר וסיר, כמס' יחודה ליב יוטלס
כ"ו, ראש קהל עדה יסודון צקיות סראג הצורה *

וְאֵת כָּל־דְּאָגָהּ, תִּמְיֵד עֶצֶב מְלֵאת
מִגְבֵּה תַחְתֵּי עָלֶיהָ נִדְרָה יִרְאת,
בְּכָל תַּמְצָאֵי כֶשֶׁל, צֵל רוֹדְפֶיךָ,
וּבְכָל זֶה אֲכַבְדְּךָ אֶהְדֵּר בְּנִיךָ,
וְאֵת תַּמְאֲסֵינִי, בְּעֵינֶיךָ קָלוּתִי,
הַגִּידִי מַה עָוֹל תַּמְצָאֵי בְּכַחְרוּתִי?

ה ש י ב ה

הִם עֲלוּמִים! אֵל עוֹד תִּפְשֶׁק שְׂפֹתוֹתֶיךָ,
הֵן בְּמַהֲלָלֶיךָ תִּגְלֶה חַטָּאתֶיךָ *
אֵף לֹא מִמֶּךָ יֵצְאֵתִי, עֵתָה יִדְעֵתֶיךָ,
כִּי נִדְבַרְתָּ וְנוֹקֵשֶׁת בְּאִמְרֵי פִיךָ *
הֲלֹא שָׂמַחְתָּךְ עֶצְבִּי, חֲדוּתְךָ יְגוֹנִי,
רַב אֹרֶךְ חֹשֶׁפִי, רַב כַּחַךְ רַפְיוֹנִי *
אֲנִי עוֹנֶה אִשָּׁא, מִמְּשׁוּבְחָךָ אֲנַנְעוּ,
פֶּשַׁעֶיךָ אֶסְבּוֹל, עַל כֵּן לֹא אֲרַגְעוּ *
כִּלְיֹת לְרִיק כַּחַךְ, וְאֲנִי חֲלִישָׁתִי,
נִבְהַלַּת בְּמַעֲשֶׂיךָ, לִכֵּן בִּשְׂשׂוֹתִי,
אֵל כָּל פֶּחַ וּמוֹקֵשׁ בְּרִגְדֶיךָ אֵצֶת,
וְאֲנִי יָקוּשׁ, חִילִי וְאוֹנִי רֵצְצֹת *
זְרַעַת עָמַל, וְאֲנִי הַבֵּל אֶקְצוֹרָה,
תַּחַת הַטִּיס הוֹחַ, בְּאִשָּׁה מַחִיר שְׁעוֹרָה *
עַל כֵּן אֲשַׁקְּפֶךָ בְּמַר נֶפֶשׁ וְאִיבָה,
אֲשׁוּר שַׁחַתָּה הַיְלִדוֹת, תִּסְבּוֹל הַשִּׁיבָה *
* ש י ב *

אל תבקש מגדנות
אל תאכל מעדנות
ושמור מפתחים וצננים *
או תרבה שנים *

הבחרות והשיבה *

הבחרות *

מה זה שיבה, עקב עלי תגדלי,
ברעם פגוד ראות כי תשפילי,
ואהי כחגב בעיניך כי תכוזיני?
הלא לי תשחק תכל, ורועה תחבקני,
מסלאים ימי, אור יהל עלימו,
להם עז ותעצומות חדרה תעטמו;
רגלי באילות קלו, לכל טוב אצו,
ידי לא תרפינה במלאכה חרצו,
כל ילידי מחשבותי עשות לא אחרתי,
מעשים החילותי פלותם מהרתי *
חזק בשמיר לבי לא ארע פחד,
לא אירא מוקש פחת ופח יחד,
לחם היום לקרח לידה שחקתי,
טלעי נגף תלפיות לא רחקתי *

ואת

* המסורר הזין המלוח האלם מלשון קור וחום, כמו שהזינו הבגדא בזמננו
הכל צודי שמים חזק מלניס ופחיס וכו'. חזק בפטרות הכפוז לניס וכחוס צד
עקס, הם מלשון הסח כחזק, ולניניס צלניס, כלומר מוקש וקוליס *

לִבְתָּ עִם סִטִּים פּוֹרְצֵי פְּרִץ
יִהְיוּ פֹה, וַיָּנוּעוּ
שָׁם, בְּמִשְׁפַּט יְבוֹאוּ
כִּי לְאִמּוֹנָה גָּבְרוּ בְּאֶרֶץ *

עֲזוּב מוֹרְהוּ
אֲשֶׁר יוֹרְהוּ
דַעַת הַשָּׁמַיִל וְהַיָּמִין
אֵיךְ יִרְצָה הוּא
אֶת קוֹנְהוּ
הֵן בְּקְרוֹשָׁיו לֹא יֵאֱמִין?

שָׂא עֵינַיִם
לְצִבְא הַשָּׁמַיִם
צוּר יְדַבֵּר בְּהֵם * —
אִישׁ בְּעַר עֵינָו טוֹחַ
יִרְעָה קָדִים, יִרְהוֹף רוּחַ,
וַיִּפְגַּע לְבוֹ, כִּי לֹא הָאֱמִין לְהֵם *

אוֹהֵוּ פֶשַׁע
אוֹהֵב רָשַׁע
אֲחֵרִיתוֹ יִעַק וְעַקָּה *
אֵךְ טוֹב בְּיִשְׂרָאֵל
יֵאֱמִין בְּאֵל
וַיִּחְשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה

שלמה פערדנאמענזאנער

ה א מ ו נ ה

הַסֵּכֶת בְּנִי

וּשְׁמִיעֲנִי

רְאֵה יִשְׂרָאֵל וּשְׁמַר תָּם °

דַּע אֶת אֱלֹהֶיהָ

וּשְׁמַר לְבָבָהּ

מִזְדֵּיִם לֹא אֱמוּנָה בָּם *

אֲשֶׁר אֵין בְּנִבְלֵיהֶם

רַק צָרוּר בְּסִפְיָהֶם

נִבְשָׁם תִּאֲחֹז בְּעַתָּהּ

נְבוּכִים הֵם,

כִּי מִפִּיהֶם

אֲבָרָה אֱמוּנָה וְנִכְרָתָה °

מָה יִסְכּוֹן חַיֵּיהֶם

סָר צֶלֶם מַעַדְיָהֶם

אֵל פְּעוּלוֹת יְיָ לֹא יִבְנוּ

אֵיךְ שָׁמַשׁ זוֹרֵחַ

אֵיךְ יַעֲשֶׂב צוּמַח

לְאוֹתוֹת הָאֱלֹהִים לֹא יֶאֱמִינוּ *

יְדִיךָ אֶסוּף

וְאֵל תִּבְסוּף

חיי איש ארמה *

הָאֵח! שְׁפָרְה־לִּי
 נְחִלַת גּוֹרְדִי
 עֲרָבָה וְגִנָּה
 כְּמוֹ אֱלֹהֵי הַנָּהָה
 בְּכֹל מַחֲוֹז וּפְנֵיתָ
 לֹא תִמְצָאנָה *

בְּאוֹרֵי הַשָּׁדוֹת
 לְמִרְאֵה נְחֻמָּדוֹת
 עֵינַי יִצְהִילוּ
 שֵׁם הַרְרֵי סֶלַע
 לְמוֹ יִקְבִּילוּ
 יְעָרוֹת בְּצֶלַע
 אוֹתָם יִגְבִּילוּ

בְּמָרוֹם הַהָרִים
 שֵׁם מְרַעֵה לְצִאֲנֵי
 וְשִׁמָּה מִעֲבָרִים
 נִשְׁקָפָה שִׁשׁוֹנֵי *

זה

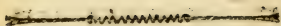
התחלת

תּוֹחַלֶּת, בְּשֵׁם הַחַיִּים!
נָא עוֹד אֵל תִּתְעַנֶּי,
הַקְצִירִי יְמֵי עֲנִי, אֶת מְאוֹר עֵינֵי!
וְחִזְקֵי יָדַי *

בְּךָ מְטִים יְקוּמוּ, רֵישׁם יִשְׁכְּחוּ
בְּךָ יְרִימוּ רֹאשׁ לְעַפְרֵ שָׁחוּ
נָא תִּנֵּי גַם לִי מְנוּחַ
הַקְלִי נֶטֶד דְּרֵאגוֹת נַפְשִׁי
לְמַעַן אֵצֶא חַפְשִׁי
מִבֵּית אֲסִירֵי כַח *

גַּם בָּעַת אֲסוֹן וְחֵלִי
יִזְרוּ חֵץ לְמַפְגַּע לִי
אוֹתָךְ מִשְׁכַּת אַנְהוֹת
אֶקַּח לִי לְמִשְׁעָנָה
נָא נַחֵם אֹז לִי תִּנֵּה
וְחִדְרוֹךְ נַפְשִׁי עוֹ *

הנ"ל

בְּטוֹהַר מְרֹאָהוּ
 כְּבָרְאֵי יִרְאוּ
 הַרְשֵׁי שְׂפָתֶיהוּ
 וּדְגַת מִימֵיהוּ
 עִמְקֵיו יִמְלֹאוּ
 בְּעַלְי קִשְׁקֶשֶׁת
 יָתוּוּ דַמוֹת קִשֶׁת †

פְּנֵי נִים יִטִּיפוּ
 עַל פְּנֵי הַמַּיִם
 וּבְלֵי כְנָפַיִם
 מֵעֵלָה יְעוּפוּ
 מִטָּח יְצוּפוּ †

נְעִימָה עֲרֵבְתִי
 לְעֵץ תְּשׁוּרְגָה
 אוֹתָהּ רַעֲתִי
 לְעֵדֶן תְּשִׂימְנָה †

רִמָּן כּוֹכַב שְׁחָר
 יְעִיר אֲשֶׁרֵנוּ
 בְּכַתְנֵתִי צַחַר
 נִתְהַלְכָה שְׁנֵינוּ

לְרֵאוֹת (בְּאֹרוֹת 6)
 אֵיךְ לִים יִשְׁאָבוּ

ומטל

זֶה שְׂמֵךְ מְעוֹנָתִי
 אֵת גֵּיל חַיְתִי —
 קוֹרֵי זְלוּלִים
 שְׂרוּגֵי תִלְתְּלִים *

סְבִיב יְכַסּוּהָ
 סְתָרָה אוֹהֶבָה
 תּוֹכָה אִשְׁכָּה
 כִּי אוֹתִיתִי *

סְבִיב לְגַבַּיִם
 יִצְמַחוּ בְּבָאִים
 וְהָעֵלִים נָעִים
 כְּרוֹת צַח וְנָעִים *

מִקְרֵב הַהָר
 עַל אֲבֵנֵי בַחַם
 זֶל הַנְּהָר
 צַחֲצָחוֹת וּלְאַט *

אֵל תַּחַת פְּאוֹרוֹת
 רֶהֱטִים וְקוֹרוֹת
 יָרֵד נוֹבֵעַ
 לְבַת הַצְּנַע *

יִרְקַרְק הַהָרִים
 וְעָדַר הַבְּרִים

שָׁמָּה מְמַהֵרָה
לְפָשׁוּט אֲדָרָת
הַעוֹד אֶתְמַהֵמָה
אֶתָּה לְהַשְׁתַּעֲשַׁע?

הַחֲמָה בּוֹעֵרָת
הַרְחָצָה נִסְתָּרָת
מִיָּמִיהַ טְהוּרִים
קָרִים וְצַהוּרִים*

אֲרוּחָה קִטְנָה
אִז בְּצַלְלֵי פְנֵה
תִּרְבֶּה גִילְנוּ
מִכּוֹס יַיִן זָךְ
עָלֵי דְשֵׁא רַךְ
נִשְׁבּוֹר צְמֵאֲנוּ*

מִשְׁתַּיָּה בְּרִנָּה
לְבָבוֹת יִרְחָבוּ
וּמִמְקוֹר בִּינָה
רוּחַ צְחוּק יִשְׁאָבוּ*

בְּשִׁיחַ חֵן תִּבְקֶשְׁנִי
" שְׂתַח נָא מִיָּנִי
" מִסְכַּתִּי בְּגִבְעֵי "
אֶעֱיֵפֶה עֵינַי
וְהִגְבִּיעַ אֵינַי
אֶל בֵּיתִי הַגִּבְעֵי*

וּמִטָּל אֲוֹרוֹת (3)

אֵיבָה יִרְטֹבוּ*

צַנְתָּרֵי גְבִיעֵיהֶם

זָהָב יִרְקוּ

וּרְאֵשֵׁי כַפֹּתֵיהֶם

פְּנִינִים יִבְרִיקוּ*

צִיצִים יִפְתָּחוּ

רַחֵם וְשָׂרִים

עֲלִים יִפְרָחוּ

תִּמְאֹדָה לְעֵינַיִם*

אֲדָמָה שׁוֹשְׁנָה

גְּבֵרַת הַגִּנָּה

יֹפִי מִרְאָה

תִּשְׁמַח רֹאֵיהָ*

כָּל נֶפֶשׁ מִשִּׁיבָה

גִּיל תִּשְׂבִּיעֶנָּה

יָפוּ מִמָּנָה

לְחַיֵּי הָאֱהוּבָה* —

לְעַת חוֹם הַשָּׁמֶשׁ

יְחַד נִרְדָּה בְּשִׁשׁוֹן

אֶל נֶהַר עֵקֶלְתָּוֶן

תִּזְעָה בְּאֲמֵשׁ*

שִׁמְחָה

אל נא תסיעו
לימים יגיעו

תקות אשרנו
לי חלב בעטנים (ה)
לה אהבת אמונים
וחן תתנו*

לבי נא הצלחה
מקומך הרחיבי
וכל נפש שחה
בעיניך הרחיבי*

בלי קנאה אשורה
ריעי מצליח
שירתי אשירה
אל לבי אשית
במחול אצריח
האה! שפרה-לי
נחלת גורלי*

ה . ב . ט

(ח) מילכרייבוע בערפען * עיון אל"הס - שורש עטני

אֹתֵי אֵז זֹנְחַת
 מִפְּנֵי בֹרַחַת
 בְּצֵאלִים לְהַסְתֵּר
 בְּרַגַע נִמְצָאָה
 בְּנִשְׁקוֹת תּוֹסֵר
 עַל לִי הַטָּאָה *

עֵתָה בְּנִגְיָנָה
 תִּמְתִּיק קוֹל רְנָה
 נֶפֶשׁ תִּרְגִּיעַ
 וּבַעַל כְּנָף
 מֵרֵאשׁ הָעֵנָף
 נִגְדָה יִרְיעַ *

אֵךְ בְּרִגְשַׁת קְרִבְיָה
 וּבְהַמִּית מַעִיָּה
 לֹא יִדְמָה אֵלֶיהָ *

יָמִים יִקִּיפוּ
 בְּעוֹנֵג וּשְׂמֵחוֹת
 יִתְדִיּוּ יְסוּפוּ
 יְגוֹן וְאַנְחוֹת
 הוּי פְּקוּדוֹת שְׂחָקִים!
 הוֹאִילוּ לְהַקִּים
 בְּרִית אֶהְבְּתֵנוּ *

שם שרצתי פעמיים לרצות מחדש, ומשתומם תחת ענפי חלה, ואסתתר מפני השמש אשר מרפא בכנפיה. פתאום ראיתי את צעל הרקב מדלב שמה צין העפאים וישורר לך שיר תודה על היותו בחיים חיתו, ראיתי איכה כלכלת אותו ותתן שמחה בלבו למען יתענג בחיים, אז זאלו פני ובהרתי; מלאך ממעל חדש רוח עדינה בקרבי, ואשוב לקרצה אליך ה'! השלכתי עליך יהצי ואומר: האל הנותן לנפול לחם, לא ירעיש נפש האדם; מגביר חסדו על קטני ארץ, לא יתן מוט לנולד צדמותו; אף צהאדים חטאיו כשני, אם יודה ועוזב ירוחם. אף מעל תודתך התמימה דרשתי ואמלא צה כוחם מחיז נפשי, הראיתי לדעת כי גם הדעה אשר הויה חניך צעושי עול. אך לעוצתם תהי, למען קרצ אוחם אל האמת והטוב, אשר זה כל האדם. ראיתי כי גצרו משפטיך מחשפטי אדם; לא כמוהו צנשעמה ומלצך תוכיחנו, לא, גם מוסרך לנו ירוש שלוונו, צתוכחות על עון כוסד להציא לצצ חנמה, להיטצ דרכנו. — רעיון זה הדחיצ לצי בקרבי, והרהיצי צנפסי עוז חדש לחצוק כל אח שח עינים, ולקצד על לבו לרדים כחומים לאמר: אל תירא מפני אצי כל אדם, אל תחה משצט אפו, אך טוב הוא, שוצה נא אליו וירלך, אהצתו לעד עומדת, ואשה לא תכצה לנלח.

אברהם גאלדבערג.

העת וההצלחה.

בשוט על פני הארץ והתהלך צה העת וההלחה יחד נפגשו, ותקשר נפש אשה צאחותה, ותכדתנה צרית, ותלככה שתיבן יחדיו, ויהי צדך ותרא ההלחה כי אחרו פעמי העת, הליכותיה מעדנות ואך לאט לאט נודדת ממקומה, ותאמר לה: אחותי! אמדתי נסעה וילכה ואלכה לכבך, אולם את עטור תעצריני מאוד, כי לרו מצעדיך, ורגלך כצנחוששים הוגשו, ואנכי קל כנפים, הליכותי עוף תעופינה, ארלב על בהדים, אקפץ על הבצעות; על כן לא אוכל עוד ללוד, אפרד מעליך, ואת תתכחלי לאטי עד צוא תצואי אלי אל מחוז חפלי, שם תמצאיני, וכש צצת אחיונ יחד. ותאמר העת: לכי לשלום! אך הגידי נא לי, איה איפוא המקום אשר אמצאך? ותאמר ההלחה: עלה אעלה אל מדום הכי האושר והקדוה, שם קריה עליזה ושמה יטבתה, פה אשצ כי אויתיה. ותשק אשה את אחותה, ותעוזב הלחה את עת דעותה ותפן ותלך. ולהלחה צן ותקרה

יראת אלהים *

אישום שכל ואצטננה לרעת מה היא יראת אלהים? בפי הצינתי צעת
 אדאה איכה התעוטי המודים אשר שתו לי מנעורי, ויחפאו על
 הדבר הזה דברים לא כן. — מודעת היא כי היראה צלולה תמיד
 צבועל כפש צאחד הדברים. זכור אני כי יראתי מפני פועלי און, יראתי
 מאנשים אשר הרעו לי; יראה כזו איננה יראת אלהים; כי אלהים מלא
 אהבה מלא חסד, ומי יתחלחל מפני האהבה? מי יגור מפני החסד?
 לא כן, יראת אלהים דגשה אחרת היא. הדלגה פן אמרה רלון איש אשר
 ארבה ואוקיר, היא יראה טהורה; לירוא את המעשה אשר ידע צעיני ה'
 צאהצתו אותנו, הכה זו יראה טהורה אף קדושה. זאת היא יראת אהבה.
 בנה איראך אלהי! כל עוד רוחי צי. הן משערך צנו איננו כממשלת שליטי
 ארך, אשר תנו לרגליהם עצדים מפחדים מחמת חקותם. כמשפט האב אל
 צניו אתה עושה לנו, אהבה ואמונה אך הנה הענותות הקושדות את
 צני אדם צן.

סלח אל נושא עון! כי אחרתי לרעת אותך. לא צי היה האשם;
 לערוך ערכך לא ירעתי, נחשצתי זרו צדמות דמיוך. אז צערוני
 נער, אם השתערו שמים, ויהי קולות וצדקים, נתנו עלי צקולם לאמר:
 "דאה! קול רעם צבלבל, דעמו פני אלהים." ונפשי הנקיה נצלה מאור;
 יבורתי מפניך ואחצא; ליליד אנוש דמיתך, אמרתי כמקדה צן
 תמותה יקרך, יקלר דוחך, וצחיקך יפוח כעם. סלח אל טוב! אנכי לא
 ידעתך; אנכי לעריץ משלתך; לא עלרתי כח לשאת עיני אליך, ואתך
 אותך כנסך ארך אשר דהצו שולל יוליכו. שא כח אצי! לא מלצי היא
 נסצה, כי ימים דצים צעיני התנכרת. מדי ישצתי דך צנאות דשא, כל
 לין כל פדח הודיע לי חסדך, השושנה הסרישה אמון צלצצי, ודודאי העמקים
 ספרו לי טובתך. אם חטאתי, כעלם אל אציו תת לך ידי חפנתי. אולם
 המה, דחוקך, הצהילו אותי, וישימו צידך תקל חוצל, מחבורת דעם שתו
 על מתניך, ויאמרו כי קשמה נקמתך על חטאת אדם, אז הלל לצי ונפלו
 פני; מדעיד צרוח נצצרה כשאתי עיני אליך היוצצי צשמים! מה דחפר
 עלמותי, עב קטנה צדאותי, ואדמה צנפשי אשר דעמוך ידך גלגלתי, אל
 דם עתוקים נסתי לעזרה, צחלצ מלאים שתי מחסי, הדציני זנחים
 הדציני עלות, ולאצדתי היה תהיה באחד האדם אשר צדי מתנות נרצית. —

(*) יחד עקארטסדויוען.

דברים נאותים, הנה אותה אשמוד עתה לעשות, והאל הטוב יעניי בקול, וימשכני חסד. — האמנה לתת דיוח אל המתנון צין הדרושים אשריד לכל אחד מהם פדק, והיה זה דברי בלשון.

אומר: כי עם המלך בעדת חמיינו הראשונים, כמו שיתבאר בסמוך, מי שחשז כי שבעים הלשון כלם היו גם לפני דוד התלבה, הנה הדעת הבורנת ואשר צפי כל ישרים יתרום הוא, כי רק צימי פלג נתחדשו בדלון האלקים. ועל העת ההיא לא היה בעולם דק לשון הקדש. דלה דצריהם ז"ל צ"ר י"ח ונ"א על הכתוב; כי מליש לוקחה זאת, ומכאן שנצדל העולם בלשון הקודש (ד"ל שראשית מצטא צני אדם אחד הצריאה היתה ל"הק). שמעת מימך גיני גינאי, אנטרופי אנטרופיאה, גבר גברתא? אלא איש ואשה; למה? שהלשון זה נופל על הלשון הזה. — הן אמת כי החכם צעל העקרה (שער ח') סמוך לפדק החצור כתב עליהם וז"ל: ראיותם זאת הבל היא, דמאן אמר לן שלא הועתקה מלשון אחרת וכו'. ומשך דצריהם אל כונה נאותה אללו ע"ס. אמנה לכל הפנים מלכד זאת הצחינה המזכרת יש לנו עוד חוקה ומקובלת והיא דאותנו כי במשך הזמן והסיפורים תמיד נאמר אדם מן האדומה, חוה מאם כל חי, קין מקינתי, שת משרת לי, פלג כי בימיו נפלגה. ולא שנעחקו הסיפורים ההם לכל לשונות הגוים, עיינו דואות כי השמות המזכרים עלמם לא נשתנו, אצל הוצאו אלל העמים כלה בלשון הקדש ממש, אדם, קין, נח וכו'. והלא זו הודאה עלומה ועדות נאמנה מכל הגוים על היות ראשית הכחתן צ"הק. וגם את המופת הזה תקח צידך קודם משכיל! אשר הודכו לי הד"י מוסקאטו, והוא היות מן הראוי נתינת השלם לשלם, וצפרנו מאת השלם שהוא הצודא. וזה כי כמו שחכמי המחקר אמרו צעם בדוריות השעים שהנודה ההיא היות שלמה היא היתה הנאותה לחומר ההוא היות שלם, נמצוא פ' כ"צ צעני מספר השמים: כן כלדק דצדנו שהנודא יחצדך אשר לא חסד צעולמו דצד מן הנאות, לא נמנע מהשפיע על אדם הראשון השלם צמינו (כמו שצאל הכוזבי מאמר ח') את הלשון הזה אשר הוא היות שלם לכמה קנולות שנו, וצפרע להיותו מעולה

צהודאת

החמדנו ימיו קים, מרשה קבלת יעקב, אשר עוד כל יווי ארץ השאר הפארת יחודק צעיני חכמי העמים, ולמען הראות ההפוכות הלוועים האומיים, אין לנו זה חסד, כי אף הוא מוסך מצדיל צינינו וצין חחר יושצי חלד, ועל פן העתקנו הפדק הזה, ושמונו לו מקים צמכהצינו האלה עם איזה קארוים יסמיעוה וצחוספוד ציחור, ונכון לצנו צטוח, שיסר צעיני כל קוראיהם ילדעיו עשם ודעה.

ד"ה בכורי העתים.

ותקרא שמו אשר, כי אמרה כל רואיו יאמרוהו, כי חיס קל אגזיה קדשו
למעלה ראש, עושר וכבוד אעטרהו, וכל טוב החיים אתן צדו. ולעת
יולך צן גם היא, ותקרא שמו דן, כי אמרה דון ידון על כל מעלליו,
יפלם מעגלי ארחותיו, עד ידע להיעצ צעד, ולאט לאט יעלה גם הוא
על ראש ההר האושר, אל יעצתה העירה. ויהי לתקופת השנה והעת
וצנה הלכו לתמוס למסעיהם עד צואם אל מחוז חפצם. המה צאו אל
העיר וישאלו לאנשי מקום איה עה הללחה וצנה אשר? ויאמרו האנשים:
צדעם ומהומה נגשה היא וצנה אל העיר הזאת, לצושי תפארת, כלי
הדרת יופי, וכל יקר דאתה עיניהם, ותגעש ותדעש הארץ מפעמי
מדכצותיהם, ומשעטת סוסיהם; — והנה פתאום צגדה האם צצנה,
ותנס ותקח עמה כל מחמדיה, ויעצרהו דד וגלמוד כעדעד צערצה, וישאר
הנער ללעג וקלס, ולא ידענו מה היה לו, כי הלך ואינו. — ותלך
לצ העת על הנער אשר כי אצתהו תמיק, ותלך לצקשו, היא צמורד
ההר ותמלאהו והנה לולע על ידו, נעלותיו צלו, וצגדיו קדועים
ומטולאים. ותתחלחל בעת צרותה ארתו, ותשאלהו מה זה ועל מה
ה? ויען הנער ויאמר: צגוד צגדה צי אמי, ותעצמי צפתע פתאום,
ואני דלתי אחדיה להשיגה צדדת ההר, ואפול והנני לולע. ולא מלאתי
איש מדחם עלי, מקנאת כל העם ציקר והדר אשר התפארתו צו צתחלה,
על כן צאה אלי הצדה והמחפור אשר דלית. ותאמר אליו העת, אם שו
תשוב עמי, וצקולי תשמע, ונתתי לך לחם לאכול, ולא מעדניים לשצוע,
וערותך אכסה צבר, ולא צעדי יקר ותפארת אעדך, אך כל אשר אתן לך,
לא צתהרה ינתק מומך. ויאמר הנער: עוז מעע מידך וצטח ושלוח צו
מהון יקר צגאווה ורהצ ומבצל ימעט.

אלמוגי *

על קדמות לשון הקדש ומנהג לשון ארמית בעכנו.

(העתק מספר מאור עינים להחכם הגדול ר' עזריה מן האדומים,
חלק אמרי בינה, פרק כ"ז, עם איזה הערות ותוספות) *

נדבה אשר דצתתי צקלת פוקי הקודמים, להרין על אודות לשינו
הקדושה והאותיות והנקודות והעעעים המתיהקים אליה קלת

לצדס

* על דבר יקר ערך הוצרים הנכצרים האלה, הנאמרים צספר היקר הזה, אשר
אמר נמלא ציר כל, ולהסר תחשנות ערותם, צצוי אשה העצרות. זאת פליעה

הלא נלמדס מן השיחה הפשוטה של לשון הקדש • וכן יפה פירש דס"י ז"ל שפה אחת לשון הקדש • ואתה תחזה חושבניה דדין בחושבניה דדין עם התיבה מלופת, וכמו שהיטע לדוד דדרוש הזה החכם כוזבי מלמד ז' סימן ל"ד, ומלמד ד' סימן ל"ג •

גם צין הנוצרים החכם הגדול אויגוסטינוס כתב כי מלדס עד הפלגה היה העולם כולו שפה אחת • ויהי כי העלוי פדילי הדוד כלסון מדצרת גדולת לאמוד הזה נכנה וכו', הוכיח ג"כ כלסון; אך ענד וניתו חסד לל משכו ידס את לוללים נשאר כלסונס הדלסון וכו' • והחכם בירוסו הכנסי עם היות שלל יחס כלכול הלסונות אל הללהיס, כלסד לל ידע את הסס, וכתב בתחלת ספרו הכרזעי, כי דללות נח סהכל הלדס לרוב, חלק את האסיאה והאפריקה והאירופא צין לללליו, וישלחם לים וניתו אל ארץ מיוקדת אליו, ובי צנת קל"א אחד המכול ממרוד יסך את עיר כל כל ואת המגדל הנפלל ולא יוכל להסלימס, הכה קרוב לסוף ספרו הסליסי כתב, כי נח נקדל ג"כ יאנו, שהוא מלסון יין (לפי סהכל ליטע כדס), ולסדו אסד נקדלת מיציאה היו מננים אותה ארציאה, מגזרת ארץ, כלסד היא היתה חס כל סוגני ארץ • וסלחדי מותה נכוח אשחה, מגזרת אס, כי עלתה לנודס היסודות עד לשמיס • ודנדים אחרים כמוהס, אסד יורו על הרגל ל"הק דרורות ההמה •

ולקאטו הנדפס בחלק שני מספדי בירוסו תמלל כי על סס ארציאה הכוזרת נקדלת העיר הקדומה מלוד אריצה די טוסקאנו • וכמו כן מחנר האיטלקי צספר קלר מוצא לשון טוסקאנו, אחר הוכיחו שהעדינה היתה קדמונית, וכי אכטיה יללו לדלסונה מללל נח הציא קרוב למאה מלות הנמללות כלסון הנזכר מגזרות מל"הק, כמו צסורה אמבשריאה, מסורה מיסורה, חרזוניקיז קארבוני, ודומיהס • ולסד כלים סס מחכמיהס דהקדמת דקדוק ארמית יפה מלוד, (אסד מדצני הכחוד דהקדמת המתודגמן כנד איך גנוב הול אתו תמכו) כתב כי צעת ההפלגה נסדרו כמה מלות מן הלסון הקדש פזורות ומסוצסות דרוב הלסונות המחודשות, ואיך אותס סמללו קרוב למקום הפלגה נסאר לסונס קרוב ללסון הקדש, כגון הלדמי והערזי והעמיס הנלוים אליהס צקלות המדח • וכל אסד יספו להסדחק, כלסכנו ויתר גלילות הנערצ יסך לסונס להסדחק*) • תמכו • וזה קרוב למה

סכת

(*) חתנה גם כלסון חכמיה מללל כמה מלות מלות לסון עברות, כמו בנה בויעו, צד וייטע, סרובא וזיפען, עז גייו, שאור וזיער (טייג) ארץ ערע, ורנדים כמוהס דססנתות איזה אריות סרש ותועותיהן • והנה כנד העלו

צבורות גזעי הנקראים ומדותיהן, כשם נשד המורה על הזקק דליתו
מלשון אשורנו, וגם על נשירת כנפיו צהתחדשו כפי הידוע. ושם יד
העולה במספר פרקיו *) ושופי הורלותיו, ויתד הסגולות המיוחסת לו
בהקדמת ספר התיקונים וצתקונא שתין ותשע, וצמתיחס לשמו יתצדך כצד
גודע כי אלל הנמי האמת דצו סגולותיו לתלפיות, מה שלא התפרסם
צזולתו מכל לשונות גויי ארץ. וכמו כן אותיותיו התעלו להורות על
אמתת כל עמס שפל או גבוה, כמצולר כלזה מהדמצי"ן על הכתוב וכל אשר
יקרא לו האדם וכו', הן צצחית הלשון הן צצחית האותיות, אשר צלי
ספק נצדלו עמו כפי מה שיתצאל עוד צפדק שלפניו. וכן צאופני הורלותיו
הנקראים אלל היונים והרומיים עיטאפורה (metapher) תמלא חכמה
מפוארת, כדצד יעקב על התעתדו למות ושכבתי עם אבותי, כי צצת'
המלות האלה נכללו שני עקדים גדולים אשר כמה חכמים ולצלדין כללו
לכתוב ספרים על אמתתם, ועדיין דצדיהם לא יספיקו, כי כנוי המיתה
צצגיזה הלז תורה על תחיית המתים ויקילתם וקומם, כמנהג כל סוכצ
אשר מסתמא יקום, אם לא מלד הקללה אשר שגצ לא יוסיף לקום. וחילו
הואי התם עם החכמים דפרק חלק עניתי אף אני חלקי מכאן רמו לתחיית
המתים מן התורה. ואמרו עם אבותי אשר יסוה אליו ג"כ לשון האסף
אל עמיו הלז יורה על השאלת הכפס, כי לולא כן אצותיו ועמו איה הם?
כצד הודעתיק צפרק העשיתי כי הלאשון מחכמי הודו כפי כוסח פלוטארקו
וקלעמענטי צהיותו כשאל עאלכסנדר: מי תחשוב מדוצין? החיים או
המתים? השיב: החיים, צאמרו כי המתים אינם עוד תאותה. גט תאמר
ונפשו קשורה בנפשו צאמת יכלול כל מה שהליעו החכמים צספדיהם על
אמתת אהצה צין שנים **), ודצדים כאלה נאותים מאוד אלל החכמים
הלז

*) ר"צ מספר י"ד פרקו (פראקטורען) האלצעות, שנים לצורה ושלמה לשאר האלצעות
ואמר ושרתופי הוראותיו כי יד משרט ירה, והיא התנועות הרצות
והקלות אשר לה להושיטה לכל דד, כמו תנועה ההשלכה.

**) ליתר ציאור להלמוידים הקוראים, נפרש דצדו ונאמר: כי חכמי המחקר צציעו
אומר, שההצה האמתית שצין איז לרעשו היא אהצת הציווי, ר"צ אם שניהם
שוים צצוג עצם ותכונת נפש, ונטיית זה כנטיית זה, וזהו אהת להט
צהצתם ונאחצם, צצפסם וצגייעולם צצדד אהד, וכמהו: והנה הוא צחילו
לשני גופים נפש אחת, על כן דצקה נפש האהד צציעשו, והיא האהצה העגוה
וצהיות כי תנוח ל"הק צחר צמעטאפער ונפשו קשורה בנפשו להודות
אהצה עום שצין שנים, זה לך האות כי רוח אלהות, רוח חכמה נוספת צמיסר
הלשון צקריאתו עס לכל דצד, כי צתאמר קלר הרחיב העתיק לנאד אהד צלהצה
הרצה צע"י מחקר יטופו מלין, על כן הלשון הנאח קדש היא לז'.

חינו כאלו חשבו הפילוסופים בצנזורה שתהיה מנפס ידנו החשבונית
 ותדקק בכל הפועל וכו', אבל צנזור אלהים ילטייר האויר המגיע אל אזן
 הנביא צנזרות האותיות המודות על העינים שהוא הפך להשמיע, כמו
 שכתב ג"כ החכם דיקאנט"י פסוק וישכח הצדקה צנזר על התפוז וכל העם
 דואים. גם יקדיה האלכסנדרי קצב צוה מסמדות כספיו המתואר מעשרת
 הדצרות, וסעד לדצויהם צמיד דצה פסוק ישקני, שאמר הדצור עלמו
 היה כחקק מאליו וקולו נשמע. אשר על בן היה אדם לריך להצנת הלשון
 כמו שאמרנו, אבל ציתר הלשונות אפתן לצלובתיה למוראזי (ירושלמי
 דמגלה פ"ק) שאם קדמו לרוד הפלגה אפשר שהיו הסכמיות צנזרות צני
 אדם, ואם לעתם הושפעו ויתילדו על משפחותם יתוארו גם הם למקודים
 מאת האלקים, לא צדיקה חדשה אבל הערת לימוד, ברוחו אשר נוססה
 ציחיקיהם להמליא המלאכות כפי הידוע, וזהו מה שזכרנו למעלה שסם
 ינתן צ"ע ופדקי ד' אליעזר שהמלאכים היוו שוחיו השגחה למרו לכל
 אומה את לחונה: —

ואמנה אחד שהוכח כי הלשון הנצחל הזה היה מודעה לקבלת יעקב
 לצדה יש לרעת כי כדבר הכוזבי מאמר צ' מעת אזינו הצדקה
 היה לו ולצניו שני לשונות, העצרי המסובל צזרעו ללשון הקדש, והארמי
 ללשון חול, וצפרע להמלאם גרים ותושבים צמדינות ההמה אשר עם היותם
 דצות וזו לחות הדצור מזה, כאילו תאמר שלעז הכסדים צארמי היה צמדקנת
 לעז צני משק צאיעאלי"א, הלא האקלים ההוא בלו או רוצו היה מדבר
 צצפת אדם, כמו שכתב פלמוני המוכר צהקדמתו לקדוק הארמי המוכר
 וז"ל: הלשון הארמי נהוג לא צאדנות צכל לצקן, כי גם צמיסופוטמי"א
 (היא אדם נהדים) ואסיריא"ה וערי הערצ וזולת אלה, וכן צנקלה צצין
 מן העדוך הרומיי ערך סיריא"ה היות השם הזה המורה אללם אדם כולל
 אדנות לאין חקד' ואצותינו אשר קדאו את שמות העדים והמקומות ה'
 יראה, רחובות גלעד, והמצפה, ושמות השצעים וצני יוסף וצני משה,
 עשו זה מטעם לשונם המסובל עליהם. וכן שמות האצות עלמם וצפרע
 הצדקה ושרה הלא המה מטצע הלשון הנהוג אלל רוח הקדש, ושם משה
 עם כל מה שכתב עליו ראצ"ע פרשת שמות. הנה יקדיה האלכסנדרי אשר
 צלי ספק ידע את לשון מצרים כתב ראצ ספרו חיי משה, שהמלכים
 יקדאו למים עו"ס, ולזה יאות מאוד טעם כי מן המים נשיתיהו, הן נלל
 המלרי על שם המים, הן מלך עצרי על שם המשכו ממונס.

אולם אחרי הבנם ישראל לארץ צימי יבואע אשר צבר הילודים צנודצ
 הטהרו מעומאות המלרים ולעג לשונם צאורך שצנתם צו, כי כן
 לרעת

שנתה החכם אפוד"י סוף פ' ג' ו"ל: אין ספק שבהסכים העמים על שצעים
הלשון השפתמו צקלת שמות ופעלים מן הלשון שהורגלו בו מקדם .
גם הר"ר דוד פרווילנאל"י העומד לנס תורה צעיד מנעו"ה צין חצוריו
המחוכמים העלה על ספר קראו דוד הפלגה יתר מאלפים מלות עזריות
המפורדות קלתם בלשון רוני וק'תם ציוני ואיעלקי וזולתם . כהאמר לרומיים
מעזר כנגדו אונסור (uxor) , ומאלני יך אסילי (axilla) , ומפלגם
ליוני ורומיי פוליקם (pellex) , אוספיראלי (Hospital) אוסף
דלים , קאליאפו (kalliope) שהיא הראשונה אללם בתשע המוסי
(דער טיין מחען) , אפיטרופוס אלעמי הזמרה בתצ הערוך הרומיי שזה
תארה כגזר מקיל יפה , גם קלינדא שאמר היותו כגזר מקול , כמו
שכתבנו סוף פרק מ' מאמר ג' (ושם נאמר : דאש חדש נקרא אללם קלינדא ,
calendæ) , המורה בלשון יפה קדימה בקול , יען כי בהנס בכל יום
דלשון לחדש הירח היה משמיע אליהם על גפי מדומים את ימי החגים
וכל המלמד לתקון קצולס צלותו החדש) , ואקדימאיה (accademie)
מודכז בלשון צית עקד הרועים שתרבס יונתן צית כנישתא דעיא , ומאדם ,
ש"ל אסיפת בני אלם ; כמו שהשיבותי על אודות חזרת חכמים אשר הוקמה
פה פירארי , והדרש ראשונה תאר אותה אקדימאיה , ואמר פלמוני
המדבר היות זר אללו על ועד יהודים תאר יוני , ויהי צאמרי אליו כי אולי
מואלו זה מן העצמי כנזכר דפתה דוחו והנאכהו . והנה מן הדברים האלה
תלא לבו הוכחה דבה לכך מן הראיות שקדמו בו זה לשון הקדש קדמון ואצ
לכל יתר הבלשונות להיות דשמו צפרט ככר וכשאר בכל אחד מהמה עד כי
בלק תשפיע היות יתרון זה לצעליו שיכול הוא מלך הצינו מיניה וציה
מלות דבות אשר ציתר הבלשונות ליוגר צאמת שפת לא ידעתי אשמע . —
והנה צחמיה וצחצונה כתצ הכוזר האלקי צמקומותיו המזכרים שזה לשון
הקדש לא נמאל מהסכמת עם על מדעי מלותיו , אצל נולד ורגל על
לשנו מאלו היה לרוח חיה ; כדבר אונקלוס לרוח ממללא . כי הנה תכף
להצראו שהיה כצן עשדים חנה כמאמרם ז"ל צ"ר י"ך ונדבר דבה י"צ ,
וסיר דבה פסוק לאינה ודאינה , אף צהיותו יחידיו הולך ללשמוע קול
אלהים מדבר אליו על עץ החיים והדעת . והקיל אשר כזה (כפי מה שכתב
הוא כוזרי מאמר א' סימן מ"ז ומאמר צ' סימן צ' לענין קולות מתן תורה)
איננו

העלו היות מחזרים אשכמים כאלה על ספרם , אך הנה הזכירו אדם קלסו ,
וצלוח ה' את דרכי חקנלס יחד ואוביף עליהם כהנה וכהנה .

להתרחק יודן מן המקום אשר הובלו שמה; וכן המסופר בספר דרכי נעם
 לצן חניצ על השי"ר כל"הק אשר חונצ על מנצת סד לצא המלך אמניוהו,
 הוא חזוק דצ לזה, ונלמוד ממנו כמה דברים כפי ויה שתראה שמה' ודברי
 ידמיבו כלנא תטמדון להום וכו', היה שלא כדרכו ארמיים, צהיותו חפץ
 להשמיעם אל הגוים עלמם יושצי צל, ונאילו יאמר: הגידו דברי אלה להם
 צאותו הלשון שיצירו.

ג מודעת זאת כי צתחלת גלות צל כצוכנלד נוה ללמד את הילדים
 ההם ספר ולשון כשדים שהוא ארמי, מכלל סעד הנה לז ידעוהו.
 ולא היה לו לדניאל לספר לנו דברי הכשדים אל המלך צנשונס עלמנו דק
 להראות כי צין יתר חסדי ה' עליו למד אותו צאד היעצ, כל סנן צהיותו
 הנה צמינו כפי מה שנקל להתבונן צהעריכנו תרבוס דניאל לאשר צעזרל
 אזו זולתו מן הנמלא איתנו.

אפס צשצעים שנות הגלות כל המונות ישראל אשר השתקעו צכמה ארצות
 מן העמים שנו צלי ספק את לשונם, וצפרע למדו את הארמי של
 מדנית צל וצניצותיה, עד כי צהטות צרת הגלות את לצ הצנים להסד
 מעונות אצותם אשר צימי צית דלשון צעלו וטכחו את התורה ומניתיה
 יעד שעל מהלך שדי יהושפט ללמד צעדי יהודה כתוצ דה"צ י"ז: ועמהם
 ספר תורת ה' וילמדו צעם. וחלקיהו הכהן צימי יאשיבו אמר כמגיד חדשות
 אלל ההמון: ספר התורה מלאתי. ומקדח מלא הוא, ותשכח תורת אלהיך.
 לא היה להם צבלותם לא ספרים ולא אופנים ללמוד אותה דק צלשון האדוני
 הידוע להם נעתקת ונפתרת כפימה שיכלו ושיקדעו קלת המשגילים צהשפניות
 הדצה אס צמלות ואס צקלת עניניט כמקרה כל דצד המוני וכל מורק מכלי
 אל כלי. ויהי כי סז ה' לרחמם התעורר עזרל הקופר והשיצ את התורה
 מצוקקת ומעוברה צכצצה האשורי וצלשונה הקדש, אשר כדצד כוזרי מאמר
 ג' סימן ט"ו נשמרה צלצ הכהנים והסנהדרין צעצוד הלורך להורות משפטי
 דק. אמנם המון העם וצפרע יושצי הגצולים לא ידעו ולא יצירו דק
 הכהונה אללם צלשון הארמי וכימי קדם. הלא צדוד הוא צסוף דצדי כחמיה
 כי למיעוט היהודית הנשמד אלל דציס מהם היו קלתם דורנים הגתות
 ציום השצת ועומסים על החמורים, וצניהם הני מדצד אשדוקית ואינם
 ומדיין לדצד יהודית דק צלשון עם ועם. וכן כמשך הדצוד הארמי גס אלל
 הידועלמייס כל ימי הצית. כי הנה הלל הזקן מאה שנה לפני החרצן אמד
 צלשון עם לוועז נגד שמיא וכו', על דלעפת אטפוך וכו'. גס היוסיפון
 לרומיים פ"ה ספר ג' דצדדו על הכהנים וצגדיהם אמד: צלשוננו (היינו
 צארמי הכהוב אז אללם) הם קדארו כהני, כהנא דצה, תכנסין, כתונתל
 וכו'.

לדעתי גזרה חכמת הטבחהו, מלודף לאמדם ז"ל צדקתי ד' אליעזר סוף
 פנ"ח, וצמילתא דזוא אל פועה פדסה ה' ובהנחומא פדשה צלק וסיר
 השירים דבה פסוק גן נעול, שגם צמלרים לא שנו את לשונם, יאמן שכלם
 גם המונייהם היו מדצדים חנויך צלשון הקודש י והנה לך כמה עדים נאמנים:
 אמור נא שצולת ויאמר שצולת, ולשון לחי החמוד אשר כפל על חמוד
 חמודותים, והדצה שנות אנשים ומקומות, כמו גלגל, ירובעל, דמת
 לחי, נעמי, שמואל, יקדיה, ודציי צולת אלה, אשר עם העתק ספור
 עניניהם ליתד הלשונות הנה השמות ההם עצמם לא נשתנו ממה שהונחו;
 ואנשי חזקיהו אמרו אל דצסקה דצד נא אל עצדיך ארמית, כי עם היותו
 נכדי צאלטו שותעים אהנחו, ואל דצדצד אלינו יהודית שהוא ל"הק * צלזני
 כל העם וכו'. וכצד דליתי צין כמה מטצעות קדמוניות לךוד פנ"י חושצ
 מנעו צ"ה מעצב כסף אשר צלרו האחד לורת ראש ארם וסצציותיו כתוצ:
 המלך שלמה צלשן הקדם וכתיצה מדוצעת, וצלרו השני לורת היכל
 וסצציו כתוצ: היכל שלמה י

ואם ספר אלרד הדני שצא מעשרת השצעים עם כל מה שכתב עליו
 הדאצ"ע פרשת שמות ים קלת אמון צו, הלא הוא אומר צצדוד שהם
 וגם צני תשה מדצדים צל"הק, בי שמרו על ארמת נכד את הלשון שהיו
 לראשונה נוהגים צאללם, כפי הנמלא כתוצ ג"ב פ"ג מעודל ד' המקוצל
 לנומדים וליונים י שאחרי הוסרם צבלות שמו על לצס לצוצ אל ה' ולצלמי
 התערצ עוך צכל גוי מגויי הארץ אשר החעיאוס, כי על כן הוסיפו צצחירתם
 להתרחק

* על רחיה זו יח לפתק צהשקפה ראשונה, כי צאמרס ונכדי חזקיהו ואל דצד
 אלינו יחורריות, ינה אמרו עבריות, וזהים הדעה נוטה צלשון יהודית חיינה
 עצרית גמורה, דהיינו הל"הק הנמסרה צידנו, וצחמת הוא דעת דציי מחכמי
 העמים צלשון עם יהודה כצד היתה צעה היתה גבומגמה ומעורצת מנשדית
 ואחורית, אשר על כן נשאנה שס עצרית ליהודית, (והם הפדיוו על המדה
 להיות צונים על יסוד רעוע הזה, ולחמר שמוצת הסיצה צלרו הקוסיות והתמורות
 צלשון הנציה ירמיהו), חכן טעית היה צידס, כי חס אמנס הלשון היתה
 צלולה צפי שחר שצעי ישראל תחת מתצלת ירצעס ושחר מלני ישראל, אשר
 צילדי נכרים הספיקו, ועם תועצת מעשיהם השחיתו לחות שפתותיהם, הלא
 נשחרה נקיה וצכה צפי שצט יהודה הנשחר חז צדד על אדוניו, וצגוים לא
 התערצו; ונחפוך הוא, על כן קדחו שס עצרית יחורריות להורות נקייתה
 חשך הוא צפי אנשי יהודה, להצדילם מלשון עצרית הנגומגמה צפי שחר
 שצעי ישראל י (ועיין מה צכתתי צום צהקדמוני לציוחרי ותרגומי לספר ירמיהו) י
 והכתוצ וצניהם חלי מדצד אחרות וכו' והיוס מבידין לנכד יסודית, הוא עודל
 וצונה צלשון יהודית לא תורה על העורצוצ וצצולל הלשון י

ארמונות ציון דצרי התנאים שזכרנו * ואפשר כי לחוץ הכונה הזאת הניחו
 ג"כ את לב ההמון לענין תפלת לזכר צבאם היא מאלו הנאמרים בכל לשון
 שלא יסדרוה (וצפרט אשר לעולת התמיד) דק בלשון המפורש סקדו אנשי
 כנסת הגדולה ולא בלשון הארמי, כאלו צדקות ופרק אלו נאמרים אל
 ישאל אדם לרכיו בלשון ארמי ואין מלאכי השדת נזקקין לו * גם אמרו שתינו
 מכירין זו, היינו דרך מליצה, כדצרי בעלי התוספות פ' אלו נאמרים המוכר
 להודות שהוא חבובם בעיניהם מעבוד אחרתו זו להכניס תפלותינו אל היכל
 הקדש * וכל זה לשמור ולעשות כי כל הנקרא צבא ד' בלשון הן תורה הן
 תפלה לה יבי עור בנזכר ארמי משום הכבוד להם הקדש אצל שתחזור
 התורה כפי האפשר לאכסניא המדוקדקת שלה * ואולי לכמה זו בעינה היה
 מה שסופר בירושלמי דשבת פרק כל כותבי ומס' סופדים פט"ו מעשה דג"ב
 שהיה עומד על הכנין צהר הציון והציון לו ספר חיוץ בתוך תרגום ואמר
 לבנאי וגמזו תחת הכדצך; אשר לפי אומד הדעת היה נון הנוסחאות
 ההמוניות אשר לא היו מבוזרות אל המלאך בכתבי הקדש, אך למען לא
 יחדל ההמון מהצין כפי בחס את דצרי התורה נהנו אללם צלפת המקומות
 את המפורגמן, וכן תקנו פ"ק דצדקות הסלמת הפרסיות עם תרגום
 אונקלוס המזוקק שזעמים וכו' * —

אז"ל שז נסוד לל"הק, ונאמר כי מן הכחות הוא שמוכר עליו דבר
 מאלו בירושלמי דמגלה פ"ק, וכן צמדש אסתר סוף פרשה ג',
 והוא ארבע לשונות כאלו לעולם שיסתמש צהן, לעז לומר, דומי לקרב,
 סידסי לאילוי"א, עברי לדבור, ע"כ * שהכונה בלעז לומר היא לעז יוני,
 עם שדע כי היוני יש לו לשון מיוחד להעלות על ספר ולשון ידבר זו היא
 אל דעאו, אשר עליו אמרו ז"ל במגלה לעז יוכית לכל כשר * ומלאחי חכמינו
 משתמשים פעם צה ופעם צה, כגון אסימון דפרק הזהב, שהוא הנסף,
 מודו"ם שוטה צפסיקתא דשמעו כל המודים היא לעז * וממנו אללי ספרי
 המידו"ם צסוף ידים וחולין פ"ג, היינו ספרי שעות * גם דיתקי ד"ל צדית
 היינו שער תנאים, וע"כ אמרם פ"ק דמניעה דא תהא למיקס, אינו אלל
 נחות צארמי על היוני *), כמלת אפותקי ב"כ שאמרו אפר תהא קאי,
 וקפנדריאה

* טוב להלמוד מזהן וחסן לדעת שדאי כל לשון על מכוון, לפקוח עין על זה,
 ולהעלותו על זכרנו, לכל תפי' לו זאת לפוקס, לחשו צעעות שכל מקום
 שהגמרה דורש נוטריקון על אחד מאלו היותה המשתמשים זו בעלי הש"ס,
 שם צהית מורכבים ומלות נוטריקון הילל, כמו אפורקי, קפנדריא,
 אפורפורום ודומיהם, אלל חינו, כן, כי דרשם בלשון יונת, אך צדק
 אסמכתא

וכו', כמו שזכרתי פ"ט מאמר ח' • ושמאל הקטן פ"ק דסנהדרין וסו"ס
 פרק עבלה, אף הוא אחד בשעת חיתתו שמעון וישמעאל לחדש וכו"ס
 לקטלא ועקן סניאן וכו', עד כי זהבתי גס כן על קאת חקידים צת קול
 על דצרי חול היו המלות הארמיות, כפי המוזכר בירושלמי דסו"ס פרק
 עבלה, ובמדרש דידן פרק אלו באמדין, ומבלת תענית פ' י"ח, יוחנן כהן
 גדול שמע קול מצות קדש הקדשים שאמר כלחו עליה לאזלו לאגחא קדשא
 צאנטינא וכו' • —

ורחנה מפרסום הארמי זה אללס תמלא כי המעתיק לנוצרים זהקדמתו
 לספר יהודית ולספר טובים המקובלים להס' ולא לנו כתב שהעתיקס
 מן הלשון הארמי אשר צו חוצרו, כי הם ומעשיהם היו אחד גלות צבל,
 לא כן ספר צרוך שהוא היה תלמוד ידמיה צפני הצית •

מספר חוכמתא דבתא דשלמה הנקרא ספר החכמה שעליו אחד הרמז"ן
 זהקדמתו לפירוש התורה: ראיתי הספר המתורגם וכו' (אשר
 כל דצרי תמלא צפרק ז' ממנו) קדוב הוא אללי, אם לא נעתק, שחוצר
 מאת המלך שלמה צלשון ארמי לשלחו אל חיה מלך אשר צקלה המזרח •
 אולם עזרא הכהן לא שס ידו כי אם צספרים שחוצרו מאת הנביאים צרוה
 הקדש ולשון הקדש, גם חכמינו צצניה והשכל לא קיימו רק המאוסים
 ומקוימים ממנו •

וכן נראה שגם אחד החרצן נמשך המנהג שהוא צפליעה הנארת בירושלים
 וסניצותיה כלשון הזוהר לרש"י וחציריו • וד' יוחנן חצר את בירושלמי
 בארמי קלילא כצדריהם דים צ"ק, וצמבלה פ"ק אחד י' יוחנן כהירנא כד
 הוינא עליה וכו' • ולשון השערות הסמוכיות גם צצניה וצדיתא • בנן
 נוקבין, בנין דברין, מיקרקעית תהומא וכו', כמו שזכר צבל ספר כריתות
 חלק לשון למודים שער צ' סימן ל"ו • אך אין לזכור צצין זה הארמי המנאל
 צבמרא דילן וקאת תפלתינו כי הוא מלשון חכמי צבל וסדרים אשר נתנו
 שס כמו שכתבו צעלי התוספות צצס ד"י פ"ק דצדכות לענין הקדים שהיו
 שס ענין הארץ אשר לא היו מכירים אלא ארמית שהוא לטוב •

האמנה סניצ לחרצן שני ה' הטוב כי לא כלו דחמיו למען לא תסכז
 תורתו הקדושה ככתבה וכלשונה מפי זדענו נגע צבל כל חכם
 לצ מן התנאים וצדעט דציו הקדוש ומסדרו לנו צין יחד התסודות את
 לשון הקדש וכתב הקדש על מכונו הן צתורה נביאים וכתובים (אשר לכל
 הפנים צרנד הלל הזקן אל הגד פרק צ' דצנת מהס קבלות) הן צמשימות
 צדיתית ותוספתות סכלס יתאיימות וכסף נצחד לשון לדיק' גם פעמים
 צצות יתישר העיון צהלה מהרגיפתו כי סגס תלמודא ינניס קאת מלות
 ארמיות

נהוג אלל היהודים צעת ההיא של צית שני כמו שזכרנו *), וכן פירש שם רש"י וז"ל שפת כנען שפת ישראל שצארן כנען, כי על כן לא אמר שפת ישראל סתם דק שפתם אז צארן כנען. ופסוק כי פי המדבר אליכם שהציא דמצ"ן לראיתו כצד הוכיחו ממנו הם ז"ל צתנחומא סוף צלק, גם ויקרא צצה ל"צ וסיד צצה פסוק גן עשול שאצותינו לא שנו את לשונם הקדוש עם כל התפודם הנה והנה, ולכן הכונה צו היא כדצד רש"י פי המדבר אליכם צל"הק. ואני להקדוש יקר הנני מוסיף על דצדי החכמים המזכרים טעם נכון צהתיחס תאר קדוש אל לשוננו והוא בילביותו צריאה חלקית צאדם הראשון מעת ימי צראשית כפי מה שזכרנו ולא מוסכם מצני האדם ביתד הלשונות עם שכלה להם צם עזר האלוה הנה הם כלם כנונים אל ההפסד ככל מעשי אנוש כמו שכתבנו צפדק הזה מעטם הזהר סוף פרשת נח. והוא לצדו ינמוד עם יתר הנצרות אשר עליהם נאמר וידע אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד, וכן יצק נואוד תאר קדוש המורה קיום וכלחי, באמרם ז"ל פ"ק דסנהדרין על הכתוב קדוש יאמר לו, מה קדוש לעולם קיים אף לדיקים לעולם קיימים.

* צתחילת כבוד הרצ המחבר הגדול החליף פה המסוגל צסיצה, כי הוא אמר: כי הנה ישעי' צנצוחתו צח לרמוז על מצח חניו הנזכר צסוף מנחות וכו', וצחמת לפי דצדי היוסיפון לרומיים מקדמוניות חלק י"ב, קאפ' ג', חניו אף אערומי קח מערים, להטות לצ תלמי הנולך להרשות חותו לצנות מצח חוץ אשר לא כדה, צחמרו לו הלא ישעי' נצח על זה צפסוק ציום סהוא וכ' ומחשבתו היתה להיות סקוד למשמרת כהונה גדולה על היהודים הדרים צחלכסנדריא, אחרי אשר גרסהו אנעיוכום עפיסהאנס ונכהון צירושלים, ופרעות עשה ציסראל, להדיחם מעלות צרגל לירושלים צידוע. חולט נצוהת ישעי' צזה היה לזמן אחר כדעת גדולי המפרשים וחניו הסך דצדי חלבים חייט דצרו הנציה הזה ולהנחת עלמו הוא דומם.

וקפנדריאה: אלמקיפנאָ צי דרי לעול צבא ודכותיהו, שהם יונית צהלע ועכ"ז הניצו להם צם ליון גס צארמי. אלל היקור סזכרנו צפרק עקילס המודה מים, ואלרסטון שרותא, הוא מן הנכתב צספר. ורונז"י ליון ספק שהוא הלעיט"ו (לאטיין), ופירוש לקרב, לדרוש צדנים, כדלמדנו צסוכה וצשיר דבה סוף פסוק מי זאת עולה, ותהו אצקת רוכל קרי ותמי קדוצ ופיטן. וסורס"י תצואר מן המכילתא פ"ג ופסחים פרק תמיד שהוא אלמי, דלמד ר' יאשיה תכוסו על השה לשון סורס"י הוא זה כאלס האומד לחצירו בוס לי טלה זה. ופ' מדוצה לשון סורס"י נחלק לו כצוד צתורה יגד סהדותא, ונצניא"ים כנלא תלמדון להוס וכו'. ורש"י סוף מסכת סיטה כתב וז"ל: לשון סורס"י קדוצ ללשון הארמי, ואומד לני שזה לשון תלמוד ירושלמי, והישמעאלים קודין לו סודיאכ"ו עכ"ל. ואולי זקק דנינו תס פרק מדוצה צלמדו שהוא הלח והמשוצה סצלסון הארמי צגלילות סודיא"ה. ומלת איליג"ה (Elegie) היא יונית המורה קול ענות חלושה וקניות. והלחרון חניב לשון עצדי היינו לשון הקדש שהוא יפה לרצוד, כי מה טונו ומה יפיו יוכל להמלא יותר תהיות טנעי ממש לאלס הראשון צללמו מצטן אמו הארץ, וכן לנלאיו פדי צטנו עד סגדס החטא צימי פלב. והיך יוכל התעלה על תדרגתו אחרי סמלאו קול אלהים חיים מדצד צו את כל דצדי התורה והנצואה ומיוחד צעס הקדש וארץ הקדש. אשר על כן זקרו דצדי הרמז"ן ז"ל ראש פרשת תשא, והלפורי צסוף סצרו עם עדת אצירים מן המדקדקים שאלמדו כי לכצה זו כנוהו דצותינו לשון הקדש. גס לא סקר תליו של הדצ המורה פ"ח ח"ג כי זה סמו מליון צו סמות ופעלים צעלס ודלסוכה לאצדי הצוסת (*). וצעיני יפלא מה סכתב הדלצ"ע על דצד ישעי"י ו"ט, ציום ההוא יהיו חמש ערים צלרץ מלדים ומדצרות שפת כנען, מזה נלמדו כי הכנעניים צל"ה היו מדצדים. וכן דמז"ן על הכחוצ כי פי המדצד אליכס אמד שזה היה שפת כנען. כי הנה ישעיהו צנצואתו הכוכב צל לרמוז כדצדס ז"ל צסוף מכחות על מוצח חינו אשר הוקס דצסיון תלמי צעיר אלכס:קדיא של מלכים, ולזה אמד כי מדוצ צוא סס צני א"י, יושצי הערים האלה ילמדו שפת ישראל יושצי כנען היינו שפת ארמי שהיה

צבוג

אסמכתא ולסניב להס ליון צארמית אשר היה צימיהס שפת העס הסמוי, דרצוהו צמלות סומדי הסונס הזה; כמו סכתב המחבר.
 (* כי זה סמו, כ"ל לכן נקדח סמו ל"הק, יען מליון צו סמות ופעלים לסמן אצרי סמשל ופעולותיו, רק תמיד מנהס אותו הכחוצ צלסון נקיה, כמו וישכב, ויצוא אליה, וצעלה, ודצתיס, ואיתו האד עלמו כנוהו צלסון צשר עללתו וזה עד לקדוסת הלסון.

דאנקגעב עטה

פיר דען געטמליכען בייאשטאנד אין דען לעטצטען
פֿעלדציגען דער ק. ק. עסטערייכישען הערע.

צור הערשטעללונג אונד ערהאלטונג דעם פֿרידענס

אונד דער רוהע .

געהאלטען אין

עפֿענטליכען בעטהויזע דער איזראעליטען אין וויען , דען 5 .

מאי 1821 .

פֿאר דעם געזעטע ווערדען פֿאלגנדע פֿסחלונען געזונגען : 21 . 33 . 45 . 72 .

118 . 121 .

עוויגער ! נאָטט צ באות ! דער דוא פֿאָן דינער ערהאבענהייט
ליבעפֿאָלל אויף דיא בעוואָהנער דינער וועלט העראבבליקעכט ,
אונד צור בעפֿערדערונג איהרער רוהע אונד גליקזעליגקייט גערעכטע
אונד טוגענדהאפֿטע רוגענטען איבער זיא געזעטצט האכט , דאמיט
זיא איהרע אונטערטאהנען לייטען , אונד יעדעם רוהע , זיכערהייט
אינד גערעכטיגקייט געוועהרען ! — דוא אללוויססענדער קעננעכט
דאז הערין אונזערעם ערהאבענען הערין אונד קאיערס , דאס ער ,
נור פֿאָן דער אונפֿערמייליכען נאָטהווענדיגקייט געדונגען , דיא
וואפֿפען ערגריף , אונד דאס עס דאבייא נור זיינע פֿעטערליכע אב-
זיכט וואר , יענע רוכלאָזען רוהעשטערער , וועלכע דיא געהייליגטען
גרונדלאגען אללער געזעטצליכען ארדנונג אונטערגראבען אונד פֿער-
ניכטען וואָללשטען , צו בעקעמפֿפען , אונד דיא אללגעמיינע רוהע
אינד גליקזעליגקייט אויפֿרעכט צו ערהאלטען .

דיין מעכטיגער בייאשטאנד אונטערשטיצטע זיינע גערעכטע זאכע ,
אונד וואָ זיין קדיגסהער זיך ערהאָב , וואורדען אללע אויפֿ-
וויגלער שנעלל צערשטרייעט . דוא וואנדטעכט דאז הערין דער
אירעגענלייטעטען , דאס זיא איהרע פֿערדערבליכען אנשלעגע אויפֿ-
גאבען , דוא ערוועקטעכט אין איהנען איינען בעכסערן גייכט , דאס
מיט זיא איינזעהען אונד ערקעננען , דאס נור אונטערטאהאנכטרייע

ת פ ל ת ת ו ד ה

על הצלחת צבאות אדונינו הקיסר יר"ה בהשיבם
את המנוחה השקט ושלום בארץ *

אשר התפללו קהל עדת ישראל בעיר הכירה וויען, ביום ש"ק ג' אייר
התקפ"א

(לפני הספלה סוונזים מזמורי תהלים כא, לג, מה, עב, קיח, קכא)

אנא יי אלהי צבאות המשגיח ממכון שבתו על כל
יושבי תבל, וכרוב הסדקיה המלכת עליהם
מלכים צדיקים וישרים, אשר יוציאום ואשר יביאום,
למען איש על מקומו יבוא בשלום! אתה ידעת את
לב אדונינו האדיר הקיסר ירום הודו, כי לא
באות גפשו החזיק בשלח, כי אם נגד אנשי זדון
המפירים כל דבר חוק ומשפט אור היל, לתת שלום
ליושבי הארץ, לטוב להם כל הימים, ואתה בחסדך
הגדול עמדת לימין צדקו, ויהי בקום אנשי חילונפוצו
כל המתקוממים מפניהם, כי אתה הפכת את לבם
לעזוב דרכם כסל למו, תרשת רוח נכון בקרבם
והשפירו והבינו כי טוב שמוע והקשב מפנות אל שמי
קוב, ושלום והשקט שב כבראשונה!

לואת נבואה לפניה היום, להודות לשמך על חסדך
ועל אמתך אשר נמלת לנו, ולהתחנן לפני
כסא כבודך שתריק ברפת שלומך על כל יושבי תבל
צדקך, להשבית מלחמות מקצה הארץ עד קצהו,
ולא ישמע עוד קול תרועת מלחמה עד עולם!

ואתה

אונד געהאָרזאָס איהר גליק בעגרינדען אונד בעפֿעסטיגען , אונד
 דאָס זיאַ ניכט מעהר פֿערטרויען אויף פֿאלשע אויפֿריהרשע פֿאָר-
 שפּיגלונגען , דיא זיאַ אין אונאבזעהכארעס עלענד שטידצען .
 דורך דיזע ערקעגנטניס דעס וואהרען אונד גוטען , קעהרטען אלו-
 כאלד דער פֿאָריגע פֿרידע , אונד פֿאָללעקאָממענע איינטראכט
 ווידער צוריק .

וויר ערשיינען הייטע פֿאָר דיר , אום דיר פֿיר דיזע אונשעטצבארע
 וואָהלטהאט אייניג צו דאנקען , אונד פֿאָר דעס טהראָנע
 דינער העררליכקייט צו פֿלעהען , דאָס דוא דען זעגענדיכען פֿרוי-
 דען אויסברייטען מענעסט איבער אללע וועלטבעוואָהנער , דאָס דער
 קריג פֿערכאנט זיאַ פֿאָן דער גאנצען ערדע , אונד דיא קריגס-
 פֿאָוינע אויף אימעררוועהרענדע צייטען פֿערשטוממע !

אללגיטיגער פֿאָטער ! זעננע אונזערען ערה אבענען מאָנאר-
 כען , קאיזער פֿראנץ דען ערשטען ! שטעמס
 פֿערמעהרע זיך זיין רוהם ! פֿערלייהע איהם איינע לאנגיעהריגע , פֿאָן
 פֿרידען אונד רוהע געזעגנטע רעגירונג , איבער זיינע געטרייען פֿעל-
 קער , דיא אונזער זיינעם מילדען צעפֿטער זיך גליקליך פֿרייען ! ער-
 האלטע איהן , אונזערען אללגעליכטען קאזער אונד קעניג , אין העכ-
 סטעס גליקע אונד אונגעשטערטעס פֿרידען , פֿערמעהרע דיא אונ-
 צאהל זיינער יאהרע ביז צו דען שפעטערען גענעראציאָנען .

זעננע אויך אונזערע אללערגנעדיגסטע לאנדעסמוטטער , דאן
 פֿאָרבילד וויבליכער טונענדען , דיא ערהאבענע קאיזערין
 קאראליינא אויגוסטא ! זעננע דיא האָפֿנונג אונזערער נאכ-
 קאָממען , אונזערען גנעדיגסטען קראַנפֿרינצען פֿערינאנד !
 זאָ וויא זעמנטליכע פֿרינצען אונד פֿרינצעססיגען , שפרעסלינגע
 אונזערעס ערלויכטעסטען קייזערשטאממעס , פֿערלייהע איהנען אונד
 איהרען נאכקאָממען הייל אונד גליק אויף עוויגע צייטען !

אָ אללגענדיגער ! לאססע אויזשטרעמען דען גייסט דער אייני-
 טראכט איבער אללע מענשען ! גיכ איהנען דיא וואהרע אייניכט
 אונד לייטע זיאַ אויף דיא איינציג בעגליקענדע באהן דער פֿעליכט אונד
 טונענד ; דאן ווערדען וואהרהייט אונד רעכט , רוהע אונד פֿרידע
 אימעררוועהרענד בעשטעהען ; דיך פֿרייען ווערדען אללע לעבענרען
 וועזען ! געלאָבט זיאַ דער הערר , אין עוויגקייט ! אמן !

וְאֵתָהּ אֲדוֹנֵינוּ אֲבִינוּ , בְּרַךְ נָא אֶת נֹזֵר רֵאשֵׁנוּ
הַקִּיסָר פְּרָאנִץ הָרֵאשׁוֹן יְרוּם הוֹדוֹ ,
וְתַמְשִׁילֵהוּ לְאוֹרֶךְ יָמִים בְּכִינוּחָה וְשְׁלוּהַ עַל עַם
כּוֹשְׁמֵעָתוֹ אֲשֶׁר תַּחַת שְׁבֵט מַלְכוּתוֹ יִצְלִיחַ וְיִשְׁכּוֹן בְּפֶתַח ,
אֶת בְּרִיתְךָ רַחֲמִים וְהַשְׁלוֹם לְמַלְךְ חַן , וַיָּמִים עַד יָמָיו
תּוֹסִיף וְשָׁנוּתָיו דוֹר דוֹר !

גַּם הַגְּבִירָה חַמְדַּת הַנְּשִׁים הַקִּיסָר יִתְקַאֲרֵא לִינָא
אוֹיְגוֹסְטָא , וְאֵת יוֹרֵשׁ עֶצֶר נֹזֵר אֲחִיו
פְּעֶרְדִּינָא נָד וּשְׂאֵר בְּנֵי הַמַּלְךְ , וְאֵת אֲחִיו הַנְּאֻחָבִים
וְהַנְּעִימִים , וְאֵת כָּל מְשֻׁפָּחָתוֹ הַנְּשֻׁגְבָה וְהַרְמָה תְּבַרַךְ
וְתַרוּמָם , יַחַן לָהֶם אוֹרֶךְ יָמִים , תְּשִׁית לָהֶם וּלְזַרְעָם
בְּרַכּוֹת לְעוֹלָמֵי עַד !

אֲנֵא " שְׂפוּךְ רוּחְךָ עַל כָּל בֶּשֶׂר , וְהַדְרִיבֵם בְּאוֹרַח
כּוֹיִשׁוֹר וְצִדְקָה , אֲזִי תִמְלֵא כָּל הָאָרֶץ דְּעָה
וְשְׁלוֹם אֲמַת יִכּוֹן עַד כְּלֵי יָרַח , אֲזִי יָרְנוּ כָּל בֶּשֶׂר יַחְדָּיו
וַיֵּאבְדוּ תָמִיד יְגִדֵּל " בְּרוּךְ " לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן !

שפּריכע דער ווייזהייט אונד מאַראל .

(אויז דעם לאטיינישען איבערזעטצט) .

I.

דאז גליק פֿיהרט פֿילע פֿריינדע אונו צו , דיא נאָהט בעוועהרט זיא .

II.

דען פֿריינד בעהאנדלע אין דינעם פֿערטרויען זאָ ; אלו ווערדע ער באלד דיין פֿיינד .

III.

טראַגסט דוא דעם פֿריינדע פֿעהלער , באלד שטעקט ער דיך אן .

IV.

דען גוטען פֿאַטער ליב , אונד דולד איהן ; איזט ער הארט .

V.

גור געליהען דעם מענשען איזט דאז לעבען , דוגר טאָרט קעמומט עס איינצופֿארדערן .

אמרי חכמה ומוסר

(נעתק מלשון רומי)

I.

ביום טובה יולדו לך רעים רבים
אם נאמן רוחם אהך , ביום צרה תתודע

II.

בכל סוד אשר תגלה לרעה , זכור אל תשכח
אולי יהפך ביום מחר להיות ערך

III.

אם נשא תשא תמיד לפשעי אהך
הנה נכון מחר להיות חוטא כמזהו

IV.

בכל לבבך אהוב את אהך הנעים
אז תשא ותסבול גם הכבד לבו לך

V.

ימי הילד רק מלוח הם ביד האנוש
והנושה בא לקחת אותם מידו

VI.

גליק איזט דער מאָרט ; ווען ער דעס לעבענס יאמזער
העבט •

VII.

צוויפּאך ערלינט , ווער דורך אייגענע שולד
פֿעלט •

VIII.

אם בעסטען שטירבט מאן , ווען נאָך זיס דאז
לעבען איזט •

יודא ייטעלעס •

VI.

אֵין אֵין טוֹב רַק הַמּוֹת .
בְּהַסִּיר מִמֶּנּוּ מֵר הַחַיִּים

VII.

אֵישׁ יוֹרֵד פְּלָאִים . כְּפִלִּים מִפְּלֵתוֹ
אִם בְּמַעְלוֹ בְּאַתְהוֹ הַשֶּׁבֶר

VIII.

מַתּוֹק לָנוּ מוֹת בְּתוֹךְ נְעִימוֹת חַיֵּינוּ

יהודה בן־יונה לבית ייטלס .

דער היר פֿאַרקאָמוענדע אייגענע נאהמען **מַקְלָט** אייט וועדער
 איין ביבלישער נאָך זאָנסט אין שפעטערן צייטען בייא דען
 איזראעליטען איבליכער פֿאַרנאהמען, אונד ערשיינט אין 4. בוך
 מאָזעס קאפיטעל 35, אויך אין יאָזוע אלס אייגענשאַפֿט נאהמען
עַרִי מַקְלָט צו דייטש (פֿריי אהייטס שטעדטע), אונד
 דירפֿטע היר איין פֿאַמיליעננאהמען ויין, דער פֿיללייכט אויף איינע
 עהנליכע נעבענדייטונג הינווייזט *

דיא אונגעקניסטעלטע ריינהעכרעאישע אונד שמוקלאָזע שפראכע
 דזער אינשריפֿט, דיא דארין אויגעדרוקטע איינפֿאַכע אונד
 ווארדע נאטור עמפֿינדונג דעם בירערן לאנדמאנעס, טראגען דאז
 געפרעגע דעם אלטערטהומס, וועלכע ווען אויך דיא יאהרסצאהל
 ניכט דארונטער שטינדע, דעם זאכקעננער פֿערראהטען ווירדע,
 דאס זיא ניכט דיא געבורט איינעם געלעהרטען דעם מיטטלערען צייט-
 אלטערס זייע, אונד דזע בעטראכטונג פֿערלייטעט צו דען פֿראגען,
 אָב צו דזער צייט אין בודין דיא יודען אנזעססיג ווארען אונד ביר-
 גערליכע נאהרונג אונד בעזיטצונגען וויא זענע איינער מאהלמיהלע
 געהאכט האבען? אָדער אָב דער אייגענטהימער איינעם אנדערן
 גלויבענס אלס דעם יודענטהומ'ס געוועזען זייע, אונד וועלכעס בעס
 זואנדניס עס זאָדאן מיט דזער אבבילרונג אונד זינרייכען העברעאישען
 אינשריפֿט האבע?

פראג ר"ח אייר שנת תקפ"ב לפ"ק

יהודה בן-יונה
 לבית ייטלש

מערקווירדיגע העברעאישע אינשריפט אין בעהמען.

אין בודין אין בעהמען בעפֿינדעט זיך אַכטרהאלב דער דאָר-
טיגען מאהלמיהלע , דיא אבבילדונג איינעס יודען אונד איינער
ידין וואָרונטער פֿאַלגענדע אינשריפט אנגעבראכט איזט :

מִקְלָט בַּעַל הַרְחִים
נָשָׂא לְמָרוֹם עֵינַיִם
וּבְקֶשׁ מֵאֵל הַשָּׁמַיִם
שָׂאֵל יְכַלְהוּ אֵשׁ , וְאֵל יַחֲסֵד לֹוּ מִיָּם
וְאֵל יִמְךָ הַמְּקַרָּה בְּעֲצֵלְתַיִם
וְיִזְכֶּה לְעוֹלְמוֹת יְשׁוּעָה

שנת רצ"ו

וועלכע אין דער איבערזעצונג לויטעט :

מִקְלָט , דער אייגענטהיממער דיזער מיהלע , האָב זיינע אויגען
עכזפֿאַר , אונד פֿלעהעטע דען גאָטט דעס היממעלס אן
(צו פֿעהריטען) דאס דאז פֿייער דיא מיהלע ניכט פֿערדערבע , דאז
וואסער איהר ניאמאהלס מאנגלע , דורך פֿערנאכלעסיגונג דיזעס
געבעלק ניכט איינזינקע , אונד ער (דער מיללער) דער ביידען
וועלטען (נעהמליך דער צייטליכען אונד עוויגען גליקעליגקייט) טהייל-
האפֿט ווערדע .

איש יאהרע רצ"ו 96 דער אבגעקירצטען יידישען
צייטרעכנונג .

דא עס נון אס וואהרשיינליכסטען איזט דאס דיזע יאהרסצאהל איש
אדך השישי פֿעללט , אונד נאך דער גראָסען צייטרעכנונג
דירצו 5296 הייסען זאלל , זאָ פֿעללע זעלבע נאך קריסטליכער
צייטרעכנונג אין דאז יאהר 1536 ?

אם יפעת התבל ככל מחמדיה
 נעימות תשפיע משד תנחומיה
 מקללת אלהים גפשי תשתוחח
 נשען על משענתי קודר אלה
 אור וחדוה לכל יצורים , ולי השבה
 אך אנכי אתאבל , משושי בורח •

על כל יציר תבל תזרח השמש
 גם על עושי רע במחישך ואמש
 אך לעיני כי קמו בל אורה יגיע
 בל אראה מסביב שדות וכרמים
 כל נאות החמדה מגי געלמים
 במחשכים אשבה , בשאול לי אציע •

אך יבוא היום , ועיני תפקחנה
 בו גפשי תבשרני , אנהותי תברחנה
 אבוא ואראה פני אלהים צבאות
 על פני שחר מעל ארץ אנביה
 בין רבבות אראלים נצה ארגיע
 שם תארנה עיני ותהויגה נבלאות •

חיים בן דוב גינצבורג

הַעוֹר בְּאֵבִיב

הִנֵּה הָאֵבִיב שָׁב אֶל הָאָרֶץ
עַל אֲרוֹ וְאוֹזֹב תִּיהֶ וְשָׁרֵץ
תִּזְרַח הַשֶּׁשֶׁשׁ מִרְפָּא בְּבִנְיָמִין
שֵׁם הָעֵדְרִים תִּרְעִינָה בְּאָחוּ
כָּל צִפּוֹר כָּל כְּנָף רָנָה יִפְצְחוּ
תִּבֵּל בְּהַדְרָה הַתְּהַדְרָשָׁה נְעוּרֶיהָ *

בְּמָה נִאֲוָה אֶרְצָךְ , יוֹשְׁבֵי בַשָּׁמַיִם !
אִם נִשְׁמַת הָאֵבִיב תִּפְיֶה בָּה תִּיִם
תִּבֵּל וּמְלוֹאָה יִתְרוֹעְעוּ אַף יִשְׁירוּ
אַךְ מִמֶּנִּי לְבִדִּי כָּל שְׂמִיחָה בְּרָחָה
מִגַּת כּוֹסִי וְחֶלְקִי אַךְ יִגּוֹן וְאִנְחָה
קִרְנֵי הַשֶּׁשֶׁשׁ בַּל עֵינֵי יֵאִירוּ *

יְבִי נָעַם עָבְרוּ עֵת מֵאֲשֶׁר הָיִיתִי
וְלִמְרָאָה עֵינֵי עוֹד חוֹזֵה חוֹזֵתִי
כְּטוֹב לֵב הַתְּהַלְּכֶתִי בְּשָׂדוֹת וַיַּעֲרִים
אַךְ עָתָה , הֵהּ ! עֵת בְּעוֹרוֹן הַכִּיִּתִי
בְּצִהָרִים אֲנִישׁ , לְמִצּוֹא פֶתַח נְלֵאִיתִי
אַךְ דְּמֵעוֹתֵי תוֹלְנָה בַּמַּיִם כְּגִרִים *

הזאת , עלו על לבי עוד דעות מדברי פניאנו ויתר חכמי הרוח , אשר
נדברי פיהם יפתחו לנו ארצות השמים , ואנחנו דואים את האל הנודע
אוחזו בידו מאזני משפט , עלילות בני האדם ומעשיהם צנף האחת , וגמולם
אשר ישיב להם צנף השנית * — צדעיונות האלה השתעשעתי עדי נפלה
תנומת נחת על עפעפי , ואישן *

זכרתנו **במורת** עלי המשכנז מחשבותי עוד לא נחו , ותהיינה לחלוס זר ,
מתמיה כל לז * — בחלומי , והיני יושב עוד על כסאי

לפני שלחני , וכדי תהל לפני , פתאום נגלו לעיני מאזני זהב חלמדות
צדעיונות זהב מעל לשלחן * והנה יד שלוהה משלכת חמדים חזרים משקלות
מלדי המאזנים , מזה ומזה * ואשתצוקן להן וארא והנה הן מפתחות פתוחי
חותם ; חרותה עליהן , תנומות בני אים , העוצות והדעות ; שמות כל
יקר וכל סגלה , דב ערבן צין צני האדם ; אף כל מקדה וכל פגע כל עוז
ובל דע , אשר תקרינה את מתי חלך צתצל ארצה * דגע הצינתי למו ,
ואחל לנסות את משקלן * ותהי ראשית כסותי חכמה ועמד * את החכמה
הניחותי על הכף האחת , והון ועמד על הכף השנית * כמעט צל אלתוך
הכפות , ותעף כף ההון למעלה , ותך צמוט הנאזנים * וארא בי נכדסה
חכמה מעמד , וכל הון לא יסוה זה *

המושקלות האלה לא נכדו ציד , הכצדות או קלות הנה * דעות מהנה
נצדו על גפות היד וקלו על גפות המאזנים ; ומהנה קלו
צהניף אותן ציד , וצצוהן צפלים עד למאוד נצדו * כזאת דלו עיני
צשאתי חיי-חלך וחיי-נצרה יחדיו צמאזנים * — על חיי החלך הוספתני
שלות הזקט , עמד וכבוד , והללחה צכל פעל-גפים — הדציני עליהם
דגזה ודאבה , דיט וקלין , ומארה צכל משלח יד — ועוד משקלות דעות
מספור , אשר כחטיל מתכת דב נצדו עלי בפית ידי , לצדתי יחד על הכף
האחת ; חולם צבל כל אצני משקל האלה לא היה די נצד להצניס אך כמעט
קט את משקלות חיי הנצח , בעצומה לצדה על הכף השנית * וארא בי
לא תעלה מכבד כל ; ולו צבור חצבור ידי עוד על חיי החלך משקל הארץ
וכצד שמש וידה , והעל כל כובצי מעל *

אחרי הדיקי את גפות הוצע , שיתמי שנית על הכף האחת כל הון , כל
עמד , כל יקר , כל נציד — אולרית זהב ובסף וסגרות מלכים ,
לצושי מכלול ועדיי תפארת , חדדי משנית והיכלי ענג , מעדני מלך ויינות

מאזני משקל

לפלאם יקר כל דבר וכבודו פנימה

חזון-ליל

פלאם מעגל רגלה וקל דרכיה יכוננו

משלי ד' כ"ד

בבואי צעדו הציתה , ונפסי עיפה מרוז עמלה כל היום , אז תתהלך
רוחי , להצליג ולהדגיע מתלחותיה , זין מסודרי קדם ומליני דור
ודור , אשר שפתם ידעתי • — הן אמנם רצ ענג וזחת תשצע לה כפש
יודעת לשון וספר ! — ספרי המסודרים מחזרות וזשלי משל , גנות עדן
לה הנה • לאט לאט תתהלך זין סודותיהן , ועל כל מטע חמד , לין
תפארה , תשים לז ועין • פה יחדה אזרח דעק , מתערה , משלח
פארותיו השמימה ; שם תתענג עלי לנח מוצח מארץ נכריה , וזחכמת
לז הנוטע יך שדשו צאדמת לא לו , ויהי מטע להתפאר • פה עליו תנוצה
עושי חמד ; שם פרחים ושושנים , מפיקי ריח • — ומדי קראה צספרי
חמד אלה , תזין גם לרהגות מתי תצל ותהלכות שעפיהם • תראה כי
כרחוק הארלות , כן רחקו מחשבות שוכניהן , ולפי חליפות העתים תתחלפנה
עזחנות כל בני חלוק •

ברב שדעפים כאלה תשתעשע נפשי טרם אטכז עלי מנתי , ומחדרי
משכיותיה יגדשו כל דאגה ועלז על ילדי יום ויום • אכן יתד עז
יהיצו צנפשי דעיונות צני קדם הנשגבות והנשאות מסודריהם ירכיזוני
עלי כרוז דוחם , אשר יפרוש כנפיו , ומעפרות תצל ישאני , אל מדומי
שחוקים • — כן התעדכה דוחי אמש צעז הגיון נציא קדסנו , ישעיהו בן
אמוץ • יפתח שפתיו , וכעוד לא חוללה תצל נראה את אלהי לצאות קודא
מתבו ארץ ונאזאיה , וצידו קני מדה וכפות משקל , צס ימודד ארץ , יתבין
שמים , יסקול הדים , יפלאם בצעות • — וצהלך נפשי צעמק המחשבה
הזאת

המחצת מספרי עמיתו , ויציאם אל ספרו פנימה , מצלי הבין מפי מי ילאו
 הדברים . ואיזה יד חקס דאזוכה על ספר . ומשלחת היך הזאת סזו רצנות
 ספרים עצים וגסים למחצרות דקות שרופות ולנומות . — ומדי הוסיפי לשקול
 ולפלס . ולהתענג על מראה עיני , העליחי ספר רז דפים ועז ברשע על כף
 המאזנים . כמעט העלמתי צו , והנה שלח רוץ צונשמני — היך השלוחה
 קרעה אותו קרעים קרעים , ותחלקס צין ספרי נחצדים טובים , ורק שער
 הספר , והקמתו , רק המה לצדס , על הכף פשאר . — את התו אגד על
 השער קדמתי ואדא והנה הוא מחצרת גצד הוקס על לישועות יעקב צעיד ואס
 צישראל ; ספר איש יושע על כסא הרצנות , ישצו עליו מחוקקים גדולים ואנשי
 שס , אשר מפיבס ילאה תורה לכל עדת צני ישראל .

עוד דזר זר ונפלא , פלא לא יאמן כי יסער כל אוכל הכהיד תחת לשוני . —
 צתסקול הספרים דליתי — דליתי והשתוממתי — כי ספרי הספרים
 ורציהס דז צד המה את ספרי עוצדי האלילים וגמריהס . — כפשי ילאה
 צחותי , ספרי צעלי הקצלה וחכמי האמת ה אל ה שוים צצצד משקלס לספרי
 צצאי תרמית לצס מוכרי כז צמחיד , מחילי את העס דשע וכסל , למען מלא
 אולרותיהס זהב וכרשם עדנים . — לידים וחצלים אחזוני צרותי ספרי
 קדושים כאלה , אשר צידס ונפתחות שערי הרחמים לפתוח כל דחס סגור , לתת
 לו הרוץ ותדי צען , שוים צצצד משקלס לספרי כהני חון , עושי כל זמה ונצלה ,
 מכאפי הכסים הוצאות פתח היכלי אליליהס . — מעי המו צהציעי ספרי
 תמימים כאלה , שותי יין שרף , למען צדוא מלאך ושרף . ולכבוד חס אלילים
 חיים , איש אל דעהו יקראו לחיים , דוקקיס עלי נסאות , מוכרדים עלף
 שלחות צימי מועד וחב , שוים צצצד משקלס לספרי כמדי אליל היין , אשר צימי
 אידיהס וחגס כשעציים דקדו על פני חולות , שתו סגרו ולעו , ויהיו לזעוה
 צעימי כל דואיהס . — פלנות כסתני צדאותי זאת צחלותי , כל עלמותי רחפו ,
 ומרוצ חדת לצי כדה סנתי נועיני , ואיקץ .

עיני צברי נפקחו , ועיני דוחי סגרו . החזנות חלפו לנו , וצנוד הססה גס
 מדאות הלילה הלכו כדדו . ותפעס דוחי . עגמה עלי כפשי , כי נעלמו
 מנגד עיני כפית הזהב , מאזני הלדק והמשפט , לצחון טוצ ודע , שקר
 וצד דק סלה . — אך זאת שמתו אל לצי , והתנחמותי : מאזני שכל הין
 אלילים לצי אדס , פלס הדעת והתצונה , צס יפלס גצד מעגל רגליו ,
 ישקול כל מחשבותיו , אף יצין כל דזר לאשודו .

יצחק ערמער

מצדדים — עם כל הפכוים , עם כל עדנים * ומדי יפוזו זדועי הלך
 והלום ; ואיזהו לרוד קטן צדי * וארץ כי לא מדאם ולא הדך לו ; ואשליכו
 אל הכף השנית משתאה הייתי למדאם עיני , זהיות הלך המלעד הזה
 דז דצ את טעל משקלי כצ"ד , אשר צכף מנגד * — חיש הרימותיו מתוך
 הכף ואשם עיני עליו ואתצונן צו , וארץ חרות על שפתו סניצ —
 שמחת איש בהלקו * — ומדי הוסיפי לשקול ולפלט , דאיתי עוד חליפות
 משקלות שוי"כצ"ד * כן חזיתי כי בילות וההר"בל משקל אחד להנה *

ובסך האזנים דאיתי משקלות דומות למדאם עינים , ונצדלות נכפות
 מאזנים ; תאר ותמונה אחת להנה , כצד משקלן ישנה * צמספר
 לצאם היו יראת אלהים והתחסד — אמונת"אמן ואמונת"הבלי"
 תעתיקים — ומשקלות כהנה עוד ואין ספורות למו *

ואפן וארץ משקלת כתוצה משני ענדים , ואתפוש אותה צכף ידי , ואקדף
 את הדסים * והנה כתוצה על העצר מזה , ממעל : בשפת האנושי ,
 ותחתיה : מצוד ומצוק ; ולעצר מזה , ממעל : בשפת האלהים , ותחתיה :
 מוסר ותוכחת , להיטיב באחרית * המשקלת הזאת היתה דצת כצד עד
 למאוד ; כי לא ערכו ולא שוו אליה צדיאות צסד , דוץ עשד , והללחת
 כל מעשה * ועוד משקלות דצות , אשר כצדו מאוד עלי כפות ידי , כלן
 קלו כמוץ נגדה * — —

אך המון ספרים אין קץ דאיתי צחלומי לפני , אשר חצרו מדור דור מאז החלו
 בני אדם לחוק מחשבות לצס על ספר , למען תעמוד תפארת חכמתם או
 חרפת סכלותם ימים רבים , לתשמרת לדור אחרון * — צהמון הדצ הזה דאיתי
 ספרי גדולים ואכשי סס , אשר הדריכו את העס צנתיצות לדק ומספט , וצעמוד
 אש שכלס הלכו למניבס להאיד להס את הלילה ; וכפרי מתי און ומדמה , אשר
 התעו את בני דודס צאדחות עקלקלות , וצעמוד ענן סכלותס הקדירו עליהס
 את השמש צלהדים * — גס את הספרים שקלתי צמאזנים , ספר מול ספר ,
 מחצת מול מחצת , אולם את אשר דאו עיני אעמון צחצי , למען לא תעלה
 עלי חמת המחצדים , אשר צחיים עוד הָס , צהקלות חרפת מחצרותיהס
 צקהל * — לצד זאת אגידה , כי פעמים דצות כצדה משאת ספר קטן , ככף
 איש , ומחצת עפה לה אמה ארך , עלתה כצכף נגדה * —

ובד' העלותי ספר על כף המאזנים , ותצוא יד שליחה , ותקדנ צו קדעים ,
 ותפלל צו עללות , ותסד משס כל עשוק וכל גזול וכל דצד אשר גנצ

זוּיא פֿילמעזער מוס דווער שויערליך, הייליגע אנבלק דיאיעניגען
 ריהרען, וועלכע איהרע געכסטען אנגעהערעניגען היר פֿערשאררט
 זעהן; איהרע טהייערסטען, דיא איהנען זאָ פֿריה, זאָ אונזייטיג
 ענטריססען וואָרדען! וויא יאממערפֿאלל, וויא דעמיטהיגענד, אכער
 צוגלייך וויא בעלעהרענד מוס דער אויפֿענטהאלט בייא דווען מאָר-
 טענגריפֿטען פֿיר דויע יונגען פֿערוואיטען זיין, דיא אס שטערבע-
 טאג איהרער געליכטען מוטטער היר פֿערווילען, איהרע נאסען
 בליקע אויף דויע שטוממען ליימהייער זענקען, אונד זיך וועה-
 מוטסהפֿאלל זאגען: היר ליגען זיא, דיא געליכטעסטען געגענס
 שטענדע אונזרער הערצען; היר ליגט פֿאטער, מוטטער, גראָס-
 עלטערן, אונד זאָ מאנכער טהייערע פֿערוואנדטע, דער ניכט מינס
 דער פֿערדינטע לאנגע צו לעבען, אונד דאָך זאָ פֿריהצייטיג צו
 גראבע גינג!! — לויט אונד דורכדרינגענד מוס איינע אינגערע
 שטיממע דווען פֿערווייזטען צורופֿען: „קינדער דווער גאָטטזעליגען!
 קענט איהר איהנען ניכט דורך איררדישע פֿריידען פֿערגעלטען, וואס
 זיא פֿיר אייך וועהרענד דער קורצען דויער איהרעס דאזינס גע-
 טהאן; זאָ שטרעכט ערנסטליך דאהין, איהר אנדענקען דורך איי-
 נען טוגענדהאפֿטען אונד גאָטטעספֿירכטיגען וואנדעל צו פֿעהרער-
 ליכען, שטרעכט, דורך איין וועהמווירדיגעס נאכבילדען דען ווערט
 אונד דען נאכרוהם דער פֿאָרבילדער צו ערהעהן!“ — איך ווענס
 דע מיך דאהער צו אייך, געליכטע עלטערנלאָזע קינדער! אום
 אייך יענען צורוף איירעס אייגען געוויסענס נאָך מעהר איינצו-
 שערפֿען, אונד אייך אויף דיא פֿליכטען אויפֿמערקזאם צו מאכען
 דיא איהר אייך זעלבסט אונד דעם הייליגען אנדענקען דווער אין
 גאָטט רעהענדען שולדיג זיין. איך קניפֿע מיינע ערמאהנונג אן
 פֿאָלגענדע פֿערזע דעם געטטליכען פֿזאלמיסטען אן: (תהלים צ"ב —
 י"ג, י"ד.)

צדיק כתמר יפרח כארו בלבנון ישגה,
 שתולים בבית ה' בחצרות אלהינו יפריחו*

די ה' דער פֿראָממע גרינט וויא איין פאלמוויפֿעל, שיסט עמפֿאָר
 וויא דיא צעדער אין לבנון. דיא אין דעם עוויגען הויז
 געפֿלאנצט זינד, אין דעם פֿאָרהאָף אונזערס גאָטטעס,
 דיא ווערדען גרינען *

איינע

ר ע ד ע

אם שמערבעטאג (יאהרסצייט)

איינער

עד לען פֿרוי א .

(געהאלטען אויף דעם איזראעליטישען בעגרעכניספֿארט צו ווען
אין געגענווארט דער עלטערנלאָזען קינדער אונד
מעהרער אנדעכטיגען.)

א א

דעם הערויסגעבער דער בכורי העתים .

אין אונס אללען, ווערט הע צוהערער! מום דער אנבליק דויער
שמיללען גרעבער, וועלכע דיא איבעררעסטע זאָ פֿילער פֿראַגאָ
מען אונד גאָטמזעליגען דעקען, ערנסטע בעטראכטונגען עררענען;
אונס אללען מום זיך בייא אנשוואונג דיזע הייליגען רוזשעשטעטען
דיא עראינגערונג אן דיא הינפֿעלליגקייט אונד פֿערגענליכקייט דעם
ערדענלעבענס אויפֿס ערנסטע דארשטעללען, אונד דען לעבחהפֿֿ
טעסטען פֿאָרוואַטץ ערוועקען. דיא קורצע דויער אונזער פֿילגער
שאַפֿט אויף ערדען אלס איינען פֿאָרבערייטונגסערמזן צו יונגעס
עוויגען לעבען, צו יענער פֿאָרטדוירערדען היממלישען גליקזעליגקייט
צו בעטראכטען אונד אנצווענדען זאָ וויא דער וויזעסטע אל
לער קעניגע (שלמה המלך ע"ה) שפֿראַך: טוב לירכת אר בית
אכל מלכת אל בית נישתה באשר הוא סוף כל אדם
והחי יתן אל לבו .

א, וויר אללע קעננען ניכט דיזע געהייליגטען, דיא אשע דער
עדלען ענטהאלטענען היגעל אָהנע דיהרונג ערבליקען: אום

שפרעסלינגע זיינעם שטאממעס אויסארטען, אונד עטוואס אנדערס
אלס דער הינגעשירענע ווערדען. דאז אנדענקען דעסועלכען איינט
אליף ערלאָשען, אונד ער איינט אלס ווערע עד ניא געוועזען! —
נור דער גערעכטע, דער אים פֿאַרהאַפֿע דעס הערן געפֿלאַנצט
איינט, נור דער בליהט וויא איין פֿאַלמויפֿעל, שיסט ווידער אויף
וויא דיא צעדער לכּנו'ס, גרינט אונד בליהט דורך זיינע קינדער,
דורך וועלכע זיין אנדענקען געווענעט ווירד.

בעהערציגט דיעס, מיינע טהיירען! איהר, דיא איהר אם
שטערבעטאנע איירע. גאָטטזעליגען מוטטער דינע
הייליגע הוהשטעטטע בעזוכע, אונד אויף איהרעס גראכע וויינט,
בעהערציגט דינעס; ערווענט, דאס איירע מוטטער, דיא אויך
בייא איהרעס דאזיין אויף ערדען איין גאָטטזעליגעס לעכען געס
פֿיהרט, אין איהרער טאָרטעסשטונדע דען לעטצטען וויללע אייסער-
טע, דאס איהרע קינדער אין טונענד אונד גאָטטזעס־זוכט ערצאָ-
גען ווערדען זאָלען. האכט איהר ליבע פֿיר איירע אין גאָטט רו-
הענדע מוטטער, עהרעט איהר דאז אנדענקען דערזעלכען: זאָ
ערזיילעט איהרען לעטצען וויללען; זייד גוט, זייד גאָטטזעס־פֿירכ-
טיג, אונד איהר ווערדעט גליקליך זיין. זעהעט, דיא פֿערדינסטע
איירער פֿראָממען נוטען עלטערן, דערען אשע היר רוהעט, יא, איה-
רע פֿירכיטטען פֿיר אייך בייא דעס אללערהעכסטען היממלישען
פֿאָטער זינד עס, דענען איהר עס צו פֿערדאנקען האכט, דאס
דער הארטע שלאג, דער אייך דורך דען פֿערלוסט ביירער עלטערן
געטראָפֿען, דורך דיא צערטליכע פֿלעגע איינער ערלען פֿערוואנ-
טען ערטערגליך געמאכט ווירד. אלליין שטאנדעט איהר דא אין
דער ויעלט, הילפֿלאָיע קינדער, אָהנע פֿאָטער, אָהנע מוטטער,
וויא ווערע עס אייך ערגאנגען, יוען איהר אין הארטע פֿרעמדע
הענדע געראטהען ווערעט? אָ דער געדאנקע מוס שאָן דאז הערן
ברעכען, ווען יונגע קינדער אינטער דעס דרוק פֿרעמדער אויפֿער-
ציהער זיפֿען, אונד קיינע גאנצע פֿערוואנדטען אום זיך האבט,
פֿאָר דענען זיא איהר געפֿונכטעס הערן אויסגיטען, דיא איהרע
טהרענען מראָקנען, איהרע ליידען מילדערן קעננען! — דאָך
איהר זייד גליקליך, אונטער דען הענדען איינער ערליין פֿרויא צו
זיין, דיא אן מיטטער שטאטט אייך מעהר אלס מוטטער איינט.
אונד דינעס האבען אייך איירע פֿראָממען עלטערן יענזייטס דעס
גראכעס

אײנע האָהע אונד טראַסטרײכע לעהרע האט אונס דער הייליגע
 זעננער, דוד המלך ע״ה, דורך דיא פֿערגלייכונג דעס פֿראַמ-
 מען מיט אײנעם גרינענדען פאלמבוים אונד אײנער עמפֿאָר שיסענס
 דען צעדער געגעבען. וויא דיא פאלמע אונד דיא צעדער, זעלבסט
 ווען זיא געפֿעללט ווערדען, נאָך אויס איהרער וואורצעל אויפֿס
 נייע עמפֿאָר שיסען אונד בליהען קעננען; זאָ לעבט דער פֿראַממע
 אויך נאך דעם טאָדע היניערען פֿאָרט; ער לעבט פֿאָרט דורך דאז
 אנדענקען זײנער גוטען טהאטען, אָדער — וואס מעהר זאגען
 ווילל — ער לעבט פֿאָרט דורך זײנע הינטערלאסענען קינדער,
 ווען זיא אין זײנען פֿוסטאפֿען וואנדעלן, ווען זיא דיא טוגענד איה-
 דער פֿערעוויגטען עלטערן נאכאהמען, דיא ווייזען לעהרען פֿאָרטפֿלאַנ-
 צען, דיא זיא פֿאָן איהנען ערערבטען. דאהער הייסט עס: ש תוליס
 בבית ה' בחצרות אלהינו יפריחו; דיא אין דער הייליגען
 רעליגיאָן לעבען, טוגענדהאפֿט אונד גערעכט זינד, גרינען איממער-
 דאר, דורך דאז אנדענקען איהרער פֿערדינסטע, אָדער דורך איה-
 דע קינדער, אין וועלכען זיא פֿאָרטלעבען. — וועהע דעם אבער,
 דער דיזע ניכט הינטערלעסט! פֿאָן דעם הייסט עס אים בוכע איוב:

כי יש לעץ תקוה אם יכרת ועוד יחליף וינקתו
 לא תחדל * אם יזקין בארץ שרשו ובעפר ימות
 גזעו * מריח מים יפריח ועשה קציר כמו נטע *
 וגבר ימות ויחלש ויגוע אדם ואיו *

די הי דער בוים האט נאָך האָפֿענונג, ווען ער שאַגעפֿעללט ווירד,
 ער איזט דאהין, זײנע שפרעסלינגע הערען ניכט אויף. ווען
 זײנע וואורצעלן אין דער ערדע אלטערן, זײן שטאם אים
 שטויבע צו פֿערוועזען שײנט; זאָ קאן איין געריך פֿאָן וואס-
 סער איהן ווידער גרינען מאכען; אָפֿט איזט זײנע בעשניידונג
 זײנע פֿלאַנצונג. דער מענש אבער שטימט אײס ערשלאפֿע
 פֿונג דאהין; דער ערדענואָהן פֿערגעהט — הן איזט ער!

אײן זאָלכער מענש, דעססען אנדענקען ניכט דורך טוגענדען אינד
 גוטע טהאטען, אָדער דורך גוטע קינדער ערהאלטען ווירד,
 שטעהט אליאָ אונטער דער ווירדע אײנעם בויעס, אינדעס דיא
 שפרעסט

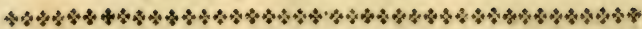
II.

פאטערלענדישע

נ א ט י צ ע ן *

גראבעם בייא גאטט ערבעטהען י דרום צייגט אייך איהנען לאדורף
 ערקעננטליך, דאס איהר אייך דורך איינע פראַממע אונד גוטע לע-
 בענסווייזע איהרער גנאדע ווירדיג, אונד איהר אנגעדענקען זעגנען
 מאכט; אויף דאס דיא צעדער לבנון'ס, ווען זיא אויך געפֿעללט,
 אדך! אללצופֿריה געפֿעללט איזט, דורך אייך ווידער גרינע אונד עמ-
 פֿאָר וואכסע, אין אייך פֿאַרמלעבע! — זייד דאנקבאר געגען איירע
 וואַהלטהעמדעדין, איירע צווייטע מוטטער, געהאָרכעט איהרער
 שטיממע, דיא יעדע צייט נור אייער בעסטעס בעצוועקט; געהאָר-
 בעט דעם גוטען ראטה אייערער לעהרער אונד אללער רעכטשאַפֿע-
 גען פֿריינדע, דיא עס וואַהל מיט אייך מיינון, אונטערפֿאָרדנעט
 איירען וויללען דעם איהריגען, אונד איהר ווערדעט לאנגע לעבען,
 ווערדעט גליקליך זיין!

ע"י כ"י

עטוואס איבער דיא פֿארטשריטטע אונד דיא וואהל־
טהעטיגע ווירקונג דער ליטטעראטור אין דען
ק׳ ק׳ עסטערייכישען שטאאטען *

דיא נייערע העברעאישע ליטטעראטור, וואָצו אויך אללע, צו
אינער צייטנעמעסען ערציהונג דער איזראעליטישען יוגענד
אבצוועקענדע שריפֿטן געהערען, האט זייט עטווא 30 יאהרען
אין דען ק׳ ק׳ שטאאטען זאָ אויפֿלאַלענדע פֿארטשריטטע גע-
מאכט, דאס עס געוויס דען פארטשריטטען אונד בעאָבאכטענדען
לעזער אונזער יאהרשדיפֿט ניכט אונאינטערעסאנט זיין קאן, ווען
וויר היד איינע סוכומאדישע איבערויכט דער שריפֿטשמעללער אונד
אייהרער, זייט דען לעטצטען דרייא יאהרצעהנדען הערויסגעגעבע-
נען ווערקע ליפֿערן ווען אין נאָרד־דייטשלאַנד, וואָ זייט מענדעלס-
זאָהנס צייטען, איין לעבליכער גייסט דער וואהרען אויפֿקלעהרונג
דיוער פֿעריאָדע דער העברעאישען ליטטעראטור דיא באהן געעפֿ-
נעט; זאָ האט זיא אין דען עסטערייכישען שטאאטען, דורך
לאנגזאמע אבער ווייזע אונד פֿעסטע שריטטע, זיך איינען אייגען
וועג געבאהנט, אונד איזט דארויף אונאויפֿהאלטואס פֿאָרטגע-
שריטטען וויא פֿרוכטבאר אונד היילבריינגענד דיוע פֿאָרטשריטטע
זינד, קעננען טהאטואכען מעהר אלס אירגענד איינע לאָברעדע
שפרעכען. עס האט זיך זייט דיוער צייט ניכט נור דער גייסט דעס
יינגערן איזראעליטען דורך איינען פֿערנינפֿטיגען שפראך־אונד רעלי-
גיאָנסאונטערדיכט, וואָצו דיא נייען אונד צוועקמעסיג פֿערפֿאסטען
לעהרביכער אנלייטונג געבען, איבער דיא דענקארט אונד האנדלונגס-
ווייזע זיינער פֿאָרגענגער האָך ערהאָבען וואָדורך אלוואַ איינע בעס-
סערע גענעדאטיאָן איהר דאויין פֿערקונדיגט; זאָנדערן אויך דיא
דורך דיוע ליטטעראדישען פֿראָדוקטיאָנען אין טהעטיגקייט געועמצי-
טען פרעסען געוועהרען דעס שטאאטע איינע נייע קוועללע דער

קונג פֿאראויס שיקען • ווער נייע וויסענשאַפֿטליכע זיסטעמע, אָדער
זאָנסט איינע געלעהרטע, ווייטאיינגרײַפֿענדע אנויכט אין אירגענד
איינעם פֿעלדע דער וויסענשאַפֿט (אויס דער טהעאָלאָגיע) זוכט,
ווירד זיא פֿרייאַליך ניכט אין דען נייען ביכערן מיט העברעאישען
לעטטערן פֿינדען • ניכט אלס אָב עס דען איראעליטיען יעטצט אן
מעננערן פֿאָן פֿילוייטיגען קענטניססען פֿעהלע, זאָנדערן ווייל דיזע
קיינע וויסענשאַפֿטליכע ווערקע אין העברעאישער שפראכע אונד
מיט העברעאישען לעטטערן שרייבען • וועס עס אבער אינטעררעס
פירט, דאז שטרעבען דעס אויס זיך זעלבסט שעפֿפֿענדען גייסטעס
צו זעהען, דעס פֿאָן אללען זייטען ופֿעססעלן אנגעלעגט זינד; ווער
דיא אינטעלעקטועללע קראפֿטאנווערונג בעיאונדערן ווייל, דע-
רען עס בעדארף, אום זיך אויס איינעם לאברניט פֿאָן טויענד
אירטהימען, פֿאָן טויענד אביכטליכען פֿערווירונגען הערויס צו
וויקעלן, אום אויס איינעם פֿינטטערן קאָאם אין דיא פֿרינדליכען
כפֿעהרען דעס ליכטס צו טרעטען, ווער ענדליך דיא שווייגקייט
טען ערמיסט, אין איינער וואָרטארמען, איבער 2000 יאהרע
טאָרטע שפראכע, וואָפֿאָן נור שפארזאמע איבעררעסטע פֿאָרהאנ-
דען זינד, נייע בעגריפֿפֿע איינצוקליידען, אונד ליכטפֿאָללע פֿאָר-
טרעגע אנצוקניפֿען; אָדער מיט אנדערן וואָרטען: מיט יענען
מאטעריעללען, בלאָס דיא נאטור נאכאהמענדען לייטען אונד טע-
נען דעס אלטען אָריענטס, דיא נייעסטען אבשטראקטען אירעען צו
בעזייכנען: דער קאן דיא פֿערדינסטע דיזער נייען ליטטעראטורען
אונד דיא גליקליכען רעזולטאטע איהרער אנשטרענגונג אונמעגליך מיט
גלייכילטיגען אויגען אנועהען, וועלכע גייסטעס געוואנדטהייט עס
איבריגענס בייא דער ערקלעהרונג אונד קאממענטירונג דער הייליגען
שרייַט ערפֿאָרדערט, אום ניכט דורך דיא פֿהילאלאָגישע ערערטע-
רונג דעס אייגענטליכען וואָרטזינעס, זאָ וויא דורך דיא בעלייכטונג
דער וואהרהייטען, דיא נור פֿערבאָרגען אים טעקסטע דער אלטען
צו פֿינדען זינד, ניכט אן דיא אנגענאָממענען דאגמען דער ראכבינען
צו שפֿאָסען, מיטהין זיין ווערק ניכט פֿערווערען צו זעהען, — דא-
ריבער קאן נור דער זאכקעננער אורטהיילען • דאס דיא מייסטען
פֿאָן דען נייען איבערזעטצערן אונד ערקלעהרען היראין איהרע גע-
שיקליכקייט געצייגט האבען, צייגען איהרע שריפֿטען •

אונטער דען אכטונגסווערטעהען, אין דיזער ליטטעראטור זיך מעהר
אָדער M 2

אינדוסטריא, אונד איין ערשפארניס פֿאָן זעהר בעטערעכט ליכען סומם.
 מען, דיא עהנדעס צום אנקויף העכרע אישער ביכער נאך דעם אויס-
 לאנדע גינגען. הירצו האט בעזאָנדערס דיא וויזיהייט אונזער
 הומאנען, אויף אללעס זעהענדען רעגירונג, דורך צוועקמעסיגע
 פֿערזאָרדונגען, דען גרונדשטיין געלעגט; אונד דורך דיא ריהפוליי-
 כע קאָנקוררענץ אייניגער הייזען אונטערנעהמענדען בוכדרוקער,
 (אונטער וועלכען דער קי קי נידער • עסטערייכישע לאנדשאַפֿטס-
 בוכדרוקער אונד ביכערפֿערלעגער, הערר אנטאָן שמיד, געוויס
 דען ערשטען ראנג בעהויפטעט) וואורדע דזעס פֿעלד דער ליטטע-
 דאטור אימער פֿרוכטבארער געמאכט. עם זינד נעהמליך, אין
 פֿאָלגע איינעס דעשקריפטס קייזערס יאָזעף II, דע דאמאָ 6. אָקטאָ-
 בער 1789, וועלכעס אללען דענען, דיא אין ווינען שטאאטען הע-
 ברע אישע בוכדרוקערייען ערריכטען, אויסגעדעהנטע פריוילעגיען צו-
 זיכערט, מעהרערע פרעסען דזער ארט אין בעוועגונג געזעטצט
 וואָרדען, וואָצו דיא נונמעהר אויפֿגעמונטערטען יידישען שריפֿט-
 שטעללער פֿערשידענע ברויכבארע אונד ליכטפֿערברייטערע שריפֿ-
 טען ליפֿערטען. דזעס ליטטעדארישע שטרעבען וואורדע אויף איינע
 צוויפֿאכע ארט בעפֿערדערט; איינמאהל דורך דיא, אויף פֿער-
 אָרדנונג עכען דזעס גראָסען קייזערס, אין זיינעס רייכע ערריכטע-
 טען יידישען נאָרמאלשולען, בייא וועלכען דיא טויגבארסטען סוכ-
 יעקטע העדפֿאָד געזוכט אונד אנגעשטעללט וואורדען, דיא, דא
 זיא קיינע צוועקמעסיגע, אויף דען צייטגייסט אונד אויף דאז פֿעדהעלט-
 ניס דער יידישען יוגענד בערעכנעטע לעהרביכער פֿאָרפֿאָנדען,
 דזע זיך נונמעהר זעלבסט ענטוואָרפֿען; אונד צווייטענס דורך דיא
 אויפֿפֿאָרדערונג אונד בעזאָלדונג פֿאָן זיינען דער קאָנקורירענדען
 בוכדרוקער אונד פֿערלעגער. דער פֿריהער בעמעלדטע הערר אנטאָן
 שמיד האט בעזאָנדערס דאז אונבעשטרייטבארע פֿערדינסט,
 פֿערמיטטעלסט רייכליכער בעלאָהנונג, איזראעליטישע געלעהרטע
 צו פֿערפֿאססונג זעהר ניטצליכער ווערקע אויפֿגעמונטערט צו האבען
 בעפֿאר וויר אכער איינען סוממארישען בליק איכער דיא ליטטע-
 דאטארען דזעס פֿאכעס אונד איהרע פֿאָדוקטע ווער-
 פֿען, דירפֿטע עם פֿיר מאנכען לעזער דזעס אויפֿיאטצעס, דער פֿיל-
 ליכט איינע אללצוגערינגע מיינונג פֿאָן דערגלייכען לייסטונגען הא-
 בען מעכטע, ניכט איבערפֿליסיג זיין, ווען וויר פֿאָלגענדע בעמער-

אונד פֿערפֿאסער מעהרערעד פּעדאגאָגישען אונד אנדערעד
(געלעגנהייטס) - שריפֿטען •

ה) יהודה ליב בן־זאב (פֿערשטי), געוועזנער קאָרדעקטאָר
בייא דער שמידישען בוכדרוקערייא; איין זעהר פֿרוכטבארער
אונד נימצליכער שריפֿטשמעללער •

1. תלמוד לשון עברי, איינע פֿאָללשטענדיגע העברעאישע
גראממאטיק, דיא בעזאָנדערס דורך דיא גרינדליכע בעאדכי־
טונג דעם סינטאקסעס (וואָצו דער פֿערפֿאסער דיא פֿאָר־
טרעפֿליכע הקדמה צו מענדעלזאָהנס הומש, אור לנתיבות,
זאָ וויא דיא צערשטרייעטען גראממאטישען בעמערקונגען אין
דעם ביאור לחומש הנ"ל, זעהר גוט בענוצטע) אללע איהרע
פֿאָרגענגער ווייט איבערטרעיט •

2. אוצר השרשים, איין העברעאישעס ווערטערבוך, אין
צווייא שטארקען אקטאף = בענדען, דענען נאָך איין דריפֿטער
באנד, פֿירס דייטש-העברעאישע צוגעפֿיגט אייט •

3. בית הספר, איין העברעאישעס עלעמענטאר-בוך •

4. יסודי הדת, איין קאמעניסמוס דער יידישען רעליגיאָן •

5. מבוא אל מקראי קדש, אָדער איינלייטונג אין דיא היי־
ליגע שריפֿט, גרעסטענטהיילס נאָך אייכהארנס איינליי־
טונג געארבייטעט •

6. מעהרערע קליינערע, וואָרונטער אויך פֿילע לוינגטע שריפֿ־
טען, אין איינעם גוטען העברעאיש אבגעפֿאסט •

ו) יוסף מראפלאוויטץ (פֿערשטי), איין העברעאישער דיכ־
טער • אונטער אנדערן זיינען פֿאָעטישען ווערקען צייכנעט זיך
זיין מלוכת שאול (איינע דראמאטישע דארשטעללונג דער
דעגידונג שאולס) אויס •

ז) ר' ברוך זימלס (פֿערשטי), צו פראג, איין גראָסער אונד
אויפֿגעקלעהרטער תלמודיסט, דער אויסער זיינען געשעטצטען
ראבבינישען ווערקען, מאנכעס עסטהעטיש = שענע אין זיין
העברעאישער שפראכע שרייב • ווייך נענען הייר נור זיין האַארב־
פֿערשיהענע אויפֿזעטצע, מאָדאלישען אונד קריטישען אינהאלטס,
ענטהאלטענט (*) •

ה) ר'

* דער טאד דיועס עללען געלעהרטען פֿערדינט אויפֿגעצייכנעט צו ווערדען •

אָדער מינדער אויסצייכנענדען געלעהרטען, וואָס זיך אייניגע אויס-
שליסליך דער געלעהרוזאמקייט ווידמען, אונד אנדרע איהרען מער-
קאנטילישען געשעפֿטען טעגליך מעהרערע שטונדען אבברעכען, אופ
זיא דער בעפֿערדערונג דער קולטור איהרער נאטיאָן צו ווייהען,
פֿערדינען פֿאָלגענדע שריפֿטטעללער בעואַנדערס עהרענפֿאָללע
ערוועהנונג :

(א) **הירץ האַמבערג**, קי קי שולראטה צו פראג. זיינע ווער-
קע זינד :

1. **אמרי שפר**, דיא לעהרען אונד געברייכע דעס יודענטהומס
ענטהאלטענד, אין איינער ריינען אונד פֿליסענדען העברעאישען
שפראכע, פֿאָרגעטראגען, נעבסט איינער דייטשען איבער-
זעטצונג *

2. **בן יקיר**, איין אויסצו זיינעס בעקאנטען דייטשען קאמע-
ניסטוס דער יידישען רעליגיאָן, **בני ציון** *

3. **הבורם**, גלאַססען צו דען קאָממענטארען אויף גאנץ תנ"ך
אין וועלכען ער מאנכע דונקלע שטעללע דעס הייליגען טעק-
סטעס גליקליך ערקלעהרט, אונד מאנכעס וואָרטע איינע איי-
גענע, צום פֿהייל דעכט גוטע דייטונג גיבט *

4. פֿערשידענע קליינערע געלעגענהייטס - שריפֿטען *

(ב) **פריץ בער**, (פעטער בעער), לעהרער אין דער רעאלשולע צו
פראג *

ווערקע:

1. **תולדות ישראל**, איינע קורצע דארשטעללונג דער ביב-
לישען געשיכטע, מיט פֿילען לעהרריכען דייטשען אנמערקינגען *
2. **דת ישראל**, איינע רעליגיאָנסלעהרע, אין דייטשער שפרא-
כע אונד מיט דייטשען לעטטערן *

3. פֿערשידענע קליינערע אונד גרעסערע ווערקע אין דייטשער
שפראכע, וואָרונטער זיין האנדבוך דער מאָזאישען
רעליגיאָן, אונד דאז יינגסט ערשיינענע ווערק איבער
דיא פֿערשידענען סעקטען דער יהודים *

(ג) **מאיר אבערניק** (פֿערשטארבען), פֿערפֿאסער דער **מנהג
הרשה**, אָדער איבערזעטצונג דער **נביאים ראשונים**,
וואָרונטס נעבסט איינען קורצען העברעאישען קאָממענטאר *
(ד) **שמואל דעטמאלד**, מיטארבייטער דער **מנהג הרשה**,

ווערקע :

1. מליצת ישורון, איבער די ביבלישע פאָעזיא, אין איינעם זעהר קרעַטיגען העברעאישען שטיעל.
 2. ברוקדי ארץ, איבער דיא ביבלישע געאגראפֿיהיא.
 3. פֿערשידענע אנדערע קליינערע געלעגענהייטס - שריפֿטען.
- (ב) בער גינצבולג, (פֿערשטי) אין בראדי. ער גאב דאוּכד לישון למודים פֿאַן הגאון המליאָר' חיים לוצטי, איבער דיא העברעאישע רעטהאָריק, מיט איינער פֿאַרטיעפֿליכען פֿאַררע - דע, אונד פֿילען זעהר גייסטרייכען אנמערקונגען אונד ערקלעה - דונגען, הערויס. ער שטארב זעהר יונג, אונד הינטערליס מעהרערע מאַנושקריפֿטע.
- (ג) בער שלעזינגער, אין קאללין אין בעהמען. ער שרייב : החשמונאים, איין העברעאישעס העלדען - געדיכט איבער דיא מאַקאבעער, אין זיבען געזענגען. אויך איזט ער אין בעגריף מעהרערע ווערקע, וויססענשאַפֿטליכען אונד פֿאַעטישען אינהאלטס העראויס צו געבען.
- (ד) מישה שמואל נייאכאן, אויס קיצע אין אונגארן, שרייב מעהרערע עלעמענטאר - שריפֿטען פֿיר דיא יוגענד, אונטער אנדערן אויך איינע העברעאישען בריפֿשטעללער.
- אויסער זדען אַכבענאנטען גיכט עס נאך אין עסטערייכישען שטאאטען פֿילע איזראעליטישע געלעהרטען, דיא אין דיוען פֿעבערן געשריבען, אונד גוט געשריבען האבען, דערען ווער - קע אכער נאך אין מאנושקריפֿט זינד, אונד בייא געלעגענהייט ער - שיינען ווערדען. אימגלויכען גיכט עס נאך מעהרערע בערייטס ער - שיגענע שריפֿטען, דיא אונס ביזהער נאך ניכט צור אנויכט געקאמ - מען זינד, דיא וויר אכער בייא געלעגענהייט נאכטראגען ווערדען.
- שליסליך דיא געגענווערטיגע בייא העררן אנטאן שמיד זייט דרייא יאהרען ערשיינענדע יאהרסשריפֿט בכורי העתים.
- אונד פֿאַן דעם פֿערפֿאססער געגענווערטיגען אויפֿזאטצעס דעדיגירט ווירד. זיא איזט צום נעכסטען פֿיר דיא יוגענד בעשטיממט, אכער אויך איין לעזעבוך פֿיר אללע שטענדע, וויא זיך דער לעזער זעלבסט איבער - צייגען קאן. זיא ענטהעלט נאך ארט דעם אלטען מאַסך, אין העברעאישער אונד דייטשער שפראכע, פֿערשידענע אינטערעסאנט

ח) ר' יהודה ליב ייטלס (כרוזער דעם פֿאַריגען), פֿאַרשטעט.
הער דער איזראעליטישען געמיינדע צו פראג. ער שריב אין
איינעם ריינען, פֿליסענדען אונד עסטחעטישען העכרעאישען
שטיעל:

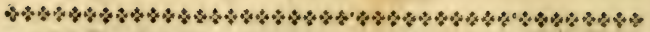
1. שיחה בארץ החיים, אָדער געגען דיא סעקטע דעם בעריכטיגטען שבת' צבי.
2. בית האוסף, פֿהילאלאגישען אינהאלטס.
3. מבוא הלשון, אנפֿאנגסגרינדע דער קאלדעאישען שפראכע.
4. אלה בני הנעורים, איינע זאממלונג זיינער יוגענדליכען פראָזאישען אונד פּאָעטישען אויפֿוועטצע (וואָפֿאָן וויר בערייטס אָבען ערוועהנונג טהאטען).

ט) מאזעס לאנדווא (ענקעל דעם בעריהמטען פראגער אָבער-
ראבבינערס, ר' יחזקאל לנדווא), דער יעטצט מיט איי-
נעם געלעהרטען ווערקע: מערכי הלשון, איינעם קאל-
דעאישען ווערטער-בוכע, מיט געלעהרטען אונד אינטערעס-
סאמען נאָמען בעגלייטעט, אויפֿטריטט; וואָפֿאָן בערייטס
4 אָקטאָף-בענדע דיא פרעססע פֿערלאססען האבען.

י) מאיר פֿישער (וואָהן דעם ראבבינערס צו ווען רבי משה
פֿישלס), ער פריפֿאטיזירט אין פראג, אונד שריב:
קורות העתים, וועלטהיסטאָרישען אינהאלטס, אין איינעם
זעהר בליעהנדען העכרעאישען שטיעל. אויך האט ער מעה-
דערע פֿאָן איהם פֿערפֿאסטע ווערקע אין מאנושקריפט.
יא) שלמה לעוויזאהן (פערשי) אויס אונגארן.

ווערקע

ער ווארדע דאז אפֿער זיינער מענשענליכע אונד זיינעם פאטריאטיסטרופ.
אלס געהעליך אים יאהרע תקע"ג (1813) דיא פֿערוואונדעטען דער אלליד-
טען ארטעע נאך פראג אינס האכפיטאל געבראכט ווארדען, וואר ר' ברוך
ייטלס איינער דער אייפֿריגסטען, דיא צור פֿלעגע דיוער קריגער הערבייא
איילטען. דא ער בון קיינע געפֿאהר שייטע, אונד זיך אונטער דיא מיט
דעו בעזארטיגסטען קראנקהייטען בינפֿאללעכען מישטע, צאג ער זיך זעלבסט
איינע שווערע קראנקהייט צו, וואראן ער שטארב. בייא דיוער געלעגענהייט
גאב דיוער אויפֿגעקלעהרטע ראבבי זיינען גלויבענסגענאססען איין פראקטישעס
בייאשפיעל פֿאן וואהרער רעליגיאזיטעט, אונד ציווגטע (וואס ער שאן פֿרי-
דער אין זיינען ראבינשישען שריפטען געטהאן), וויא זעהר דיא פֿליכט דער
מענשענליכע איבער דיא פֿארשריפטען דעם צערעמאניעלעס יעדערצייט זיינען
טוס, אונד דאס בייא דער אויסאברונג דיוער פֿליכט קיין אונטערשיד
צווישען רעליגיאנען שטאטט פֿינדען דארף.

נ א כ ר י כ ט ע ן

פֿאַן אייניגען

אונטער דען איזראעליטען אים אללגעמיינן פֿאַרציגליך
היר אין וויען. פֿאַן פֿריהערער צייט בעשטעהענדען.

אָדער

נייא איינגעפֿיהרטען וויכטיגען

אנשטאלטען,

צור בעפֿערדרונג דעליגיעזער אונד וואָהלטהעטיגער צוועקקע

פֿאַרוואַרט*

זײַט דעם ערשטען ערשיינען דיזער צייטשריפֿט הילט מאן עס דעם
טיטעל אונד דער בעשטימונג דערזעלבען אנגעמעסען, דען
דארין אויפֿגענאָממענען ליטערארישען אונד פֿאַעטישען אויפֿטעצען,
אויך פֿאַן דען אונטער דען איזראעליטישען גלויבענדיגענאָסען לענסט
בעשטעהענדען, אָדער אין נייערער צייט ערריכטיגטען, דעליגיעזען
אונד וואָהלטהעטיגען אינשטיטוטען אונד געמיינטיגטען איינריכטונג-
גען, אייניגע נאָטיצען אונד דארשטעללונגען בייא צו פֿיען *

זאָ פֿילען איינערען ווערטה געלונגענע ארבייטען אים פֿאַכע דער
פֿאַעזיא אונד דער שענען וויסענשאַפֿטען אויך האכען מענען,
זאָ מוס דאָך אין איינער, פֿיר דאז גרעסערע פּובליקום בערעכנע-
טען שריפֿט, — וויא דיא געגענווערטיגע איזט, — יעדע געכורט
דער פֿאַנטאזיא אונד לוינע, זײַעדעס געבילדע דער דיכטונג נאכ-
שטעהען דער טרייען אונד וואהרהאַפֿטען בעשרייבונג ווירקליך בע-

טע, דיא בעפערדערונג דער קולטור אונד וואהרער רעליגיאָזישעט
אבצוועקקענדע אויפֿזעטצע, אונטער פֿאָלגענדען רובריקען:

I. בעלֿעהרונגען אונד אונטערהאלטונגען:

- a. שקיטצען אויס דער איזראעליטישען געשיכטע.
- b. ביאָגראַפֿהיען גראַסער אונד אויסגעצייכעטער מעננער.
- c. מאָראַלישע ערצעהלונגען אונד לעהרשפּריכע אויס דעם תּלמוד.
- d. נייע אויפֿזעטצע אונד געדיכטע מאָראַלישען אונד לייטערן
אינהאלטס:

II. אויסצוגע דער אינטערעסאנטעסטען אויפֿזעטצע

אויס דעם אלטען בעליבטען מאַסרף:

III. פֿאַטערלענדישע נאַטיצען, וואָרין נאכדיכטען פֿאָן דעם

צושטאנדע דער קולטור, דער אינדוסטריא, אונד דען שולֿ־
אונד אנדערן ניטצליכען אנשטאלטען דער איזראעלישען אין דען קי־
עסטעררייכישען שטאאטען מיטגעטהילט ווירד:

IV. ניטצליכעם אללערלייא, פֿיר דאז געשעפֿטסלעבען

זאָוואָהל אלס צור בעפֿרידיגונג דער וויסבעגירדע: צו דיזעם
בעהוֿפֿע איזט איהם אויך איין רעגיסטער דער אללערהעכסטען קי־
פֿעראָרדנונגען, וואָ וויא דיא מערקווירדיגסטען וועלטבעגעבענהייטען
דעם פֿערפֿלאַססענען יאהרעם בייאנעפֿיגט: דער בייאפֿאלל, וועלֿ־
כער דיזער יאהרסשריפֿט בערייטס פֿאָן פֿילען זייטען הער געצאללט
וואורדע, איבערצייגט אונס, דאס וויר אונזערן צוועק ניכט פֿער־
פֿעהלען; נור ווערע צו ווינשען, דאס איין גרעסערער אבזאמץ דער
עקסעמפלארע דען העררן פֿערלעגער אין דען שטאנד זעטצען מעכֿ־
טע, דיזע שריפֿט אָהנע שאדען יעהרליך פֿאָרטזעטצען צו קעננען
אן אויפֿריכטיגעם שטרעבען, זיא מיט יעדעם יאהרע ניטצליכער אונד
אונטערהאלטענדער צו מאכען, זאָלל עס זיינער זייטס געוויס ניכט
ערמאנגעלן:

שלום הכהן

א"י נאך גרעסערעס פֿערדינסט האט דער לעטצטגענאנטע וויר-
 ריגע שטאאטסבעאמטע אום דא גרינדונג איינעם פֿאָנדעס
 צור ערריכטונג דעז היזיגען עפֿענטליכען איזראעליטישען בעט-ה-
 הויזעס, דער רעליגיאָנס-אונטערריכט שולע פֿיר דא
 איזראעליטישע יוגענד, אונד דער אונטערשטיצונג פֿיר
 זעכקראנקע דירפֿטיגע פּערוואָנען, וועלכע אינשטיטוטע, אין דעם
 דאצו, מיט אללערהעכסטער בעשטעשטימונג ערקויפֿטען הויזע,
 דער דעמפֿלינגערהאָף גענאנט, ראדיצירט זינד. —

אויסער מעהרערען אנדערען, צו וואָהלטהעמיגען אכזיכטען אונט-
 טער דען איזראעליטען אללהיר בעשטעהענדען פּרוואַט-
 פֿעראיינען, וואורדע אויך ערשט אים יאהרע 1821 צור שנעללערען
 אונטערשטיצונג אונד ענטפֿערונג דער היזיגער קאָממענדען פֿרעמ-
 דען איזראעליטישען ארמען, אונד צור פֿערהינדערונג דער בעטטע-
 לייא, איין פֿעראיינ צור אונטערשטיצונג דזער פֿרעמדען ארמען
 גענדינדעט, דער בערייט דיא בעפֿרידיגענדסטען רעזולטאמע לוי-
 פֿערטע, אונד פֿאָנדערהאָהען קיניע לאנדעסרעגירונג ביאפעל-
 ליג בעשטעשטיגעט וואורדע. —

פֿאָן אָבבעריהרטען מאטעריאליען, ווילל מאן איינסטוויילען אין
 דען געגענווערטטיגען באנד דער **בכורי העתים** אויפֿ-
 נעהמען :

(1) דיא דארשטעללונג פֿאָן דער גרינדונג דער אים דעמפֿלינגער-
 האָפֿע פֿונדירטען רעליגיאָנס-אונטערריכטס, אנדאכט-
 אונד וואָהלטהעטיגקייטס-אנשטאלטען, נעכסט אייניגען זייט
 דערען בעשטאנד דאבייא איינגערעטענען מערקווירדיגען ער-
 אייגניסען.

(2) נאכריכט, פֿאָן דעם היר נייא בעגרינדעטען איזראעליטישען
 ארמען-אונטערשטיצונגס-פֿעראיינע.

ווען דיזע פּראָכען ביאפעלליגע אויפֿנאחמע פֿענדען, ווירדע מאן
 זיך דאהורך אויפֿגעמונטערט פֿיהלען, דיאזעלבען קינפֿטיג פֿאָרט-
 צוועטצען, אונד איבערהויפט אללע זיך ערגעכענדען, אונזערע גלוי-
 בענסגענאָסען, בעזאָנדרעס אין דען קיניע עסטערייכישען שטאא-
 טען, בעטרעפֿענדען וויכטיגען פֿאָרפֿעללע, זאָבאלד זיא צור פּוב-
 ליציטעט זיך איינגען, מיט גלייכער טרייע אויס דען ערשטען קוואַל-
 לען געשעפֿט, אונד וואָ עס נעמתיג איזט, מיט דען דאצו געהע-
 דענ-

גרונדעטער , פֿראַממער , מענשענפֿריינדליכער אונד וואָהלטהעטיגער
אינשטיטוציאָנען , דיאָ פֿאָן הומאנען אונד גראַסמיטהיגען שטיפֿמערן
צום וואָהלע איהרער מיטמענשען ערריכטעט וואורדען , אונד אנדע-
רען צום נאכאהמונגכווירדיגען מוסטער דינען קעננען !

פֿערשידענע אומער דען הייזגען איראעליטישען אינוואָה-
נערן בעשטעהענדע אנשטאלטען , פֿערדינען איה-
רער זעגענרייכען ווירקזאמקייט האלבער , מעהר אונד אלגעמיינער

בעקאנט צו זיין אלס זיאַ עז נאָך זינד . זיאַ ערפֿרייען זיך דעס בע-
זאָנדערען שוטצעס אונד דער גנעדיגען פֿירזאָרגע דער העכסטען
אונד האָהען שטאאטסבעהערדען , וועלכע מיט פֿעטערליכער זאָרג-
פֿאלט דיא פֿערפֿאלקאָממונג דערזעלבען אויף אללע מעגליכע וויי-
זע צו בעפֿערדערן זוכען .

דיא הייזגען איראעליטישען אונטערזאלטען אייןזעהר בעדייטענדעס ,
מוסטערזאָלעס איינגעריכטעטעס קראַנקענהייז , דאז שאָן

אונצעהליגען ליידערדען דעמטונג אונד הילפֿע געוועהרטע . עז
שטעהט אונטער דער זאָרגפֿעלטיגען אָבע-לייטונג צווייער דער יע-
ווייליגען העררען פֿערטרעטער , (דערמאהלען דעז העררו **מי ערעלן**
פֿאָן נייאואאלל , אונד העררו **זי ברייזאך** , ביידע קי קי פֿריפֿילעי-
גראַסעהנדלער) אונד האט , אָבשאָן גאנץ אונפֿונדירט , זייט זיינער
ענטשטעהונג , אויך אין דען שווייזסטען צייטען , זיינע וואָהלטהעטי-
גע בעשטימונג ניאַ אונטערבראָכען נאָך אים גערינגסטען בע-
שרענקט .

דיזע גינסטיגע לאגע פֿערדראַנקט עס פֿאָרזיגליך , דעס וואָהלוואָל-
לענדען בעשטרעבען דער האָהען קי קי גירעסטרערייבי-
שען לאַנדעסדעגירונג , דער לעבלי קי קי פֿאָליציאָאָבערדירעקט-
ציאָן , אלס אונמיטטעלבער פֿאָרגעזעטצטער בעהערדע , אונד נאָה-
כענמליך דעז קי קי ווירקלי העררו האָפֿראטהעס , שטעפֿאָנס .

אָרדענס דימטערס אונד פֿאָליציאָאָבערדירעקטאָרס , **פֿראַנץ**
פֿרייאַהעררן פֿאָן זיבער , דאן דעז קי קי גי עי העררו רעג-
רונגסראטהעס פֿיליפֿ וויקטאָר לאַ ראַז , דיא זיך יעדער-
ציט אייפֿריגסט פֿערזענדעטען , דיא הייזגען איראעליטישען איינ-
וואָהנער צו גראַסמיטהיגען בייאטרעגען צו ערמונטערן , אינד דיא
צור ערהאלטונג דער אנשטאלט ערפֿאָרדערליכען צופֿליסע צו ער-
פֿעפֿנען .

פֿורכט אונד צו אייננס טוגענדהאפֿמען לעבענסוואַנדעל ערצאָגען
ווערען. אויז דיזעס גרונדע איזט אויך גאך העכסטער פֿאַרשריט,
דער רעליגיאָנס-אונטערריכט דער הויפטטהייל דער
בעלעהרונג אין דען פֿאַלקסשולען.

איבער דיא ארט וויא דער איזראעליטישען יוגענד (דיא איהרע
איברוגע גייסטעסבילדונג אין דען עפֿענטליכען שולאנ-
שטאלטען צו ערלאנגען האט) דער רעליגיאָנס-אונטערריכט ער-
טוויילט ווערען זאָללטע, אונד איבער דיא וואהל דער דאצו דיני-
ליכסטען רעליגיעזען אונד מוֹדראלישען שריטען, בעשטאנד אין
פֿריהערער צייט קיינע געזעטצליכע פֿעראָרדנוג; ערשט איס יאהרע
1810 וואורדע פֿאָן דער האָהען שטידען-האָפֿקאָמוניסיאָן דאז
פֿאָן דעם פֿערינסטפֿאללען געלעהרטען הערדן דירן **האַמבערג**,
עמעריטירטען קי קי אָבעראויפֿזעהער דער אונטער דען איז-
דאעליטען אין גאלליציען בעשטאנדענען דייטשען שולאנשטאלטען,
אונד דערמאהליגען קי קי שולראטהע אין פראג, פֿערפֿאסעט דע-
ליגיעז-מוֹדראלישע לעזעבוך **בני-ציון** אלס אללגעמיינעס לעהר-
בוך פֿיר אונזערע רעליגיאָנסגענאָסען פֿאַרזעשריבען.

אויך וואורדע פֿריהער דער רעליגיאָנס-אונטערריכט היז נור פריוואטיס
ערטחילט, אָהנע דאס דאפֿיר איינע עפֿענטליך אויטהאָרזייטע
לעהראנשטאלט בעשטאנדען העטטע. —

ניכט מינדער וואר אללהיר דער מאנגעל איינער איזראעליטישען
אנדאכטסאנשטאלט פֿיהלכאר.

דען דא אללע רעליגיאָנס-איבונג נור בעשטעהט, אין דער אונמיט-
טעלכארען בעציהונג זאָוואָהל אונזערעס טהונס אונד
לאססענס, אלס אונזערער געדאנקען אונד בעטראכטונג
גען אויף גאטט, אלס דען אונגענדליכען איינציגען, דען שעפֿער
דעס אוניווערזומס, דען פֿאטער אונד ערהאלטער אללער וועזען;
זאָ איזט דייע רעליגיאָנס-איבונג ניא אלס פֿאָללשטענס
דיג צו דענקען, אָהנע דען איינען איהרער הויפטטהיילען: דאז
געבעטה, וואָ דער מענש אכגעשידען פֿאָן אללעס אידישען
אונד פֿערגענגליכען, דאז הערן צו זיינעם שעפֿער ערהובט, דעססען
אייגענשאפֿטען בעטראכטעט, אונד פֿאָן דיזען בעטראכטונגען צום

דערנען אקטענשטיקקען בעלענט, אין דען פֿאלגענדען יאהרגענען
דער בכור' העתים צו ליפֿערן —

ווייזן חיס יוניא 1822.

— 57 —

דארשטעללונג

פֿאָן דער גרינדונג דער, אין דעם הויזע צום דעמפֿינגערהאָף גע-
נאנט אין דער שטאדט וויען, פֿונדירטען, אונד פֿאָן אללער-
העכסט זיינער קי קי מאיעסטעט גענעהמונגטען עפֿענטליכען
דעליגיאַנס-אונטערריכטס-אנדאכטס-אונד וואָהלטהעטיניקייטס-
אנשטאלטען דער הוינגען איזראעליטישען איינוואָהנער, נעכסט
איינגען זייט דערען בעשטאנד דאבייא איינגערטענען וויכטי-
גערען עראייגניסען אונד פֿערענדערונגען. —

איינלייטונג

דיא איינערע אונד איינציג וואהרע גליקזעליגקייט דען מענשען,
בעשטעהט פֿאָרציגליך אין דעם פֿראָממען פֿערטרויען אויף
דיא שטעטס וואָהלטהעטיגען לענקונגען איינער אללגיטיגען, אלל-
ווייזען אונד אללמעכטיגען פֿאָרזעהונג, זאָ וויא אין דער ערקענט-
ניס אונד ערפֿיללונג זיינער בעשטימוונג אונד זיינער פֿעליכטען גע-
גען גאָטט, געגען זיך זעלבסט, אונד געגען זיינע נעבענמענשטן.
זיינע פֿיהרערין צו דיעס זעליגען פֿערטרויען, צו דיער בעגליקעני-
דען ערקענטניס, איז דיא דעליגיאַנס: דעליגיאַניטעט
אין דער וואהרען בעדייטונג דען וואָרטעס, איזט דאהער דער היי-
ליגסטע צוועק, דיא העכסטע ווירדע דער מענשהייט, אונד דיא
דעליגיאַנס-מאָדאלישע אויזבילונג איזט דאז מעכטיגסטע אונד ווירק-
זאמסטע מיטטעל צור זיטמליכען פֿערפֿאלקאָממונג דערזעלבען.
אונד דיא גרונדבעדייטונג אללער אירדישען אונד עוויגען גליקזע-
ליגקייט. —

דער דעליגיאַנע זין מוס שאָהן אין דער קינדהייט געוועקט
אונד גענעהרט, אונד דאדורך דיא יוגענד צור גאטטעס

אלס אס 17 פֿעברואר 1810, דיא העררען פֿערטרעטער אונד שפּיט
 טאלפֿאַרשטעהער, נעכסט מעהרערען העררען טאלערירטען אונד
 פֿערשידענען אנגעזעהענען געסטען פֿעדראמבעלט ווארענען, וועלכע צו
 זאממענקונפֿט אויך דער קי קי הערר דעגיווננסראטה לאַ ראַן
 מיט זיינער געגענווארט בעעהרטע, דאנקטע דער הערר שפּיטאל-
 פֿייזיקים מעד* דאָקט* הירשפֿעלד דעם לעטצטערען, פֿיר דעססען
 בעשטענדיגע זאָרגפֿאלט צור ערהאלטונג דעם איזראעליטישען קראַנ-
 קען. אינשטיטוטעס, אונד טרוג צוגלייך דען וואונש פֿאַר, דאס וואָ
 מעגליך מיטטעל געשאפֿט וועררען מעכטען, אום אויך זאָלכע
 זעכע אונד דירפֿטיגע פֿערזאָנען צו אונטערשטימטען, דיא איהרער
 לאנגוויריגען אָדער אונטהילבארען קראַנקהייטען אונד געברעכען האַל-
 בער, צור אויפֿנאהמע אין דאז שפּיטאל ניכט געאייגעט זינד. —
 גענאנטער הערר דעגיווננסראטה ערווידערטע היראויף, דאס ער
 זעלבסט דאז ערשפּריסליכע איינער זאָלכען אנשטאלט איינזעהע,
 אונד פֿאלס דיאזעלכע צו שטאנדע קאָממען קעננטע, דיא דיספֿעל-
 ליגע גענעהמיגע דער פֿאָרזעטצטען בעהעררען אויז צו ווירקען,
 אויך איינע גוטע פֿעדוואלטונג אונד פֿעדווענדונג דער היצו בע-
 שטימטען געלרער צו פֿעדאנלאַססען, גערן איבער זיך נעהמען
 וואָללע: אללין דא צו איינער דערגלייכען וואָהלטהעטיגען איינריכ-
 טונג איין בעזאָנדערער פֿאַנד הערבייאגעשאפֿט וועררען מיסטע,
 זאָ היינע עם בלאָס פֿאַן דער בערייטווילליגקייט דער הייזען איזא-
 עליטען אב, אָב זיא צור גרינדונג איינעם זאָלכען פֿאַנדעם בעליביגע
 בייאטרעגע ווידמען וואָללטען.

דער אויזגעשטרייטע גוטע זאמע פֿיעל אויף גוטעם ערדרייך. זעמט-
 ליכע דאמאהלס אנגעזענדע העררען פֿערטרעטער אונד
 טאלערירטע, ערבאָטהען זיך זאָגלייך געגען גענאנטען העררען דעם
 גיווננסראטה, בעדייטיגע זוממען צו דינעם וואָהלטהעטיגען צוועק-
 קע ביא צו טראגען, וועלכעם אנערביטהען זיא אויך אונפֿערציגליך
 אינס ווערק זעטצטען.

אלו איין עפֿרייליכעם בייאשפּיל דער אין אונזערעם צייטאלטער
 העררשינדען, ביא יערעם אנלאַססע זיך וואָהלטהעטיג
 אייבערנדען טאלעראַנן, פֿערדיגעט היז אויפֿגעצייכנעט צו וועררען, דאס
 איין ביא ערוועהנטער פֿעדראמבלונג צוגעגען געווענענער קאטהאַ-
 לישער פֿריסטער, דער האָבוירדיגע הערר פֿ האַרטמאַן

ק'ק'

בעוואונדערנדען לאָבע אונד צור אינניגען אנבעטהונג הינגערספען
ווירד, וואָ ער איהם פֿיר עמפֿאנגענע וואָהלטהאמען דאנקעט,
אָדער אין נאָטה אונד פֿערלעגענהייט איהן אום בייאשטאנד אונד
הילפֿע אנפֿלעהט, וואָ ער זיינען פֿריהערען לעבענסוואנדעל איבער
דענקט, בעגאנגענע פֿעהלער בערייעט, אונד גוטע פֿאָרזעטצע פֿיר
דיא צוקונפֿט פֿאססעט. —

וואָ וויא אללע נאציאָנען, האבען אויך דיא בעקעננער דער מאָזאאי־
שען רעליגיאָן, — אלודער אורקו ועללע אללער ערקעננטנים אונד
אנבעטהונג דעם איינען אונד עוויגען גאָטטעס, — איבעראלל וואָ
איהרע פֿעהרעלטיססע עז צוליסען, דיזען אנדאכטס־איכונגען, בע־
זאָנדערע, דעז ערהאבענען צוועקקעס ווירדיגע עפֿענטליכע געביידע
געווייהעט. —

דיא היר אין דער קי קי הויפט־אונד רעזידענצישטאדט וויען וואָה־
נענדען איזראעליטען האטטען דורך פֿילע יאהרע, קיינען צו
דערגלייכען אנדעכטיגען פֿערוואמלונגען געהעריג געאייגעטען עפֿ־
פֿענטליכען אָרט. — איין אין דעם, ביים ווייסען שטערן גענאננטען
הויזע געמייטהעטעס ציממער וואר ניכט אלליין אין קיינעם בעטראכט
דאצו שיקליך, זאָנדערן אויך זאָ בעשרענקט אונד ענגע, דאס נור
איינע גערינגע צאהל דער הויזגען איזראעליטישען בעוואָהנער, אונד
אויך דיזע זעהר אונבעקוועם דארין פלאטין פֿאנד; איין ווייט גרע־
סערער טהייל אבער, זיך צור אבהאלטונג דער געבעטהע, אין פֿרי־
וואטהייזערן פֿערוואממעלן מוסטע. —

דיזע מעגעל אן דען עפֿענטליכען רעליגיאָנס־אונטערריכטס־אונד
אנדאכטס־אנשטאלטען דער הויזגען איזראעליטען, וועהר־
טען זאָ לאנגע, ביז בייא געלעגענהייט איינער אנדערען נייען וואָהל־
טהעטיגען איינריכטונג, אויך אויף ערשטערע זאָ העכסט וויכטיגע
אינשטיטוטע, איין בעזאָנדערעס אויגענמערק געריכטעט, אונד דא־
מיט טהיילס וועזענטליכע פֿערבעסערונגען פֿאָרגענאָממען, טהיילס
גאנץ נייע איינריכטונגען געטראָפֿען ווארדען; וועלכע בעגרינדונג
פֿאָן אנשטאלטען, דיא דען קיים שמעטס פֿאָרטשרייטענדער פֿער־
פֿאָללקאָמונג אין זיך טראגען, אונד מיט וועלכען דאהער פֿיר דיא איז־
ראעליטישען בעוואָהנער וויענס אלז רעליגיאָנס־געמיינדע,
איינע נייע עפֿאָכע בעגינט, היר אין מעגליכסטער קירצע געשיכט־
ליך דאזיגשטעללט ווערדען זאָלל. —

שטענדיגן געשטייטעט וויא איך איין באד נאך איוראעליטישעם צערע
מאניאל געועטן איבעראנט ווערדען קעננטע .

אונטערשטייט דורך דיא דעזעראטע דעז קי קי העררודע .
גורונסראטהעס לא רען, דעז קי קי

וויקליכען העררודע האָפּראטהעס אונד פּאַליטיא - אַבער די רעקאָמאָדע
פּרייאהעררודע פּאַן זיכער דער האָהען קי קי ני עילאנדעס-עני-
רונג אונד דער העכסטען קי קי פּעראיינגטען האָפּראטליא וואה-
דע דער אַבערוועהנטע פּאַרנעטראנענע פלאן, וועגען אנקויפּס איינעס
הויזעס צו דען געדאכטען אבייכטען, פּאַן אללערהעכסט זינער קי קי
מאיעסטעט אונטערס 8 פּעברואר 1811 (לויט העכסטען האָפּ-
קאנזיליאירעקדעס פּאַס 14 פּעברואר, אינד האָהען רעגירונגס
אינטימאטס פּאַס 4 מערץ 1811) אללערגעדיגסט גענעהמאיעט ,
אונטער דער אויטריקליכען בעדינגונג יעדאך, דאס דיא ציס הוי-
קויפּע אונד צור דאָמירונג דער שולע ערפּאַ דערליכען זיכמען פּאַר-
הער געהעריג געדעקט אונד פּעדייכערט ווערדען . צוגלייך ערהיל-
טען דיא העררודע פּערטרעטער דיא וויזונג, זיך אויס איין צו פּער-
קויפּע שטעהענדעס שיקליכעס היז אויס צוועהען, אונד זאבאלר איין
זאָלכעס געפּינדען ווירד, דיא אנצייגע אן דיא האָהע בעהערדע צו
מאכען .

נאך העראכגעלאנגונג דער אללערהעכסטען גענעהמיגונג אונד
דעז ליטצטערוועהנטען האָהען אויפּטראגס, בעמיהעטען
זיך דאהער דיא העררודע פּערטרעטער (פּעסט איבערצייגט, דאס דיא
פּאַן זינער קי קי מאיעסטעט אללערגעדיגסט בעוויליגטען, ניא צו
ערויכטענדען אנשטאלטען, פּאַן דער לעכהאפּטען טהיילנאהמע
דער הייגען העררודע טאָלערירטען הינלענגליך אונטערשטייט אונד
בעפּינדערט ווערדען דירפּטען) איין געאייגנעטעס פּערקויפּליכעס חוין
צו פּינדען .

דער העררודע פּערטרעטער מי לי בידערמאן נעכסט זיינעם
דאמאהליגען גראָסהאנדלונגס געוועלשאפּטער העררודע
מאקסימיליאן טרעביש מיט פּאַרוויסען דער האָהען בעהערדע,
שלאָסען היראויף מאנדאט, נאָמינע דער הייגען העררודע טאָלערי-
טען, מיט דעם העררודע פּעליקס פּרייאהעררודע פּאַן פּריעדענ-
טהאל אס 13 אָקטאָבער 1811, דען קויף דעז הייזעס דער דעמ-
פּיננער האָ גענאנט, פּאַרמאהליגער נומ. 528 יעטצט נומ. 494

קי קי פֿעלד-זופעריאָר איינער דער ערשטער וואר, וועל-
כער איינען בייאטראג פֿאָן פֿינפֿציג גולדען אנבאָטה, אונד דעם
העררן רעגירונגסראטהע זאָגלייך איינהענדיגטע. —

פֿאָן זייטע דעם לעמזטערען ערגינג היראויף אן דיא הייזגען זאָ-
וואָהל, אלס אן דיא היר אנוועזענדען פֿרעמדען איזראעליטען

איינע גלייכע אויפֿפֿארדערונג, אונד צוואר מיט זאָ גוטעס ערפֿאָלגע,
דאס אין וועניגען מאָנאטען, נעהמליך ביו צום 24 מאי 1810,
שאָן איינע זוממע פֿאָן fl. 52272 אין דאמאהליינער וועהרונג דער
ווינער שטאדט. באַנקאָ-צעטטעל צוזאממען געבראכט וואר. —

דיא וואָהלטהעטיגען שפענדער דיזער — זאָ וויא אללער שפעטער
איינעגאנגענען גאכען, זינד מיט אנפֿיהרונג דער בייאגעשטייערטען

געלרכעטרעגע, אין דעם קאסעבוכע דען נייען איזראעליטישען וואָהל-
טהעטיגקייטספֿאָנדעס, נאהמענטליך פֿערצייכנטע.

דער גוטע פֿאָרטגאנג דיזער זאממלונג ברוזכטע דיא העררען
פֿערטרעטער, בעזאָנדערס דיא העררען **אי לי**

האָפֿמאן אונד **מי לי בידערמאן**, אויף דען געדאנקען, מיט
דעם אנפֿענגליך בעאבזיכטעטען איינען וואָהלטהעטיגען ווערקע —

אים איינפֿערשטענדיססע מיט דען אנגעזעהענסטען דער הייזגען הער-
רען טאָלעריטען, מעהרערע גוטע אונד ערשפריסליכע איינרויכ-
טונגען צו פֿערבינדען אונד פֿעראייניגט אויזצופֿיהרען. —

איינדעס זיא נעהמליך דיא אויף רעליגיעזען אונטערריכט אונד קול-
טוס אכצילענדען איינריכטיגען אונטערער הייזגען גלויבענס-

געזאָסען ערוואָגען, אונד דורכגענגיג זאָ מאנגעלהאפֿט אונד אינצו-
לענגליך פֿאָנדען, דאס דאבייא וועדער פֿיר געהעריגע אוואיבונג

דער אנדאכט, נאָך וועניגער אבער פֿיר צוועקמעסיגען עפֿענטלי-
כען רעליגיאָנס-אונטערריכט דער יוגענד געזאָרגט וואר, וואורדע

דער וואונש אין איהנען רעגע, דיזען מענגעלן מעגליכסט אב-
צוהעלפֿען. זיא מאכטען דאהער דען פֿאָרשלאג, נאך איינהאָלונג

דער אללערהעכסטען בעווילליגונג, מיט דען איינעגאנגענען אונד נאָך
צו זאממעלנדען בייאטראגען, איין אייגענעס געביידע צו קויפֿען,

אין וועלכעס איין בעסערעס לאָקאל צור אבהאלטונג דער אנדאכטס-
איבונגען הערגעשטעללט, צוגלייך איינע עפֿענטליכע שילע צום
אונטערריכט דער איזראעליטישען יוגענד אין דען רעליגיאָנסגעגענט-

שטענע

הערדן זימאן עדלען פאן לעמעל.

— מאָעס לאַקענבאכער.

— מי עדלען פאן נייאוואלל.

— בערנהארד ריטטער פאן עשקעלעס, אונד

— קאשפאר קאָהן

אלו רעפּרעזענטאנטען דער נייא געגרינדעטען פּראָממען אונד וואָהלטהעטיגען אנשטאלטען צו ערנענען, וועלכען געמיינשאַפֿטליך מיט דען הערדען פֿערטרעטערן, דיא אויפֿזיכט איבער דיא אינשטיטוטע דער רעליגיאָנס-אונטערריכטשולע, דער אנדאכטסאיבונג אונד דער זיעכען-פֿערוואַרגונג, זאָ וויא דיא צוועקמעסיג פֿערוואַלטונג דעז אין איינע רעאליטעט אומגעשטאלטעטען פֿאָנדעס איבער-טראַגען וואורדע.

דיזע ערנענונג דער צוועלף הערדען רעפּרעזענטאנטען אונד דיא בעשטיממונג איהרעס ווירקונגסקרייזעס ערפֿאָלגטען אונד-טער איינעס מיט דער בעשטעשטימונג דעס הויזקויפֿעס מיטטעלסט דערקעטעס דער האָהען ני עי לאנדעסרעגירונג פֿאָס 19 מערץ 1812 וואָרין צוגלייך דעס הערדן רעגירונגסראטהע לאַ ראַז, זאָ וויא דען הערדען פֿערטרעטערן, בעזאָנדערס דען הערדען **בידערמאן** אונד **האָפּמאן** איבער איהרע, בייא גרינדונג דעס פֿאָנדעס דורך אייפֿריגע פֿערווענדונג ערוואַרבענען פֿערדינסטען, דיא צופֿירדענהייט אונד בעלאַבונג דער האָהען לאנדעסשטעללע צו ערקעננען געגע-בען וואורדע.

אין דען זאָמערמאנאטען דען יאהרעס 1812 וואורדען דיא נע-טהיגען ביאפֿערענדערונגען צור הערשטעללונג דער כעטה-אונד אונטערריכטס-ציממער אונד דען באדעס פֿאָרגענאָממען. דיא לייטינג דען בויעס בעזאָרגטען דער פֿאן דער האָהען לאנדעס-שטעללע ערנאנטע הויז אדמיניסטראטאָר אונד רעפּרעזענטאנט הערר זאלאמאן עדלער פֿאן הערין אונד דער גלייכפֿאללס האָכארטיג בעשטימוטע הויז-אדמיניסטראטאָר אדיונקט הערר עמאנועל עפֿינגער, אונד ען וואורדע מיט דיזעס בויע זאָ שנעלל פֿאָרגעריקט, דאס מיט אנפֿאנג זעמבעבערס 1812 דיא הערשטעללונג דען בעטההויזעס אונד דער שולציימער שפּאן גאנץ פֿאָללענדעט וואורדע—

אם קיענמארקט, אים שמובענפֿירטעל, אין דער שטאדט וויען, וועלכער
קויף זאָראַן בײַא דען, פֿאָן זײטען דער לעבלי קי קי פֿאָליציא
אַבערדירעקציאָן פֿעדראנלאסמען צוואממענטרעטונגען דער הײזגען
העררען טאָלערירטען, פֿאָן דײַען גוטגעײסען, אונד אין בעצוג
אויף דיא אללערהעכסטע גענעהמיונג, אלס פֿיר אײהרע רעכנונג
געשלאָסען ערקלערט אונד אנערקאנט ווארדע.

נאכדעם נון דער קויף פֿאָללצאָגען וואר, ערליס דער הערר רע-
גירונגסראטה לאַ ראָן אײנע אבערמאהליגע אױפֿפֿאַר-

דערונג אן דיא הײזגען, זאָ וויא אן דיא היר אנוועזענדען פֿרעמרען
איוראעליטען, אום בײַאטרעגע אָדער אום דארלעהען בעלביגער
זוממען, צור בעשטרייטונג דער קאָנטראהירטען קױפֿשיללונגס-ראטען-
צאהלונגען, אונד דער נאָטהױענדיגען בײַאפֿערענדערונגען.

וועלכעס שנעללען אונד בעדייטענדען פֿאָרטיאנגעס דײַע מאסרעגעל
זיך ערפֿרײטע, צײגעט דיא קאססערעכנונג דעס פֿאָנדעס,

אינדעס בײַ צו דען ערשטען מאָנאטען דעס יאהרעס 1812, צוואמ-
מען שאָן אײנע זוממע פֿאָן מעהר אלס **ניינציג טויזענד גול-**

דען אין נײַער ווינער וועהרונג, גרעסטענטהײלס אלס געשענק,
אונד נור צום טהײל אלס דארלעהען, אײנגעגאנגען אָדער צוגעזיג-

כערט וואר. —

ניכט אלליין דיא העררען פֿערטרעטער, זאָנרען אויך דיא אנגעזע-
הענסטען דער הײזגען העררען טאָלערירטען צור בעפֿער-

דערונג דײַעס אונטערנעהמענס זאָ קרעפֿטיג אונד ווירקזאם בײַא,
דאס דיא האָהע נײַע לאנדעסרעגירונג זיך דארויך בעוואָגען פֿאנר,

דיא צוועלף שטערקסטין אינטערעכענטען, אונד צוואר דיא נאכ-
שטינענד — אין אלפֿאבעטישער אָרדנונג — פֿערצײכעטען קי קי

פֿרױי העררען גראַכעהנדלער:

העררן נײַ אײ פֿרײהעררן פֿאָן אַרנשטיין,

— מי לי בידערמאן,

— זאלי עדלען פֿאָן הערץ,

— לעאָפֿי עדלען פֿאָן הערץ,

— דוד ווערטהיים,

— טאקסימיליאן טרעביש,

— איגנאין עדלען פֿאָן ליבענבערג,

דורך פֿערמיטהונג דער בעטהפלעטצע, ווארדע דער אנדאכטסאני
 שטאלט איינע ערגיכיע אייננאהמסקויעללע ערע־פֿענט, אונר
 דארורך, אים צוזאממינפֿלוססע מיט דערען איכריגעט געווענהליכעס
 איינקאָממען, ניכט אללין דער צו איהרער ערהאלטונג אויפֿצו ווענדערע
 קאָסטענבעטראג געדעקט, זאָגערן אויך יעהרליך נאָך איין בעס
 דיטענדער ערשפארטער איבערשום צור פֿאָנדסקאססע אבגע־יהרמט.
צור אוישמיקקונג דען בעטההויעס אונד דער גאָטטעסדינסטליכע
 צערעמאָניען, ווארדען פֿאָן פֿילען הייזגען העררען טאָלערירט.
 טען אונד דערען פֿרויען, פֿערשידענע אין אונזערען בעטההייזערן געס
 ברייכליכע זילבערגערעטהע, פֿאָרהענגע, אוי דערגלי אלס געשענקע
 געווידמעט.

איינע פֿאָרציגליכע, עבען זאָ פאססענדע אלו קאָסטבארע צירדע
 ערלאנגטע דויע אנשטאלט, דורך דיא ניטע דעו, אים דיא
 פֿערברייטונג דער העברעאישען ליטעראטור האָכפֿערדיגטען העררן
 פֿערלעגערס דויער צייטשריפֿט, דעו קי. קי. פֿרוו. דייטש-
 אונד העברעאישען, אויך ני עסטי. לאנדשאַפֿטסבופֿ.
 דרוקקער, העררן **אנמאָן שכי"ד** אללהיר, וועלכער פֿאָן
 יעדעס זיינער נאָך פֿאָררעטהיג געוועזענען היברעאישען פֿערלאגס-
 ארטיקעל, איין עקסעמפלאר, צוזאממען 183 בענדע פֿערי-
 שידענען פֿאָרמאטס, אויף פֿיינעם פאפירע, מיט גאָלדשניטט אונד
 פֿרעכטיגעס ענגלישען איינבאנדע, — מיט דער ווידמונג, זאָלבע אים
 עפֿענטליכען בעטההויע אים דעמפֿיינערהאָפֿע אויפֿצושטעללען, —
 בעגלייטעט פֿאָן איינעם געדרוקטען, פֿאָס מיאנאטע אפריל 1814
 דאמירטען בריפֿע אונד ביאגעפֿיגטעס קאטאלאָגע, דען הייזגען
 העררען טאָלערירטען אלו געשענק איבערגאב, אונד צוגלייך פֿערי-
 שפראך, פֿאָן יעדעס דער שפעטער נאָך פֿאָן איהם צו פֿערלעגענע
 דען ווערקע, אימכער איין עקסעמפלאר נאך צוטראגען, וואו ער
 אויך ביזהער טרייליך אין ערפֿילונג געבדאכט האט, אונד וועלכע
 נאכטרעגע, דעם אָבערוועהנטען קאטאלאָגע צוגעשריבען וואָרדען
 זינד. —

דיא פֿאָן איהם געשענקטע ביכערזאממלונג ווארדע אין איינעם פֿאָן
 איהם צוגלייך דאצו אנגעשאפֿטען פֿערשפעררטען שראנקע(אויף
 וועלכעס אין איינער, פֿאָן דען העררען פֿאָרשטעהערן אנגעבדראכטען
 קורצען איבערשריפֿט, דער הערר געבער אנגעצייגט איז), אין דעם
 בעטה

דיא פֿייערליכע איינווייהונג דעם ערשטערען ערפֿאָלגטע זאָפֿאָרפֿ
אס 4 זעפטעמבער 1812 — זײַך אלול ה' ת"ק ע"ב —
אונטער דען פֿאַרבענאָנטען צוועלף העררען רעפֿרעזענטאַנטען
אונד דען העררען פֿערטרעטערן :

הערן מאַקסימיליאַן עדלען פֿאָן העניגסבערג,

— אראָן ליידעסדאָרפֿער,

— איזאַק לי האַפֿמאַן,

— מיכאָל לאַצי בידערמאַן אונד

— יאָזעף לעווי,

אין געגענווארט פֿילער האָהער געסטע אונד דער העררען טאָלע
דיטען, דורך אַבונינג דער אויף איינע זאָלכע פֿייערליכקייט בע-
צוג האַבענדען פּואַלמען אונד געבעטהען, אונד דורך איינע, אויף היד-
זייטיגעס אַנזיכען, פֿאָן דעם — זיינען פֿילען פֿריינדען אונד פֿערעהערען פֿיל
צו פֿריה עופֿטיסענען — בעריהמטען געלעהרטען העררען בענעדיקט
ייטעלעס אין פּראַג, איבער דען טעקסט **עורא א, א, א** —
בערייטוויליג הייצו פֿערפֿאַסטע דייטשע רעדע, וועלכע פֿאָן דעם
הייגען טאָלעריטען, דאמאהליגען פֿאָרשטעהער דעם בעטהויזעס אונד
שולאוילפֿוהער, העררן **בנימין לאַנדעסמאַן** (פֿערפֿאַסטער דען
ווערקעס: **מעניי ישראָל** דער איוראעליטישען יוגענד), צור אללגעמיינען
צור הערצענסבילדונג דער איוראעליטישען יוגענד, צור אללגעמיינען
ערבויאונג פֿאָרגעטראַגען וואַרדע — אללע אַנוועזענדען עמפֿפֿאַנדען
איניג דיא וויכטיגקייט אונד דען ווערט דער, דורך דיא הולד אונד
גנאדע זיינער מאַיעסטעט אַנווערעס אללערגעדיגסטען קאַיזערס, זאָ
וויא דורך דיא הומאַנע אונטערשטיצונג דער העכסטען אונד האָ-
הען שטעללען, מיט דען געשטאַטטעטען נייען אַנשטאַלמען, דען
הייגען טאָלעריטען אונד אַנווערען גלויבענסגענאַסען אינסענעזאַממט
פֿערליהענען וואַהלטהאַט, וואַפֿיר זיך איהרע דאַנקגעבעטהע אונד
איהרע ביטטען אים הייל אונד גליק פֿיר אַנווערען אללערגעדיגסטען
מאַנאַרכען אונד אללערהעכסט — דעססען דורכלויכטיגסטע פֿאַמיליע,
פֿיר דאָהאַהע מיניסטעריאַוס, פֿיר דיא העכסטען אונד האַהען רעטהע
אונד אַכריגקייטליכען בעאַמטען, זא וויא פֿיר אַנווערע מיטכירגער
אונד אַווער געזאַממטעס פֿאַטערלאַנד, צו אַנווערעס געמיינשאַפֿט
ליגען היימוזלישען פֿאַטער-ערהאַבען.

עפֿענטליכער לעהראנשטאלטען געשטאטטעט איזט,
אונד דיא הייזען איזראעליטישען איינוואָהנער, היצו ניכט אונגעטוהי-
גער ווייזע אייגע אכגעוואָנדערטע אונטערדיכטסאנשטאלט איינצופֿיהרען
ווינשטען. —

עז ווירד יעדאָך פֿאָן דער לעכל. ק. ק. אָבעראויפֿזיכט דער דייטשען
שולען, וועלכער נאָך האָהער בעשטיממונג, דיא דעליניאָנס
שולע אונטערגעאָרדנעט ווארד, דיא ערטוהילונג דעם פֿדוואטאונ-
טערדיכטעם אין דען אונטערען דרייא קלאסען דער דייטשען לעהר-
געגענטעטענדע, פֿיר יענע שילער, דיא קיינע עפֿענטליכע דייטשע
שולע בעזוכען, אום זאָ מעהר געשטאטטעט, אלו דיא לעהרער
דייער דעליגיאָנסשולע צוגלייך אויך אלו לעהרער דייטשער שולען גע-
פֿריפֿט זינד. —

דײַא אויף ערוועהנטע ווייזע פֿרוואטים אונטערדיכטעטען שילער,
ווערדען מיט ענדע יעדעס שולקורזעס דען פֿריפֿונגען דער ק. ק. ק.
הויפט מוסטערשולע בייא זי א ננא אונטערצאָגען. —

דײַא פֿריפֿונגען איז דער דעליגיאָן אונד דען העכערע אישען לעהר-
געגענטעטענדען אכער, ווערדען האלבערהויג אין דען שולצינו-
מען אים דעמפֿיינגערהאפֿע, אונטער פֿאָרווייזן דער לעכל. ק. ק.
דייטשען שולען. אָבעראויפֿזיכט עפֿענטליך אכטעהאלטען. —

דײַא שילער אונד שמודירונדען אנדערער אונטערדיכטסאנשטאלטען,
קעננען דיא דעליגיאָנסלעהרע אין דייער שולע אָדער פֿרוואטים
זיך אייגען מאכען; מיססען אכער צו ענדע יעדעס קורזעס דאו דעלי-
גיאָנסציגנים פֿאָן דעם לעהרער דער דעליגיאָנסשולע בייאכרינגען.

אויך דיא אונטערשטיצונגען פֿיר זיענקהאנקע ווערדען זייט דעם
יאהרע 1812, אן ראצו געאייגענטע אינדוידוען, נאך פֿער-
העלמינס דערען געברעכליכקייט אונד הילפֿסבעדירפֿטיגען צושטאנ-
דעם, מיאנאמליך אָדער פֿירטעלעהריג דעם ווילען דער עמפֿפעני-
גער געמעס, איז דער פֿאָנדסקאסע ערפֿאָלגט. —

אללדערהרליך ווערדען דיא דעכנונגען דייער קאסע דורך דיא
האָהע לאנדעששטעללע דער לעכל. ק. ק. ני ערט.
פֿראַווינציאל שטאטסכוזחאלטונג צור רעוויזיאָן אונד בעשטעטטי-
גונג פֿאָרגעלעגט. —

בעטה הויזע אויפגעשטעללט, אונד דעם פֿארשטעהער דאכניא, — זאָ וויא בייא דען פֿריהער ערוועהנטען, דעס בעטה הויזע צוגעקאָמ- מענען געשענקען, — דיא פֿערבינדליכקייט אויפגעלעגט, דאריבער צו וואכען, דאס דיזע אלז געמיינשאַפֿטליכעס אייגענטום דער הויז- גען איזראעליטישען רעליגיאָנסגעמיינדע בעשטימומטען געגענשטענדע, געהעריג פֿערוואהרט אונד ערהאלטען ווערדען. —

פֿארשטעהער דעס בעטה הויזעס, וואר אנפֿענגליך וויא אָכער- וועהנט דער הערר בנימין לאנדעסמאן, אלז דיזער אכער, זיינער אנדערען איבערהייטען געשעפֿטע אונד עפֿטע רען רייזען האלבער, דיזעס אמט מיט ענדע דעס יאהרעס 1814 נידערלעגטע, וואורדע זעלבעס דעם הויזגען טאָלעריטען העררן יאָאָב לעווי איבערטראגען.

מיט דעס בעטה הויזע בייאנאהע צוגלייך, וואורדע אויך דיא רעלי- גיאָנסשולע איינגעריכטעט, אונד דער אונטערריכט אן דער- זעלבען אים אָקטאָבער 1812 בעגאָנען.

אָנגלייך דען הויזגען איזראעליטן שאָן מיט אללערהעכסטעס נאָר- מאלפאטענט פֿאָס 2. יאנואר 1782 § 8, דיא ערריכטונג איינער אייגענען דייטשען נאָרמאלשולע צוגעשטאנדען, אונד איהנען בייא געגענווערטטיגער געלעגעהייט, פֿאָן זייטען דער האָהען בעהער- דען, פֿרייע וואהל געלאסען וואורדע, אָב זיא דען דייטשען שול אונטערריכט, מיט דער אונטערווייזונג אין דער רעליגיאָן פֿעראיינט איינפֿיהרען וואָללטען, זאָ צאָגען זיא עז דאָך פֿאָר- (מיט רעווערוואציאָן דער איהנען אין בעטרעף דער דייטשען שולען פֿערליהענען אללערהעכסטען גנאדע) דיא שולע אויזשליסליך דעס רעליגיעז-מאָראלישען אונטעריכטע, אונד דען דאמיט צוואממענהענגענדען הילפֿסוויסענשאַפֿטען, אלז העברע- אישער שפראכקענטניס, ביבעלשטודיאום אויז-ווי-צו ווידמען, אָהנע דען דייטשען אונטעריכט דאמיט צו פֿערבינדען, אונד צוואר אויז דעם גרונדע, ווייל דיא, דער איזראעליטישען יוגענד אים אללגעמיינען צופֿערשאַפֿענדע גייסטעסבילדונג, גאנץ וויא דיא דער בעקעננער אנדערער קאָנפֿעססיאָנען, — אויך דער ערשטערען צו- ערלאנגונג דיזער בילדונג, אָהנעהין דער בעזוך זעממליכער עפֿענט- עפֿענט-

צוריקקעהרטען, אונד דויעס אונפֿערגעסליכע עראייגניס אמ 16 יוני 1814, פֿאָן אללען הייזיגען איינוואָהנערן, דורך איינע גלענצענדע בעלייכטונג געפֿייערט ווארדע, ווארד אויך אויף פֿעדראנלאססונג דער העררען פֿערטרעטער אונד דעפרעזענטאנטען, אן דעם פֿאָרטאל דעם דעמפֿינגערהאָפֿעס, איינע טראנספארענטע צייכונג מיט זינגס פֿאָללען פֿיגורען אונד אינשריפֿטען אנגעבראכט, דערען בעשרייבונג היז אויז דעם, איבער אללע ראמאהליגען פֿריידענפֿעסטע, פֿאָן דעם וויענער מאגיסטראטסבעאמטען **העררן יאָזעף ראָססי** הערוויזגע. געבענען דענקכוכע ווערטליך ענטלעהנט ווירד: —

אויצוג אויז דעם ווערקע:

דענקכוכ פֿיר פֿירשט אונד פֿאטערלאנד.

הערוויזגעבען פֿאָן יאָזעף ראָססי ענצ. 1 טהייל זייטע 82. הויז נומ. 528 דעמפֿינגערהאָף.

דײַא איזראעליטען אין וויען האבען דויען טאג אויף איינע צוואר „מינדער גלענצענדע, דאָך זעהר נידליכע אונד גייסטריכע ווייזע געפֿייערט. — בעקאנטליך האבען זיינע מאיעססטע דויער נאציאָן „אלו איין צייכען אללערהעכסטאיהרער גנאדע, דאז בעפֿוגניס ערס „טהיילט, איין הייז אין דער שטאדט ערקויפֿען, אונד עז צו וואָהלס „טהעטיגען האנדלונגען, אלז צוט גאָטטעסדינסטע, דעליגיאַנסאונס „טעריכטע אונד צור זיעכענפֿערזאָרגונג אנווענדען צו דירפֿען. — זיא ערקויפֿטען זיך דען זאָגענאנטען דעמפֿינגערהאָף אין דער שטאדט „אונד ערריכטעטען דאזעלכסט איהר בעטההויז, איהרע דעליגיאַנסס „שולע, אונד פֿאָן דען צינוערטרעגניססען דעזזעלכען פֿערזאָרגען זיא „מעהרערע אינדוידוען איהרער גלויבענסגענאָסען, וועלכע אלטערס „אָדער קראנקהייטס האלבער, איהרעס ערווערבע ניכט מעהר פֿאָרס „שטעהען קעננען.“

אום איהר דאנקגעפֿיהל פֿיר דען זאָגענדיגען אלז ערלויכטען פֿירשטען „דער אים מענשען דען מענשען שטעצט, אן דען טאג צו לעגען „בעלייכטעטן זיא דויעס הויז, אויף דיא ארט, וויא עז דער דויעט „כוכע אנגעשלאָססענע קופֿפֿער צייגעט. —

דאז גאנצע שטעללטע איין, מיט ניינהונדערט לאמפען בעלייכטע. „מעס פֿאָרטאל פֿאָר. אויף דעם געמאהלטען, מיט אראבעסקען

נאך ריווער דארשטעללונג פֿאָר דער נייען בעגרינדונג דער אנוועפֿיהרר
טען געמיינטיציגען אינשטימיטיציאָנען, זאָלל היר נאָך אייניגע
זייטעס דארין שטאמט געפֿינדענער מערקווירדיגער עראיגניסכע
אונד פֿערענדערונגען ערוועהנט ווערדען —

אײס יאהרע 1813, אלז אונזער ערהאבענער מאָנארך, אײס פֿער
איינע מיט זיינען האָהען אלליאירטען, אקאללערהעכסט איינע
גער פּערזאָן דען גראָסען, פֿיר דיא אונאכהענגיקייט אייראָפענס
ענטשיידענדען פֿעלדצוג ערעפֿנעטע, אונד אללע זיינע געטרייען
אונטערטהאנען, געבעטהע פֿיר דען גליקליכען פֿאָרזאגאנג ריזעס
גלאַדרייכען אונטערנועהמענס הילטען, — פֿעראנשטאלטעטען און
דיא הייזען איזראעליטישען איינוואָהנער איינע אנדאכטסאיבונג,
אום פֿיר דיא וואַפֿען עסטעררייכס אונד זיינער אלליאירטען, זיג אונד
רוהס צו ערפֿלעהען.

זיא פֿעדאממעלטען זיך אום 5. זעפטעמבער 1813 — **בײַם אײ**
יוד אלול ה'תקע"ג — אין איהרעס בעטההויזע, וואָ
זיא איין אייגענס פֿערפֿאסטעס קריגסגעבעטה מיט אבויגונג מעהרעס
רער פּזאלמען פֿערייכטעטען, צוגלייך פֿיר דיא פֿערוואונדעטען קריגער
דען ק. ק. עסטערייכישען הערעס איינע זאממלונג ערעפֿנעטען,
אונד דיא אייגענאנגענען אנועהנליכען בעטרעגע, זאָגלייך איהרער
בעשטימונג צופֿיהרטען. —

זיינע עקסעללענץ דער הערר פּרעזידענט דער ק. ק. אָבערשטען
פּאָליצייא - אונד צענזורס - האָפֿשטעללע פֿרייאהערר פֿאָן
האגער (פ. מ.) בראכטע ריזע, איהם דורך דיא לעכליכע ק. ק.
פּאָליצייאָבערדיעקציאָן איינבערייכטעטע האנדלונג, צור קעננטניס
זיינער ק. ק. מאיעסטעט, אללערהעכסטעוועלכע אונטערס 14. זעפט.
1813 אין טעפּליטץ געדיגסט צו ענטשעליסען גערוהעטען, דאס דען
הייזען איזראעליטען, דאז אללערהעכסטע וואָהלגעאל
לען צו ערקעננען צו געבען, אונד פֿאָן דעס געשעהענען אין
עפֿענטליכען בלעטטערן ערוועהנונג צו מאכען זיא. —

דא אײס יאהרע 1814 זיינע מאיעסטעט אונזער אללערגנעדיגסטער
לאנדעספֿאטער זיג - אונד רוהמגעקענט, אין דיא מיטטע
זיינער טרייען אונטערטהאנען, אונד אין זיינע רעזידענצשטאדט

„אם טאנע. דען דיא איזראעליטען צור עהרע דעם קאיווערס פֿײער.
„טען, אין איהרעם בעטההויזע, אין געגענווארט פֿילער אנגעזעהענער
„צוהערער געהאלטען ווארדע.“

אײניגע טאגע נאכהער נעמליך אס 19 יוני 1814 — ביז אײ
ב׳ דר״ח תמוז ה׳ תקע״ד — ווארדע ווענען דער

דוהמפֿאללען בעענדיגונג יענעם וויכטיגען פֿעלקערקאמפֿעס, דען
דארויך ערונגענען אללגעמיינען פֿרידענס, אונד דער גליקליכען
דיקקעהר ווינער מאיעסטעט אווערעס גלאַרריכען מאָנארכען, אונד
אללעהעכסט זיינער טאפֿערן טרופֿען, פֿאָן דען היזיגען איזראעליס
טען אין איהרעם בעטההויזע (וואָרין דיא אין דער מיטטע בעפֿינד־
ליכע ערהעהונג — **אלמיכר** — דורך איינען פֿאָן פֿיר זיילען
געטראגענען, מיט דער קאיווערקדאָנע בעדעקטען זיידענען באלדאכין,
נייא פֿערצירט וואר) אין גראָסעס דאנקפֿעסס געפֿייערט. —

נאך פֿאראויזגעגאנגענער ויספֿאַניא, פֿאָן דער קאָמפֿאָזיציאָן אונד
אונטער דער לייטונג דען ריהמליכסט בעקאנטען מאָנקינסטס

לערס איזראעליטישער רעליגיאָן, דען ק. ק. קאָמפֿאָזיטערס העררן
איגנאץ מאַשעלעס, ווארדען דיא אייניגסטען דאנקגעבעטהע,
פואלמען אונד געזענגע, לעטצטערע מיט פֿאָללשטימיגער מוזיק־
בעגלייטונג אכגעהאלטען, זאָראן איינע פֿאָן דעם ק. ק. צענזאָר
רעוויזאָר אונד טראַנזלאַטאָר אים העברעאישען פֿאכע העררן
לעאָפֿאָלד מ. האַרצפֿעלד פֿיר דיווע פֿייערליכקייט פֿערפֿאַסעטע
געהאלטפֿאללע רעדע איבער פואלם 21, דורך דען העררן
בערנהארד פאללאק, זאָהן דעם היזיגען טאָלעריטען, העררן
זרא יאקאָב פֿאָללאק, צור ריהרונג אללער אנוועזענדען פֿאָר־
געטראגען. היראויף פֿאָלגטע איינע פראָצעססיאָן דער אנגעזעהענס־
טען געמיינענליכער מיט דער **תורה** אונטער אנגעמעסענען גע־
זענגען, אונד איין פֿאָן דעם העררן דאכבינער אוי **אייזענשטאדט**
פֿאָרגעבעטהעטער זענענספרוך פֿיר אונזערען הולדפֿאללען לאַנדעס־
העררן אונד אללעהעכסטערעזעלבען דורכלויכטיגסטעם הויז. —
איין פֿאָן דעם העררן פֿערפֿאַסער דער רעדע אויפֿגעזעטצטעס
דאנקגעבעטהע, אונד דאז אונטער מוזיקבעגלייטונג אים קאָהד
געזונגענע פֿאָלקסליד: „נאָטט ערהאלטע פֿראַנץ דען
קאיווער!“ בעענדיגטען דיע אנדאכט.

„פֿערצירטען פֿילאסטער, וואר איין אכט שוח האָהעם געזימוזע אונס
 „געבראכט, אויף וועלכעס דיא אללעגאָרישען פֿיגורען, דער אונס
 „טערריכט, דיא מילרטהעטיגקייט אונרדיא אנדאכט,
 „אלו זימבאָלע דער אנשטאלטען, צו דענען דיעס הויז בעשטימט
 „איזט, פֿאָרגעשטעללט ווארען איבער דעניעלבען שוועבטע איין
 „געקענטער דאָפּפעלטער אדלער, צו דעסען פֿיסען אללע גאטטונגען
 „ארמאטורען זיך בעפֿאנדען. איבער זיינעם הויפטע גלענצטע אין
 „בריליאנטפֿיער, איין אויז אייכען. לאָרבער- אונר פֿאלצווייגען גע-
 „וואונדענער זיגעס. אונר פֿידענסקראנץ, אויז דעסען מיטטע דער
 „מאיעסטעס. נאהמע פֿראַנץ העדפֿאָרשטראהלמע. אָביגע דרייא
 „אללעגאָרישע פֿעורען האטטען איהרע רעכטען עמפֿאָרגעהאָבען,
 „אונר לייטטען דורך איהרע צייגעפֿיגער דען בליק דעס בעאָבאכטערס
 „אויף דעו קאיוערס נאהמען. — אונטער דיען פֿיגורען ווארען דיא
 „איינפֿאכען אכער פֿילזאגענדען וואָרטע צו לעזען: אללעס גוטע
 „קאָממט פֿאָן אָבען! גלייכזאם אלו וואָללטען דיא וואָהלטהע-
 „טיגקייט, דיא אנדאכט אונר דער אונטערריכט זאנען: „וויר פֿער-
 „דאנקען אונזער דאזיין אללהיר, דער גנאדע פֿראנצענס!“ — נאָך
 „אייין טיפֿערער זין ליגט אין דיען וואָרטען פֿערבאָרגען. דא דער
 „נאהמע פֿראַנץ דיא הויפטצירדע דיער איללומינאציאָן וואר, אונר
 „פֿאָלגליך איינען וועזענטליכען טהייל דערזעלבען אויזמאכע, זאָ
 „בערדייטען אָביגע וואָרטע אויך: „אללעס גוטע (נעמליך אונטערריכט,
 „מילדע, אנדאכט אונר דער קאיוער פֿראַנץ) קאָממט פֿאָן אָבע!“
 „אויס ערשטען זינע, בעציהט זיך דאז וואָרט אָבען אויף דען
 „קאיוער, אויס צווייטען, אויף גאָטט.“
 „אויס געזימוזע דעו פֿאָרטאלס ווארען דיא דרייא וואָרטע: **צדקה**
 „**חסד משפט** צו דייטש: מילדע, גנאדע אונר גע-
 „רעכטיגקייט טראנספֿארענט צו לעזען, אלו בעציהונג אויף דען
 „שפֿרוך דעו תלמוד: „דיא מאיעסטעס גאָטטעס רודט בייא דעס
 „פֿירשטען, דער דיא דרייא אייגענשאַפֿטען, מילדע, גנאדע אונר
 „גערעכטיגקייט בעייטצט; — אונר שטאנרען היר עבענפֿאללס אין
 „בעציהונג אויף דיא זי בענפֿערפֿלענונג, דיא אנדאכט אונר דען
 „רעליגיאָנסאונטערריכט.“
 „דיינע גאנצע אללעגאָריא וואר אויז איינער טיעפֿפֿליכען, אויס דוריקע
 „ברשינגען דער געהאָבען, וועלכע וואָרן אס יג יוני, אלו

אויף דיא אנצייגע וועלכע דיא לעבל. ק. ק. פאָליציאָבערדירעקט־
ציאָן פֿאָן דיזעס פֿעכטע, אן דיא האָהע לאנדעסרעגירונג ער־
שטאטטעטע, ערפֿאָלגט: האָנדערזעלכען בעלאָבונג, דיא אין נאכ־
שטעהענדעס דערקעטע העראבגעלאנגטע:

„אן דיא העררען רעפרעזענטאנטען אונד פֿערטרעטער
„דער היזיגען איוראעליטישען בעוואָהנער!“

„דיאן האָלעבלעכע ק. ק. ני. עכט. לאנדעסרעגירונגס־פרעזידיום
„האט איבער דען הידראטיגען פֿאָרטראג, דאס דיא היזיגען
„איוראעליטען איין דאנקפֿעכט, וועגען דען גליקליך ערפֿאָכטענען
„פֿירענס אונד דער ערווינטען ריקקעהר זינער ק. ק. מאיעסטעט,
„אס 19. דיזעס אין איהרעס היזיגען בעטטהייט פֿייערליך אכטעהאל־
„טען דאבען, אס 20. דיזעס אנהער צו ערעפֿאָנען גערוהעט. דאס
„דער ק. ק. הערר רעגירונגס־וויצע־פרעזידענט פֿרייאַ
„הערר פֿאָן רייכמאן צו האָבקירכען דיא הידראטיגע
„אנצייגע צוד קעננטניס זינער דען העררן אָבערשטען
„קאנצלערס עקסעללעניץ, מיט דער בעמערקונג גע־
„בראכט האבע: זעלבסט געגענווערטיג געוועזען צו
„זיין אונד זיך פֿאָן דער ווירדע אונד דעס אנשטאנ־
„דע איבערציגט צו האבען וואָמיט דיזע פֿייער־
„ליכקייט בעגלייטעט וואר.“

„אונטער אינעם האבע אַך דען אנגעעהמען אויפֿטראג, דען
„העירען רעפרעזענטאנטען אונד פֿערטרעטען צו ערקענ־
„נען צו געבען: דאס דיא האָהע לאנדעסרעגירונג דאס
„רויז איהרע, אויך בייא דיזער געלעגענהייט אן
„דען טאג געלעגטען פאטיאָטישען געזיננונגען
„מיט פֿעדגניגען ענטנאָממען האבע.“

ווען אס 25. יוני 1814.

עדלער פֿאָן זיכער
האָפֿראטה

אונד

פאָליציאָבערדירעקטאָר.

אס

פִּילֵעַ הָהָע אונד אנגעזעהנע געסטע קריסטליכער קאָנפֿעסזיאָן,
 בעהרטען דינע פֿייערליכקייט מיט איהרער געענווארט אונד
 איהרעס אונגעטהיילטען בייאָפֿאללע .
 אויך אין עפֿענטליכען בלעטטערן ווארדע פֿאָן דינעס דאנקפֿעסטע
 אויפֿיהרליך אונד עהרענפֿאָלל ערוועהנונג געטהאן .

א ו י ז ו ג

אויז דער עסאָערר. קאיוערל. וויענער צייטונג

נומי. 172 דע דאטאָ 21 יוני 1814.

„דיא היר וואָהנערדען איהראעליטען האבען אס 19 די מי פֿריה
 „אוס 100 אוהר, אין איהרעם בעטההויזע צום דעמפֿעניגערהאָפֿען,
 „דיא גלאָררייכע ריקקעהר אונזערעס גנעדיגסטען קאיוערס אויף איינע
 „טבען זאָ ערבויליכע, אלוז מוסטערהאפֿטע וויזע געפֿייערטי פֿעסט-
 „ליך געקליידעט פֿעדראממעלטען ויא זיך אין איהרעם הערדליך פֿעדרא
 „צירטען אונד בעלייכטעטען טעמעל . איינע אנגעמעסענע זימפֿאָניא
 „עדעפֿענטע דיא פֿייערליכקייט היראויף ווארדען מעהרערע פּואלמען
 „אבגעזונגען . אונד דאן איינע אויף דינען פֿעסטטאג פֿאָן דעם העברע-
 „אישען צעניאָער הערדן דאָרצפֿעלד פֿערפֿאסטע רעדע ווינלכע דורך
 „דען טרעפֿפֿליכען פֿאָרטראג דעם ה- בערנהארד פּאָללאק, צום
 „הערצען דראנג אבגעהאלטען . — דיא תּורה ווארדע אונזער מוויק
 „אונד קאָהר, קאָמפּאָנירט פֿאָן דעם ריהמליך בעקאננטען איהראעלי-
 „טישען טאָנקינסטלער ה- כּאָשעלעס פֿאָן דען געמיינדע עלטעסטען
 „אין פּראָצעסיאָן הערומגעטראגען . דעם קאיוערס ועגען ווארדע
 „פֿאָן דעם עהרווירדיגען גרייזע מיכאל, אָבערראכבינער צו אייזעני-
 „שטאָדט, געשוּפּראָכען . איין שלוסעבעטה עכענפֿאללס פֿאָן דינע
 „פֿערפֿאסטער רעדע, אונד דאָ: „גאָטט ערה אלטע פֿראַנג
 „דען קאיוער! — מאכטען דען בעשלוס .“
 „עו ווארען מעהרערע הָהָע העררשאפֿטען, גייסטליכע הערדען
 „אונד שטאאטסבעאמטע, דיא דינעס גאָטטעסדינסטע בייאָוואָהנ-
 „טען, אונד מיט ריהדונג פֿיר דאָוואָהל דעם אללערהעכסטען קאיוערס
 „הויזעס, איהר געבעטה מיט דעם דער געמיינדע פֿעדראיינגטען . —
 „דער וועג צום גוטען איזט איינער, רעדליכע הערצען מיסכען דא
 „זיך באַגעגען! —“

בשר 1817 אבענדס, עש"ק כ"ד אלול ה' תקע"ז אונד צוואר
מיט איינעם, פֿיר דיא דאמאהלס עבען פֿאָללענדעטע זעגענרייכע
ערנטע אכגעהאלטענען דאנקבעכטהע, אויפֿס נייע איינגעווייהעט.

וועגען דער, פֿאָן דען בייהעריגען העררען הויז • אדמיניסטראטאָר
אינד אדמיניסטראטאָרס • אדיונקטען אים יאהרע 1820 ער •
פֿאָלגטען צוריקלעגונג דער הויזאדמיניסטראציאָן דען דעמפֿיניער •
האָעס, וואורדע פֿאָן דען העררען דעפרעזענטאנטען, דער ק. ק.
פריי • גראָסהענדלער אונד דעפרעזענטאנט הערר כ. ל. בידערמאן,
דער אָהנעהין דיא פֿערוואלטונג דער פֿאָנדסקאסע שאָן זייט דערען
גרינדונג פֿאָרטוועהרענד ביוואָרגט האַטטע, אלוו הויז • אדמיניסטראט •
טאָד געוועהלט, אונד פֿאָן דער האָהען נ. עסט • לאנדעסרעגירונג
מיט דערקעט פֿאָס 14 עולי 1820 בעשטעטיגעט •

טהיילס דורך אויטריטט, זיהיילס דורך טאָדעספֿעללע, פֿערוואהען
פֿאָן דען אנפֿענגליך ערנאנטען צוועלף העררען דעפרעזענט •
טאנטען דיקעס אמט נור נאָך

- הערר נ. א. פֿרייאהערר פֿאָן ארנשטיין
- מ. ל. בידערמאן
- א. עדלער פֿ. ליבענבערג
- ז. עדלער פֿ. לעמעל
- מ. עדלער פֿ. נייאוואלל אונד
- ב. ריטטער פֿ. עשקעלעס;

דאהער אים אפריל 1820 אויף האָהע אנאָרדונג דיא וואהל
דער זעקס אכגענגיגען דעפרעזאנטענטען פֿאָרגענאָממען, אונד היצו
דיא העררען

מאקסימיליאן עדלער פֿאָן העניגסכבערג,
א. ל. האָפֿמאן,
ווילהעלם עדלער פֿ. ווערטהיימשטיין,
זאמועל לעווינגער,
יאָזעף לעווי אונד
זאלאָמאָן פֿרייזאך

געוועהלט, אויך פֿאָן דער האָהען לאנדעסשטעללע ביאפֿעללע
בעשטעטיגעט וואורדען —
ווערה

אם 10 יאנואר 1815 ווארדע דען הייזגען העררען מאַלעררעטען
 דיא האָהע עהרע אונד נאדע צוטהייל, דאס איהרע אנשטאל-
 טען אים דעמפּלינגערהאַפּע, פּאָן איהרען ק. ק. האָהייטען, דען
 צווייט דורכלויכסטינסטען כהידערן זיינער מאיעסמעט, אונזערעס רעג-
 דענדען קאזערס, דעם העררן ערצהערצאָג אַנטאָן — וויקטאָר
 יאָזעף יאָהי. ראַימ. — גראָסמייסטער דען דייטשען אָרדענס
 אים קאזערטהומע עסטערוויך, ק. ק. גענעראל פּעלרציינמיסטער
 אונד אינהאבער דען 4טען אינפּאָנט. רעגיימענטס. אונד דעם העררן
 ערצהערצאָג ראַינער — יאָז. יאָהי מויכ. פּרי. הירי. —
 דיטשער דען גאָלדענען פּליסעס, גראָסקרייך דען קעניגל. אונגארישען
 ז. שטעפּאָנס. אונד עסטערה. קאזערל. לעאָפּאָלדאָרדענס, ק. ק.
 פּעלרציינמיסטער אונד אינהאבער דען 11טען אינפּאָנט. רעגיימענטס,
 געיע. ווערטיע וויצעקעניג דעם לאָמבארדיש-ווענעציאנישען קעניגרייכס,
 איינעס בעכטס אונד דער בעזיכטיגונג געווירדעט ווארדען.
 העכסטדיאזעלבען ערשינען מיט איהרער סוויטע, איינגעפּיהרט
 פּאָ דאָס ק. ק. העררן רעזידענציהע לאַ דאָז, ווארדען פּאָן
 דען פּערוואממעלטען העררען פּערטרעטערן אונד רעפרעזענטאנטען,
 זאָ וויא פּאָן דען פּאָרשטעהערן דעם בעטההויזנס אונד דער שולע
 עהרלויכספּאָלל עמפּאָאנען, גערוהעמען דען איינצעלנען אנשטאל-
 טען. אונד צוואר דעם בעטההויזע, דער רעליגיאָנסאונטערריכטס
 שולע אונד דעם באדע העכסטאיהרע אויפּמערקזאמקייט צו שענקען,
 איבער יעדען געגענשאטאנד זיך איינע גענויע ערקלעהרונג געבען,
 אין דער אונטערריכטשולע איינע קורצע פּריפּאָנ פּאָרנעהמען צו
 ראַסען, אונד זאָדאן איבער דיא זעכטמליכען איינריכטונגען, אין
 דען גערגסטען אויודריקקען העכסטאיהרען ביינפּאָלל צו בעציגען. —

דיא דאָ בעטההויז, צומאהל אן האָהען פּעסטמאגען ניכט היינ-
 ליגליכען הייס געוועהרטע, זאָ ווארדע פּאָן דען העררען פּער-
 טרעטערן אונד רעפרעזענטאנטען מיט איינשטימונג דער האָהען
 בעהערדע, אים יאהרע 1817 איינע ערווייטערונג דעזועלבען פּאָר-
 יענאָממען אונד דורך דען אָבענגענאנטען העררן הויז. אדמיניסטרא-
 טאָרס. אדיונקטען עמאנועל עמפּינגער געלייטעט. — נאך
 פּאָללענדונג דזעס בויעס, ווארדע דאָ בעטההויז אס 5 זעפטעמ-

וויר פראנץ דער ערשטע, פֿאָן גאָטטעס גנאדען
 קאיוער פֿאָן עסטעררייך, קעניג פֿאָן יערוזא-
 לעם, הונגארן, בעהמען, דער לאַמבארדיא
 אונד ווענעדיג, פֿאָן דאלמאציען, קראָאציען,
 סלאוואַניען, גאלליציען, לאַדאָמעריען אונד
 סיליריען; ערצהערצאָג פֿאָן עסטעררייך,
 הערצאָג פֿאָן לאַטהרינגען, זאלצבורג, שטיי-
 ער, קערנטהען, קראין, אָבער-אונד אונטער-
 שלעזיען; גראָספֿירשט אין זיבענכירגען;
 מארקגראף אין מעהרען, געפֿירשטעטער גראף
 פֿאָן האבסבורג אונד טיראָל עטצ. עטצ."

אורקונדען אונד בעקענען הימיט פֿיר אונז אונד אונזערע נאכקאָמ-
 מען: עז האבע דער הייגע פרווילעגירטע גראָסהענד-
 לער מ. ל. בירערמאן, אין זיינעם, ביא אונזערער פֿאָליציא-
 אָבערדירעקציאָן צו ווען אונטערס 2 אפריל 1819 איבעררייכטען
 אַנברינגען, זיך בערייטוויליג ערקלערט אונד פֿערפֿליכטעט, פֿאָן
 איינעם קאפיטאלע פער. fl. 6500 וו. וו. אונד פער. fl. 300 קאָנו-מינצע
 אין איינער עסטעררייכישען שטאאטסשולדיפֿערשרייבונג, פֿאָלגענדע
 שטיפֿטונג צו ערריכטען, דאס:"

1. דיזעס קאפיטאל פער fl. 6500 וו. וו. אונטער דער בענענונג:
 מ. ל. בירערמאנשעס שטיפֿענדיאום,
 שטעטס אויף דעם הויזע נומ. 528, פרימאָ לאַקאָ האפֿטענד פֿער-
 בלייבע; דיא אינטערעסעסן אכער פֿאָן דער ארמיניסטראציאָן דיזעס
 הויזעס אימער פֿירטעליעהריג אן דאז ק. ק. נ. עסט. פראָווינציאל-
 צאהלאמט, וועלכעס דיא רעכנונג איבער דיזע שטיפֿטונג פֿיהרט,
 אבגעפֿיהרט ווערדען."

2. דיא דאָאָן אבפֿאללענדען אינטערעסעסן אין איינצעלנען יעהר-
 ליכען בעטרעגען פֿאָן איין הונדערט ביו איין הונדערט אונד
 פֿינציג גולדען ווינער וועהרונג, צור אונטערשטיטונג מעהרערער
 הויזגער דירפֿטיגער איזראעליטישער קנאבען, פֿאָרצוגסוויזע ווען
 זיא וואיזען זינד, וועהרענד דער צייט אלו זאלכע דיא איזראעליטישע
 אונטערריכטסאנשטאלט מיט גוטעם פֿאָרטנאנגע אין קענטניסען
 אונד זיטמליכקייט, אונד צור צופֿרידענהייט דער העררען שולפֿאָר-
 שטעהער אונד לעהרער בעזוכען, דאן ווען זעלכע נאך בעענדיגונג

וועהרענדר דער אנוועזנהייט דעם הערן א. נ. מאננהיימער, קאטעכעטען אונד פרעדיגערס אויז קאָפּענהאָגן, אין דען מאָנאטען אויגוסט אונד זעפטעמבער 1821, וואורדען פֿאָן דעם זעלבן אין דעם הייזגען איזראעליטישען בעטההויזע דרייאַ פרעדיגטען אונד צוואר אס. 11 אויגוסט איבער דען טעקסט: „וויר זאָללען וואנדעלן אים ליכטע באַטטעס!“ **בית יעקב לכו ונלכה באר ה' ישעי' ב' ה'**, אס. 25 אויגוסט: זוכעט באַטט, אונד איהר ווערעט גליקליך לעבען! **דרשוני וחיזו עמוס ה'**, אס. 8 זעפ. טע. 11: וויא זאָללען וויר בעטהען? **שמר רגליך כאשר תלך אל בית האלהים וכו' קהלת ה' א'**, געהאלטען, וועלכע מיט פֿילער טהיילנאהמע אונד גראָסעס בייאפֿאללע געהערט וואורדען.

דער ק. ק. פרויז. גראָסעהנדלער, פֿערטערטער אונד רעפרעזענטאנט הער מ. ל. בידערמאן וועלכער איינען אויף דעם דעם פֿיננערהאַפֿע גרונדביכליך פֿערויכערטען מיט 5 פראָצענטאָ יעהרליך פֿערצינדליכן זאטצפֿאָסטען פֿר. 6,500 fl. ווענער וועהרונג, מיט פֿעלסט צעססיאָן איבערנאָממען אונד צו פֿאָרדערן האטטע, אונד דער זיך פֿאָן יעם לעבבהאַפֿטען וואונשע בעזעלט פֿיהלטע, איינעסטהיילס דא איזראעליטישע רעליגיאָנסאונטערריכטשולע מעגליכסט צו הע. בען, אונד אנדערן טהיילס אונזערע העראנוואַקסענדע יוגענד צורער- לערונג ניטצליכער האנדווערקע צו ערמונטערן, ערקלערטע געגען דא האָהע בעהערדע, אָבינעס קאפיטאל, נעכסט דעם וויט אייניגען יאהרען, פֿאָן דען אָהנעהין שאָן צו וואָהלטהעטיגען צוועקען פֿער- ווענדטען צינען, עראיבערטישען געלדבעטראג, אלז איינע ווערנדע שטיפֿטונג פֿיר שילער דער גענאנטען אונטערריכטסאנשטאלט, אונד אויך נאך איהרעם אויזטריטטע, ווען זיא איין האנדווערק ער- לערנען וואָללען, צו ווידמען.

דא דא אנטאהמע ווער שטיפֿטונג (מיט בעצייגונג דעם וואָהלגע- פֿאללענס דער האָהען לאנדעסרעגירונג אן דען הערן שטיפֿטער) גענעהמיגעט, אונד דא אורקונדען דעז שטיפֿטקאפיטאלס נעכסט דעם אין שטאאטספֿאפֿירען אומזעמטען אינטערעסען. איבערשוסע דער האָהען בעהערדע איבעראנטוואָרטעט וואָרדען ווארען, וואורדע דאריבער אים נאהמען זיינע ק. ק. גואיעסטעט פֿאָלגענער שטיפֿט- גריף אויזגעפֿערטיגעט: —

זאלל ראזעלבע אינמער אויף דען עלטעסטען זינער נאכקאממענע
 "שאַט איבערגעהען . דאס פֿרעזענטאנטען דזיער שטיִפֿטונג האבען
 "ראזער, ווייל דאז שטיִפֿטונגס־פֿערמעגען ביא דעס ק. ק. ני. ע.
 "פֿראָווינציאל . צאהלאמטע פֿעררעכענט ווירד, יעדען שטיִפֿטלינג,
 "וועלכעס זיא דען גענוס דעו שטיִפענדיאומס צוגעוויזען האבען,
 "דער רעגירונג אנצוצייגען, דאמיט איהם דער שטיִפֿטונגסגענוס ביא
 "דעס צאהלאמטע אנגעוויזען ווערדען קאן . — "

"דאז היצו פֿאָן דעס שטיִפֿטער אנגעוויזענע שטיִפֿטונגס קאפיטאל
 "בעשטעהט: "

1. אין דעם פֿאָן דעמועלבען מיטטעלכט צעססיאָן דע דאמאָ . 1
 "יאנואר 1820, אן דזיע שטיִפֿטונג אבערטערטענען פֿריוואַטע
 "פֿאָרדערונגסרעסטע פער 6500 fl. וו. — — — * * "

2. אין דער פֿאָס שטיִפֿטער, פֿאָן דען פֿאָרהער זוב 4 ערוועהנע
 "טען ערשפארטען אינטערעסען דזיעס שטיִפֿטונגס . קא .
 "פיטאלס, איינגעלעזטען שטאאטסשול־פֿערשרייבונג דע דאמאָ . 1 זעפֿ .
 "טעמבער 1821 נומ. 4177 פער 300 fl. קאָנוי. מינצע, צו 5 פֿראָ
 "צענטאָ אינטערעסען, דאן אין איינער שטאאטסשול־פֿערשרייבונג
 "נומ. 1480 דע דאמאָ . 1 אויגוסט 1815 א 2 $\frac{1}{2}$ פֿראָצ. קאָנוי. מינצע
 "פער 200 fl. — * * "

"נאכדעם נון דיא זעממטליכען, אויף אָביגעס שטיִפֿטונגס קאפיטאל
 "זיך בעציהענרען שולדארקונדען, זאָ וויא דיא פֿאָרבע .
 "שריבענען שטאאטסשול־פֿערשרייבונגען, בערייטס צו אונזערעס ני .
 "ע. פֿראָווינציאל . צאהלאמטע צור פֿאָרשרייפֿטמעסיגען אויפֿבעוואהרונג
 "איבערגעבען, זאָמיט דאז שטיִפֿטונגס . קאפיטאל פֿאָלל־קאָממען
 "זיכערגעשטעללט איז: זאָ האבען וויר דיא אָביגע שטיִפֿטונג, איהרעס
 "גאנצען אינהאלטע נאך, אויז לאנדעס־פֿירשטליכער מאכט־פֿאָלל .
 "קאָממענהייט צו בעשטעמטיגען גערוהעטי . "

וויר

* אנמערקונג היר פֿאלט אים אריינאלע דיא בעהערע אנגאבע פֿאן דעם ארש־פרובנץ
 "דזיער שורגראסט, דערען צעססיאָנען אונד דאצו געהערענדען אורקונדען — וואז
 "היר אים אברוקקע אלו אונבעהטיג עראכטעט אונד וועגעלאסען ווירד .

** אנמערקונג דיא לעטטע אבליגאציאן ווארדע פֿאן דעם בעטראגע ערקויפֿט,
 "וועיכער פֿאן דען אינטערעסען דער 6500 fl. פֿ. 1. אפריל 1819 ביו ענדע
 "דעצעמבער 1821, נאך אכצור דער געצאהלטען שטיִפענדיען עראיבריגט אונד
 "אבע־פֿיהרט ווארד .

דען שולאונטערדיכטעס איין האנדווערק ערלערנען , אויך דורך
דיא דויער איהרער לעהרצייט , פֿערווענדעט , אונד איהנען פֿירטעל-
ייעהריג , געגען פֿאָן איהרען עלטערן אונד רעשפעקטיווע פֿאָר-
מינדערן אויז צו שטעללענדע , פֿאָן דען פֿערטרעטערן דער הייזען
אויזראעליטישען בעוואָהנער צו ווערפֿיצירענדע קוויטטונגען , פֿאָן
דעם ק. ק. פֿראַנצויזיאַל . צאהלאַמטע צו פֿעראַכפֿאָלגען זינד . —

3. פֿאַללס אבער דורך איינע געוויסע צייט קיין צור בעטהיי-
לונג געאייגעטעט קינד , אָדער ניכט זאָ פֿילע פֿאָר-
פֿינדיג ווערען , אום זעממטליכע דאצו געווירדעטע אינטערעססען צו
פֿערווענדען , זאָ זאָלל דער עראיבריגטעטהייל זאָלאַנגע צוזאממענ-
געהאלטען ווערדען , ביז דאפֿיר איינע פֿערצינוליכע ק. ק. שטאאטס-
אָבליגאציאָן פֿאָן 300 fl. אנגעקויפֿט ווערדען קאן , וועלכע עבענ-
פֿאַללס שטעטס אויף דען נאהמען מ. ל. בידער מאַנשעס
שטייפע נדיאום אומגעשריבען , אונד דורך דערען אבפֿאללענדע
אינטערעססען דער יעהרליכע אונטערשטיצונגס בעטראַג פֿערגרע-
סערט ווערדען זאָלל . —

4. דאָ ער בערייטט זייט אייניגען יאהרען , איינע זאָלכע שטיפֿ-
טינג צוגרינערן וויללענס וואר , דאהער פֿאָן דאמאהלס אן ,
דיא פֿאָן דעם קאפיטאלע פֿער 6500 fl. אונד צוואר ביז ענדע מערץ
1819 , בעצאָגענען אינטערעססען , צו וואָהלטהעטיגען צוועקקען
געווירדעט , אונד צום טהייל ווירקליך שָאָהן פֿערווענדעט האבע ,
זאָווערדע ער דען , בייאלייפֿיג פֿינף הונדערט גולדען ווי ווי .
בעטראגענדען איבעררעסט , דויער פֿאָן איהם עמפֿאַנגענען אינ-
טערעססען , גלייך יעצט דאצו פֿערווענדען , אום דאפֿיר 300 fl.
ק. ק. פֿערלאָזטע שטאאטסאָבליגאציאָן א 5 פֿראַצענטאָ קאָנוו-
מינצע , צו קויפֿען * , דערען אינטערעססען אויף אָבבעמערקטע
ייזע צור פֿערמעהרונג דעם שטייפענדיאומס צוגעשלאגען ווערדען
זאָללען : —

5. דאָ רעכט צור אויוואהל אונד בעשטימונג דער , צום גענוס-
סע דויער שטייפענדיען געאייגעטען קינדער , בעהעלט
ער זיך לעבענסלענגליך זעלבסט פֿאָר , אונד נאך זיינעם אכלעכען ,
זאָלל

*) אנמערקינג דויע שטאאטסאָבליגאציאָ פֿער 300 fl. אייט דיא זעהטליכע
דיא אים איינגאנגע דויעס עטיפֿטברייטעס אויפֿגעפֿיהרט אייט

געדיגסט צו ווענדעט, בעזאנדערס אבער דורך דיא וויכטיגע אללערס.
 העכסטע ענטשליסונג זיינער ק. ק. מאיעסטעט פֿאָס 22 יאנואר
 1820 דען בענאנטען אינשטיטוטען, פֿאָרזיגליך דער דעליגיאַנס -
 אונטערדיכטשולע, איינע נייע צוועק - געמעסערע פֿעדראַסטינג
 אונד וועזענטליכע פֿערבעסכערונג בעפֿאָר.

דיא זיינער ק. ק. מאיעסטעט צור אללערהעכסטען איינזיכט אונד
 בעשטעטטיגונג פֿאָרגעלענטען פֿערהאנדלונגען איבער דיזען גע-
 געשטאנד, ליפֿערן גלייכפֿאלס דיא ערפֿרייליכסטען בעווייזע,
 פֿאָן דער הולד אונזערעס אללערגעדיגסטען לאנדעספֿאטערס אונד
 פֿאָן דער הוכזאנען בעגינסטיגונג אונד אונטערשטיצונג, וועלכע
 דיא העכסטען אונד האָהען שטאאטסבעהערדען אללעס גוטען אונד
 ניטצליכען אנערדיהען לאססען. —

אינלייכטענד ווירד אבער אויך דאבוז דיא איבערזייגונג הער-
 פֿאָרגעהען, וועלכעס ריהמליכע אונד אייפֿריגע
 שטרעבען פֿיר דאז געמיין וואָהל אונד דיא פֿאָרטשרייטענדע ביל-
 דונג איהרער נאציאָן, דיזען בעמיהונגען דער היזיגען איזראעליטען
 אונד איהרער ווירדיגען העררען פֿאָרשטעהער צום גרונדע ליגען,
 אונד וויא זעהר דיא לעצטערען אויך דאדורך דאז אונגעטהיילטע צו-
 טרויען רעכטפֿערטיגען, וועלכעס אונזערע זאָוואָהל אין וויען, אלז
 אין דען געזאממטען ק. ק. שטאאטען וואָהנהאפֿטען גלויבענסגע-
 נאָססען צו איהרער עבען זאָ מעגשענפֿרינדליכען אלז דורכדאכטען
 אונד צוועקמעסיגען טהעטיגקייט העגען. —

פֿאָן דער נאכפֿטסטפֿאללען אויפֿנאהמע דיזער נאָטיצען ווירד עס
 אכהענגען, אָב דער פֿעדראַססער דערזעלבען, נאך העראב-
 געלאנגונג דער אללערהעכסטען ענטשעידונג איבער לעצטערזעענוטע
 אנגעלעגענהייטען, איינע געטרייע אונד וואָ עס נעטהיג איז, מיט
 ווערטליכער אנפֿיהרונג דער דיכפֿעלליגען האָהען דעקרעטע אונד ער-
 שטאטטעטען אייטערונגען, דאָקומענטירטע דארשטעלונג דער-
 זעלכען, אין דיא פֿאָלגענדען יאהרגענגע דער בכורי העתים איינ-
 דיקקען לאססען זאָללע.

ווייך בעפעחלען דעמנאך גנעדריגסט אונד וויילען , דאז מעהרגע
 „דאכטע שטייפונג , דעם וויללען דעם שטייפערס געמעס ,
 „צו עוויגען צייטען אינפערבדיליך ערפיללעט , אונד צור גרע
 „הערען בעקרעפטיגונג דעססען, דיעס שטייפברייפעס צווייא גאנין גלייכ
 „לויטענדע עקסעמפלאדיען אויזגעפערטיגעט , דאז איינע הידפאן ,
 „אונזערער ני. ע. לאנדערסרעגירונג צור גענויען דארנאכטונג איבער
 „געבען , אונד דאז צווייטע דעם שטייפער זעלבסט , ניר איהן אונד
 „זיינע נאכפאלגער אים שטייפונגס פערלייטונגסדעכטע , אויזגעגענ
 „דיגעט ווערדען .”

„דיזעס געשיחט וויסענטליך מיט אורקונדע געגענווערטיגעס
 „שטייפברייפעס , דער מיט אונזערעם ק. ק. איניזעל
 „פערזעהען , אונד געגעבען איזט אין אונזערער ק. ק. רעזידענצשטארט
 „ווייען אס פניף אונד צוואנציגסטען פעברואר , אים יאהרע אין טויזענד
 „אכט הינדערט צווייא אונד צוואנציג , אונזערער רייכע , אים איין
 „אונד דרייסיגסטען .”

אויגוסטין רייכמאן פרייאהערר פאן האַכקירכען.

דעגירונגס פרעזידענט

(L. S.) נאך זיינער ק. ק. אפאסטאל. מאיעספעט

העככטאייגענעם בעפעחלע :

ערנעסט גראף פאן האַיאַס

a. ע. דעגירונגסראטה אונד קאנצלויא : דירעקטאר *

אויף דיא דארגעשטעללטע ארט , ווארדען אין איינעם קורצען
 צייטרוימע , מעהרערע וויכטיגע אינשטיטוציאנען אונטער
 דען איזראעלישען אין וויען ניא בעגרינדעט . —

עס ווארדע שפאן אים איינגאנגע דיעס אויפואטצעס בעמערקט ,
 דאז איין צו זאָ עדלען צוזעקקען בעגאנגענעס אונטערנעהמען ,
 דען לעכהאפטען קיים שטעטס צונעהמענדע אויזבילרונג אונד פער-
 פאללקאממונג אין זיך טראגען מוסע . —

ווירקליך שטעהט דורך דיא בעזאנדערע אויפמערקזאמקייט ,
 וועלכע דיא העכסטע שטאטספערוואלטונג דען רע-
 ליזיאנען אונד אונטערריכטשאפטאלטען אונזערער גלויבענסגענאסען

קאמען, אונד אונגעאכטעט דער געגען בעטטעלייא געזעטצליך
 בעשטעהענדען שטרענגען פֿערבאָחה, דען הייגען בעוואָהנדן
 פֿילע איבערלאסט אונד אונאנגעהמליכקייט פֿעראורזאכטען, יא
 זעלבסט זאָלכע ארמע בעאיינטרעכטיגטען, דיא וואהרהאפֿט מיט
 ליידשווערט ווארען, אונד הייט עהער איינע ערגיביגע אויזהילפֿע
 פֿערהינטען.

לאנגע בעמיהעטע מאן זיך, איין מיטטעל צו פֿינדען, אום דיזעס
 איבעל שראנקען צו זעטצען, אָהנע דאמיט דיא פֿעליכטען
 דער נעכסטענליכע אונד דער וואָהלטהעטיגקייט צו פֿערלעטצען;
 ביז ענדליך דער הערר פֿערטרעטער אונד רעפרעזענטאנט א. ל.
האָפֿמאן (דער אלז האָכאָרטיג ערנאנטער דירעקטאָר דען הייגען
 קריסטל. ארמענבעזירקס נומ. 5 דער פֿאָרדע אס האָף, פֿאָן
 דער איינריכטונג איינער צוועקמעסיג געאָרדנעטען ארמען. אינטער-
 שטימזונג, אויזגעברייטעטע אנויכטען אונד גרינדליכע פראקטישע
 קעננטניס צו ערלאנגען געלעגענהייט האטטע), איינען פלאן צו
 ערריכטונג איינעס פֿעראיינעס וועגען אונטערשטימזונג דער היהער-
 קאָממענדען פֿרעמדען ארמען ענטוואָרף, איהן דען איבריגען העררען
 פֿערטרעטערען אונד דען אנגעזעהענסטען העררען טאָלעדירטען
 פֿאָרלעגטע, פֿאָן וועלכען ער, מיט איינגען מאָדיפֿיקאציען גע-
 בילליגעט, אונד אין נאכפֿאָלגענדער אויפֿפֿאָרדערונג דען זעכטע-
 ליכען הייגען איזראעליטישען אינוואָהנערן מיטגעטהיילט, פֿאָן הייזן
 גלייכפֿאלס כערויטווילליגסט גוטגעהייכען, אונד (דא זיך דיא
 העררען פֿערטרעטער **האָפֿמאן** אונד פֿרייזאך צו מיטלייטונג,
 אונד אייניגע אכטבארע העררען טאָלעדירטע צו אונמיטטעלכארען
 בעזאָרגונג דער אנשטאלט כערויט פֿינדען ליסען), צו ווירקליכען
 אויפֿיהרונג געבראכט ווארדע.

„אויפֿפֿאָרדערונג“

„אן דיא הייגען איזראעליטישען אינוואָהנער!“

עז איזט וואָהל קיינער אונטער דען הייגען איזראעליטישען איי-
 זאָהנערן, דער ניכט לויט אָדער אים שטיללען, איבער דען
 גראָסען

נ א כ ר י כ ט

פֿאַן דעם אים יאהרע 1821 מיט האָהער בעווילליגונג
אין וויען ערדריכטעטען

פֿ ע ר א י י ן

צור אונטערשטיצונג דער דאהין קאָממענדען פֿרעמדען איזראעלי־
טישען ארמען, אונד צור פֿערהינדערונג דעם בעטטעלנס . —

דורך דיא מילרטהעטיגקייט דער איזראעליטישען בעווואָהנער וויענס
וואורדע פֿאַן יעהער איינע גראָסע אנצאהל פֿרעמדער אר־
מען פֿרייאַגעביג אונטערשטיצט, אונד יעדער הילפֿסכעדירפֿטיגע דער
זיך אן זיא ווענדעטע, קאָננטע שטעטס זיכער אויף איהרען בייא־
שטאנד רעכנען . —

יעמעדהר אין לעטצטערער צייט, אונטער פֿילען איזראעליטען,
דיא זיך גרעסטענטהיילס פֿאַס האנדעל צו ערנעהרען
זוכטען, פֿערארמונג אונד נאָטה איינריסען, אונד יע שטערקער
דיא צאהל דער היהערקאָממענדען פֿרעמדען דירפֿטיגען וואורדע,
אום זאָ מעהר שיען זיך דאז מיטגעפֿיהל דער היזיגען איינוואָהנער
צו פֿערשטערקען, דיא אויז ווילליגעס הערצען דייליכע אלמאָזען
שפֿענדעטען .

גלייכערווייזע ערווארבען זיך מעהרערע, וועהרענד לענגערע צייט
היר אנוועזענדע, אנגעזעהענע אויזווערטטיגע
איזראעליטען, דורך איהרע בעוואָנדערע מילדע אונד פֿרייאַגעביגקייט,
דען רוף איינער אויזגעצייכעטען וואָהלטהעטיגקייטסליכע . —

דאָך וויה לידער דאז גוטע אונד עדלע אָפֿט געמיסברויכט ווירד,
זאָ געשאה עם אויך היר : דיא לייכטיגקייט, אויף קאָסטען
דעז מיטליידס אנדערער צו לעבען, פֿערלייטעטע פֿילע ארמע .
דיא פֿאָרהער נור אין אייסערסטער נאָטה איינע אונטערשטיצונג
אנוועזוכט האטטען, דאס זיא איהרען וואָהלטהעטערן אונאויפֿהערליך
לעסטיג ווארען, זיך אונטער פֿערשידענען פֿאלשען פֿאָרווענדען היר
אויפֿהילטען, אָדער נאך איינער קורצען ענטפֿערנונג גלייך ווידער

קאמען

ווינען האנג צום וויאָהלטהון צו אונטערדריקען, אונד דיא ביזער
 „אויגעאיכטען ווערקע דער מילדע אונד בארמהערציגקייט צו פֿער-
 מינדערן בעאבייכטיגע פֿילמעהר איזט דארויף צו רעכנען, דאס
 „יעדער דערזעלכען, דען ביאלייפֿיגען געלרכעטראג, דען ער ביזער
 „איס לויפֿע דעס יאהרעס, איינצע לוייזע אלו אלמאָזען פֿער-
 „טהיילטע, קינפֿטיג אלו יעהרליכען ביאטראג צור אונטער-
 „שטיטצונג דער נעהמליכען פֿרעמדען ארמען, ווערדע דארבריינגען
 „וויאָללען.“

2. ווערע עו אונערלעסליכע נאָטהווענדיגקייט, דאס דיא הייזגען
 „איזראעליטישען איינוואָהנער (זאָ הארט עו אויך איה-
 „דען מיטליידיגען העדצען פֿילע) עו זיך צום געזעטצע מאכען, אן
 „הערום ציהענדע פֿרעמדע איזראעליטישע בעטטלער אונמיטטעל-
 „באר קיין אלמאָזען אויזצוטהיילען.“

3. אום יעדאָך דיזען ארמען דאדורך ניכטס צוענטציגען, זאָללען
 „דיא, נאך דעס ערשטען פונקטע, צוזאממען צו לעגענדען
 „אלמאָזענעלדער, דיא בעשטימונג ערהאלטען, אום צו געוויס-
 „סען צייטען עטווא צווייאמאהל דען יאהרס, אן דיא היהער קאָמ-
 „מענדען פֿרעמדען דירפֿטיגען פֿערוואָגען, גלייך ביא דערען אנקונפֿט,
 „אינע פֿעהרעלמניסמעכיגע גאבע צו פֿעראברייכען, אונטער דער
 „אויודריקליכען בעדינגונג, דאס איין זאָ בעטהיילטער קיין הייזגעס
 „הויז, אום דארין צו בעטטעלן, בעטרעטע, זאָנדערן זיך אונפֿער-
 „ציגליך פֿאָן היר ענטפֿערנע, אונד וועהרענד איינער פֿעכט צועטצעני-
 „דען אנגעכעסענען פֿריכט ניכט ווידער היהער קאָמוע.“

4. צור אויפֿיהרונג דיזעס פלאנעס איזט עס נאָטהווענדיג, דאס
 „זיך אייניגע אכטבארע מעננער אלו ארמענפֿעטער
 „דאמיט אייגענס בעשעפֿטיגען, דאס זיא נעהמליך דיא זאמולונג דער
 „פֿעריאווייליגען אונטערשטיטצונגעלדער, דיא בעטהיילונג דער
 „פֿרעמדען בעטטלער, זאָ וויא דיא אבוויזונג דער לעטצטערען פֿאָן
 „היר — ערפֿארדערליכען פֿאללס אויך דורך פֿערמיטטלונג דער לעבל-
 „קי. קי. פֿאָליציא. אָבערדירעקציאָן פֿעראנלאָסען.“

בייא איינער צוזאממענטרעטונג דער העררען פֿערטרעטער אונד
 „רעפֿרעזענטאנטען ווארדען איינשטימונג הידצו, דיא העררען
 „טאָלעריטען, הערר מי. בונצעל, הערר זאָמ. גאָטטליב אונד

גרָאָסען איבערשטאנד אונד דיא מאנכערליי אונאננעהמליכקייטען
זיך בעקלאגט, וועלכע היר דורך דיא מענגע הערומציהענדער
פֿערמדר איזראעליטישער בעטמלער ענטשטעהען."

דער גרונד דיזער קלאגען איזט גיוויס ניכט הארטהעדציגקייט,
אָדער דער וואונש, דען דירפֿטיגען, דיא איהנען אכצו.

דייכענדע אונטערשטיצונג צו ענטציהען, אונד דאדורך עטוואס צו
ערשפארען. אים געגענמיהיל ווערדען יא דיא ערוועהנטען, אָפֿט זאָ

איבערלעפטגיגען אינרווידוען אללגעמיין זאָ פֿרייאגעביג בעדאכט,
אונד איבערהויפט צייגט זיך דיא מילדע אונד וואָהלטהעטיגקייט

דער הייגען איזראעליטישען איינוואָהנער, בייא יעדעס אנלאכסע
איין איינעס זאָ גלענצענדען ליכטע, דאס עז אויגענשיינליך איזט,

וויא זעהר איין יעדער דערזעלבען דיא אונטערשטיצונג זיינער דירפֿ
טיגען אונגליקליכען מיטמענשען, אלז איינע שאָן אים הערצען

יעדעס גוטען אונד געפֿיהלפֿאללען טיף איינגעפרעגטע, פֿאָן אונז
זערער רעליגיאָן אָפֿט אונד פֿילפֿעלטיג געבאָטהענע אונד געהייליגטע

פֿפֿליכט ערקעננעט אונד ערפֿיללעט, דאהער דען ארמען גערנע אונד
וויאזו וויליאגעס הערצען, איינע זיינען פֿערהעלטניסען אנגעמעס.

סענע ביאהילפֿע געוועהרעט."

דעססען אונגעאכטעט מוס דאָך איין יעדער, אויך נאָך זאָ וואָהל
וואָללענד געזיננטע, דאז לעסטיגע אונד נאכטהייליגע.

וועלכעס אין יעדער הינזיכט מיט דעם הערומשטרייפֿען יענער בעטמט
לער פֿערבונדען איזט, פֿיהלען, אונד דעסוועגען ווינשען, דאס

דעמוזעלבען געשטייערט ווערדע."

אָבגלייך וויר אללערדינגס דיא גראָסען שוויריגקייטען איינזעהען,
וועלכע דער פֿאָלקאָממענען אבהילפֿע איינעס זאָ טיף

איינגעווארצעלטען איבעלס אים וועגע שטעהען, זאָ האלטען וויר
עז דאָך פֿיר צו וויכטיג, אלז דאס וויר ניכט וועניגסטענס דען פֿער

זוך מאכען זאָללטען, דאזעלבע וואָ ניכט גאנץ אויף צו העכען,
דאָך מעגליכסט צו כעשרענקען."

דיא פֿאָראוועטצונגען, אונטער וועלכען וויר דיועס צו בעווירקען
האָפֿען, זינד פֿאָלגענדע:

1. **איזט**, וויא וויר בערייטס אים איינגאננע כעמערקטען, אלז
אונבעצווויפֿעלט אנצוהעהנען, דאס קיינער דער הייגען

איזראעליטישען בעוואָהנער, דורך דאָ אכשאפֿפֿונג דער בעמטלער,
זיינען

„דונג זיך אייסערן וואָללע, וועלכען יעהרליכען אלמאָזען. בייאמראַן
 „ער צו פֿאַרשטעהענדעם צוועקע, צו געבען בערייט איזט.“
 „זאָבאלד איהרע גוטעכטליכע מיינונג, אונד דיא בייאליפֿיג צוי
 „זאממענקאָממענדען בייאטרעגע אונד בעקאננט זינד,
 „ווערדען וויד אום דיא, ניכט צו בעצווילפֿעלנדע גענעהמייגונג דער
 „פֿאַרגעזעטצען האָהען בעהערדען, אונד אום דערען אונטערשטיטע
 „צונג אין ערפֿאַרדערליכען פֿעללען, אנוזכען, אונד נאך דערזעלבען
 „ערלאנגונג אונגעזיימיט צוד אויפֿהיהונג שרייטען, אויך דיא ווייטערען
 „פֿערפֿיגונגען אונד רעוולטאטע איהנען צוד צייט מיטטהיילען.“

וויען דען 15 יאנואר 1821

דיא פֿערטרעטער

דונר היזיגען איזראעליטישען איינוואָהנער:

- מ. עדלער פֿאָן הענינסבערג.
- מ. עדלער פֿאָן נייִוואלל.
- א. עדלער פֿאָן ליבענבערג.
- א. ל. האָפֿמאן.
- ז. פֿרייזאך.

פֿאַרשטעהענדע אויפֿפֿאַרדערונג פֿאנד בייא דען היזיגען איז
 דאעליטישען איינוואָהנערן, בייאנאהע אָהנע
 אויזנאהמע אונבערינגטען בייאפֿאלל אונד לעכהאפֿטע צושטיממונג;
 יעדער ערקלערטע זיך געגען דיא העררען ארמענפֿעטער, וויא פֿיל ער
 יעהרליך אלו אלמאָזען פֿיר פֿרעמדע איזראעליטישע ארמע אבגעבען
 וואָללע, אונד אויך אונזעדע היז צייטווייזע בעפֿינדליכען גלויבענס.
 גענאָססען אויז דעם אויזלאנדע, ווידמעטען גראָסמיטהיג דיזער אנס
 שטאלט אנועהנליכע בייאטרעגע. —

הידורך ווארד מאן אין דען שטאנד געזעטצעט, אים מאָנאט זעפֿ.
 טעמבער 1821 נאך דער, אן דיא האָהע בעהערדע
 דאפֿאָן פֿאַרליפֿיג ערשטאטטעטען מינדליכען אנציגע, צוד אויז.
 פֿיהרונג דעם פֿלאנעס צו שרייטען, אונד דא דער ערפֿאָלג דען
 נוטצען דער איינריכטונג, ניכט אלליין פֿיר דיא בעוואָהנער ווענס,
 זאָנדערן

הערר יאקי לעווי אלו מעננער, וועלכע דאז אללגעמיינע צוטרויען
 זיך ערוואַרבען האבען, געוועהלט י —
 דיאזעלבען האבען זיך אויך, אויף דען איהנען געמאכטען פֿאַר-
 טראג, דער גוטען זאכע וועגען, בערייטווילליג ער-
 קלערט, זיך יענעס מיהואמען, דאָך געוויס זעהר פֿערדינסטליכען
 געשעפֿטע צו אונטערזייען, אונד ווערדען דעססען בעזאָרגונג אויף
 איינע צויעקמעסיגע ווייזע אונטער זיך איינטהיילען י
 וועגען מעהרערער בעפֿערדערונג דער נייען ארמענאנשטאלט,
 ווערדען נאָך אינסבעזאָנדערע דיאָ ביידען העררען פֿערטרע-
 טער אונד רעפרעזענטאנטען, הערר א. ל. האָפֿמאַן אונד הערר
 זאלאָפֿמאַן פֿרייזאָך דען גענאנטען העררען ארמענפֿעטערן אן
 דיא האנד געהיין, אונד מיט איהנען געמיינשאפֿטליך דיא זומ-
 מארישען אויזווויזע איהרער אייננאהמען אונד אויזלאגען צור עפֿ-
 פֿענטליכען קעננטניס ברינגען י —
 5. ב"א דעם צוויילען איינטרעטענדען איכושטאנדע, דאס איין
 ריקויזיטסווירדיגער ארמער הייהער קעממט, דער ניכט
 אונטער דיא קלאסע דער בעטטלער צו רעכנען איזט; אָדער ווען
 דורך פֿייערשאדען אָדער אנדערע צופֿעללע פֿעראונגליקטע אינדיווי-
 דוען אונד געמיינדען, איינע ערגיביגערע אויזהילפֿע אנשפֿרעכען,
 ווערדען דיא העררען ארמענפֿעטער, נאך איינגעהאלטער גענעה-
 מיגונג דער האָהען בעהערדע, אונד אין זאָ ווייט עז דיא דיספֿעל-
 לייגען לאנדעסגעזעטצע געשטאטמען, זיך צו גונסטען דער ער-
 שטערען, נאָך בעזאָנדערס פֿערדווענדען, אום איהנען נאָך טהונליכ-
 קייט, איינע אנדערווייטיגע אונטערשטיטצינג אויזצומיטטעלן י

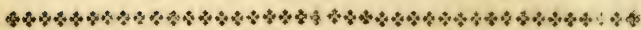
ווען דיזער פֿאַרשלאג, דער אנפֿענגליך נור פֿער זוכסוווייזע
 אויזגעפֿיהרט ווערדען קאן, אונד דעססען צוועקמעסיגקייט
 ערשט דער ערפֿאָלג בעוועהרען מוס, דען ביאפֿאלל אונד דיא צו-
 שטימונג דער היראָרטיגען איזראעליטישען העררען בעוואָהנער ער-
 לאנגעט, ביטטען וויר, דאס יעדער, דער אן דעססען אויזפֿיהרונג
 טהיילנעהמען ווילל, זאָלכעס אויף בייאגעהעפֿטעטען באָגען געפֿעל-
 ליגסט אנמערקען, צוגלייך אבער מיטטעלסט איינער קורצען, אן
 דיא העררען ארמענפֿעטער צו אדרעסירענדען ערפֿטליכען ערקע-

„דיא פֿערט־עטער אנצוווייען, דאס זיא איבער איהרע עמפֿענגע
אונד אויזנאבען, יעהרליך איינע כל אס זוממאדישע איי
בער זיכט דער לאנדעסשטעללע פֿארלעגען.“

„וויען דען 29 יענער 1822“

„א. רייכמאן פֿרייאהערר פֿאן האַבקירכען“

„ג. ע. דעגירונגס פּרעזידענט.“

נייא - ערריכטעטע יידישע לעהראנשטאלט אין פרעשבורג *

(אויס דער עסטערייכ־קאייזער־וויענער צייטונג Nr. 156 פֿאס 7 יוליא 1821.)

„פרעשבורג 1 יולי 1821. דען בעריכטען, וועלכע וויר פֿאן
צייט צו צייט איבער דיא פֿארטשריטטע אונד פֿער-
בעסערונגען דער שול. אונד לעהראנשטאלטען אין אונזערס פֿא-
טערלאנדע געליפֿערט האבען, גלויבען וויר, אויך פֿאָלגענדע, גע-
וויס פֿיר יעדען סענשענפֿריינד ערפֿריאליכע נאכריכט, אנגריהען צו
היססען. פֿאָר איינעם יאהרע וואורדע פֿאן אייניגען פֿאמיליען פֿע-
טען דער הויגען איזראעליטישען געמיינדע איינע פֿריפֿאט. לעהר-
אנשטאלט געגרינדעט. אין וועלכער דיא איזראעליטישע יוגענד ניכט
נור אין דען, אין דען איברגען עסטערוויכשיען שטאאטען איינגע-
פֿיהרטען נאָרמאל. געגענטשטענדען, זאָנדרען אויך אין דער רוג-
ליגיאָנסלעהרען, איבערזעטצונג דער ביבעל אויס דעם העברעאיש-
שען אינס דייטשע, אינד אין דער העברעאישען אונט דייטשען
זופראכלעהרע אונד זאָ ווייטער, גרינדליכען אונטערריכט ער-
האלטען זאָלמען.“ — דורך בעדייטענדע אונטערשטיצונגס בייא-
טרעגע, וועלכע פֿאן מעהרערן געמיינדע. מיטגלידערן גענעבען וואורס-
דען, אונד וואָרונטער דער צייטיגע געמיינדע ריכטער אונד פֿאָר-
שטעהער דיזער אנשטאלט, הערר וואלף ברייזאד, איינע
שהדענפֿאללע ערוועהנונג פֿערדינט, געשאה עס, דאס אונטער דען
28 שילערן

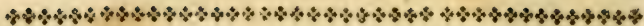
זאָנדערן זעלבסט פֿיר דען גרעסטען טהייל דער פעטהיילטען ארטיען
 בעוועהרטע , זאָ ווענדעטען זיך דיא העררען פֿערטרעטער , אן דיא
 האָהע נ . ע . לאַנדעסרעגירונג , מיט דער ביטטע , אום האָכאַרטיגע
 בעשטעמטיגונג דעם פֿעראיינעס , אונד אום ענטהעבונג דעזועלכען
 פֿאָן יעדער דעמאילירטען אונד דאָקומענטירטען רעכנונגס . לעגונג ,
 וועלכע היבייא ניכט וואָהל מעגליך ווערע , אונד דיא אויך אום זאָ
 ענטבעהרליכער אויט , ווייל דיא אנשטאלט מעננערן פֿאָן ערפראַכ-
 טער רעדליכקייט אנפֿערטרויעט ווירד , דיא דאז אללגעמיינע צו-
 טרויען פֿאָלקאָממען בעזיטצען . —
 עז ערפֿאָלגטע היראויך דיא האָהע בעשטעמטיגונג אונד בעלאַבונג
 אים נאכשטעהענדען האָהען דעקרעטע .

פֿאָן דער ק . ק . נ . ע . לאַנדעסרעגירונג .

„דער רעגירונג גערייכט דיא ערריכטונג איינער אייגענען איזראעלי-
 „טישען ארמענאנשטאלט פֿאָן זייטע דער היר טאָלערירטען
 „איזראעליטען , וואָדורך ניכט נור איהרען דירפֿטיגען גלויבענסגענאָס-
 „טען איינע אבהילפֿע פֿערזשאַפֿעט , זאָנדערן אויך עפֿענטליכע אַרדנונג
 „געהאנדאהבט ווירד , צום בעזאָנדערען וואָהלגעפֿאללען , אונד זיא
 „פֿערקענט קיינעסוועגס דיא נייערליכען אויזגעצייכעטען פֿערדינסטע ,
 „וועלכע זיך אינסבעזאָנדערע דער ק . ק . פֿרויו . גראָסהענדלער אונד
 „ווירדיגע פֿערטרעטער **א . ל . האָפֿמאַן** אלז גרינדער דערזעלכען ,
 „היאבייא ערוואָרבען האט , זאָ וויא אויך דיא צור פֿערדערונג דער
 „זאכע , פֿאָן דעם פֿערטרעטער **ז . פֿרייזאך** , אונד דען טאָלע-
 „ריטען **מ . בונצעל** , **ז . גאָטטליב** אונד **יאק . לעווי** , בע-
 „וועהרטע עהנליכע פֿערווענדונג .“

„דיא רעגירונג ניממט דאהער ניכט נור קיינען אנשטאנד , נאך דעם
 „אנטראגע דער פֿאָליציא . אָבערדירעקציאָן , דייע אנשטאלט
 „צו ענעהמייגען , זאָנדערן זיא ווילל אויך אויז דען אנגעפֿיהרטען
 „גרינדער דער פֿערטרעטער , דיא פֿאַרשטעהער דערזעלכען , פֿאָן
 „דער יעהרליכען לעגונג איינער פֿערמליכען רעכנונג אן דיא
 „לאַנדעסשטעללע , ענטהעבען :“

„דאָמיט אבער דיא רעגירונג פֿאָן דעם פֿאַרטאנאגע דויער אַנש-
 „שטאלט , אין דער קעננמנט ערהאלטען ווערדע , זינד

ק. ק. פאמענטע אונד צירקולאריען.

פֿאָם יאהרע 1821.

נאך איהרעס אינהאלט, דער צייטפֿאלגע איהרער ערלאסונג אונד מיט אנצייגע דער זייטענצאהלען, וויא זעלבע אים אממסכלאמטע דער ווינער צייטונג בעקאנט געמאכט ווארדען.

יאנואר

דיא בעפֿרייאונג פֿראָממער פֿערמעכטניסע פֿאָן דער גרונדאָכריג. קייטליכען שטייער טאקסע איזט דעם פֿרייען וויללען דער גוטס. העררען איבערלאסען. זייטע 15.

דער הויזירהאנדעל אין דער מיליטערדגענצע ווירד פֿיר דיא צוקונפֿט אים אללגעמיינען פֿערבאָטהען. זי 7.

געווערביס. אונד בירגערדענסט. טאקסען זינד פֿאָם זי יעננער 1821 אונגעפֿאנגען אין דיא שטעדטישע קאסא אין מעטאלמינין צו בעצאהלען. זי 1.

דיא פֿערוואלטונג דער וואינענגעלדער דורך בעאיידעטע גיטערבע. זיצער אָדער בעאמטע, דאן דיא פֿאָרויכטען ביא אנלעגונג דער וואינענגעלדער ביא דער פֿערוואָן דעם גרונדהערן בעטרעפֿענדי. זי 39.

פֿעברואר

וויין אָדער עסיג אויזוויינלאגער צו בערייטען, איזט פֿערבאָטהען זי 93. אנווענדונג דעם נייען פֿריילעגירונגס. זיסטעמס אין דער הויפט. אונד רעזידענצשטאדט וויען אונד אויף דען פֿרייאגרנדען איננער דען ליניען. זי 49.

מערץ

גרהעהונג דעם פֿאָסטרישטעלדעם אונד דעם פאסאגירספֿאָרטאָ אויף דען פֿאָסט וואגען פֿאָם זי אפריל 1821. זי 75.

מאס

22 שילערן, דיא דיוע אנשטאלט אין פֿערפֿלאָססענעם קרווע צעהל־
טע, אויך 4 קינדער אונבעמיטטעלטער עלטערן אונענטגעלדליכען
אונטערריכט געניסען קאָננטיען — אס 18 פֿאָרזען מאָנאטס
וואורדע דיא ערשטע עפֿענטליכע פֿריפֿונג מיט דען צעגלינגען דיוער
שולע געהאלטען, וועלכער דער זופֿלירענדע פֿאָר־דירעקטאָר דער
היזיגען אקקאדעמיא, הערר שטעפֿאן פֿאָן גיוריאו, פֿרָאָ
פֿעססאָר דער פֿאָליציא־אונד קאמעראל־וויסענשאַפֿטען אונד דעס
וועכסעלרעכטס אן פֿאָרבענאנטער אקקאדעמיא, וויא אויך דיא
אָבערבעאמטען דער גראָף פֿאלפֿישען סעניאָראטס העררשאַפֿט
אונד מעהרערע האַנדראַטיאָרען בייאוואָהנטען — זעמטליכע 22
שילער, פֿאָן דענען דיא מייסטען קוים דאז זיבענטע יאהר צוריקגע־
לעגט האבען, גאבען בעווייזע איהרעם פֿלייסעם אונד איבערטרא־
פֿען אללע ערווארטונג — פֿאָן דער ניטצליכקייט דיוער אנשטאלט
איבערצייגט, ווידמעטען דיא ביי־דען, פֿאָן זייטען איהרער וואָהל־
מהעטיגקייט ריחמליך בעקאננטען זעהנע דעס הערר, ביי־דער מאַן,
היזיגען גראָסהענדלערס, איינען יעהרליכען בייאטראג פֿאָן 750 גול־
דען ווי ווי מיט דער אויסדריקליכען בעשטימונג, דאס נאָך 6 ביי
8 קינדערן אונבעמיטטעלטער עלטערן דאזעלבסט דעס אונטערריכטס
אונענטגעלדליך טהיילהאפֿטיג ווערדען, אונד פֿיגטען דיוער אונטער־
שטיצונג דיא פֿערוזיכערונג הינצו, דאס זיא ווען דער ווירקונגסקרייז
דיוער אנשטאלט זיך פֿעהרגרעסערן, אונד דיא לעהרגעגענשטענדע
פֿערטעהרט ווערדען זאָללעטען, אויך נאָך מעהרערס בייאטראגען
ווערדען — דיוע אונד אנדרע וואָהלטהעטיגע צופֿליססע זעטצטען
דיא פֿערוואלטונג דער אנשטאלט אין דען שטאנד, דיא אנצאהל
דער צעגלינגע שאָן פֿיר דען הייריגען לעהרקורז אויף 34 שילער פֿעהר־
מעהרען צו קעננען זיא פֿיהלט זיך דאהער פֿערפֿליכטעט, ניכט
גור דאפֿיר איהרען ווערמסטען דאנק עפֿענטמליך אכצושטאמטען,
זאָנדערן אויך דיא פֿערוזיכערונג צו געבען, דאס זיא בייא גרעסערן
קרעפֿטען אונד הילפֿסמיטטעלן איהרען ווירקונגסקרייז נאָך מעהר צו
ערווייטערן, אינר דיוע, דורך דיא טהעטיגקייט אייניגער פֿיר דאז
וטע געזינטען מיטגלידער קוים ערשט ענטשטאנדענע לעהראני־
שטאלט, צו איינער דער בעדייטענדסטען אונד זעגענרייכסטען צו
גרהעכען, זאָרגפֿעלטיג בעמיהעט זיין ווערדען."

דיא אויז • אונד דורכפֿוהר פֿאָן וואַפֿען אונד קריג סבערדירפֿניטען
אללער ארט נאך דער מאָלדוי אונד וואללאכני ווירד פֿער-
כאַטהען זי 152.

אייניגער פֿיר דיא געגענווערטטיגע רעקרוטען • שטעללונג ערלאסענע
מאסרעגעלן, ווערדען טהיילס אויפֿגעהאָבען, אונד טהיילס
געמילדערט זי 169.

דיא איבערזעצונג דער עראריאל • וועג • אונד בריקען • מויטהע, דאן
וואסער • איבערפֿאהרטגעביהרען אויף קאָנפֿי מינצע זי 169.
קינפֿטיגע בעמעסונג דער פֿריפֿאטמייטהע זי 170.

יוניוס

בעמעסונג דער וואסערמייטהע אין קאָנפֿי מינצע זי 178.
וועגען דעם שטעמפעלס בייא געריכטליכען שעצונגען, שעצנאָטען
אָדער שעצפֿראַטאָקאללען, אונד בייא אורקונדען איבער
פֿריפֿאטשעצונגען זי 181.

דיא פֿוהרען צו קירכען, פֿפֿארר אונד שולכוואליכקייטען, זינד פֿאָן
בעצאהלונג דער וועג • אונד ברוקען • מויטה פֿרייא זי 181.
בעקאנטמאכונג דער נייען וועג • אונד בריקענמייטהע טאקסע זי 185.
דער צאָלל אויף פֿלאָרעטוויידען • געשפֿינסטע ווירד העראבגע-
זעצט זי 207.

העראכזעצונג דעם ווינער שטאדט • מויטהגעטעלגעלדעס אויף
איינען האלבען קרייצער קאָנפֿי מינצע זי 211.

דאז פֿערבאָטה דעם אויז • אינד דורכטרייבענס, זאָ וויא דער אויז.
פֿוהר פֿאָן פֿפֿערדען נאך דען איטאליענישען שטאאטען אונד
איבער אללע עסטערייכישע זעעהעפֿען ווירד אויפֿגעהאָבען זי 215.
יולי

דאז עסטערייכישע נאָטאריאט ווירד נאך דער קלארען בעשטימ-
מונג דער געריכטסאָרדנונג אויף דאז איינציגע געשעפֿט דער
וועקסעלפֿראַטעסטע בעשרענקעט, אונד פֿיר דיא צוקונפֿט דיא ער-
נענונג דער נייען נאָטארע פֿאָן דען פֿאָליטישען אן דיא יוסטיצשטעל-
לען איבערטראגען זי 239.

דאז בעשטעהענדע בויאפֿערבאָטה אין דען אומגעגענדען ווינס, האט
אויך אויף דיא אומשטאלטונג פֿאָן ניכט צור בעוואָהנונג בשטימ-
טען געביידען, אלו פרעסהייזער עצי אין וואָהנגעביידע, צו
געלטען זי 243.

מאסרעגלן צור איינבריינגונג דעם ברייפארטאָ ביא דער קאָר-

רעשפּאַנדעניץ צווישען פּאַרטאָפּליכטיגען אונד פּאַר-

טאָפּרייען בעהערדען אָדער פֿערזאָנען ז' 87

דיא טאכאקשוו - צונגסשטראפֿען ווערדען פֿאָן נון אן אין קאָנפֿ-

מינצע אייננעהאָבען ז' 90

דאז פֿאָס אוילאנדע איינצו־הרענדע, אין פֿיינע בלעטכען געשלא-

גענע זילבער פֿאָן גרעסערעם פֿאַרמאטע, ווירד פֿאָן דער בונ-

זירונג אונד פֿאָן דער פּונזירונגספּאַקסע בעפֿרייעט ז' 97

דער ווירקונגסקרייז דער פּאָליטישען אונד קרימינאל - בעהערדען אין

אנזעהונג דעם אונבעפֿאָגטען פֿערקויפֿעס דער ארצניימיטטעל

ווירד בעשטיממט ז' 97

א פ ר י ל

אייניגע ביא דער מיליטער ווידמונג, ביא דער ענטלאסונג פֿאָס

מיליטערשטאנדע, אונד ביא פּאָסטענפֿערטהיילונגען איינסט-

ווילען צוגעלטענדע גרונדעצע ווערדען פֿעסטגעזעצט ז' 115

דיא בעפֿאָנגיס צור ערגרייפֿונג דעם רעכטסוועגעס ביא בעשטימונג

דעם שאדענערזאצעס אין אורטהיילען איבער שווערע פּאָלי-

ציאאיבערטעטינגען איזט נור דעם בעשעדיגטען איינגע-

ריימט ז' 128

פֿיר דיא בעסטע בעארבייטונג איינעם פֿאָסליכען אונטערריכטס איבער

דען ביא אונד בעטריב דער וואסערמיהלען, ווירד איין פּרייז

פֿאָן 100 דוקאטען אים גאָלדע פֿיר דאז אינ - אונד אויולאנד בע-

שטימומט, אונד היאצו דער טערמין איינעם יאהרעס פֿעסטגע-

זעצט ז' 128

מ א י

דיא דזערטרעם - טאגליען ווערדען קינפֿטיג אין קאָנפֿי מיניץ בע-

צאהלט ז' 152

בעפֿאָנגיס גייסטליכער געמיינדען אונד פּפֿרינדער פֿערפּאכטונגס-

אונד פֿעראייסערונגס - פֿערטרעגע אכצושליסען ז' 155

דעגולירונג דער בירגעררעכטס - טאקסען אין דען מיט אָרגאניזיר-

טען מאגיסטראטען פֿערזעהענע אונטערשטעהענען אָרט -

שאפֿטען, אונד וועגען דער אומזעצונג דערזעלבען

אויף מעטאָל - מינצע ז' 155

דיא

נָוועמבער :

דיא סעקטע דער קארבאָנארי בעטרעפֿענד . זי 354 .
בר'פֿבֿאָרטאָ . פֿרייאהייט דער ניכט לאנדעספֿירשטליכען אָרטס .
אונד פארטימאָניאלגעריכטע , דאָמיניען אונד מא .
איסטראטע כּייא איהרער אָפֿיצייאָזען יודיציאלקאָררעשפֿאָנדעניזי . 373 .

דעצעמבער .

דיא קינפֿטיגע בעמעסונג דער נידער עסטעררי וואלדמויטהגעביה .
דען אין קאָנפֿי מינצע . זי 373 .

בעהאנדלונג דעריעניגען בעאמטען אונד אנדערער פארטהייען ,
דיא געגען פֿאָליטישע פֿאָנדע אונד אנשטאלטען ,
דאן געגען שטענדישע אונד שטערטישע קאסען אין פֿעררעכנונג
שטעהען , אָדער אן דיאזעלבען ערזעצע אונד צאהלונגען צו לייסטען
האבען , אין זאָ פֿערנע איהנען כּייא דער דיספֿעלליגען בעריכטיגונג
אייע פֿערצעגערונג צור לאסט פֿעללטי . זי 383 .

בענעהמונגס . פֿאָרשריפֿט , ווען זיך אים לויפֿע איינעם ציוויל .
פֿראַצעסעס אנצייגען איינעם פֿערברעכענס , אָדער
אייער שווערען פֿאָליציא - איבערטערטונג ערגעבען . זי 383 .
נאכטרעגליכע כּעשטיממונגען צו דען נייען מויטהדירעקציאָנען .
זייטע 395 .

נייע איינפֿיהרונג דער עראריאל ברקענמויטה . זי 398 .
פֿערפֿאכטונג אללער עראריאל . וועג . אונד בריקען - מויטה .
בעריכטיגונג איינעם אין דעם צאָללזאצע פֿיר דיא ארטיקעל
פֿלאקס , האנף אונד דיא דארויס פֿערפֿערטיגטען
וואארען מיט דעם בייאזאצע ״שפֿאָרקאָ״ איינגע .
שליכענען פֿעהלערס .

אויגוסט

בעשטיממונג, דאס דעריעניגע, וועלכער שאָהן איינמאהל אין קאָנקורס פֿערפֿאללעו איזט, אָדער זיינע צאהלונג גען געריכטליך, אָדער אויסערגעריכטליך איינגעשטעללט האט, אָדער געגען וועלכען איין פּערוואַנאלארעכט שולדען האלכער, אויך נור דעכטסקרעפֿטיג בעווילליגט וואָרדען איזט, צו איינער וועקסעל סענזואלען-שטעללע אין צוקונפֿט ניכט געוועהלעט ווערדען קעננע זי 261.

דיא ארט, וויא זיך געגען דיא בעוואָהנער דער מיליטערגרענצע ביא אויזאיכונג דער ציוויל-אונד קרימינאל-געריכטסבארכייט צו בענעהמען זיא זי 265.

שטעמפעל-קלאסע פֿיר דיא בעזיצער פֿאָן האממערגעווערקען זי 265.

ס ע פ ט ע מ ב ע ר

וועגען איינפֿיהרונג דער געביידעשטייער ווירד דיא ארט אונד ווייזע פֿאָרגעשריבען, וויא זיך ביא לעערשטעהונגען פֿאָן וואָהנונגען הינזיכטליך דער הויזצינושטייער צו בענעהכען איזט זי 200.

דיא קלאסענשטייער אונד דיא פּערוואַנאלשטייער איזט גלייך דעם יאהרע 1821 פֿיר דאז יאהר 1822 צו בעצאהלען זי 285.

דיא הויזצינו-ערטרעגניסע זינד פֿאָס מיליטער-יאהרע 1822 אן, פֿאָן דער קלאסענשטייער בעפֿרייעט זי 289.

דער געברויך אללער גאטטונגען וויינשאנקערעמטהעס פֿאָן קופֿפֿער אָדער מעססינג ווירד פֿערבאָטהען זי 293.

אויזשרייבונג דער ערווערבעשטייער פֿיר דאז יאהר 1822, 1823 אונד 1824 זי 311.

א ק ט א ב ע ר

נעהערע בעשטיממונג איינגער פֿאָרשריפֿטען דער וועקסעלאָרד-נונג אונד דעס פאטענטעס פֿאָס 25 פֿעברואר 1791 זייט 317.

איכער דאז פֿערפֿאהרען ביא דען גרונדאיינלעוונגען צום בעהופֿע דעס שטראסענבויעס זי 330.

בעשטראפֿונג דער פֿערביעכער דער אויזשפּעהונג אונד פֿאלש-ווערבונג זי 335.

דאז ארפֿאָצירען דער יוסטיציערס אונד מאגיסטראטסבעאמטען אויף דעם פֿלאכען לאנדע בעטרעפֿענדי זי 347.

זיינע ק. ק. מאיעסטעט האבען דער ערריכטונג דער פֿאָם יאָזעף פֿערל געגרינדעטען איזראעליטישען הויפטשולע אין מארס-נאָפֿאל דיא אללערהעכסטע גענעהמיונג צו ערטהיילען, דענוועלכען צום דירעקטאָר דיוער הויפטשולע צו ערנענען, אונד איהם צו-גלייך דיא ערלויבניס צו ערטהיילען גערוהעט, זיינען שטעללעך-טרעטער אונד זיינען נאכפֿאָלגער, וויא אויך טויגליכע לעהרער, זיא לאנגע ער דאז אמט איינעס דירעקטאָרס בעזאָרגען ווירד, אונטער בעשטעטיגונג דער אָרדענטליכען בעהערדען, צו ערנענען. אויך האבען זיינע ק. ק. מאיעסטעט דעם יאָזעף פֿערל, אין אנזעהונג דער פֿאָן איהם געמאכטען אנזעהנליכען אויפֿפֿערונגען אונד דעם פֿאָן איהם בעזייגטען לאָבענסווערטען איינערס, דיא מיטלעיע גאָלדענע עהרען. מעדאילע מיט עהרל אונד באנד צו פֿערלייגען גערוהעט.

פֿעברואר.

דען 22. וואורדע דער פֿערטראג, פֿערנועג וועלכען שפאניען אָסט-אונד וועסט. פֿלאָרידאס, איין געביטת פֿאָן 3100 קוואדראט מיילען, אן דיא פֿעראייניגטען נאָרד. אמעריקאנישען שטאאטען אויף עוויגע צייטען דעפֿיניטיף אכטריט, פֿאָן דעם פרעזידענטען ראטיפֿיצירט.

דען 27. זינד זיינע קעניגל. האָהייט דער קורפֿירשט פֿאָן העסען ווילהעלם I. אן דען פֿאָלגען איינעם שלאגלויסעם מיט טאָדע אכגענאנגען, אונד דער קורפֿרינין האט אונטער דען נאהמען ווילהעלם II. דיא רעגירונג אנגעטרעטען.

דער קעניגין פֿאָן ענגלאנד בעשטיממע דאז אָבערהויז איין יעהרס ליכעם איינקאָממען פֿאָן 50,000 פֿאָנד שטערלינג. אין פיעמאָנט איזט אונטער דער גארניאָן פֿאָן אלעסאנדריא איינע אויפֿרירערישע בעוועגונג אויגעבראָכען.

אין דען יאָנישען אינזעלן איזט דיא שטאדט צאנטע, דורך איין ערדבעען בייאנאהע גאנץ צוגרונדע געריכטעט וואָרדען. אויך אויף דער טירקישען האלבאינזעל מאָרעא וויטהעטע דיועס ערד-בעבען. דיא שטאדט אללא זאָלל גאנץ פֿערוויסטעט זיין, אונד מעהר אלז 300 מענשען אונטער איהרען רואינען דאז גראב געפֿונדען האבען. אויך מעהרערע אנדערע שטעטע אונד דערפֿער וואורדען פֿערהערט, וואָבייא פֿילע מענשען איהר לעבען פֿערלאָהרען האבען.

מערקווירדיגע פארפעללע

א'ס יאהרע 1821

יאנואר

זיינע מאיעסטיעט דער קייזער פֿאָן רוסלאַנד זינד דען 30 דעצעמבער פֿאָן טראָפּפּוי אין וויען איינגעטראָפֿען , אונד אין דען פֿיר אללערהעכסט דיאזעלבען אין דער ק. ק. האַפֿבורג בערייטעטען אפּאר-טעכענטס אבגעשטיגען .

איהרע מאיעסטיעטען דער קייזער אונד דיא קייזערין פֿאָן עסטער-רייך האבען דען 2 יאנואר וויען פֿערלאסען , אום דיא רייטע נאך לאיבאך אנצוטריעטען , וואָ העכסט זיא אס 6 דיועס אים ערווינשטען וואָהלזיין איינגעטראָפֿען זינד . אויך זיינע מאיעסטיעט דער קייזער פֿאָן רוסלאַנד האבען אונטערס 3 יענער דיא רעזידענץ פֿערלאסען , אונד דיא רייזע עבען דאהין אונטערנאָממען , אונד אס 6 עבענפֿאלס דאָרט אנגעלאנגט .

דען 8 זינד זיינע מאיעסטיעט דער קעניג ביידער סיציליען אין לאיבאך איינגעטראָפֿען , וואָ זיך אויך נאך אונד נאך דיא בעפֿאלל-מעכטיגטען דער אייראָפּעאישען אונד איטאליענישען העפֿע צו דען בעשטימטען קאָנפֿעדענצען פֿערזאממעלטען . צופֿאלגע זיזער פֿער-האנדלונגען איזט דיא ק. ק. עסטער-ארמעע איבער דען פּאָ גע-גאנגען , אום אין דאז נעאפּאָליטאנישע געביטה צוד הערשטעללונג דער רוהע פֿאָרצוריקען .

אין וועסט-אינדיען צו סט. דאָמינגאָ וואורדע נאך דעם קעניגס קריסטאָפֿ'ס זעלכסטענטלייבונג דער יענעראל באָיער אלז פרע-זידענט פֿאָן האיטי אס 22 אָקטאָבער פֿ. יאהרס אויגערופֿען , אונד אונמיטעלבאר דארויף דיא רעפּובליקאנישע קאָנשטיטוציאָן פֿערקירדעט , אונד פֿאָן זעממטליכען אָפֿיצירען בעשוואָהרען זאָלכע צו האנדאהבען .

דייכען געפֿאלגע פֿאָן ארנויטען אונד בעסאראכיער נאך יאסי, אונד
 קינדעטע, זיך אלו בעפֿרייער דער גריכען פֿאָן דער טירקישען אָבער-
 העררשאַפֿט אין ער ערלוי איינע מענגע פֿראַקלאמאציאָנען זאָוואָהל
 אן דיא בעוואָהנער דער מאָלדוי אונד וואללאכי, אלו אן דיא גרי-
 כישע נאציאָן אין דען איבריגען פֿראַפֿינצען דעם טירקישען רייכעס .
 צו גלייכער צייט ווענדעטע ער זיך מיט איינער ביטשדיפֿט אן זיינע
 מאיעכטעט דען קיינער פֿאָן רוסלאנד, דער גריכישען נאציאָן זיינען פֿיל
 פֿערמעגענדען בייאשטאנד ניכט צו פֿעדוואגען . אלליין דער קיינער
 גערוהטע צו ערקלעהרען, דאס העכסט זיא דיזע אונטערדעמונג
 נור אלו איינע ווירקונג דעם אונרוהיגען גייסטעס, דער דיא יעציגע
 צייט קאראקטעריזירט, זאָ וויא דער אונערפֿאהרענהייט אונד דעם
 לייכטיזינעם דיזעס יונגען מאנעס בעטראכטען קעננע, זאָלכעס ניא
 אונטערשטיצען ווידרע, אונד דורכאויז מיסבילליגט . דער קיינער
 פֿאָן רוסלאנד פֿערזיכערטע צוגלייך דיא פֿפֿאָרטע פֿאָן זיינען פֿאָרט
 בעשטעהענדען פֿריינדשאַפֿטליכען געזיננוגען . צור בעצוינגונג דיזעס
 אויפֿריהרעס, האט דיא פֿפֿאָרטע בערייטס דיא קריגערישען אנט-
 שטאלטען געמאכט .

אין פֿאָרטוגאל איזט אויף איינעם דער העכסטען גיפֿעל איינער
 בערגקעטע בייא לידיא איין נייער פֿולקאן אויגעבראָכען,

אונד צוואר צור צייט דעם אויזטריטס דעם דורף .

דען 24 איזט דיא קיינערל. עסטערר. ארמעע, וועלכע פֿאָס 7.
 דיזעס מאָנאטהס, אלו דעם טאגע דער פֿאָן דען נעאפֿאלי-
 טאנערן אנגעפֿאנגונען פֿיינדזעליגקייטען, ביז 22, קיינען אויגענבליק
 רוהע גענאָסען האטע, אין נעאפעל זיגרייך איינגעצאָהען, אונד
 האט דיא רוהע אים גאנצען לאנדע ווידער הערגעשטעללט .

א פֿריל .

דיא ק. ק. עסטערר. ארמעע אין דער לאַמבארדי האט אין פֿאָלגע
 דער פיעמאָנטעזישען פֿיינדזעליגען בעוועגונגען דעם לאגערס
 פֿאָן אלעסאנדריא אונטערס 8 דיזעס דען טיצינאָ איבערשריטטען .
 אום דיא ארמעע דעם קעניגס פֿאָן סארדיניען צו אונטערשטיצען .
 דיא רעבעללען וואורדען איבעראלל איבערראשט אונד געשלאגען .
 אונד זאָ ריקטע דיא דעם קעניגע טרייאגעבליבענע ארמעע דען 10
 אין טורין איין, אונד דיא ק. ק. עסטערר. אונטערשטיצונגסארמעע
 הילט

אין דער שטאדט פירגא אלליין שטידצטען 300 היינזר איין , אונד
אללע איכריגען דרעהען דען איינשטורץ .

בערן .

דען 30. זינד זיינע מאיעסטעט דער קעניג ביידער סיזיליען פֿאָן לאַיבאך
ווידער אכגערייזט אונד זיך נאך פֿלאָרענץ בעגעבען , פֿאָן דא
זיא נאך אייניגען רוהעטאגען דיא ריקרייזע נאך ראָס אנטראטען .
זיינע מאיעסטעט דער קעניג פֿאָן פיעמאָנט האבען דאז מעגליכסטע
פֿערזוכט דען אויפֿשטאנד איינעם טהיילס דער ארמעע אין
גיטע צו שטיללען . דאז פֿאָלק נאהם קיינען אנטהייל אן דער דעם
פֿאָלוציאָן . אויך דער בייא ווייטעם גרעסערע טהייל דער רעגומענט
טער זאָוואָהל צו טורין אלו אין אנדערן פלעצען האטע צוואר בע-
שטיממט ערקלעהרט , דאס זיא אן דער אינזורעקציאָן קיינען טהייל
נעהמען ; צוגלייך אבער צייגטע זיך , דאס זיא קיינע נייגונג האטע
טען געגען דיא איכריגען געוואלט צוגעברויכען . דער פֿערזוך , דיא
רעכעללען אין אלעסאנדריא צור אָרדנונג צוריק צופֿיהרען , קאנטע
דאהער ניכט מעהר אונטערנאָממען ווערדען , אין זאָ פֿערזוך מאן ניכט
דער מיטווידקונג דער דאבייא צו פֿערווענדטען טרופפען פֿאָללקאָממען
געוויס וואר . אונטער דיוען אומשטענדען פֿאסטע זיינע מאיעסטעט
דער קעניג אס 12. דיועס דען ענטשלוס , דיא קראַנע נידערצולעגען ,
נאך דעם דער פרינץ פֿאָן קאריגנאן צום רעגענטען ערנאנט וואָר .
דען וואר . זיינע מאיעסטעט האבען זיך מיט איהרער האָהען פֿא-
מיליע נאך ניצא בעגעבען . דיא נאכריכט פֿאָן דיוער וויכטיגען
פֿערשנדערונג אייט זאָגלייך אן דען הערצאָג פֿאָן גענעפֿ . ברודער דעם
קעניגס , אונד אונמיטעלבארען טהראָנפֿאָלגער , דער זיך צו מאָדענא
צעפֿאָנד , אכגעזענדעט וואָרדען . דיוער האט ערקלעהרט , דען
קעניגליכען טייטעל ניכט עהער צו טראגען , ביז איהם בעוויזען זיין
ווירד , דאס דער קעניג , זיין ברודער , ניכט צור ענטזאגונג דער
קראַנע נוצוואונגען וואָרדען זיא . דער קעניג פֿיקטאָר עמאנועל
האט אבער איינע טהראָנענטזאגונג צו גונסטען זיינעם ברודערס דעם
הערצאָגס פֿאָן גענעפֿ . דורך איינע אקטע פֿאָן 19. אפֿריל ווירקליך
בעוויליגעט .

דער פֿירשט אלעקסאנדער איפסילאנטי , זאָהן דעם עהעמאליגען
האָספֿאָדאָרס דער מאָלדוי , בענאכ זיך מיט איינעם צאהל-

דריקליכעם וואונשען אין איינעם ניכט ווייט פֿאָן זיינער וואָהנונג גע-
לעגענען שעהנען טהאלע, און איינעם פֿאָן איהם גענויא בעצייכענטען
אָרטע אויף כּט. העלענא בעגראבען, אונד זיין לייכנאס מיט אללען
מיליטערישען עהרען דעם ערשטען ראנגעס צור עדרע כעשטאמעט *

יוליוס .

דען 5. זינד זיינע מאיעסטעט דער קעניג אונד דיא קעניגליכע פֿאָם
מיליע אויז בראזיליען אין ליזאבאָן אונטער גראָסען פֿייערליכע
קייטען אונד געפרענגע אנס לאנד געשטיגען, אונד בעגאבען זיך
אין דיא הויפטקירכע, וואָ איין טע דעאום אכנעזונגען וואורדע .
דיא רעגירונג פֿאָן בראזיליען איזט דעם קראָנפרינצען, דאָן פּעדראָ
אנפֿערטרויט .

דען 19. דיועס וואורדע קעניג געאָרג IV. צו לאַנדאָן געקרענט .

דען 17. רייזטע דער קעניג פֿאָן שוועדען נאכדעם ער פֿאָר זיינער
אברייזע איינע רעגענטשאַפֿט איינגעזעצט האט, פֿאָן שטאָק-
האָלם נאך קריסטיאנא אין נאָרוועגען אכ, צו דען פֿערהאנדלונגען
דעם נאָרוועגישען שטאָרט הינגס : (דאז וואָרט : טהינג, איזט דער
אוראלטע נאהמע דער גראָסען פֿערוואלונג דער נאציאָן, וואָ גע-
זעצע געמאכט, קעניגע געוועהלט, קריג אונד פֿירדען געשלאָסען,
אונד דיא בעדייטענטען רייכסאנגעלעגעהייטען ענטשידען וואורדען .
דאז וואָרט : שטאָר, הייסט גראָס, ערהאבען ; שטאָרט הינג
אלאָ, דיא העכסטע פֿערוואלטונג) : דען 29. איזט דער קעניג
אים בעסטען וואָהליין אין קריסטיאנא אנגעקאָממען, אונד פֿאָן דען
איינוואָהנערן הערצליך עמפֿאָאנגען וואָרדען .

דען 31. בעגאבען זיך זיינע מאיעסטעט דער קעניג פֿאָן ענגלאנד
נאך פארטסכוטא, אום זיך אללדאָרט איינצושיפֿען, אונד
אירלאנד צו בעזוכען, וואָ צום ווירדיגען אונד פֿריידיגען עמפֿאָאנגע
דעם קעניגס גראָסע פֿאָרבעדייטונגען געטראָפֿען וואורדען .

אויגוסט .

דיא קעניגין קאראָלינע אמאליע עליואבעטה, געמאהלין דעם
קעניגס געאָרג IV. פֿאָן גראָסבריטאניען איזט דען 10. דיועס
אן דען פֿאָלגען איינער קורצען, אבער שמערצהאפֿטען קראנקהייט
אים 53. יאהרע איהרעם אלטערס מיט טאָרטע אכנעגאנגען, וועלכעם
עראייגניס דען איינוואָהנערן לאַנדאָנס דורך דאז געלייטע אללער גלאָקען

הילט דען 12. איהרען איינצוג אין דער שטאדט אונד פֿעסטונג
אלעסאנדריא , אויף וועלכע ארט אויך דייער אויפֿרוהר גליקליך גע-
שטילט וואורדע .

דער קייזער פֿאָן כינא איזט מיט טאָרטע אבגעגאנגען . אללע
כינעזען לעגטען אויף 100 טאגע דיא טרויער אן . דער על-
טעסטע זאָהן פֿאָלגטע איהם אין דער דעגירונג נאך .

דען 18. דייעס וואר פֿאָן נעאפעל איינע דעפוטאציאָן נאך דאָס צו
זיינער מאיעסטעט דעם קעניגע ביידער סיזיליען אבגעגאנגען .
אום אים גאהמען דער בעוואָהנער דער הויפטשטאדט דיא הולדיגונג
דעם געהאָרזאמס אונד דער טרייע צו איבערבריינגען , אונד דען
וואונש אויזודרוקען , איהרע מאיעסטעט באלד אין איהרער מיטטע
צוזעהען .

דער קעניג פֿאָן בראזיליען האט זיינען ענטשלוס אנגעקינדעט , נאך
איראָפּא צוריק צו קעהרען , אונד קינפֿטיג ווידער זיינע דעם
זירענץ צו ליזאכאָן אויפֿצושלאגען . דער קעניג מאכטע יעדאָך צו
גלייכער צייט בעקאנגט , דאס ער זיינען זאָהן , דען קראָנפרינצען ,
זאָ לאנג אין בראזיליען לאסען , אונד איהם דיא פּראָפּיאָרישע
דעגירונג דייעס קעניגרייכעס אנפֿערטרויען ווערדע , ביז דיא אלל-
געמיינע נאציאָנאל . קאָנשטיטוציאָן אין דייעס לאנדע איינגעפֿיהרט .
אונד אים גאנגע זיין ווערדע .

מ א י .

דען 17. האכען זיינע מאיעסטעט דער קייזער פֿאָן רוסלאַנד לאיבאך
פֿערלאסען , אונד דיא רייזע איבער אָפֿען אונד ווארשוי נאך

סט . פעטערסבורג אנגעטרעטען , וואָ זיא דען 5 יוניוס אנלאנגטען .

דען 24. זינד איהרע מאיעסטעטען דער קייזער אונד דיא קייזערין

פֿאָן עסטערייך פֿאָן לאיבאך אין וויען איינגעטראָפֿען .

זיינע מאיעסטעט דער קעניג ביידער סיזיליען זינד אום 15 דייעס

צו נעאפעל איינגעצאָהען , אונד מיט אונכעשרייבליכעם יובעל

עמפֿאָנגען וואָרדען .

דען 5. דייעס איזט נאפֿאלעאָן באָנאפּארטע אים 53 יאהרע זיינעס

אלטערס אויף סט . העלענא נאך איינער זעקסוואָכענטליכען

קראנקהייט , דיא איין מאגען . קרעפּס מיט בעדייטענדער אייטערונג

וואר , מיט טאָרטע אבגעגאנגען , אונד וואורדע נאך זיינעס אוי-
דריק =

מאגישע געביטה מיט פעסען , אָהנע וועלכע זיא איהרע ריזע ניכט
 פֿאַרטיזעצן קעננען , פֿערזעהען מיסען •
דיא איזראעליטישען איינוואָהנערשאַפֿט צו גיסען אין אָבער העסען
 איזט איינע נראָסערצאָגליכע כעשטימונונג בעקאנט געמאכט
 וואָרדען , וואָרנאָך דיאיעניגען אינדיפֿידוען דערזעלבען , דיא אין
 פֿערמעגען פֿאָן 4000 גולדען נאכוויזען קעננען , אונד אָפֿענע לעדען
 האלטען , אויז העכסטאייגענער פֿרייער ענטשליסונג דאז שטאאטס-
 בירגערעכט ערטהיילט ווירד • דיאיעניגען איזראעליטען , וועלכע
 אין האנדווערק בעטרייבען , קעננען צו דעסען גענוס , אויך אָהנע
 פֿאַללעס נאכוויז יענער פֿערמעגענס • סומא געלאנגען • עז זעצט
 יעדאָך דיא צולאסונג צו דעמוזעלבען אין יעדעס פֿאללע דיא נאָמאָ-
 דיטעט איינעס אונבעשפֿאַלטענען לעבענסוואַנדעלס פֿאַראויז • דיא
 יעניגען איינוואָהנער מאָזאאישען גלויבענס , דיא ניכט צו יענען
 קאטהעגאָריען געהערען , בלייבען אין איהרער פֿריהערן אייגענשאַפֿט
 אלו בלאָסע שוצגענאָסען דער שטאאטסגעזעלשאַפֿט •

דעצעמבער •

זייט אייניגער צייט זינד צו מינכען אויז אללען טהיילען דעס קעניג-
 רייכס איינזיכטספֿאַללע מעננער דער יידישען רעליגיאָן פֿער-
 זאממעלט , אונד האלטען , אין ביאזיין איינעס פֿאַליציא • בעאמטען ,
 קאָנפֿערענצען •

דען 12 וואורדען דיא ראטיפֿיקאציאָנען דער עלבע = שיפֿפֿאַהרט
 פֿאָן זייטע זעממטליכער אפֿערשטאאטען אין דרעזדען אויזגע-
 זעקסעלט , פֿערמעג וועלכער דיא שיפֿפֿאַהרט אויף דעס עלבע-
 שטראָמע פֿאָן דא אן , וואָ דיזער פֿלוס שיפֿבאר ווירד , ביז אין דיא
 אָפֿענע זעע , אונד אומגעקעהרט אויז דער אָפֿענען זעע , זאָוואָהל
 אויף • אלו אכווערטיס אין בעצוג אויף דען האנדעל פֿעלליג פֿרייא
 • זיא •

דער קירכען אנגעצייגט ווארדע • דיע פֿירשטין האט טעסטאמענט
טאריש פֿערדאָרנעט, אין ברוינשווייג בעגראבען ווערדען צו וואָללען,
אונד איהרע ווינשע ווארדען ערפֿיללעט • איין קודיר מיט דיזער
טרויריגען נאכריכט איזט אן דען קעניג אכגעשיקט וואָרדען •

דען 12. איזט דער קעניג פֿאָן ענגלאַנד אין דובלין, דער הויפט
שטאדט אירלאַנדס, אינקאָגניטאָ אנגעקאָממען, אונד אין
דעם שלאָסע דעם פֿעניקס-פארק אכגעשטיגען, וואָ זיינע מאיעס-
טעט ביז נאך דעם בעגרעבניס דער קעניגין פֿערווילען ווערדען, אָהנע
זיך דעם פֿאָלקע צוצייגען • ערשט דען 17. הילט ער זיינען פֿייער-
ליכען איינצוג אין דובלין •

דען 21. האט דער קעניג פֿאָן שוועדען דען שטאָרט הינג אין קריס-
טיאנא מיט איינער דעדע, פֿאָס טהראָנע געשלאָסען, אונד
דען 26. נאך שטאָקהאָלם צוריק גערייזט •

ס ע פ ט ע מ ב ע ר •

אם 3. דיעס האט דער קעניג פֿאָן ענגלאַנד דובלין פֿערלאסען,
אונד דען 15. אין לאַנדאָן איינגעטראָפֿען • אם 24. זינד זיינע
מאיעסטעט נאך דען פֿעסטען לאַנד אכגערייזט, אום אויך זיינע
האנאָפֿראנישען שטאאטען צו בעזוכען, פֿאָן דא ער דען 8. נאָוועמ-
בער ווידער אין לאַנדאָן צוריק קאם •

א ק ט א ב ע ר •

דער קעניג קארל פֿעליקס פֿאָן סארדיניען, אונד דיא קעניגין מאריא
קריסטינא זיינע געמאהלין, וואר פֿאָן מאָדענא אכגערייזט,
אום אין איהרע שטאאטען צוריק צוקעהרען, אונד זינד דען 7. דיעס
אין איהרער הויפטשטאדט טורין פֿייערליכסט איינגעצאָהען •

נ א ו ו ע מ ב ע ר •

דיא צייטאומשטענדע האבען אויך דיא טירקישע רעגירונג פֿעראנ-
לאסט, דיא הייטע אין אללען אייראָפעאישען שטאאטען
נאנכארען פֿאָרשריפֿטען אין אנזעהונג דער רייזעפעסע אים טירקישען
דייכען, וואָ בעקאננטליך ביזהער פֿיר אוילענדער וויא פֿיר איינ-
היימישע, דיא פֿאָלקאָממענסטע פֿרייהייט אין יעדער ריכטונג
צו רייזען בעשטאנד, איינצופֿיהרען • דיא רעגירונג האט דאהער
אנגעפֿאָרדנעט, דאז אללע רייזענדע זיך ביים איינמריט אין דאז אָטאָ-
מאני

דע שיש ל' דחיות דוחין ד"ה מיום המולד תשרי, וסימן סד' דחיות
 לא אד"ו ראש, מולד זקן בל תדרוש, ג' ט' ר"ד בשנה פשוטה
 גרוש, ב' ט"ו תקפ"ט אחר שנת העיבור עקור מלשדוש. ועתה אנצל
 לך פירוטם איש איש על מכונו וגבולו.

דחיה ראשונה לא אד"ו ראש פי' לעולם אין קוצעין ד"ה זימי אד"ו
 פי' זיום א' ד' ו' כ"א זימי זגה"ז פי' זיום ז', ג', ה', ז', ואם
 יצוא מולד תשרי צלחך זימי אד"ו דוחין את יום ד"ה מיום המולד ליום
 שאחריו זימי זגה"ז, והטעם זיום א' אין קוצעין ד"ה מפני הושענא דזה
 שאם נקצע ד"ה זיום א' אז יצוא הושענא דזה זיום השבת שהוא כ"א
 צדקס ואין קוצעין ערצה צצפת לפי שאינה אלא מנהג נביאים ואינו דוחה
 שבת, וזמנין דשתדמי ד"ה תרי ותלת זמנין צדק צצפת ואי לא דחינין ד"ה
 אפי' לאשכוחי תלות ערצה שהיא קלה על האדם, לפיכך עשו חכמים חיזוק
 לדחייתו יחד משל תורה שהרי צצפיל תקיעת סופר שהיא לדחייתא אין
 דוחין ד"ה מיום ז' וכלן דחו מיום א' כדי שיצוא ה"ר צחול זיום א' -
 וזימי ד"ו אין קוצעין ד"ה שלא יהא יב"כ סמוך לשבת שאם נקצע ד"ה
 זיום ד' יצוא יב"כ זיום ו', ואם נקצע ד"ה זיום ו' יצוא יב"כ זיום
 א', ואלתינן צפ"ק דר"ה תרי טזי צדקדי לא ענדינן, משום ידקא, ומשום
 מתיל, פי' משום ידקא שלא יתעטפו הידקות האכלות כשהן חיינן צצפת
 שאחר יב"כ או ציב"כ שאחר שבת, ומשום מתיל להפדיק שבת ויב"כ זה
 מזה שלא יקרוי מת שימות צא' מהן ולא יקצר לא היום ולא למחר.

דחיה שני' מולד זקן בל תדרוש, פי' אם יהי' המולד תשרי י"ט
 שעות שהוא חלי יום, או למעלה מי"ח שעות נקרא מולד
 זקן שהזקין היום ודחה ד"ה מיום המולד ליום שלאחריו, אף אם הי'
 המולד זימי זגה"ז שדאוי לקצוע בהם ד"ה, רק שימשיך מי"ח שעות
 ולמעלה, אין קוצעין צו ד"ה, והטעם כשיצוא המולד צסיף שעה י"ח
 וכו' דגע החזור שנתחזרה הלצנה עם החמה ועומד עמם תחמיה וא"א
 לנו לראית אור הלצנה עד הפדר מעט מן החמה ללך מודה ושיעור
 חז"ל שא"א לראות אור הלצנה צפחות משש שעות אחר המולד, וי"כ
 צומן שהיו מקדשין ע"פ הראי' והי' המולד החלות היום ואילך לא הי'
 אפשר לראותה צאותו יום ולקדשה, וע"כ היו דוחין יום של ד"ה עד
 יום שלאחריו, ואעפ"י שאנו צומן הזה צקילין צהצצון ואנו יודעים צדקאי
 שנוקדה צו הלצנה ונתחזרה עם החמה, ע"מ אין מקדשין החדש קודם
 שאפטר שחלה הלצנה, מדכתיב החדש הזה, כזה לאה וקדש. ואם
 יהי' מולד זקן זיום שלפני אד"ו, אז נדחה ד"ה מיומו משום מ"ז גם

אמר המגיה

הנה עזרו זה שנתים ימים אחד ספחנו הלוח הסנה אל מחצרת בכור
 עתים, ועתה הנה רחם הארון הנכבד אנטאן שמיר, את העם
 הזה, כי לא רלטה כפסם זלוח גדול נזה, כ"א זלוח קטן כאשר כרפס
 עד הנה, אם מפאם כי כד מהם הדבר לזאתו צחיקס, אם מפאת כי
 על ידו יתדבה כסף מחירה של המצרת הזאת, ואין יד כל אדם משגת
 לקותה, לכן אמר הארון הנ"ל להשיעו מהיום והלאה, להקל מעל
 הקינים כסף מקנתה ולהוסיף במקום הלוח הנ"ל שאר דברים נחמדים
 המלמדים ללדס דעת: ואני צשמעי זאת אמרתי: אולי אהי' צעיני עדתי
 כמתעתע, כי הצטחתי למו צסנה העזרה להציא ההמשך מסדר עשיית
 הלוח בקרה, ולא קיימתי, לכן למלאת את דברי, ולהשלים דלון עמי,
 אניגה לכם פה, כל הדברים השייכים לסדר עשיית הלוח בקלוד נמדך
 פד תכליתו, וזה יהי' לכם לעינים צעמן קציעת המועדים וצעזורי
 השנים ותלכו צטח:

סדר הקביעות והרחיות

הנה נתצאל לך צסנת תקפ"א שחודש הלצנה הוא כ"ע י"צ תשל"ג.
 וכבר כתצתי נשהסנה כסדרה דהיינו ו' מלאים ו' חסדים אזי יש
 צסנה הויא שג"ד ימים, אמנס אם נתקצרו התשל"ג חלקים הדנה יחד
 ונעשה מהם יום שלם ונריכין אנו לעשות את השנה ארוכה יום א' יותר
 משאר השנים, ויהי' אותה שנה שג"ה ימים, ונריכין אנו למלאת עוד
 חדש אחד, אז ממלאים גם חדש מדחזון, ולפעמים יקרה ע"י הדחיות
 שיתצאלו לפנינו שאנו נריכים לקצר השנה יום אחד ולעשותו שג"ג ימים,
 וא"כ נלטרך לחסר עוד חדש אחד ומחסרין אותו היום מכללו. וא"כ
 מדחזון ונסלו פעמים שניהם מלאים ואז נקדחת השנה שלימה, ולפעמים
 שהם שניהם חסדים ונקדחת השנה חסירה, ולפעמים חזון חסר ונסלו
 מלא ונקדחת השנה כסדרה. וקציעת השנה לידע אם הויא שלימה, או
 חסירה, או כסדרה, תלוי בקציעת יום ר"ה, ע"כ אצאל לך תחלה הימים
 שראוין לקצוע צהן ר"ה ואה"כ אצאל הקציעות:

המולד זה אפי' חלק אחד פחות מן ז' ע"ו תקפ"ט, שאז לא הי' המולד
תשדי שלפניו מ"ז, או שלא הי' עיבוד לפניו, נקבע ד"ה זה ציומו. הרי
לך הד' דחיות עם פירושת ועמס.
וער, ר"ה אס תלצה לידע קציעת השנה, אס מדחשון ונסלו חסדים, או
כסדרן, או שלימים, לריך אתה לידע תחלה קציעת יום ד"ה,
והוא שתחשוב מולד תשדי זה צאזיה יום, וצאזיה שעה, וצאזיה חלק יחי',
ויום סיחי' צו המולד, הוא יום קציעת ד"ה, אס לא שימנענו אחד מד'
דחיות שזכרנו, ואחד שתדע קציעת יום ד"ה זה, תחשוב צאזיה יום
יהי' קציעת יום ד"ה הצא, וכנה תעשה, אס השנה פשוטה, תשליך
על מולד תשדי זה ד' ח' תחע"ו, ואס השנה מעוברת, תשליך עליו
ה' כ"א תקפ"ט, ותמלא מולד תשדי הצא, וד"ה יהי' ג"כ ציוס המולד,
אס לא שימנענו אחד מד' דחיות, ואחד שנוקע לך גס קציעת יום
ד"ה הצא, תספור כמה ימים נמשך יום ד"ה הצא צימי שזוע מיום
ד"ה זה, ויום ד"ה זה תספור צמניך שהוא שייך לשנה זו, ויום ד"ה
הצא אל תספור שהוא שייך לשנה הצא, וסימנך עד ולא עד כלל, ואט
יהי' ג' ימים צין ד"ה לד"ה, כגון פיוס ד"ה זה הוא יום ז' ויום ד"ה
הצא הוא יום ג' או זה ציוס ז', והצא ציוס ה', נמלא שיש ציניהס ג'
ימים, אז תהי' השנה זו חסידה, ד"ל מדחשון ונסלו שניהס חסדים,
לפי שנה זו אינו אלא שג"ב ימים, ש"כ ימים הולכים צשזיעיות, שהן
חמשים שזועות שלינות, ונשאר ג' ימים על השזיעיות, נמלא יום
אחד חסד וי"צ פעמים כ"ט י"צ שהוא שג"ד ימים, ולכך לריכין אנו לחסד
חדש אחד יתר על השלימים, ואס הי' ד' ימים צין ד"ה לד"ה, כגון
שד"ה זה ציוס ג' וד"ה הצא ציוס ז', או זה ציוס ה', והצא ציוס ז',
הדי ד' ימים צין ד"ה לד"ה, תהי' השנה כסדרה, ד"ל מדחשון חסד
ונסלו מלא, נמלא ו' חסדים ו' מלאים שהוא שג"ד ימים, ונשאר ד'
ימים על השזיעיות, ואס יהי' ה' ימים צין ד"ה לד"ה, כגון שד"ה זה
ציוס ז', וד"ה הצא ציוס ה', או זה ציוס ז' והצא ציוס ז', או זה
ציוס ה' והצא ציוס ג', הדי ה' ימים צין ד"ה לד"ה, ותהי' השנה
שלימה, ד"ל מדחשון ונסלו שניהס מלאים שהוא שג"ה ימים, ונשאר ה'
ימים על השזיעיות, והוא יום אחד יותר, על י"צ פעמים כ"ט י"צ,
ולכך לריכיס אנו למלאות חדש אחד יותר על החסדים. וכל זה הוא אס
השנה זו היא שנה פשוטה, אבל אס היא שנת מעוברת הדי נתוסף
חדש העיבוד שהוא למ"ד יום, כ"ח ימים הולכים צשזיעיות ישארו ז'

ימים

ציוס שאחריו משום אל"ו ונקצע ציוס שלישי לעולקו, אצל אס המולק
 אפי' חלק אחד פחות מן י"ח שעות כגון י"ז תפרע"ט שאז אפשר הוא
 שתראה הלכנה צאותו היום זרבע האחרון, אינו נקלם מ"ז, ונקצע ר"ה
 ציוס הולקו אס הוא צימי צבה"ז:

דריה שליטת ג' מ' ר"ד בשנה פשוטה גרוש, פי' אס יהי' מולק
 תשרי ג' ט' ר"ד דהיינו צליל ג' ט' שעות ר"ד חלקים צשעה
 עשירית וכ"ט אס החלקים או השעות הם יותר מזה והשנה היא שנה
 פשוטה, אז נדחה ר"ה מיום מולקו וגם מיום שאחריו משום אל"ו ונקצע
 ציוס ה' ו' והעם לפי כשתשליך ד' ח' תתע"ו שהוא יתרון משנה פשוטה
 על ג' ט' ר"ד יהי' מולק של ר"ה ז' י"ח והוא מולק זקן ותצטרך לדחותו
 מיומו משום מ"ז ומיום שאחריו משום אל"ו ויהי' נקצע ציוס ז' ואס
 היינו קוצעין ר"ה זה ציוס המולקו ציוס ג' יהי' צין ר"ה זה לר"ה הבא
 ו' ימים והיינו נדיבין למלאות ח' חדשים משנה זו או לעשות חדש א'
 לא יום, וזה לא רלו חז"ל לעשות, לפי שהוא ארוך הדבה מאוד יותר
 מיו"צ פעמים כ"ט י"צ תשל"ג, ויהי' בחוכא וטלולא צעיני הצדיות, שיאמרו
 צ"ד עושים הם, לכך דחו ר"ה זה מיום הולקו עד יום ה' ור"ה הבא
 יהי' ציוט ז' ויהי' ד' ימים צין ר"ה לר"ה ותהי' השנה כסדרה, אצל אס
 הי' מולק זה אפי' חלק א' פחות מג' ט' ר"ד או שהשנה הזו היא שנת
 מעוברת שאז לא יהי' מולק תשרי הבא אחריו מ"ז, נקצע ר"ה ציוס הולקו
 ציוס ג':

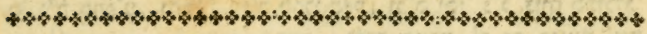
דריה רביעית ב' ט"ו אחר שנת העיבור עקור מלשרוש, פי' אס
 יצא מולק תשרי ציוס ז' ט"ו שעות תקפ"ט חלקים צשעה ט"ז,
 וכ"ט אס החלקים או השעות הם יותר מזה, ודוקא שנה זו היא אחר
 שנת העיבור, אז נדחה ר"ה מיום הולקו ונקצע ציוס ג' שאחריו, והעם
 לפי שאס המולק זה הוא ז' ט"ו תקפ"ט, א"כ הי' מולק ר"ה שעבר ג'
 י"ח פי' יום ג' י"ח שעות, השלך על ז' ט"ו תקפ"ט האחר מיתרון
 שנת מעוברת שהוא א' ז' תל"א ותנוולא ג' י"ח והוא הי' מולק זקן והי'
 נדחה ליום ה', ואס יהי' ר"ה זה ציוס הולקו ציוס ז', לא יהי' צין
 ר"ה זה לר"ה שעבר כ"א ד' ימים, וזה א"א צנת מעוברת, דא"כ היינו
 נדיבנים לעשות ח' חדשים חסדים צשנה שעברה, או לעשות חדש אחד רק
 כ"ח ימים, והוא ג"כ דבר נפלא צעיני הצדיות, להיות השנה כ"כ פחות
 מיו"צ פעמים כ"ט י"צ תשל"ג, לכך דוחין ר"ה זה ליום שאחריו, ואז יהי'
 ה' ימים צין ר"ה זה לר"ה שעבר, והיתה השנה חסירה, אצל אס הי'
 המולק

ימים יתד צין ר"ה לר"ה, ולא אס תמלא ה' ימים צין ר"ה לר"ה, תהי' הסנה חסידה, ואס יהי' ו' ימים צין ר"ה לר"ה, תהי' הסנה כסדרה, ואס יהי' ז' ימים צין ר"ה לר"ה תהי' הסנה שלימה.
ועם זה נסלמו כל הכללים הסייכים לסדר עשיית הלוח אחד מהם לא נעדר.

ווינן ה' תמוז תקפ"ג לפ"ק.

דברי המגיה

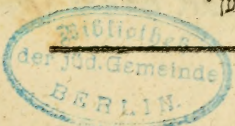
ליזר בר זלמן שטייניץ.

א נ צ י י נ ע

דער פֿערלעגער דיזער יאהרסשריפֿט בכורי העתים מאכט דען פֿערעהרטען טהיילענהערען דערזעלבען חימיט בעקאנט, דאס מיט נעכסטעס יאהרגאנגעט "ק"פ"ד אנפֿאנגענד, הערר מי איזרי לאנדוי, אינשפעקטאָר דער איזראעלי דייטשען הויפטשולע אין פראג, דיא דעראקציאָן דערזעלבען בעזאָר-גען ווירד: זועלכע נאכריכט אללען פֿריינדען דער העברעאישען ליטע-ראטור אונד דער פֿערברייטונג ניטצליכער וואהרהייטען אונטער דיא איזראעליטישען גלויבענסגענאָסען, אום זאָ אנגענעהמער זיין דירפֿ-טע, אלז דער וואָהלבעגרינדעטע דוף, וועלכען זיך דער גענאנטע הערר דעראקטער, זאָוואָהל אין געלעהרטען אלושען-וויססענ-שאַפֿטליכען קעננטניסען אללגעמיין ערוואָרבען האט, צו דער האַפֿפֿנונג בערעכטיגעט, דאס דיא בכורי העתים אונטער זיי-נער לייטונג אן אינגערעס וועהרט געווינען, אונד דער לעכהאפֿ-טען טהיילנאהמע דען געבילדעטען פובליקום'ס נאָך ווירדיגער זיין ווערדען.

אללע דיאיעניגען, וועלכע קינפֿטיג פֿיר דיזע צייטשריפֿט צוועק-מעסיגע בייאטרעגע צו ליפֿערן גערענקען, בעליכען זיך דאמיט אונמיטטעלכאר אונטער אָביגער אדרעססע אן העררן לאנדוי נאָך פראג צו פֿערווענדען.

~~NOT FOR~~
~~HOME CIRCULATION~~

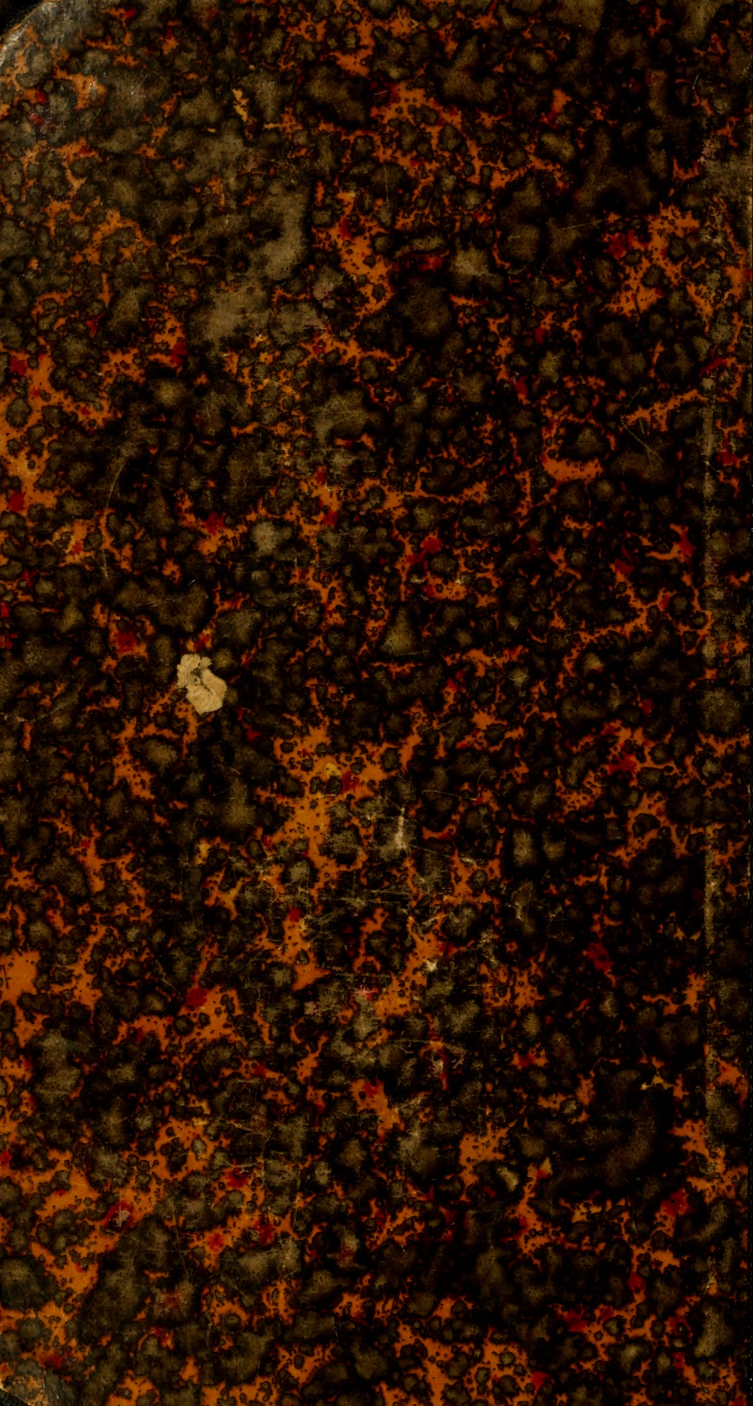
141315

Brandeis University Library

RESTRICTED
CIRCULATION

1, 10
S. Leviathal
Buchbinderei
Berlin C. 22.

NOT FOR
CIRCULATION

10